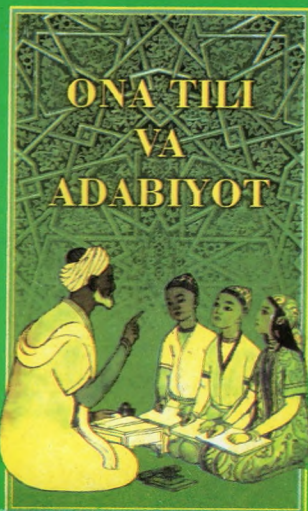

DILRABO ANDANIYOZOVA
GULNOZA JO'RAYEVA
MA'RUFJON DO'STMURODOV

**ONA TILI
VA
ADABIYOTDAN
TESTLAR
TO'PLAMI**

D.R. ANDANIYOZOVA
G.A. JO'RAYEVA
M.M. DO'STMURODOV

ONA TILI VA ADABIYOTDAN TESTLAR TO'PLAMI

(soha bilan qiziqqan barcha kitobxonlar uchun)

5637

«Navro'z» nashriyati
Toshkent – 2015 й

SHAYKH NAVOIY NOMIDAGI
TO'LIQ TAU
AXBOROT-KESURS MARKAZI

KBK 81.155.068

M80

YKK: 165.5.2

Ona tili va adabiyotdan testlar to'plamini muharrirlagan **U. RAHIMOV, R. RAHIMOV, NAZIRA G'ULOMOVA** hammuallifligidagi "Ona tili va adabiyot" darsligiga tayyanildi. To'plamdagi I qism test savollari darslikning ona tili qismiga qaratilgan. «Ona tili — jon-u dilim», «To'g'ri yozish — savodxonlik asosi», «So'z ichra — bilimning asl yashovchisi», «Ifoda aniqligi — fikr ravshanligi» nomli bo'limlardan. II qism esa amaliy muvofiq mavzulashtirilgan savollardan tashkil topgan. Bu esa foydalanuvchiga qulaylik yaratadi.

To'plam ona tili va adabiyot fanining ayrim bo'limlarini qamrab olgan bo'lib, akademik litsey va kasb-hunar kolleji o'qituvchilari va o'quvchilari, olimpiada qatnashchilari, oliy o'quv yurtlariga kirish uchun tayyorlanuvchilar, shuningdek, soha bilan qiziqqan barcha kitobxonlarga mo'ljallangan.

Mas'ul muharrir:
Taqrizchilar:

f.f.d. professor, **I.J.Yo'ldashev**
O'zR FA Til va adabiyot instituti katta ilmiy xodimi, f.f.n. **S.O'tanova**
O'zR FA Til va adabiyot instituti katta ilmiy xodimi, f.f.n. **G'.M.Ismailov**
f.f.n. **M.Rahmatov**
TDYU qoshidagi akademik litseyning O'zbek tili va adabiyoti kafedrasini mudiri, f.f.n. **G.Xo'janova**
TDYU qoshidagi akademik litseyning O'zbek tili va adabiyoti fani o'qituvchisi **Z.Rahmonova**
Toshkent Turizm va Biznes kasb-hunar kolleji ona tili va adabiyoti fani katta o'qituvchisi, **M.A.Hasanova**

Ushbu to'plam Nizomiy nomidagi TDPU O'zbek tili va adabiyoti fakulteti O'quv-metodik ilmiy kengashi yig'ilishining 2015-yil 28-yanvardagi 4-sonli yig'ilish bayonnomasi qarori bilan nashrga tavsiya etilgan.

Mazkur to'plam haqidagi fikr-mulohazalaringizni +99 894 622-58-64 telefoni orqali bayon qilishingiz mumkin.

Barcha huquqlar qonun bilan himoyalangan. Mazkur qo'llanmani qalbakilashtirish, undagi matnlarni to'liq yoki qisman ko'chirib bosish va undan tijorat maqsadida foydalanish qat'iy taqiqlanadi.

ISBN 978-9943-3815-7-5

© D.R. ANDANIYOZOVA G.A. JO'RAYEVA
M.M. DO'STMURODOV
© «Navro'z», 2015 й.

ONA TILI

I

QISM

ONA TILIM — JON-U DILIM

- Tafakkur va til
- Soʻz deganda nima tushuniladi
- Nutqiy faoliyat
- Oʻzbek tilining taraqqiyoti
- Oʻzbek tili — davlat tili

1. *“Tafakkur”* soʻzi qaysi tildan olingan va qanday maʼno anglatadi?

- A) arabcha-“til”
- B) fors-tojikcha-“fikrlamoq”
- C) arabcha-“fikrlamoq”
- D) forscha-tojikcha-“til”

2. *“Har bir millatning dunyoda borligini koʻrsatadurgʻon oyinayi hayoti til va adabiyotdir. Milliy tilni yoʻqotmak millatning ruhini yoʻqotmakdir”*.

Til haqidagi ushbu fikrlar muallifini aniqlang?

- A) A. Avloniy B) K.D.Ushinskiy
- C) A.Navoiy D) A.Fitrat

3. *Qayroq soʻzining moddiy belgisi nimada?*

- A) soʻzning hissiy-ruhiy timsoli
- B) soʻzning maʼnosi
- C) soʻzni tashkil etgan harflar, tovushlar
- D) soʻzda moddiy belgi mavjud emas

4. Oʻzbekiston Respublikasining yangi tahrirda *“Davlat tili haqida”*gi qonuni necha moddadan iborat?

- A) 29 B) 24 C) 27 D) 18

5. Til bilan nutqning qiyoslanish xususiyatlari toʻgʻri berilgan qatorlarni aniqlang.

- 1. Til aloqa shakli boʻlsa, nutq aloqa materialidir.
  - 2. Til aloqa material boʻlsa, nutq aloqa shaklidir.
  - 3. Tilni xalq, millat yaratadi, nutqni esa har bir shaxs yaratadi.
  - 4. Tilning hayoti xalq, millatning hayotiga bogʻliq holda uzoq boʻladi, nutqning hayoti esa qisqa, xususan, ogʻzaki nutq soʻzlangan paytdagina mavjuddir. Ammo yozma nutq nisbatan uzoq davr saqlanishi mumkin.
  - 5. Til nisbatan harakatda boʻlib, oʻzgaruvchan boʻlsa, nutq doim turgʻun, barqaror hodisa sanaladi.
  - 6. Tilning hajmi noaniq, nutqning hajmi esa aniq. U dialog, monolog, matn shaklida boʻlishi mumkin.
  - 7. Til nisbatan turgʻun, barqaror boʻlsa, nutq doim harakatda boʻlib, oʻzgaruvchan hodisa sanaladi.
- A) 1,2,3,4,6 B) 2,3,4,5,7
  - C) 1,3,4,5,6 D) 2,3,4,6,7

6. *“Ki har neni bilmish odamizot, Tafakkur birla qilmish odamizot”.*

Berilgan dono satrlar muallifini aniqlang.

- A) M.Bedil B) Z.M.Bobur
C) A.Navoiy D) M.Ulug'bek

7. Og'zaki nutqning turi qaysi qatorda to'g'ri berilgan?

- A) oddiy so'zlashuv nutqi va adabiy so'zlashuv nutqi
B) yozma va og'zaki so'zlashuv nutqi
C) faqat oddiy so'zlashuv nutqi
D) faqat adabiy so'zlashuv nutqi

8. *“Insonni so'z ayladi judo hayvondin, Bilkim, guhari sharifroq yo'q andin”.*

Satr muallifini aniqlang?

- A) Kaykovus B) A.Navoiy
C) Ogahiy D) Yusuf Hos Xojib

9. Nutq shakllari ko'rinishlari to'g'ri berilgan qatorni aniqlang.

- A) bir kishining nutqi (monologik), ikki kishi o'rtasida (dialogik) va bir necha shaxslar orasidagi (polilogik)
B) bir kishining nutqi (monologik), ikki kishi o'rtasida (dialogik) va bir necha shaxslar orasidagi (monologik)
C) bir kishining nutqi (dialogik), ikki kishi o'rtasida (monologik) va bir necha shaxslar orasidagi (monologik)
D) bir kishining nutqi (monologik), ikki kishi o'rtasida

(polilogik) va bir necha shaxslar orasidagi (dialogik)

10. *“Tili bo'lsa uning shakardan shirin, Ulug' ham, kichik ham beradi bo'yin”.*

Bayt muallifini aniqlang.

- A) A.Navoiy B) A.Yugnakiy
C) Yusuf Xos Hojib
D) A.Yassaviy

11. *“Tillarning eng yaxshisi so'zga usta til, so'zlarning eng yaxshisi bilib va oxirini o'ylab so'zlangan so'zdir”* misralari qaysi asardan olingan?

- A) A.Navoiy-“Hayrat-ul abror”
B) A.Avloniy-“Turkiy guliston yoxud axloq”
C) N.Ganjaviy-“Panj Ganj”
D) Yusuf Xos Hojib-“Qutadg'u bilig”

12. Nutq uslubi turlari to'g'ri berilgan qatorni aniqlang.

- A) so'zlashuv, badiiy, ommabop, rasmiy idoraviy, yozma so'zlashuv
B) so'zlashuv, ilmiy, ommabop, rasmiy idoraviy
C) so'zlashuv, ilmiy, badiiy, ommabop, rasmiy idoraviy
D) so'zlashuv, ilmiy, badiiy, ommabop, rasmiy idoraviy, publitsistik

13. *"Tang tangri kalti, Tang tangri o'zi kalti. Turunglar, qamug' beklar, qadashlar, Tang tangrig'a o'galim..."*. Ushbu gap til taraqqiyotining qaysi bosqichida yozilgan?
A) Qadimgi turkiy til B) Eski turkiy til
C) Eski o'zbek tili D) Hozirgi o'zbek tili

14. *"Til arslan turur, ko'r, eshikda yatur. Aya evlug, arsiq bashingni yeyur"*. Hikmatli so'z til taraqqiyotining qaysi bosqichida bitilgan va uning muallifi kim?
A) Qadimgi turkiy til-M.Qoshg'ariy
B) Eski turkiy til-Yusuf Hos Hojib
C) Eski o'zbek tili-A.Navoiy
D) Eski turkiy til-A.Yugnakiy

15. Qaysi qatoridagi so'z noto'g'ri yozilgan?
A) buzrugmeh'r B) iztehzomuz
C) tassavvuf D) duogo'y

16. *"So'z kim dard choshnisidin harorati bo'lmag'ay va nazmkim ishq haroratidin hirqati bo'lmag'ay, nursiz sham' bil va sarvarsiz jam' gumon qil"*. Nutq namunasi til taraqqiyotining qaysi davriga oid va nutq muallifi kim?
A) Eski turkiy til-A.Yassaviy
B) Eski turkiy til-M.Qoshg'ariy
C) Eski o'zbek tili-Mirzo Bedil

D) Eski o'zbek tili-A.Navoiy

17. O'zbek (turkiy) tilda yozilgan dastlabki yozma yodgorliklar nechanchi asrlarga tegishli?
A) XII-XIII asrlarga B) X-XII asrlarga
C) VI-VII asrlarga D) IV-V asrlarga

18. Quyidagilardan X-XII asrda yaratilgan asarlarni aniqlang?
A) "Devonu lug'otit turk", "Qutadg'u bilig", "Hibat-ul Haqoyiq", "Devoni hikmat", "Muqaddimat-ul adab"
B) "Devonu lug'otit turk", "Qutadg'u bilig", "Hibat-ul Haqoyiq", "Devoni hikmat", "Og'uznoma"
C) "Devonu lug'otit turk", "Qutadg'u bilig", "Hibat-ul Haqoyiq", "Muhabbatnoma", "Muqaddimat-ul adab"
D) "Me'rojnom", "Qutadg'u bilig", "Hibat-ul Haqoyiq", "Devoni hikmat", "Muqaddimat-ul adab"

19. Qachondan boshlab o'zbek adabiy tilining uslublari ham shakllana bordi va o'zbek milliy tilida me'yorlashish jarayoni barqarorlashish bosqichiga kirdi?

A) XX asrning 20-30-yillaridan boshlab

B) XIX asrning ikkinchi yarmidan boshlab

C) XX asrning 50-60-yillaridan boshlab

D) O'zbekiston mustaqilligidan boshlab

20. Quyidagilardan XIII-XIV asrlarda yaratilgan asarlarni belgilang.

1) "O'g'uznoma"; 2) "Qutadg'u bilig"; 3) "Hibat ul-Haqoyiq"; 4) "Devoni hikmat"; 5) "Qissasi Rabg'uziy"; 6) "Muhabbatnoma"; 7) "Me'rojnomasi"; 8)

"Muqaddimat-ul adab";

9) "Yusuf va Zulayho"; 10)

"Devoni lug'otit turk"

A) 1,2,5,6,7 B) 1,5,6,7,8

C) 1,5,6,7,9 D) 1,5,7,8,9

21. "...Eli sorttur va mushtzan va purshar-u sho'r eldur. Ovi qushi yaxshidur, oq kiyik yovuqta bo'lur".

Z. M. Bobur, "Boburnoma"da qaysi shaharga ta'rif berilgan?

A) Samarqand B) Marg'inon

C) Balx D) Farg'ona

22. Quyidagilardan qay birini rivojlangan, ijtimoiy mavqeyi yuksalgan, sayqal topgan, fonetik va leksik-grammatik jihatdan me'yorlashgan milliy til deyish mumkindir?

A) Eski o'zbek tilini B) Eski turkiy tilni

C) Qadimgi turkiy tilni

D) Hozirgi o'zbek adabiy tilini

23. "Yana biri ...

Andijonning g'arbidadur.

Andijonin yetti yig'och yo'ldur. Yaxshi qasaba voqe

bo'lubtur. Bir jins anor bo'lur, "dona kalon" derlar,

chuchukligida zardolu mayxushligidin andak

choshni bor. Samnon

anorlarig'a tarjeh qilsa

bo'lur. Yana bir jins o'ruk

bo'lurkim, donasini olib,

ichig'a mag'z solib

quruturlar, "subhoniyy"

derlar, bisyor lazizdur".

"Boburnoma"da qaysi

shahar haqida gap

ketmoqda?

A) Samarqand B)

Marg'inon

C) Balx D) Farg'ona

24. Z.M.Bobur

"Boburnoma"da "pur ne'mat: ... va ... asru ko'p xo'b bo'lur" deya

Marg'inonning qaysi mevalarni maqtaydi?

A) tarvuzi va qovunini

B) olmasi va uzumini

C) o'rugi va anorini D)

zardolu va mag'zini

25. O'zbek xalqi tilining takomillashuvida qaysi davr muhim rol o'ynaydi?

A) XIV asrdan XIX asrning ikkinchi yarmigacha

bo'lgan tarixiy davr

B) XIII asrdan XIX asrning

ikkinchi yarmigacha

bo'lgan tarixiy davr

- C) XIII asrdan XX asrning birinchi yarmigacha bo'lgan tarixiy davr
D) X asrdan XX asrning birinchi yarmigacha bo'lgan tarixiy davr

26. Z.M.Bobur "Boburnoma" da qaysi shaharning xalqi juda mushtzan-urushqoq, purshar-serg'alvo va sho'r-tashvishli ekanligini aytadi?

- A) Samarqand B) Kobul
C) Balx D) Marg'lon

27. *"Jamiki ezgu fazilatlar inson qalbiga, avvalo, ona allasi, ona tilining betakror jozibasi bilan singadi. Ona tili- bu millatning ruhidir"*. Ona tili haqida aytilgan ushbu fikrlar muallifi kim?

- A) Ch.Aytmatov
B) I. A. Karimov
C) O.Sharafiddinov
D) Tohir Malik

28. Qachon "Lotin yozuviga asoslangan o'zbek alifbosini joriy etish to'g'risida" qonun qabul qilindi?

- A) 1989-yil 21-oktabr
B) 1995-yil 21-dekabr
C) 1993-yil 2-sentabr
D) 1995-yil 24-avgust

29. "O'zbek tilining asosiy imlo qoidalari" to'g'risidagi qonun qachon qabul qilingan?

- A) 1989-yil 21-oktabr
B) 1995-yil 21-dekabr
C) 1993-yil 2-sentabr
D) 1995-yil 24-avgust

30. O'zbekiston Respublikasining yangi tahrirda "Davlat tili haqida"gi qonuni qachon e'lon qilindi.

- A) 1989-yil 21-oktabr
B) 1995-yil 21-dekabr
C) 1993-yil 2-sentabr
D) 1995-yil 24-avgust

31. O'zbekiston Respublikasining yangi tahrirda "Davlat tili haqida"gi Qonunining 1- moddasida nima deb yozib qo'yilgan?

- A) "O'zbekiston Respublikasining davlat tili o'zbek tilidir"
B) "O'zbek tiliga davlat tili maqomining berilishi respublika hududida yashovchi millat va elatlarning o'z ona tilini qo'llashdan iborat konstitutsiyaviy huquqlariga monelik qilmaydi"
C) "O'zbekiston Respublikasida davlat tilida faoliyat ko'rsatadigan, milliy guruhlar zich yashaydigan joylarda esa — ularning tillarida faoliyat ko'rsatadigan maktabgacha tarbiya, bolalar muassasalarini tashkil etish ta'minlanadi"
D) Davlat hokimiyati va boshqaruv organlarida ish

davlat tilida yuritiladi va zaruriyatga qarab boshqa tillarga tarjima qilinishi ta'minlanadi.

anori va "subhoniy" o'rigi haqida ma'lumot berilgan?
A) Samarqand B) Andijon
C) Marg'ilon D) Buxoro

32. "Boburnoma"da qaysi shaharning "donayi kalon" nomli

TO'G'RI YOZISH — SAVODXONLIK ASOSI

- Talaffuz va imlo
- Unli tovushlar talaffuzi va imlosi
- Qo'sh unlilar
- Undosh tovushlar talaffuzi va imlosi
- Qo'sh undosh

1. 1995-yilning 24-avgustida tasdiqlangan "O'zbek tilining asosiy imlo qoidalari"ning bo'limlari to'liq berilgan qatorni aniqlang.

- A) "Harflar imlosi", "Asos va qo'shimchalar imlosi", "Chiziqcha bilan yozish", "Ajratib yozish", "Bosh harflar imlosi" va "Ko'chirish qoidalari"
- B) "Harflar imlosi", "Asos va qo'shimchalar imlosi", "Qo'shib yozish", "Chiziqcha bilan yozish", "Ajratib yozish", "Bosh harflar imlosi" va "Ko'chirish qoidalari"
- C) "Harflar imlosi", "Asos va qo'shimchalar imlosi", "Qo'shib yozish", "Chiziqcha bilan yozish", "Ajratib yozish", "Bosh harflar imlosi"
- D) "Harflar imlosi", "Asos va qo'shimchalar imlosi", "Qo'shib yozish", "Chiziqcha bilan

yo'zish", "Bosh harflar imlosi" va "Ko'chirish qoidalari"

2. a unlisi bilan tugagan fe'l asoslariga qaysi qo'shimchalar qo'shilsa a unlisi o ga aylanadi va shunday yoziladi?
A) -v, -q, -m B) -sh, -ish
C) -v, -q, -qi D) -ga, dan

3. i unlisi bilan tugagan fe'llarga ayrim qaysi qo'shimchalar qo'shilsa i unlisi u ga aylanadi va shunday yoziladi?
A) -v, -q B) -sh, -ish
C) -v, -q, -qi D) -ga, dan

4. *saylov, sinov, o'quv, qazuv, sayroqi, taroq* kabi so'zlarda qanday fonetik o'zgarish ro'y bergan?

A) tovush almashishi B) tovush ortishi C) tovush tushishi D) tovush almashishi, tovush tushishi

5. Tilshunoslikda to'g'ri talaffuz qoidalari to'plami ... deb ataladi.

A) orfogarafiya B) orfoepiya C) fonetika D) grafika

6. Tilshunoslikda to'g'ri yozuv qoidalari to'plami ... deyiladi.

A) orfogarafiya B) orfoepiya C) fonetika D) grafika

7. Unli tovushlar xususiyati to'g'ri berilgan qatorni aniqlang.

1) Unli tovushlar ovoz paylarining o'pkadan chiqayotgan havo oqimi ta'sirida tebranib, og'iz bo'shlig'ida hech qanday to'siqqa uchramaydi;

2) Unli tovushlar ovoz paylarining o'pkadan chiqayotgan havo oqimi ta'sirida tebranib, og'iz bo'shlig'ida to'siqqa uchraydi;

3) Ovoz (un) paychalarining titrashidan bo'g'iz bo'shlig'ida sof ovoz yuzaga keladi;

4) Unlilarni talaffuz qilganda og'iz bo'shlig'i ochiq bo'ladi, asosiy vazifani esa ovoz paychalari, til va lablar bajaradi;

5) Unlilarni talaffuz qilganda og'iz bo'shlig'i ochiq bo'ladi, asosiy vazifani esa og'iz bo'shlig'i, bo'g'iz bo'shlig'i va burun bo'shlig'i bajaradi;

6) Ovoz paychalarining harakati musiqiy ohangni vujudga

keltiradi. Shuning uchun unli tovushlarda musiqiylik, ohangdorlik kuchli bo'ladi;

7) Unlilarni cho'zib talaffuz etish mumkin emas;

8) Unlilarni nutq talabiga ko'ra istagancha cho'zib talaffuz etish mumkin;

9) Hozirgi o'zbek adabiy tilida oltita unli tovush mavjud: A, O, I, U, O', E.

A) 1,3,4,6,8,9 B)

1,2,3,4,6,7,9

C) 1,3,4,6,7,9 D)

1,2,3,4,6,8,9

8. Unlilarni talaffuz qilganda og'iz bo'shlig'i ochiq bo'ladi va asosiy vazifani qaysi nutq a'zolari bajaradi?

A) o'pka, tishlar va pastki lab

B) og'iz bo'shlig'i, bo'g'iz bo'shlig'i va burun bo'shlig'i

C) ovoz paychalari, til va lablar

D) yuqori tanglay, patki jag' va lablar

9. Quyidagi qaysi harf lablanmagan, til oldi, keng unli tovushni ifodalaydi?

A) i B) u C) o D) a

10. a unlisi o'zakdagi qaysi undoshlar bilan yonma-yon kelganda old qator, ochiq tovush sifatida aytiladi?

- A) til orqa k, g va chuqur til orqa undoshlari bilan
- B) til orqa k, g va boshqa til oldi undoshlari bilan
- C) chuqur til orqa q, g' va boshqa til oldi undoshlari bilan
- D) sonorlar bilan

11. a unlisi qaysi undoshlardan so'ng kelganda orqa qator unlidek aytiladi, ammo asliga muvofiq yoziladi?

- A) til orqa k, g va chuqur til orqa undoshlardan
- B) til orqa k, g va boshqa til oldi undoshlardan
- C) chuqur til orqa q, g' , x undoshlardan
- D) ovozdorlardan so'ng

12. Qaysi so'zlarda a unlisi o ga moyil aytiladi, ammo a yoziladi?

- A) bahor, zamon, palov, tamom
- B) qand, qarz, g'aliz, xamir, xat
- C) aka, man, olam, kalla, gala
- D) mutolaa, mudofaa, manfaat, taalluqli, taajjub

13. Qaysi so'zlarda tutuq belgisi unlini cho'ziqroq aytilishi uchun xizmat qilgan?

- A) is'hoq, as'hub
- B) qal'a, mas'ul, mash'um
- C) a'lo, a'zo, ma'no, ta'na
- D) mo'tabar, mo'tadil, mo'jiza

14. Qaysi qatordagi so'zlar to'g'ri yozilgan?

- A) mutola, mudofa, manfat, talluqli, tajjub
- B) mutolaa, mudofaa, manfaat, taalluqli, taajjub

- C) mutolaa, mudofaa, manfaat, taaluqli, taajjub
- D) mutoola, mudoofa, maanfat, taalluqli, taajjub

15. To'g'ri yozilgan so'zlar qatorini aniqlang.

- A) istakan, istol, istul
- B) metal, gram, kontekst
- C) Ernest, Engls, Charls
- D) disk, bank, tank

16. Qaysi so'zlarda a unlisi o ga moyil aytilsa, asliga ko'ra yoziladi?

- A) mutolaa, mudofaa, manfaat, taalluqli, taajjub
- B) qand, qarz, g'aliz, xamir, xat
- C) aka, man, olam, kalla, gala
- D) xavf, gavda, navbat, vafo, varaq

17. To'g'ri yozilgan so'zlar qatorini aniqlang.

- A) sentabr, oktabr, flaga
- B) sentyabr, oktyabr, flyaga
- C) sentabr, oktabr, flyaga
- D) sentyabr, oktyabr, flaga

18. Quyidagi qaysi harf lablangan, til orqa keng unli tovushni ifodalaydi va yondosh tovushlardan qat'i nazar so'zlarning barcha bo'g'inlarida kelib, cho'ziq unli sifatida talaffuz qilinadi va asliga ko'ra yoziladi?

- A) u B) o C) i D) e

19. Quyidagi qaysi so'zlarning urg'usiz bo'g'inlarida o unlisi i kabi talaffuz qilinadi, ammo o yoziladi?

- A) opera, bolt, nota, rol, tok (elektr)
- B) botanika, fonetika, vokzal, futbol
- C) traktor, direktor, ekspeditor, kartoshka
- D) maorif, jamoa, ziroat, soat, kakao

20. Qaysi so'zlarga egalik qo'shimchasi orfografik qoida asosida qo'shilgan?

- A) parvoim, parvoing, parvoi, avzoimiz, avzoingiz, avzoi
- B) parvom, parvong, parvosi, avzomiz, avzongiz, avzosi
- C) parvoyim, parvoying, parvoyi, avzoyimiz, avzoyingiz, avzoyi
- D) parvoyim, parvoying, parvosi, avzoyimiz, avzoyingiz, avzosi

21. -q, -g, -qi qo'shimchalari a unlisi bilan tugagan so'zlarga qo'shilib, qaysi so'z turkumlarini yasaydi?

- A) fel B) ot va ravish
- C) ot, sifat va ravish D) ot va sifat

22. To'g'ri yozilgan so'zlar qatorini aniqlang.

- A) televizor, inkubator, ekvator, stabilizator, attor, gavjum, kavush, muomala, muallaq
- B) televizyor, inkubatyor, ekvatyor, stabilizatyor, attor, gavjum, kavush, muomala, muallaq

C) televizor, inkubator, ekvator, stabilizator, ator, gavjim, kavish, muomola, muaallaq

D) telivizor, enkubator, ekvador, stabilizatir, attor, gafjum, kafush, muomala, muallaq

23. Qaysi qatorida qo'sh unli to'g'ri qo'llanilgan?

- 1) manfaat; 2) muomalaa; 3) matbaa; 4) mutolaa; 5) ma'rifaat; 6) mudofaa; 7) murojaat; 8) mutaassib; 9) mushoiraa; 10) taajjub; 11) taalluq; 12) taassub; 13) taassurot; 14) taassuf
- A) 1,3,4,5,6,7,8,10,11,12,13
- B) 1,3,4,6,7,8,10,11,12,13,14
- C) 1,2,4,6,7,8,10,11,12,13,14
- D) 1,2,3,4,6,7,8,10,11,12,13

24. *"Bisyor bo'lsa agar bol ham beqadr,*

Takror aytilganda rangsizdir kalom.

Bu yorug' olamda Vatan bittadir,

Bittadir dunyoda Ona degan nom!"

She'r muallifi kim va she'rda nechta bo'g'in mavjud?

- A) A.Oripov, 43 ta B) E.Vohidov, 42 ta
- C) I.Mirzo, 43 C) S.Yesenin, 42

25. Quyidagi qaysi so'zlarda talaffuzda bir

tovush orttiriladi, ammo aslicha yoziladi?

- 1) soat; 2) dialog; 3) mushoira; 4) fojia; 5) shoir; 6) nainki; 7) voqea; 8) doimo; 9) doimiy
A) 1,2,4,5,6,8,9 B) 1,2,3,4,6,7,9
C) 1,3,4,5,6,8,9
D) barchasida tovush orttiriladi

26. Quyidagi qaysi so'zlarda talaffuzda bir tovush tushiriladi, ammo aslicha yoziladi?

- 1) maorif; 2) jamoa; 3) sayramoq; 4) badiiy; 5) baobro'; 6) vakuum; 7) voqea
A) 1,2,4,5,6 B) 1,2,3,4,5 C) 2,4,5,6,7 D) barchasida tovush tushiriladi

27. Qaysi qatordagi so'z noto'g'ri yozilgan?

- A) e'tiqod B) mas'ul
C) tamoil D) emotsional

28. Quyidagi qaysi harf lablanmagan, til oldi, yuqori tor unli tovushni ifodalaydi?

- A) e B) a C) i D) o

29. i harfi bilinar-bilinmas talaffuz qilinuvchi so'zlar qatorini aniqlang?

- A) tilak, bir, tish, dil
B) mohir, shoir, ilmiy, adabiy, lirika
C) qish, qir, g'ilof, xizmatchi, xil
D) bilim, iliq, etik, beshik, sariq, vakil

30. Qaysi qatordagi so'zlarda i unlisi urg'uli bo'g'inidagi cho'ziq i o'rnida ishlatilgan?

- A) tilak, bir, tish, dil
B) bilim, iliq, etik, beshik, sariq, vakil
C) qish, qir, g'ilof, xizmatchi, ilmiy
D) mohir, shoir. ilmiy, adabiy, lirika

31. Qaysi qatordagi so'zlarda i unlisi qisqa va qattiq i unlisi o'rnida ishlatilgan?

- A) tilak, bir, tish, dil
B) mohir, shoir, ilmiy, adabiy, lirika
C) qish, qir, g'ilof, xizmatchi, xil
D) bilim, iliq, etik, beshik, sariq, vakil

32. Qaysi qatordagi so'zlarda i unlisi ruscha "ы" tovushi o'rnida ishlatilgan?

- A) vimpel, bilina, vishka, richag
B) sirk, kiks, litr, lirik
C) qish, qir, g'ilof, xizmatchi, xil
D) richag, etik, sikl, vakil

33. Qaysi so'zlarning o'rtasida qisqa i tovushi talaffuz etiladi, ammo yozilmaydi?

- A) jalb, aysh, arz, aft, nafs
B) fikr, ilm, ufq, matn, litr
C) bahs, irq, kaft, art, asht
D) archa, ertak, go'sht, barg, mast

34. Quyidagilardan qaysi harf lablangan, til orqa, yuqori tor unli tovushni ifodalaydi?
A) o' B) o C) e D) u
35. Qaysi qatordagi so'zlarda u unlisi i tovushiga moyilroq aytiladi, ammo u yoziladi?
1) jodu; 2) ovul; 3) janub; 4) tovuq; 5) sovuq; 6) tarvuz; 7) quvur; 8) chuvur-chuvur; 9) qovun
A) 1,2,4,5,7,8,9 B) 2,4,5,6,7,8,9
C) 1,3,4,5,6,7,8 D) 2,3,4,6,7,8,9
36. Qaysi qatordagi gapda faqat yuqori tor unlilardan tashkil topgan so'z ot kesim vazifasida kelgan?
A) Bilimli kishi kerakli so'zni so'zlaydi, keraksiz so'zni ko'mib tashlaydi.
B) Itni qopag'on qilgan egasidir.
C) Bag'rim yoniq, yuzim qora, ko'nglim siniq, bo'yim bukik, sening ziyoratingga keldim, sultonim.
D) Asl farzand merosiga pospon bo'lg'ay, Ozod elning orzulari osmon bo'lg'ay.
37. Qaysi qatordagi so'zlarda ikkinchi unli i tovushiga moyilroq aytiladi, ammo u yoziladi?
1) uzun; 2) intuitsiya; 3) uzum; 4) chumchuq; 5) yetuk; 6) tushuncha;
7) yulduz; 8) yutuq; 9) yumush
A) 1,3,4,6,7,8,9 B) 2,3,4,6,7,8,9
C) 1,2,3,4,5,6,7 D) 2,3,4,5,6,7,8
38. Quyidagi qaysi so'zda bir til undoshi lab undoshi sifatida talaffuz qilinsa, so'z ma'nosi o'zgaradi?
A) shanba B) tanbal
C) saranjom D) tanbur
39. Qaysi qatordagi so'zlarda ikkinchi unli i tovushiga moyilroq aytiladi, ammo u yoziladi?
1) oqsuyak; 2) og'u; 3) bug'u; 4) urg'u; 5) uyqu; 6) lash-lush; 7) tuyg'u; 8) qayg'u; 9) yog'du
A) 1,3,4,5,6 B) 3,4,5,7,9
C) 1'4,5,7,9 D) 3,4,5,7,8
40. Quyidagi qaysi so'zlarda so'zlarning oxirgi ikki undoshi o'rtasida u aytiladi, ammo u yozilmaydi?
1) umr; 2) sarf; 3) uzr; 4) kibr; 5) rukn; 6) keks; 7) hukm
A) 1,3,5,7 B) 1,2,4,6 C) 2,3,5,7 D) 2,4,6,7
41. Qaysi qatordagi so'z noto'g'ri yozilgan?
A) nufus B) nufuz C) naqđ
D) naqt
42. Quyidagi qaysi harf lablangan, til orqa, o'rta-keng unli tovushni ifodalaydi va so'zning ochiq bo'g'inlarida nisbatan kengroq, yopiq bo'g'inlarda esa torroq talaffuz qilinadi?

A) o' B) u C) o D) e

43. Quyidagi qaysi so'zlarda o' unlisi nisbatan torroq talaffuz qilinadi?

A) so'lim, qo'riq B) to'plam, ko'krak C) mo'jiza, mo'tabar D) yo'riq, zo'rlik

44. Quyidagi qaysi so'zlarda o' unlisi nisbatan kengroq talaffuz qilinadi?

A) so'lim, qo'riq B) to'plam, ko'krak C) mo'jiza, mo'tabar D) A va C javoblar

45. O'zbek tilida asosan so'zlarning birinchi bo'g'inida o' tovushi kelsa, ikkinchi bo'g'inida qaysi unli uchraydi?

A) i B) u C) o D) e

46. Quyidagi qaysi rus tilidan o'zlashgan so'zlarda o unlisi o'zbek tilidagi o' ga moyil aytiladi, ammo asliga ko'ra o yoziladi?

1) kongress; 2) tort; 3) tok; 4) kubok; 5) monitor; 6) bochka; 7) polietilen; 8) nota; 9) monarx
A) 1,2,3,6,8 B) 2,3,4,6,8
C) 1,2,4,5,7 D) 2,4,6,8,9

47. *“Ular sakrashib, chuvillashib tangalarni dam kaftlariga qisib, dam bir-birlariga ko'zko'z qilishardi”*. Ushbu gapda lablanmagan, til oldi, quyi keng unli tovush bilan tugagan nechta ochiq bo'g'in bor?

A) 6 ta B) 7 ta C) 8 ta D) 9 ta

48. *“Navoiy kuzning so'lg'in nafosati bilan nafas olgan xiyobonlarni oralab, kechinmalar, hislarga to'lib yurarkan, navkar kelib, safar uchun otni tayyorlab qo'rganini bildirdi”*. Ostiga chizilgan so'zda qanday fonetik hodisa ro'y bergan?

A) assimilatsiya B) dissimilatsiya
C) eliziya D) singarmonizm

49. Tilimizdagi tarkibida qo'sh unli kelgan so'zlar asosan qaysi tildan o'zlashgan?

A) fors-tojik B) arab-fors
C) uyg'ur-sog'd D) rus tilidan

50. To'g'ri yozilgan so'zlar qatorini aniqlang.

A) mushoira, badiiy, inshoot, matbaa, mutolaa, manfaat, murojaat, taalluqli, taassurot, taassuf
B) mushoyira, badiiy, inshoot, matbaa, mutoola, manfaat, murojaat, talluqli, tassurot, tassuf
C) mushoira, badiiy, inshoot, matbaa, mutolaa, manfaat, murojaat, taalluqli, taassurot, taassuf
D) mushoyira, badiiy, inshoot, matbaa, mutolaa, manfaat, murojaat, taaluqli, taasurot, taasuf

51. Undosh tovushlar tarkibida shovqin miqdori ovozga nisbatan ko'p bo'lsa yoki ovoz mutlaqo qatnashmasa, bunday tovushlar . . . deb nomlanadi.

- A) sonorlar B) ovozdorlar
C) shovqinlilar D) sirg'aluvchilar

52. Sonorlar (ovozdorlar) berilgan qatorni aniqlang.

- A) m,n,ng,l,r B) b,p,m,v,f
C) g,k,ng D) q,g',x

53. Shovqinli undoshlar ovozning ishtirokiga ko'a qanday turlarga bo'linadi?

- A) jarangli va jarangsiz
B) qorishiq va portlovchi
C) til, lab va bo'g'iz undoshlariga
D) shovqinlar faqat sirg'aluvchilardir

54. Qaysi qatordagi so'zlarning jarangli undoshini jarangsiz juftiga almashtirganda yangi so'z hosil bo'ladi?

- A) bayt.dod B) dud, bob
C) dori, dog' D) barchasini

55. Qaysi qatorda ovoz mutlaqo qatnashmaydigan, faqat shovqindangina paydo bo'ladigan tovushlardan hosil bo'lgan so'z berilgan?

- A) xushchaqchaq B) po'shtpo'shtlamoq
C) qorishiq D) susaymoq

56. Qaysi qatorda faqat jarangli undoshlardan tashkil topgan so'z berilgan?

- A) ayniyat B) munavvar

C) farrux D) muftalo

57. Qaysi qatordagi so'zlarda bir jarangli tovush ikkinchi bir jarangsiz jufti kabi talaffuz etiladi, ammo aslicha yoziladi?

- A) shanba, o'n besh, tanbur
B) go'sht, metall, sust
C) sabab, maqsad, miting
D) doim, mushoira, soat

58. Ikki nutq a'zosining jiplashuvi natijasida o'pkadan chiqayotgan havo oqimining zarb bilan portlab o'tishidan qanday undoshlar hosil boladi?

- A) jarangli undoshlar
B) jarangsiz undoshlar
C) sonorlar D) portlovchilar

59. Faqat sirg'aluvchilardan tashkil topgan so'z berilgan javobni aniqlang.

- A) sayyora B) sayyod C) ulfat D) dabdaba

60. Quyidagi qaysi harf lab-lab, portlovchi, jarangli undosh tovushni ifodalaydi?

- A) p B) d C) m D) ng

61. Qaysi qatordagi so'zlarda bir jarangli tovush ikkinchi bir jarangsiz jufti kabi talaffuz etiladi, ammo aslicha yoziladi?

1) javob; 2) zarb; 3) baxt; 4) shahodat; 5) muftalo; 6) ibtido
A) 1,2,5,6 B) 1,3,5,6 C) 2,3,4,5 D) 2,4,5,6

62. b va p undoshlari qaysi xususiyatiga ko'ra farqlanadi?
A) hosil bo'lish usuliga ko'ra
B) hosil bo'lish o'rniga ko'ra
C) un paychalarining ishtirokiga ko'ra
D) ular barcha xususiyatiga ko'ra bir guruhga mansub

63. p tovushi qaysi undoshlar o'rnida talaffuz qilinishi mumkin?
A) v, f B) b, f C) v, b D) y, b

64. "Pomirga borish yo'li menga besh qo'ldek ravshan edi".
Gapda qanday ma'no ko'chishi yuz bergan?
A) metafora B) metonimiya
C) sinekdoha D) vazifadoshlik

65. Qaysi qatorda bir jarangli tovushni ikkinchi bir jarangsiz jufti bilan almashtirganda ma'no o'zgaradigan so'z qatnashgan gap berilgan?
A) Nopok odamlar uning buloqdek tiniq, musaffo muhabbatiga og'u soldilar
B) Obro' misqollab keladi, qadoqlab ketadi.
C) Pomirga borish yo'li menga besh qo'ldek ravshan edi.
D) Otni tepmaydi, itni qopmaydi, dema.

66. Quyidagi qaysi harf lab-tish, sirg'aluvchi, jarangli undosh tovushni ifodalaydi?
A) f B) b C) p D) v

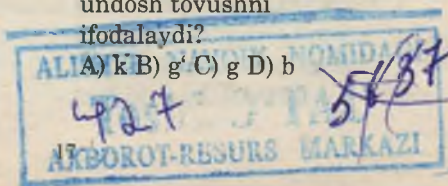
67. v tovushi qaysi undoshlar o'rnida talaffuz qilinishi mumkin?
A) b, f B) u, f C) p, f D) p, u

68. Quyidagi qaysi harf lab-tish, sirg'aluvchi, jarangsiz undosh tovushni ifodalaydi?
A) f B) b C) p D) v

69. Qaysi qatordagi so'z noto'g'ri yozilgan?
A) sapsargul B) koperativ
C) safsata D) sapyor

70. "Men Vatanni bog' deb aytsam,
Sensan unda bitta gul,
Men Vatanni ko'z deb aytsam,
Bitta mujgon, o'zbekim".
(Erkin Vohidov) Sherdagi ostiga chizilgan so'zning ma'nosi qaysi qatorda to'g'ri izohlangan?
A) ko'z qorachig'i B) quyosh yanglig' yuz C) kiprik D) qanot misoli qosh

71. Quyidagi qaysi harfi til orqa, portlovchi, jarangli undosh tovushni ifodalaydi?
A) k B) g' C) g D) b

72. Qaysi qatordagi so'zlarda jarangli g tovushi jarangsiz kabi eshitiladi, ammo yozuvda g tarzida yoziladi?

- 1) belgi; 2) barg; 3) kongress; 4) galma-gal; 5) tug; 6) pedagog; 7) eg
A) 2,5,6,7 B) 1,2,3,5 C) 1,3,5,7 D) 2,3,5,7

73. Quyidagi qaysi qatorda so'z qo'llashda xatolikka yo'l qo'yilgan?

- A) Ona yurtning omon bo'lsa, Rang-u ro'yning somon bo'lmas.
B) Yaxshi bo'lgin, hatto dushmaning oson, Seni deyolmasin yaramas-yomon.
C) Tamburning ovozi soz chiqib tursa, Qulog'in buramas sozchi hech qachon
D) Hamma qobiliyatlarning sarvari sog'lom fikrdir.

74. Undosh tovushlar tarkibida ovoz miqdori shovqinga nisbatan ko'p bo'lsa yoki shovqin mutlaqo qatnashmasa, bunday tovushlar . . . deb nomlanadi.

- A) sonorlar B) porlovchilar
C) shovqinlar D) sirg'aluvchilar

75. O'zbek tilida jarangsiz juftiga ega bo'lgan jarangli undoshlar soni qancha?

- A) 6 ta B) 7 ta C) 8 ta D) 9 ta

76. Qaysi qatorda faqat portlovchilardan tashkil topgan so'z berilgan?

- A) jingalak B) nigora
C) bug'doy D) anjuman

77. "U Muhabbatning shifoxonada yotganini bilgan, o'z jigarbandlari axtarib kelib-ketishganidan xabardor edi". Ushbu gapda nechta sirg'aluvchi tovush mavjud?

- A) 24 B) 25 C) 26 D) 27

78. "Men buyuk yurt o'g'lidurman, Men bashar farzandiman, Lekin avval senga bo'lsam Sodiq o'g'lon, o'zbekim". Ushbu she'rda jarangli juftiga ega bo'lgan jarangsiz undoshlar soni nechta?

- A) 7 ta B) 8 ta
C) 9 ta D) 10 ta

IMLO QOIDALARI (DAVOMI)

- Asos va qo'shimchalar imlosi
- Qo'shma va juft so'zlar imlosi
- Bosh harflar va qisqartma so'zlar imlosi
- Bo'g'in ko'chirilishi
- Tinish belgilari imlosi

1. Oxiri g bilan tugagan so'zlarga g undoshi bilan boshlanuvchi -ga, -gacha, -gach, -gan, -gina kabi qo'shimchalar qo'shilganda ushbu so'zlar qay yo'sinda yoziladi?

- A) g harfi bilan boshlangan affiksning bosh harfi k ga o'zgaradi va shunday yoziladi
- B) so'zning oxiridagi g harfi k ga o'zgaradi va shunday yoziladi
- C) so'z oxiridagi va affiks boshidagi g harfi k kabi talaffuz etiladi va shunday yoziladi
- D) so'z oxiridagi va affiks boshidagi g harfi k kabi talaffuz etiladi, ammo g yoziladi

2. Quyidagi qaysi harf til orqa, portlovchi, jarangsiz undosh tovushni ifodalaydi?

- A) g B) k C) ng D) g'

3. Quyidagi qaysi tovushlar undoshlarning uch tomonlama tasnifiga ko'ra bir guruhga mansub?

- A) g, k B) g, ng C) ng, k D) b, p

4. Oxiri k bilan tugagan so'zlarga qanday qo'shimchalar qo'shilganda k jaranglashadi va

g tarzida aytiladi hamda shunday yoziladi?

- A) jo'nalish kelishigi qo'shimchasi
- B) shaxs-son qo'shimchalari
- C) egalik qo'shimchalari
- D) qaratqich kelishigi qo'shimchasi

5. Hozirgi o'zbek tilida nechta tovush mavjud?

- A) 31 B) 30 C) 29 D) 28

6. Tilning yetukligi uning go'zalligini va undan foydalanuvchining, ya'ni so'zlovchining yoki yozuvchining nutqiy mahoratini ta'minlaydi. Ushbu gapda nechta so'zda fonetik hodisa ro'y bergan va fonetik hodisaning nechtasi til orqa, jarangsiz, portlovchi undoshida hosil bo'lgan?

- A) 3 ta fonetik hodisa, 3 tasi til orqa, jarangsiz, portlovchi undoshida hosil bo'lgan
- B) 3 ta fonetik hodisa, 1 tasi til orqa, jarangsiz, portlovchi undoshida hosil bo'lgan
- C) 4 ta fonetik hodisa, 2 tasi til orqa, jarangsiz, portlovchi undoshida hosil bo'lgan
- D) 5 ta fonetik hodisa, 2 tasi til orqa, jarangsiz,

portlovchi undoshida hosil bo'lgan

7. Quyidagi qaysi harflar til oldi, portlovchi, jarangli undosh tovushlarni ifodalaydi?

A) n,d,j B) n,z,j C) d,l,n D) n,d,r

8. Quyidagi qaysi harf til oldi, portlovchi, jarangsiz undosh tovushlarni ifodalaydi?

A) d B) t C) s D) l

9. Quyidagi qaysi undosh bilan tugagan so'zlarga qo'shimchalar qo'shilganda talaffuzda ushbu undosh eshitilmay qoladi, ammo bu hol imloda aks etmaydi?

A) d,t B) b,p C) v,f D) j,ch

10. Jonli nutqda t bilan tugagan so'zlarga ch undoshi bilan boshlanuvchi qo'shimchalar qo'shilganda t ning ham ch ga aylanish hodisasi yuz beradi: sutchi-suchchi, yigitcha-yigichcha, uyatchan-uyachchan kabi. Ushbu jumlaning bir so'z bilan qanday hodisa deyish mumkin?

A) dissimilatsiya hodisasi
B) assimilatsiya hodisasi
C) singarmonizm hodisasi D) metateza

11. Qaysi qatordagi so'zlarda qo'sh undoshlarning biri tushirilsa ushbu so'z

boshqa ma'no anglatadi?
A) hatto B) g'addor C) yetti D) qattiq

12. Qo'sh undoshli so'zlar berilgan qatorni aniqlang.

1) mad..oh; 2) qat..iq (mustahkam); 3) qat..iq (sut mahsuloti); 4) mod..a (urf); 5) tarad..ud; 6) sat..in; 7) it..ifog

A) 1,2,5,7 B) 2,3,6,7

C) 1,3,4,6 D) 2,4,6,7

13. Qo'sh undoshli so'zlar berilmagan qatorni aniqlang.

1) hat..o; 2) g'ad..or; 3) shat..irlmoq; 4) pat..ak; 5) bud..izm; 6) but..oq; 7) jad..id; 8) bat..ar

A) 1,2,5,8 B) 3,5,7,8 C)

3,4,6,7 D) 1,3,4,7

14. Quyidagi qaysi harf til oldi, sirg'aluvchi, jarangli undosh tovushni ifodalaydi va jonli nutqda so'z oxirida jarangsizlanib talaffuz qilinadi, biroq asliga muvofiq yozilaveradi?

A) t B) d C) b D) z

15. s harfi qaysi unlilaridan oldin kelganda yumshoq talaffuz etiladi?

A) a,o B) o',u C) e,i D) o',o

16. Quyidagi qaysi harf til oldi, sirg'aluvchi, jarangsiz undosh tovushni ifodalaydi?

A) ch B) s C) t D) n

17. "Ko'p sozning ozi yaxshi, oz sozning o'zi yaxshi".

Gapda eng ko'p qo'llanilgan tovushga xos belgilar to'g'ri ko'rsatilgan javob variantini aniqlang.

A) til oldi, sirg'aluvchi, jarangli undoshi

B) lablangan, orqa qator, keng unli

C) til o'rta, sirg'aluvchi, jarangli undoshi

D) lablanmagan, old qator, tor unli

18. *"Agar siz menga shu go'zallikni ko'rsatganingizda edi, sizdan xuddi mana shunday baxtga meni ham sazovor qiling, deb tiz cho'kib yolvorgan bo'lurdim".*

Ushbu gapda o'z jarangsiz juftiga ega bo'lgan nechta jarangli tovush bor?

A) 24 B) 25 C) 26 D) 27

19. Quyidagi qaysi harf til oldi, qorishiq, jarangli undosh tovushni ifodalaydi va sof o'zbekcha so'zlarda qorishiq tovush tarzida, forsha-tojikcha va ruscha o'zlashmalarda sirg'aluvchi tovush kabi talaffuz qilinadi?

A) ch B) j C) sh D) z

20. Quyidagi qaysi so'zlarda j tovushi ch tovushiga moyil aytiladi, ammo asliga muvofiq yoziladi?

1) toj; 2) boj; 3) ijtimoiy; 4) g'ijjak; 5) massaj; 6) jon; 7) ajoyib; 8) jajji; 9) ajdar; 10) mujda;

11) janr

A) 1,3,5,9,10,11, B)

1,2,4,6,7,8

C) 2,3,4,5,6,8,10 D)

2,4,5,8,9,11

21. Quyidagi qaysi harf til oldi, sirg'aluvchi, jarangsiz undosh tovushni ifodalaydi. Til oldi undoshlari bilan kelganda yumshoq, orqa qator unlilar bilan yonmayon kelganda esa qattiq talaffuz qilinadi va shunday yoziladi?

A) t B) ch C) r D) sh

22. Quyidagi qaysi so'zlarda j tovushi sh tovushiga moyil aytiladi, ammo asliga muvofiq yoziladi?

1) toj; 2) boj; 3) ijtimoiy; 4) garaj; 5) massaj; 6) jon; 7) ajoyib; 8) jajji; 9) ajdar; 10) mujda; 11) janr

A) 3,4,5,9,10,11 B)

1,2,4,6,11 C) 1,2,3,5,9,10 D)

2,4,5,9,11

23. sh harfi qanday so'zlarda yumshoq va cho'ziqroq aytiladi va doim sh yoziladi?

A) bir bo'g'inli so'zlarda

B) rus tilidan o'zlashgan so'zlarda

C) ko'p bo'g'inli so'zlarda

D) arab-fors tilidan o'zlashgan so'zlarda

24. To'g'ri yozilgan so'zlar qatorini aniqlang.

1) sharshara; 2) ash'or; 3) boshboshdoqlik; 4) govmish; 5) yondashuv; 7) ishshaymoq; 8) maishiy

A) 2,3,4,6,7 B) 1,4,6,7,8 C) 1,3,5,7,8 D) barchasi to'g'ri yozilgan

25. Qaysi qatordagi so'zlar imlo qoidasiga muvofiq to'g'ri yozilgan?

1) mushkulkushod; 2) nisholla; 3) neytron; 4) oshiq-ma'shuq; 5) pishpishlamoq; 6) ushoq (musiqiy termin); 7) ta'jub; 8) hash-pash

A) 1,2,4,6,7 B) 2,3,5,7,8 C) 1,3,4,5,8 D) barchasi to'g'ri yozilgan

26. g' undoshiga to'g'ri ta'rif berilgan qatorni aniqlang.

1. Chuqur til orqa, sirg'aluvchi, jarangsiz undosh tovushni ifodalaydi;

2. Chuqur til orqa, sirg'aluvchi, jarangli undosh tovushni ifodalaydi;

3. So'z oxirida ba'zan x tarzida ham aytilishi mumkin;

4. Oxiri g' bilan tugagan so'zlarga jo'nalish kelishigi qo'shimchasi -ga qo'shilganda, o'zakdagi g' va qo'shimchadagi g undoshlari q tarzida talaffuz etiladi va shunday yoziladi;

5. Oxiri g' bilan tugagan so'zlarga jo'nalish kelishigi qo'shimchasi -ga qo'shilganda, o'zakdagi g' va qo'shimchadagi g

undoshlari q tarzida talaffuz etiladi, ammo aslicha yoziladi;

6. Oxiri g' bilan tugagan so'zlarga g bilan boshlanuvchi boshqa qo'shimchalar qo'shilganda, o'zakdagi g' va qo'shimchadagi g undoshlari q tarzida talaffuz etiladi, ammo aslicha yoziladi;

7. So'z oxirida q shaklida talaffuz qilinishi mumkin;

A) 2,3,5,6,7 B) 1,3,4,6,7 C) 2,3,4,5,7 D) 1,2,4,5,6

27. *“Atmosfera yo'qligi sababli Oy yuzasi yo haddan ziyod issiq yoki nihoyatda souuq bo'ladi.”* Ushbu gapni tashkil etgan nechta so'z tarkibida fonetik hodisa yuz bergan?

A) 1 ta B) 2 ta C) 3 ta D) 4 ta

28. Chuqur til orqa, portlovchi, jarangsiz undosh tovushiga qaysi qatorda to'g'ri ta'rif berilgan?

1) Jonli nutqda so'z tarkibida g' va x ga moyil aytiladi va shunday yoziladi;

2) Nutqda so'z tarkibida g' va x ga moyil aytiladi, ammo imloda asliga ko'ra yoziladi;

3) So'z oxirida kelib, egalik qo'shimchalari

qo'shilganda jaranglashib g' ga o'tadi va bu

hodisa imlododa aks etadi;

4) Bir bo'g'inli so'zlarda, chetdan o'zlashgan so'zlarda so'z oxirida kelib egalik affiksi qo'shilsa, undosh jaranglashadi va shunday yoziladi;

5) Bir bo'g'inli so'zlarda, chetdan o'zlashgan so'zlarda so'z oxirida kelib egalik affiksi qo'shilsa, aslicha aytiladi va shunday yoziladi;

6) so'z oxirida kelib jo'nalish kelishigi -ga, va g bilan boshlanuvchi boshqa qo'shimchalar qo'shilganda, g undoshi q tarzida aytiladi va bunday so'zlar qo'shaloq q bilan yoziladi;

A) 1,4,5,6 B) 2,3,5,6 C) 2,3,4,6 D) 2,4,5,6

29. Quyidagi qaysi harf chuqur til orqa, sirg'aluvchi, jarangsiz undosh tovushni ifodalaydi va o'zbek tilida, asosan, e dan boshqa unlilar bilan yonma-yon kelib, ularning qattiqroq talaffuz qilinishiga sababchi bo'ladi?

A) q B) g' C) x D) h

30. Bo'g'iz undoshiga to'g'ri ta'rif berilgan javob variantini aniqlang.

1. Sirg'aluvchi, jarangsiz undoshni ifodalaydi;

2. O'zbek tilida bu tovush undov so'zlarda va, asosan, arab-fors tillaridan o'zlashgan so'zlarda uchraydi;

3. x tovushiga nisbatan qattiqroq talaffuz etiladi;

4. x tovushiga nisbatan yumshoqroq talaffuz etiladi;

5. Jonli nutqda ba'zan o'zidan keyingi undosh kabi aytiladi yoki butunlay talaffuz etilmaydi;

6. Jonli nutqda ba'zan o'zidan keyingi undosh kabi aytilishi mumkin, ammo doimtalaffuz etiladi;

7. So'zlashuvda x tarzida aytilishi mumkin va bu adabiy talaffuz me'yori hisoblanadi;

8. So'zlashuvda x tarzida aytilishi mumkin, ammo bu adabiy talaffuz me'yori hisoblanmaydi;

9. Talaffuzda "x" tarzida aytilganda, so'z ma'nosi butunlay o'zgarishi mumkin

A) 1,2,4,5,8,9 B) 1,2,3,6,7,9
C) 1,2,4,5,8 D) 1,3,5,7,8,9

31. Qaysi qatordagi so'z to'g'ri yozilgan?

A) shox (hukmdor) B) hoi (nor) C) xil-xil (ezilib pishgan)
D) xattot (chiroyli yozuv egasi)

32. Qaysi qatordagi so'zlarda nuqtalar o'rniga bo'g'iz undoshi yozilishi kerak?

1) ishta..a; 2) sa..iy; 3) ji..oz; 4) jo..il; 5) ..attot; 6)

ba..odir; 7) e..son; 8) ..orij; 9)

..azil

A) 2,3,5,7,8,9 B) 1,2,3,4,6,9

C) 1,3,4,6,7,9 D) 2,3,4,6,7,8

33. Qaysi qatorda lab-lab, jarangli, burun undosh tovushini ifodalovchi va e, i old qator unlilaridan oldin kelganda yumshoq orqa qator unlilar, chuqur til orqa undoshlari bilan yonma-yon kelganda esa qattiq talaffuz qilinuvchi tovush berilgan?

A) p B) m C) n D) ng

34. Til oldi, jarangli, portlovchi, burun tovushi qaysi undoshlar oldidan kelganda m tarzida aytiladi, ammo asliga muvofiq yozilaveradi?

A) v,f B) d,t C) b,m D) n,ng

35. *"Xayrli ishni o'zi kifoya emas, bu ishni vaqtida va mavridi bilan bajarmoq lozim"* (U. Metyuz).

Ushbu gapda qaysi affiks bilan bog'liq uslubiy xato mavjud?

A) egalik affiksi B) kelishik affiksi

C) nisbat affiksi D) shaxs-son affiksi

36. Qaysi qatordagi so'zlarda til oldi, jarangli, portlovchi, burun tovushi lab-lab, jarangli, burun undosh tovushi tarzida aytiladi, ammo asliga muvofiq yoziladi?

1) tanburchi; 2) tanga; 3)

mamnuniyat; 4) minbar; 5)

yomon; 6) yonbosh; 7)

manmanlik

A) 1,4,6,7 B) 2,3,5,7 C)

1,2,3,6 D) 2,4,6,7

37. Qaysi so'zlarda nuqtalar o'rniga n undoshi qo'yiladi?

1) sara..jom; 2) su..bul; 3)

ta..bur (cholg'u asbobi); 4)

ta..beh

A) 1,2,4 B) 3,4 C) 1,2,3,4 D)

4

38. Qaysi qatorda til oldi, qorishiq portlovchi, jarangsiz undoshni ifodalovchi tovush berilgan?

A) sh B)j C) ch D) d

39. chuchvara so'zida nechta tovush va nechta harf mavjud?

A) 7 ta tovush, 9 ta harf

B) 7 ta tovush, 9 ta harf

C) 7 ta harf, 9 ta tovush

D) 9 ta tovush, 9 ta harf

40. Til orqa, portlovchi, jarangli, burun undosh tovushiga qaysi qatorda to'g'ri ta'rif berilgan?

1) Bu tovush so'z boshida uchramaydi;

2) So'z boshida uchrashi mumkin;

3) So'zning o'rtasi va oxirida kela oladi;

4) So'zlarni bo'g'inlarga ajratganda ng harfiy birikmasi n va g harflariga ajratilmaydi va alohida

tovushlar sifatidatalaffuz
qilinmaydi;

5) Kongress, tangens, bugungi
kabi so'zlarda yaxlit ng
tovushini ifodalaydi va bo'g'in
ko'chirishda qo'shib yoziladi;

6) Kongress, tangens, bugungi
kabi so'zlarda ng alohida
tovushlar n va g ni ifodalaydi,
shu sababli bo'g'in ko'chirishda
ajratib yoziladi;

7) ng tovushi ikki unli o'rtasida
kelganda ikkinchi unli bilan
bo'g'in hosil qiladi va bir
satrdan boshqasiga shunday
ko'chiriladi;

8) Agar ng tovushidan so'ng
undosh kelgan bo'lsa, ng tovushi
birinchi unli bilan bo'g'in
hosil qiladi;

A) 2,3,4,5,7,8 B) 1,3,4,6,7,8

C) 2,4,6,7,8 D) 1,3,5,7,8

41. Quyidagi qaysi so'zlarda ng
harfiy birikmasi bir tovushni
ifodalaydi?

1) ingichka; 2) ingramoq; 3)
singil; 4) dengiz; 5) opangiz; 6)
singlim; 7) tengqur; 8) anglagan;
9) so'nggi

A) 1,2,4,6,7,8 B) 2,3,5,7,8,9

C) 2,3,5,7,8,9 D) barchasida

42. Quyidagi ijodkorlardan qay
biri "Yo'qotganlarim va
topganlarim" nomli
risola yozgan?

A) Tog'ay Murod B) Said Ahmad

C) Abdulla Oripov D) Erkin
Vohidov

43. Qaysi qatorda qo'sh
undoshli so'zlar berilgan?

A) malla, do'ppi, go'sht

B) tizza, barg, shovvoz

C) shovvoz, malla, tizza

D) tizza, sust, malla

44. Oxiri qo'sh undosh
bilan tugagan so'zlarga
o'zakdagi qo'sh undoshlar
kabi ayni tovush bilan
boshlanuvchi qo'shimcha
qo'shilganda qo'sh
undoshlar qay holda
yoziladi?

A) qo'sh undoshlarning
ikkalasi ham yozilmaydi

B) qo'sh undoshlarning
bittasi yozilmaydi

C) qo'shimcha boshidagi
harf yozilmaydi

D) o'zak ham, qo'shimcha
ham hech qanday
o'zgarishga uchramaydi

45. Quyidagi qaysi
so'zlarda qo'sh

undoshlardan biri
tushirilsa, so'z yangi
ma'no anglatadi?

A) malla, tizza, oddiy

B) sodda, modda, billur

C) oppoq, bitta, satta

D) gramm, metall, salla

46. "Bebaho naslsiz, hayot
va mehnat,
Olam qalbingizga sut bilan
kirgan.

Sizning xamiringiz shu
ulug' xalqqa,

Vatanga muhabbat bilan
yo'g' rilgan."

Ushbu she'rdagi qo'sh va qator undoshli so'zlar miqdori qancha?

A) 3 ta qator undosh, 1 ta qo'sh undosh

B) 1 ta qator undosh, 1 ta qo'sh undosh

C) 2 ta qator undosh, 2 ta qo'sh undosh

D) 2 ta qator undosh, 1 ta qo'sh undosh

47. a unlisi bilan tugagan fe'llarga qaysi qo'shimchalar qo'shilganda a unlisi o'ga o'zgaradi va shunday yoziladi?

A) -v, -q, -qi B) -k, -q, -g'

C) -il, -ov, -ala

D) -ni, -ning, -niki

48. -illa qo'shimchasi orqali taqlidiy so'zlardan fe'l yasalganda asos so'z tarkibida qanday tovush bo'lsa, bu qo'shimcha -ulla tarzida aytiladi va shunday yoziladi?

A) u, v B) i, u C) v, i D) 1, i

49. parvo, avzo, obro', mavzu, mavqe kabi fors-arab tillaridan o'zlashgan so'zlarga I va II shaxs egalik qo'shimchalari qay tarzda qo'shiladi?

A) I va II shaxs qo'shimchalari qo'shilganda ushbu so'zlardan so'ng y tovushi qo'shib aytiladi, ammo bu yozuvda aks etmaydi

B) I va II shaxs qo'shimchalari ushbu so'zlarga to'gridan-to'g'ri qo'shiladi, va shunday yoziladi
C) I va II shaxs qo'shimchalari qo'shilganda ushbu so'zlardan

so'ng y tovushi qo'shib aytiladi va shunday yoziladi

D) bu so'zlarga I va II shaxs egalik qo'shimchalari qo'shilishi turlichadir

50. Quyidagi qaysi fellardan sifat yasalganda asosda tovush almashishi yuz beradi?

1) ili; 2) qayna; 3) sana; 4) qizi; 5) sovi; 6) yumsha; 7) qot; 8) tin

A) 1,2,3,4,5,8 B) 2,5,6,7

C) 1,3,5,6,7 D) 2,3,6,7,8

51. parvo, avzo, obro', mavzu, mavqe kabi fors-arab tillaridan o'zlashgan so'zlarga III shaxs egalik qo'shimchasi qay tarzda qo'shiladi?

A) III shaxs egalik qo'shimchasi parvo, obro', avzo, mavqe so'zlariga -yi shaklida

qo'shiladi, mavzu, orzu so'zlariga -si shaklida qo'shiladi

B) III shaxs egalik qo'shimchasi parvo, obro', avzo, mavqe so'zlariga -si shaklida qo'shiladi, mavzu, orzu so'zlariga -yi shaklida qo'shiladi

C) III shaxs egalik qo'shimchasi parvo, avzo, mavqe so'zlariga -yi shaklida qo'shiladi, mavzu, orzu, obro' so'zlariga -si shaklida qo'shiladi

D) III shaxs egalik qo'shimchasi obro', avzo, mavqe so'zlariga -yi shaklida qo'shiladi, mavzu, orzu, parvo so'zlariga -si shaklida qo'shiladi

52. Quyidagi qaysi gapda ikkita yasama so'z mavjud emas?

- A) So'z bilan o'ynovchilardan yuragim bezillaydi
- B) Bolaning ko'ngli o'ksimasin deb yumshoq o'rindiqqa o'tqazdi
- C) So'roq qilingan kishining ayblarini sanab berdik
- D) Xalq botir o'g'lonlarini hech qachon unutmaydi

53. *"Odob urugini ekan odamning hosili javohir bo'ladi. Odobli va g'ozal xulqli odamlar kopayaversa, xalqning do'stligi, ularning bir-biriga bo'lgan mehr-muhabbati borgan sari rivoj topadi"*

(Alisher Navoiy, "Mahbub ul-qulub" dan)

Ushbu gapda nechta so'z fonetik tamoyil asosida yozilgan?

- A) 1 ta B) 2 ta C) 3 ta D) 4 ta

54. -k, q bilan tugagan so'zlarga qaysi qo'shimchalar qo'shilganda k undoshi g ga, q undoshi esa g' ga o'zgaradi va shunday yoziladi?

- A) egalik, kelishik B) egalik C) kelishik
- D) felning ravishdosh, sifatdosh shakli qo'shimchalari

55. tok, kichik, soliq so'zlariga jo'nalish kelishigi qo'shimchasi qay tarzda qo'shiladi?

- A) tokga, kichikga, soliqqa shaklida
- B) tokka, kichikka, soliqqa shaklida
- C) tokka, kichikga, solig'ga shaklida
- D) togga, kichigga, solig'ga shaklida

56. *"Har kimki chuchuk so'z elga izhor aylar, Har nechaki ag'yor durur yor aylar, So'z qattigi el ko'ngliga ozor aylar, Yumshog'i ko'ngullarni giriftor aylar"*.

She'r muallifi kim va sherda jami nechta fonetik hodisa yuz bergan?

- A) Z.M. Bobour, 4 ta B) A. Navoiy, 4 ta C) K. Xorazmiy, 3 ta D) H. Xorazmiy, 3 ta

57. Quyidagi qaysi ayni bir qo'shimcha uch xil shaklga ega emas?

- A) -guncha (payt ravishdoshi)
- B) -ga (jo'nalish kelishigi)
- C) -gani (maqsad-sabab ravishdoshi)
- D) -dir (kesimlik qo'shimchasi)

58. *"Orzum shul, o'chmasin yongan Charog'ing,*

*Yulduzday nur sochsin
chashming qarog'ing,
Magar chinor bo'lsang,
chinorday yasha,
Bevaqt uzilmasin biror
yaprog'ing."*

(Abdulla Oripov)

Ushbu sherda nechta fonetik
hodisa yuz bergan?

A) 1 ta B) 2 ta C) 3 ta D) 4 ta

59. Quyidagi qaysi qo'shimchlar
ikkinchi bo'g'ini yopiq bo'lgan
ayrim (asosan ikki bo'g'inli) otlar
va fe'llarga qo'shilganda
o'zakkdagi ikkinchi unli
aytilmaydi va yozilmaydi?

A) egalik va - i l nisbat

qo'shimchasi

B) -ga jo'nalish va - i l nisbat

qo'shimchasi

C) egalik va -dan kelishik

qo'shimchasi

D) -ga jo'nalish va —il nisbat

qo'shimchasi

60. -ov, -ala qo'shimchalari qaysi
turkum so'zlarga qo'shilganda
tovush tushish hodisasi yuz
beradi?

A) ot so'z turkumi B) olmosh so'z
turkumi

C) son so'z turkumi D) fel so'z
turkumi

61. *"Tarixing bitmakka, xalqim,
Mingta Firdavsiy kerak.
Chunki bir bor chekkan ohing
Mingta doston, o'zbe'gim".*

(Erkin Vohidov)

Sh'eriyl parchada tovush
o'zgarishiga uchragan
so'zlar sonini aniqlang.
A) 4 ta B) 3 ta C) 2 ta D) 1
ta

62. meni, seni, mening,
sening, meniki, seniki
so'zlarida qanday tovush
o'zgarishi yuz bergan?

A) qo'shimchalardagi bir n
tovushi tushirilgan

B) o'zakkdagi n tovushi
tushirilgan

C) o'zak va qo'shimcha
o'rtasida bitta n tovushi
orttirilgan

D) so'zlar hech qanday
tovush o'zgarishiga
uchramagan

63. *"Sening tugilib o'sgan
qishlogmgdan
ayrilmasligingni bilar
edim."*

Ushbu gapdagi so'zlar
tarkibida nechta tovush
o'zgarishi sodir bo'lgan?

A) 2 ta B) 3 ta C) 4 ta D) 5
ta

64. *"Meniki-seniki deb
tortishib, necha marta
burni qonadi hamki, ogzini
tiyolmaydi".*

Berilgan gap tarkibida
nechta so'zda tovush
o'zgarish hodisasi yuz
bergan?

A) 1 ta B) 3 ta C) 4 ta D) 6
ta

65. Qaysi kelishik shakli
badiiy adabiyot -im,-n

shaklida qo'llanishi mumkin?

- A) tushum kelishigi
- B) qaratqich kelishigi
- C) bosh kelishik
- D) chiqish kelishigi

66. *'Yo'lchi arava... nimasi shikastlangani... payqamay, hayron bo'lib turar ekan, arava... tagidan dehqon... ayanchli tovushi eshitildi.'*

(Oybek)

Berilgan gapda nuqtalar o'rniga kerakli kelishik

qo'shimchalarini joylashtiring.

- A) -ni, -ni, -ning, -ni
- B) -ni, -ni, -ni, -ning
- C) -ning, -ni, -ning, -ning
- D) -ning, -ning, -ni, -ni

67. Qaysi kelishik shakli she'riy til va og'zaki nutqda -n, -di, -ti, -i shakllarida qo'llanishi mumkin?

- A) tushum kelishigi
- B) qaratqich kelishigi
- C) bosh kelishik D) chiqish kelishigi

68. Qaysi kelishik

qo'shimchalari ba'zan belgisiz ham qollanishi mumkin?

- A) qaratqich, tushum B) chiqish, tushum
- C) jo'nalish, qaratqich D) o'rinpayt, tushum

69. *"Kechalar bedor o'tkazib, har bir sitora, har bir yulduz burji, ya'ni harakatidagi chamber yo'lini kuzatdi."*

Ushbu gapda jami nechta kelishik shakli qo'llanilgan?

- A) 3 ta B) 4 ta C) 5 ta D) 6 ta

70. Quyidagi birliklardan qay birlari qo'shib yoziladi?

- 1) Quyi Chirchiq; 2) Amu daryo; 3) Sharqiy Turkiston; 4) Yangi yo'l; 5) Koson soy; 6) Yunus obod; 7) Kichik Osiyo; 8) Sharqiy Yevropa

- A) 2,4,5,6 B) 1,3,7,8 C) 1,2,3,7 D) 3,4,5,8

71. Qo'shma so'zlar imlosi haqidagi to'g'ri hukmni aniqlang.

- 1. Qo'shma fe'lning qismlari ajratib yoziladi:
  - 2. Qo'shma fe'lning qismlari ba'zida qo'shib yozilishi ham mumkin:
  - 3. Bir tushunchani bildiradigan va bir bosh urg'u bilan aytiladigan qo'shma so'zlar qo'shib yoziladi:
  - 4. Keyingi qismi turdosh ot yoki obod so'zi bilan ifodalangan geografik nomlar ajratib yoziladi:
  - 5. O'zaro -dan qo'shimchasi bilan bog'langan takror so'zli birikmalar ajratib yoziladi:
  - 6. Qo'shma ravishlar ajratib yoziladi:
- A) 1,2,4,6 B) 1,3,5,6 C) 2,4,5,6
  - D) 2,3,5,6

72. Quyidagi qaysi so'z to'g'ri yozilgan?

- A) bir pas B) qush tili C) biroz
D) hechbir

73. Qo'shma so'zlar imlosi to'g'ri berilgan javob variantini aniqlang.

1. Xush, kam, ham, umum, bop, noma, xona, sifat, rang, baxsh kabi so'zlar yordamida yasalgan qo'shma so'zlar qo'shib yoziladi:

2. Xush, kam, ham, umum, bop, noma, xona, sifat, rang, baxsh kabi so'zlar yordamida yasalgan qo'shma so'zlar ajratib yoziladi:

3. Ikkinchi qismi -(a) r, -mas qo'shimchalari bilan tugaydigan qo'shma so'zlar qo'shib yoziladi:

4. Keyingi qismi turdosh ot yoki obod so'zi bilan ifodalangan geografik nomlar qo'shib yoziladi:

5. Birinchi qismi sifat, ikkinchisi atoqli ot bo'lgan geografik nomlar ajratib yoziladi:

6. Birinchi qismi sifat, ikkinchisi atoqli ot bo'lgan geografik nomlar qo'shib yoziladi:

- A) 1,3,4,5 B) 2,3,4,6 C) 2,3,4,5 D) 1,3,5

74. Quyidagi qaysi gapda bitta yasama so'z mavjud emas?

A) Farg'ona vodiysi osmono'par tog'lar bilan o'ralgan

B) Quyosh tog'-toshlarni qizdirgan payt, ertapishar olmalar qip-qizil

C) G'o'zapoyasi yig'ib olingan daladan yoz-u qish hosil olinadi

C) Yosh-qari, erkak-ayol aralash-quralash bo'lib ko'cha boshida to'planishdi

75. Quyidagi so'zlardan qay biri qo'shib, qay biri ajratib yoziladi?

- 1) bir muncha; 2) har kim;
3) hamma vaqt; 4) bir pas;
5) qay kuni; 6) bir oz; 7) bira to'la; 8) hech bir

A) 2,3,5,8-qo'shib, 1,4,6,7-ajratib yoziladi

B) 1,3,6,8-qo'shib, 2,4,5,7-ajratib yoziladi

C) 1,4,6,7-qo'shib, 2,3,5,8-ajratib yoziladi

D) 2,4,5,7-qo'shib, 1,3,6,8-ajratib yoziladi

76. Quyidagi qaysi so'z qo'shib yoziladi?

- A) yarim orol B) shu on
C) tasdiq etdi D) keta ber

77. Quyidagi qaysi gapda uchta soda yasama so'z mavjud?

A) Og'zaki nutq qisqa va ifodali bo'lishi kerak

B) O'ynab gapirsang ham o'ylab gapir

C) Sog'lom va zehqli bo'lib ulg'aygan bola hayotda qiynalmaydi

D) Domla bosiq bir shirador ovoz bilan dona-dona o'qir, ba'zan o'qiganining mazmunini tushuntirardi

78. Quyidagi javoblarning qaysi biridagi har bir so'z bosh harf bilan yoziladi?

- 1) O'zbekiston respublikasi; 2) Mudofaa vaziri; 3) O'zbekiston respublikasi oily majlisining raisi; 4) Yozuvchilar uyushmasi; 5) Jahon tinchlik kengashi; 6) Fan va texnologiyalar markazi,
A) 2,4,6 B) 1,2,5
C) 2,3,5 D) 1,3,5

79. sessiya, taassurot, konspekt, repertuar, radioritm, qiroatxona, hukm, etud, elektr kabi so'zlar qaysi qatorda to'g'ri bo'g'inga ajratilgan?

- A) ses-si-ya, ta-as-su-rot, konspekt, re-pertu-ar, ra-di-o-ritm, qi-ro-at-xo-na, hukm, etud, e-lektr
B) ses-si-ya, ta-as-su-rot, ko-nspekt, re-pertu-ar, ra-dio-ritm, qi-ro-at-xo-na, hu-km, etud, elektr
C) se-ssi-ya, ta-a-ssu-rot, konspekt, re-pertu-ar, ra-di-o-ritm, qi-ro-at-xo-na, hu-km, etud, e-lek-tr
D) ses-si-ya, ta-as-su-rot, ko-nspe-kt, reper-tu-ar, ra-dio-ritm, qi-roat-xo-na, hukm, et-ud, e-lektr

80. Quyidagilardan tinish belgilari bilan bog'liq bo'lgan to'g'ri qoidani aniqlang?

- A) uyushiq bo'lakdan keyin kelgan umumlashtiruvchi so'zdan keyin tire qo'yiladi

B) uyushiq bo'lakdan oldin kelgan umumlashtiruvchi so'zdan oldin ikki nuqta qo'yiladi

C) uyushiq bo'lakdan keyin kelgan umumlashtiruvchi so'zdan oldin ikki nuqta qo'yiladi

D) uyushiq bo'lakdan keyin kelgan umumlashtiruvchi so'zdan oldin tire qo'yiladi

81. abadiy, mudofaa, silindrik, diagramma so'zlari qaysi qatorda to'g'ri bo'g'inga ajratilgan?

- A) a-ba-diy, mu-do-faa, si-lin-drik, di-agram-ma
B) aba-diy, mu-do-faa, si-lin-drik, dia-gramma
C) ab-a-diy, mu-do-faa, si-lin-d-rik, di-agram-ma
D) aba-diy, mu-do-faa, si-li-n-drik, di-agramma

82. peshana, ko'ngil, pichoq, dengiz, meshchan kabi harfiy birikmadan iborat tovush qatnashgan so'zlar qay tarzda bo'g'inga ajratiladi?

- A) pe-shana, ko'-ngil, pi-choq, de-ngiz, mesh-cha
B) pe-shana, ko'n-gil, pi-choq, den-giz, mesh-cha
C) pe-shana, ko'-ngil, pi-choq, de-ngiz, meshchan
D) pe-shana, ko'n-gil, pi-choq, den-giz, meshchan

83. "Qobiliyat egasi bilim olishi, malaka hosil qilishi orqali uni takomillashtira borishi mumkin."

Ushbu gapdagi ochiq bo'g'inlar miqdorini aniqlang.

A) 26 B) 28 C) 27 D) 29

84. Quyidagi qaysi so'zlarning jarangli tovushini o'z jarangsiz juftiga almashtirsa so'z boshqa ma'no anglatadi?

A) vals, gulli, g'oya B) moda, guruh, botir
C) dabdaba, go'sht, sust
D) g'amnok, etud, muqova

85. 1) ekmoq; 2) ko'rmoq; 3) chiqmoq; 4) osmoq
Ushbu fe'llardan payt ravishdoshi yasalganda ularning qaysi biriga jarangsiz undosh bilan boshlanuvchi qo'shimcha qo'shiladi?

A) 1,2,3,4 B) 1,2,3 C) 1,3 D) 3,4

86. Sharq adabiyotida birinchi bo'lib "Xamsa" yozgan adibni aniqlang.

A) A.Navoiy B) A.Jomiy C) X.Dehlaviy D) N.Ganjaviy

87. — *Nimalar deyapsiz, o'zi // Men bu maqsadda kelganim y o 'q-ku //*

Ushbu gapdagi // belgisi o'rniga qanday tinish belgisi qo'yiladi?

A) nuqta B) so'roq belgisi
C) undov belgisi
D) so'roq va undov belgisi qo'shiloq holda qo'yiladi

88. O'z ichida verguli bolgan, mazmunan biroz farqlanuvchi gaplardan iborat bolgan

qo'shma gaplar orasida qanday tinish belgisi qo'yiladi?

A) nuqta B) vergul C) nuqtali vergul D) ikki nuqta

89. *"Eh, bu yerning nimasini aytasan // xayoldagi jannatning xuddi o'zi". (H. G)*

Ushbu berilgan gapda // belgisi o'rniga qanday tinish belgisi qo'yiladi?

A) tire B) vergul C) nuqtali vergul D) ikki nuqta

90. *"Bir joyda turganimda deyarli fikr qilolmayman // tanam hamma vaqt harakatda bo'lishi kerak, ana o'shanda aqlim ham harakatga keladi" (J. J. Russo).*

Bir necha sodda gaplardan tashkil topgan ushbu qo'shma gapdagi // belgisi o'rnida

qanday tinish belgisi qo'yiladi?

A) nuqtali vergul B) ikki nuqta
C) vergul D) tire

91. Bog'lovchisiz qo'shma gaplarda biror gap boshqa gapni izohlasa, uning sababi yoki natijasini ko'rsatsa ular orasiga

qanday tinish belgisi ishlatiladi?

- A) tire B) ikki nuqta
C) vergul D) nuqtali vergul

92. *"Bozordagi bor gullardan // atirgul, lola, chinnigul oldim.*

So'zga chiqdilar // S. Olimov, I. Shokirov, A. Ulug'ov va boshqalar."

Ushbu gaplardagi // belgisi o'rniga qanday tinish belgisi qo'yiladi?

- A) ikkalasida ham tire qo'yiladi
B) birinchi gapda tire, ikkinchisida ikki nuqta
C) birinchi gapda ikki nuqta, ikkinchisida tire
D) ikkalasida ham ikki nuqta qo'yiladi

93. Uyushiq bo'laklardan oldin kelgan umumlashtiruvchi yoki ularni oydinlashtiruvchi so'zdan keyin qanday tinish belgisi qo'yiladi?

- A) tire B) ikki nuqta C) vergul
D) hech qanday tinish belgisi qo'yilmaydi

94. *"Abror qizni darrov tanidi // u qo'shni mahalladagi do'konda ishlar edi"*.

Berilgan ushbu gapda // belgisi o'rniga qanday tinish belgisi qo'yiladi?

- A) tire B) ikki nuqta
C) vergul D) nuqtali vergul

95. *"San atkorning tomogidan hech narsa o'tmadi // ikki piyola choy ichdi, xolos..."*.

Ushbu gapda // belgisi o'rniga qanday tinish belgisi qo'yiladi?

- A) tire B) vergul C) nuqtali vergul D) ikki nuqta

96. Ega kesim bilan bog'lamasiz birikkanda ular orasiga qanday tinish belgisi qo'yiladi?

- A) tinish belgisi qo'yilmaydi
B) ikki nuqta C) vergul D) tire

97. *"San'atkor tajang edi: tanaffus vaqtida zalga chiqqan edi, bir traktorist uni*

savodsizlikda aybladi"

Ushbu gapda nima uchun qo'shma gaplar orasiga ikki nuqta qo'yilgan?

- A) o'z ichida verguli bo'lgani va mazmunan biroq farqlanuvchi gaplardan iborat bo'lganligi uchun
B) bog'lovchisiz qo'shma gap bo'lib, keyingi gap birinchi gapni izohlagani, uning sababini ko'rsatgani uchun
C) zidlik, shart, o'xshashlik mazmuni ifodalangan bog'lovchisiz qo'shma gap bo'lganligi uchun
D) ega kesim bilan bog'lamasiz bog'langanligi uchun

98. Shartli nomni, kinoya ma'nosini bildirgan yoki ko'chma ma'noda qo'llangan so'z yoki birikmalar qanday tinish belgisi bilan birgalikda ishlatiladi?

A) tire B) vergul C) nuqtali vergul D) qo'shtirnoq

99. "Bu — *sening ishing. Tilga ixtiyorsiz — elga e'tiborsiz*"

Ushbu gaplarda nima uchun tire ishlatilgan?

A) o'z ichida verguli bolgani va mazmunan biroz farqlanuvchi gaplardan iborat bo'lganligi uchun

B) boglovchisiz qo'shma gap bo'lib, keying gap birinchi gapni izohlagani, uning

sababini ko'rsatgani uchun

C) zidlik, shart, o'xshashlik mazmuni ifodalangan

boglovchisiz qo'shma gap bolganligi uchun

D) ega kesim bilan bog'lamasiz boglanganligi uchun

100. "*Ahror ovoz egasini tanidi / / Xasan naychi edi*".

Berilgan ushbu gapda // belgisi o'rniga qanday tinish belgisi qo'yiladi?

A) tire B) ikki nuqta C) vergul

D) nuqtali vergul

101. "*Qor yog'di — izlar bosildi. Qo'shning tinch — sen tinch*".

Ushbu gapda nima uchun qo'shma gaplar orasiga tire qo'yilgan?

A) ega kesim bilan bog'lamasiz

bog'langanligi uchun B) o'z ichida verguli bo'lgani va mazmunan biroz farqlanuvchi gaplardan iborat bo'lganligi uchun

C) bog'lovchisiz qo'shma gap bo'lib, keying gap birinchi gapni izohlagani, uning sababini ko'rsatgani uchun

D) zidlik, shart, o'xshashlik mazmuni ifodalangan bog'lovchisiz qo'shma gap bo'lganligi uchun

102. "*Rufat Risqiyev // mashhur bokschi // musobaqa to'g'risida gapirib berdi //*"

Ushbu berilgan gapda // belgisi o'rniga qanday tinish belgisi qo'yiladi?

A) tire, tire, nuqta

B) tire, vergul, nuqta

C) vergul, tire, nuqta

D) vergul, vergul, nuqta

103. Quyidagi birliklardan qaysi biri imlo qoidalariga muvofiq to'g'ri yozilmagan?

A) Ramazon Hayiti, "Sog'lom avlod uchun" ordeni

B) "Xalq ta'limi a'lochisi", Mustaqillik kuni

C) Mudofaa Vaziri, "Fan va texnologiyalar markazi"

D) A va C javoblar

104. "*Til bir jihatdan tabiat va insondagi*

go'zallikni aks ettiruvchi vosita bo'lsa,

ikkinchi jihatdan unda

go'zallikni vujudga keltiruvchi javharlar ham mavjud"

Ushbu gapda o'z jarangsiz

juftiga ega bo'lgan nechta

jarangli tovush bor?

A) 24 B) 25 C) 26 D) 27

105. "Tilga go'zallik javhari sifatida nazar soladigan bo'lsak,

uning insonni

hayratlantiradigan darajada

yetukligi bor"

Ushbu gapda o'z jarangli juftiga

ega bo'lgan nechta jarangsiz

tovush bor?

A) 9 B) 11 C) 13 D) 15

106. Oxiri d bilan tugallangan

so'zlarda d tovushidan oldin

qanday tovush kelsa

ushbu so'zlarga qo'shimchalar

qo'shilganda d talaffuz

etilmaydi, ammo yoziladi?

A) s B) t C) y D) n

107. Jonli nutqda t bilan

tugagan so'zlarga, asosan,

qanday undosh bilan

boshlanuvchi qo'shimchalar

qo'shilganda, og'zaki nutqda

t ning ham ushbu undoshga

aylanish hodisasi yuz beradi?

A) d B) t C) g D) ch

108. videofilm, gumanizm,

yengil, yenggil, itoat, SamDu,

sin-gari, staj kabi

so'zlar qaysi qatorda to'g'ri

talaffuzga ajratilgan?

A) vi-deo-film, gu-ma-ni-
zm, ye-ngil, yeng-gil, ito-at,

SamDu, si-nga-ri, staj

B) vi-de-o-fi-lm, gu-ma-

nizm, yen-gil, ye-nggil, i-to-

at, Sam-Du, si-nga-ri, s-taj

C) vi-de-o-film, gu-ma-

nizm, ye-ngil, yeng-gil, i-to-

at, SamDu, si-nga-ri, staj

D) vi-deo-film, gu-ma-nizm,

yen-gil, ye-nggil, ito-at,

SamDu, sin-ga-ri, staj

109. Quyidagi talaffuz

xususiyatlarining qaysilari

yozuvda ham aks etadi?

1) k undoshi bilan tugagan

otlarga egalik

qo'shimchalari

qo'shilganda k undoshining

g ga o'zgarishi;

2) q undoshi bilan tugagan

otlarga egalik

qo'shimchalari

qo'shilganda q undoshining

g' ga o'zgarishi;

3) g' undoshi bilan tugagan

otlarga jo'nalish kelishigi

qo'shimchasi qo'shilganda

g' undoshining q undoshiga

o'zgarishi;

4) a unlisi bilan tugagan

fe'llarga

shaxs oti yasovchi -vchi

qo'shimchasi qo'shilganda

a unlisining o ga o'zgarishi

A) 1,2,3,4 B) 1,2,4 C) 1,2,3

D) 1,2

110. 1) taroqqa 2) buloqqa

3) so'roqqa 4) ilikka 5)

kurakka 6) terakka

Jo'nalish kelishigidagi ushbu so'zlarning qaysi birida so'zning ham o'zak, ham qo'shimcha qismida tovush o'zgarishi yuz bergan?

- A) 1, 2, 3 B) 3, 4, 5 C) 1, 3
D) barchasida faqat qo'shimchada o'zgarish yuz bergan

111. "Do'stlar, yaxshilarni avaylab asrang!
"Salom" degan so'zning salmog'in oqlang!

O'lganda yuz soat yig'lab turgandan

Uni tirigida bir soat yo'qlang.

She'r muallifi kim, she'rda nechta so'zda fonetik hodisa ro'y bergan?

- A) E.Vohidov, 3 ta B)
M.Shayxzoda 3 ta
C) E.Vohidov, 2 ta D)
M.Shayxzoda, 2 ta

112. "Qishda kishmish pishmash,
kishmish yegan kishining tishi qamashmash."

Ushbu gapni tashkil etgan tovushlar haqidagi to'g'ri hukmni toping.

- A) Gapda 9 ta lab-lab, 17 ta til oldi, 4 ta til orqa, 3 ta chuqur til orqa tovushi mavjud
B) Gapda 8 ta lab-lab, 18 ta til oldi, 6 ta til orqa, 1 ta chuqur til orqa tovushi mavjud
C) Gapda 6 ta lab-lab, 20 ta til oldi, 3 ta til orqa, 4 ta chuqur til orqa tovushi mavjud

D) Gapda 8 ta lab-lab, 19 ta til oldi, 5 ta til orqa, 2 ta chuqur til orqa tovushi mavjud

113. "Inson Oy yuzasini sinchiklab tadqiq qilgach, u haqida kopgina qiziq narsalami bilib oldi."

Ushbu gapda nechta sirg'aluvchi tovush bor?

- A) 15 ta B) 16 ta C) 17 ta
D) 18 ta

114. "Qo'chqor bo'laturgan qo'zichoqlarning Manglayi tug'ilgan chog'da dong bo'lur.

Galaba asrining o

'smirlarisiz —

Sherbachcha qiligi sherday cho'ng bo'lur"

misralari kimning she'ridan olingan?

- A) G'. G'ulom B) A.Oripov
C) E.Vohidov D)
J.Jabborov

115. O'zbek tilida asosan qo'sh undoshlar qay yo'l bilan hosil bo'ladi?

- A) o'zak oxiridagi undoshdan keyin shunday undosh bilan boshlanuvchi qo'shimcha qo'shilishi bilan
B) o'zak oxiri va qo'shimcha boshidagi tovushlarning o'zgarishi bilan
C) sifatning kuchaytirma shakli yasalishi bilan
D) barcha javoblar to'g'ri

116. i unlisi bilan tugagan fe'llarga qaysi qo'shimchalar qo'shilganda i unlisini u ga aylanadi va shunday yoziladi?

- A) -v, -q, -qi B) -k, -q, -g'
C) -il, -ov, -ala D) -v, -q

117. "Musavvirning bo'yog'ida hayot chizgilari aniq ifodalangan edi." Ushbu gapda jami so'z yasovchi qo'shimcha bor?

- A) 1 ta B) 2 ta C) 3 ta D) 4 ta

118. Chiziqcha bilan yoziluvchi so'zlar imlosi to'g'ri keltirilgan javobni aniqlang.

1) Juft va takror so'zlarning qismlari chiziqcha bilan ajratib yoziladi:

2) Juft so'zlar orasida - u (-yu) bog'lovchisi qo'llansa, bog'lovchidan keyin chiziqcha qo'yiladi:

3) Juft so'zlar orasida - u (-yu) bog'lovchisi qo'llansa, bog'lovchidan oldin chiziqcha qo'yiladi:

4) -ma , - ba yordamida birikkan so'z qismlari chiziqcha bilan yoziladi:

5) -ma , - ba yordamida birikkan so'z qismlari chiziqchasiz yoziladi:

6) Arab raqamlari bilan yozilgan tartib sonlar chiziqcha bilan yoziladi:

7) Rim raqamlari chiziqcha bilan yoziladi:

- A) 1,2,5,7 B) 1,3,4,6 C) 1,3,5,7
D) 1,2,4,7

119. Quyidagi qaysi gapda uchta yasama so'z mavjud?

- A) Odob kishilar tarafidan qilinishi mumkin bo'lgan hurmatsizlik eshigini bekitadi
B) Odob kichik yoshlilarni kattalar duosiga sazovor etadi
C) Odob va tavoze do'stlik oynasiga jilo beradi
D) Odob va tavoze ikki oraga yorug'lik bag'ishlaydi

120. "Falak sirlarining bir chetini hiyol ochganday bo'ldi, lekin insoniyat, nayinki

insoniyat, xattokim o'zpushtikamaridan bo'lgan zurruyotlarining yuraklariga qo'l solib ko'ro olmadi."

Ushbu gapda jami nechta so'zda imloviy xatoga yo'l qo'yilgan?

- A) 3 ta B) 4 ta C) 5 ta D) 6 ta

121. "Ona-bola uy-joyni yig'ishtirib, sadarayhon atrofida dam olishdi."

Ushbu gapda nechta yasama so'z bor?

- A) 1 ta B) 3 ta
C) 2 ta D) 4 ta

(122-124). "Shoho, fuqaroki munisi g'amdurlar, Bedordil-u ko'zlari purnamdurlar

*Zinhor alarni qilmagil ozurda,
Otashdam-u barhamzani
olamdurlar”*

Banddagi qo'shma so'zlar
miqdorini aniqlang.

A) 1 ta B) 3 ta C) 2 ta D) 4 ta

123. Ostiga chizilgan so'zning
ma'nosi qaysi qatorda to'g'ri
izohlangan?

A) raqib B) ranjigan C)
mulozamat D) qashshoq

124. Bayt muallifi
taxallusining ma'nosi qaysi
qatorda to'g'ri berilgan?

A) oshiq B) yuraksiz C)
sher D) sirdosh

125. Shahzod va akasi
uchun 16-may juda ajoyib
kun bo'lgan!

Gapda nechta ism bor?
A) 4 B) 6 C) 5 D) 7

SO'Z ICHRA MUDOM AQL YASHIRINDUR

- So'zning to'g'ri va ko'chma ma'nosi
- So'z tanlash va qo'llash
- So'z ma'nosining taraqqiyoti
- Ma'nodosh, shakldosh va zid
ma'noli so'zlar tavsifi
- So'zlarda hissiy-ta'siriy munosabat
ifodasi

1. *“Donolik ramzi — so'z, bilib
so'zlansa,*

Nodonning o'zi ham so'zi qo'lansa.

Otadan o'g'liga qolgani bu — so'z,

Otalar so'zin tut, nafi ham yuz-yuz”.

Misralar muallifini aniqlang.

A) Yusuf Xos Ho jib
B) Ahmad Yugnakiy
C) Ahmad Yassaviy
D) Mahmud Qoshg'ariy

2. *“Tilda uni nomlovchi so'z
bo'lmasa, shunday so'zni qo'shni
tildan olish mumkin. Ammo tilda
mavjud so'zlar o'rnida boshqa
so'zni qo'llash zararlidir”.*

Nutq odobi haqida aytilgan
ushbu nodir satrlar muallifi
qaysi javob variantida
keltirilgan?

A) Yusuf Xos Hojib
B) Ahmad Yugnakiy
C) Ahmad Yassaviy
D) Mahmud Qoshg'ariy

3. *“Bor so'zni so'z sanab
tebranmasin til, Ko'rib, o'g'ri
so'zla, keragini bil”.*

Ushbu satrlar muallifi kim?

baytda
nechta so'z yasovchi qo'shma
qo'llangan?

A) A. Jomiy, 2 ta so'z yasovchi
B) Y.X.Hojib, 3 ta so'z yasovchi
C) S.Olloyor, 3 ta so'z yasovchi
D) A.Yassaviy, 2 ta so'z
yasovchi

4. Quyidagi asarlarning qaysi
birida “So'z ta'rifida” nomi
mavjud?

A) “Qutadg'u bilig”

- B) 'Yaxshi kishilarning hayratlari'
 C) "Hibat ul-haqoyiq"
 D) 'Devoni Hikmat'

5. Navoiy o'zining qaysi asarida so'zga "so'z — ma'no, inson esa bayon bulog'idir..." deya ta'rif beradi?

- A) "Hayrat ul-abror"da
 B) "Ikki til muhokamasi"da
 C) "Subhatu abhor"da
 D) "Nafis majlislar"da

6. -tutmoq so'zi quyidagi qaysi so'zlar bilan ko'p nia'noli so'z sifatida qo'llana oladi?

- 1) qochoq; 2) parda; 3) ro'za; 4) suv;
 5) o'zini
 A) 1,4,5 B) 2,3 C) barchasi bilan
 D) 1,2,4,5

7. "Boyqaro irgishlab istak otida,
 Jahonga boqqanda misli bola sher-
 Hirot darvozasin bir qanotida,
 She'riy lashkarini tizgan Alisher"

(A. Oripov)

Ushbu misralarda qay usulda ma'no ko'chish yuz bergan?

- A) Sinekdoxa B) Metanomiya
 C) Metafora D) Vazifadoshlik

8. Bir kosa ichdim, Navoiyni
 o'gidim.

Ushbu gaplarda qay shaklda ma'no ko'chish yuz bergan?

- A) Sinekdoxa B) Metanomiya
 C) Metafora D) Vazifadoshlik

9. - kamonning o'qi, miltiq o'qi,
 sambarak o'qi, raketa o'qi. Ushbu
 birikmalarda qaysi usulda ma'no
 ko'chgan?

- A) Sinekdoxa B) Metanomiya

C) Metafora D) Vazifadoshlik

10. "Lermontovni tashlamadim
 hech,

So'ngra qo'lga oldim Hofizni.
 Pushkin menga korsatdi har
 kech,

Yig'lab turgan bir cherkas
 qizni"

(H. Olimjon)

Ushbu misralarda qay usulda
 ma'no

ko'chish yuz bergan?

- A) Metanomiya B) Sinekdoxa
 C) Metafora D) Vazifadoshlik

11. Quyidagi qaysi gapda
 uslubiy xato qo'llangan so'z
 bor?

A) Oydin kechada ko'l yoqasida
 sayr etishni xush ko'rardi.

B) Men bu gapni tarjima
 vajidan

aytayotganim yo'q.

C) Fursat g'animatdir shox
 satrlar-la, Bezamoq chog'idir
 umr daftarin.

D) Shifti qubbasimon
 muhtasham xona yana g'alati
 guvillab ketdi.

12. Quyidagi gaplarda ma'no
 ko'chishning qaysi turi sodir
 bo'lgan?

1. Gunohi ne edi bu tilla
 boshning, Gunohi ne edi porloq
 quyoshning.

2. Yanvarning o'n beshlarida
 butun qishloq to'g'on qurishga
 otlandi.

3. Eshikka kiring, aka, choy-
 poy ichib keting.

4. Chorva desam, deguday.
Tuyog'imiz ko'paysa ko'paydiki,
kamaygani yo'q.

- A) 1-metafora, 2,4-sinekdoxa,
3-metanomiya
- B) 1-metafora, 2-metanomiya,
3, 4-sinekdoxa
- C) 1-metanomiya, 2,3,4-sinekdoxa
- D) 1-metafora, 2,3-metanomiya,
4-sinekdoxa

13. 1. Insoniyat dushmani mal'unga
qiron solib, Qilichim tili bilan
so'zimni ayta oldim.

2. Lekin san'atimiz hozir o'smirlik
chog'idayoq qudratli qanot pay do
qilayotipti.

3. Ikki ko'zi har nav mollar bilan
to'la xurjinni yelkaga tashlab,
inqillab kirdi.

Berilgan ushbu gaplarda ma'no
ko'chishning qaysi turlari yuz
bergan?

- A) 1-metanomiya, 2,3-metafora
- B) 1,2-metafora, 3-metanomiya
- C) 1,2-metanomiya, 3-metafora
- D) barchasida metafora asosida
ma'no ko'chgan

14. "Och nazarim tushar suratga...
Surat, surat! Nega sen tilsiz?.."

(Mirtemir)

Ushbu baytda qaysi usulda ma'no
ko'chgan?

- A) Metanomiya B) Sinekdoxa
- C) Metafora D) Vazifadoshlik

15. "Tovushlarning kichik, ulugi,
Tovushlarning hidi-boyi bor.
Tovushlarning sovuq, ilig'i,
Tovushlarning rangi-ro'yi bor.
Tovushlarning shirin-achchig'i,

Bordir hatto yumshoq, qat'
Maqsud Shayxzoda qalam
mansub ushbu she'rda neo
so'zda va qanday ma'no
ko'chishi yuz bergan?

- A) 9 ta so'zda metafora yuz
bergan
- B) 10 ta so'zda metafora yuz
bergan
- C) 9 ta so'zda metanomiya
bergan
- D) 10 ta so'zda metanomiya
yuz bergan

16. Quyidagi "soz" omonin
haqidagi to'g'ri hukmni
aniqlang?

- a) soz — puxta, ma'qul;
  - b) soz — cholg'u asbobi;
  - d) soz — inoq, o'zaro yaqin
- A) bir so'zning turli ma'no
  - B) bir xil shaklga ega bolg
uchta so'z
  - C) bir xil shakldagi ko'p
ma'noli so'zlar
  - D) bir ma'noni anglatgan
so'z

17. Quyidagilardan shakl
so'zlarni aniqlang.

- 1) asir; 2) bog'; 3) yoz; 4) c
  - 5) ot; 6) toy; 7) oshiq; 8) q
- qo'y
  - A) 1,2,3,5,8,9 B) 1,3,5,6,8
  - C) 1,2,5,7,8,9 D) 2,3,4,5,6

18. Quyidagi so'zlardan q
biri uch o'rinda shakldosi
hosil qilishi mumkin?

- A) ot, chaqmoq, yoz
- B) chang, qirq, yuz

C) chek, qo'y, toy D) oylik, lab, bosh

19. Quyidagi birliklarning qaysi birini ko'pma'noli so'z sifatida ishlatish mumkin?

- 1) o'tkir; 2) to'g'ri; 3) bo'sh; 4) toza; 5) ochiq; 6) katta; 7) teskari
A) 2,3,4,5,7 B) 1,3,4,5,7 C) 2,3,4,5,6
D) 1,2,3,4,5,6,7

20. Quyidagi ma'nodosh so'zlardan bosh so'z (dominanta) ni aniqlang.

1. osmon, ko'k, gumbaz
2. shirin, mazali, lazzatli, xushta'm
A) birinchi qatorda osmon, ikkinchi qatorda lazzatli so'zlaridir
B) birinchi qatorda ko'k, ikkinchi qatorda xushta'm so'zlaridir
C) birinchi qatorda osmon, ikkinchi qatorda shirin so'zlaridir
D) birinchi qatorda gumbaz, ikkinchi qatorda mazali so'zlaridir

21. Tarkibidagi tovushlar miqdori, talaffuzidagi yaqinlik bilan farqlanib, alohida- alohida leksik ma'no ifodalovchi so'zlar ...

- A) omonimlardir B) sinonimlardir
C) paronimlardir D) antonimlardir

22. Quyidagilardan so'z ma'nolarining darajalanishi to'g'ri berilgan javobni aniqlang.

- A) a) yosh belgisiga ko'ra: qiz — juvon — ayol.
b) rang belgisiga ko'ra: qizil — qizg'ish — qip-qizil.
d) harakat belgisiga ko'ra: yurmoq — chopmoq — yugurmoq — yelmoq.

B) a) yosh belgisiga ko'ra: ju — qiz — ayol.

b) rang belgisiga ko'ra: qizil qizg'ish — qip-qizil.

d) harakat belgisiga ko'ra: yurmoq — chopmoq — yugurmoq — yelmoq.

C) a) yosh belgisiga ko'ra: qi — juvon — ayol.

b) rang belgisiga ko'ra: qizg'ish — qizil — qip-qizil.

d) harakat belgisiga ko'ra: yurmoq — chopmoq — yugurmoq — yelmoq.

D) a) yosh belgisiga ko'ra: qi — juvon — ayol.

b) rang belgisiga ko'ra: qizil qizg'ish — qip-qizil.

d) harakat belgisiga ko'ra: yurmoq — yugurmoq — chopmoq — yelmoq.

23. Qaysi qatordagi so'zlar hissiy-ta'siriy jihatdan bo'yoqdor so'zlar sanaladi?

- 1) yashil; 2) jamol; 3) tabassum; 4) barcha; 5) naynov; 6) xomxayol; 7) ko'rkam; 8) ustuvor; 9) tuma
A) 1,2,3,5,6,7,9 B) 2,3,5,6,7,8
C) 1,3,4,5,7,8 D) 2,3,4,6,7,9

24. Qaysi qatordagi gapda uslubiy jihatdan xato qo'llangan so'z qatnashgan?

- A) Qo'shiqning oxiri olqishla ko'milib ketdi.
B) Uch qadamcha narida Ur aka

jayronni egarlab, jilovidan tutib turardi

C) E, akillayberasan-da, Safar! — dedi bo'qoq.

D) Ustaning chehrasidagi mahzunlik, ovozidagi dard Qalandarning yuragiga nashtardek sanchildi.

25. Qaysi qatorda hissiy-ta'siriy jihatdan salbiy bo'yoqdor so'zlar berilgan?

A) fusunkor, orombaxsh, jilmaymoq

B) xomxayol, gazanda, ko'rkam

C) baloxo'r, noshud, tirjaymoq

D) chehra, bet, bashar

26. G'afur G'ulom o'zining "Sog'inish"

she'rida tong otar chog'ida, sog'inib kimni o'qir edim deydi?

A) Navoiyni B) Boburni

C) Yassaviyni D) Bedilni

27. "Tovushlarning kichik, ulug'i,

Tovushlarning hidi-boyi bor.

Tovushlarning souuq, iligi,

Tovushlarning rangi-ro'yi bor.

Tovushlarning shirin-achchigi,

Bordir hatto yumshoq, qattigi. "

Maqsud Shayxzoda qalamiga mansub ushbu she'rda nechta so'zda fonetik hodisa ro'y bergan?

A) 3 B) 4 C) 5 D) 6

28. "Gunohi ne edi bu tilla boshning,

Gunohi ne ediporloq quyoshning."

Berilgan ushbu gapda ma'ko'chishning qaysi turi yu' bergan?

A) Sinekdoxa B) Metanom

C) Metafora D) A va C jav

29. "So'zni ko'p so'zlamay, sizlab ayt, oz-oz,

Tuman so'z tugunin shu b so'zda yoz.

Bor so'zni keltirsam, sig'd naql,

0 'zida bor odam bilar:

So'z—aql" misralarida ya so'zlar soni nechta?

A) 1 ta B) 2 ta C) 3 ta D) 4 ta

30. A.Navoiy so'zni nimaga o'xshatadi?

A) kattakon ko'lga B) pur tog'ga

C) gavharga D) o'tkir uchi paykonga

31. "Ukajonim, sening bax mening baxtim, sening qayg'uying mening qayg'uyimdir". Gapdagi ismi miqdorini aniqlang.

A) 7 B) 8 C) 9 D) 10

IFODA ANIQLIGI — FIKR RAVSHANLIGI

- Gap va sintaktik aloqa vositalari
- Matn turlari. Dialog matni
- Tavsifiy matn

- Nutq uslublari va ularning imkoniyatlari
- Matnni kengaytirish yo'llari

• Matnni qisqartirish yo'llari

1. Gapda so'zlar quyidagi qaysi vositalar orqali o'zaro bog'lanib, sintaktik aloqaga kirishadi:

1. Egalik, kelishik va shaxs-son qo'shimchalari.
2. Ko'makchi, bog'lovchi, yuklama va bog'lamalar.

3. Ohang. 4. Tartib.

A) 1,2 B) 1,2,4 C) 1,2,3,4 D) 1,2,3

2. Quyidagilardan fikrni ifodalovchi birlik sifatida matnning eng kichik ko'rinishi aniqlang.

A) so'z B) gap
C) so'z birikmasi
D) so'z qo'shilmasi

3. Qo'shma gap qismlarini bog'lashda quyidagi vositalardan qay birlari ishtirok etadi?

1) bog'lovchilar; 2) bog'lamalar;
3) sifatdosh qo'shimchalari;
4) ravishdosh qo'shimchalari; 5) ohang

A) 1,3,5 B) 2,3,4 C) 1,2,3,4 D) 1,2,3,4,5

4. Ko'p bolali ayol — Ayol ko'p bolali.

Ushbu sintaktik birliklar qaysi qatorda to'g'ri izohlangan?

A) ikkalasi ham gap
B) birinchisi-so'z birikmasi, ikkinchisi-gap
C) ikkalasi ham so'z birikmasi
D) birinchisi-gap, ikkinchisi-so'z birikmasi

5. "Tarbiya bizlar... y o hayot-yo mamot, yo najot... halokat, ... saodat-yo falokat masalasi...".

(A.Avloniy).

Nuqtalar o'rniga tegishli qo'shimcha yoki yordamchi so'zlarni qo'ying.

A) ...uchun, ...yo, ...yo, ..dir
B) ...dan, ...yo, ...yo, ..dir
C) ...uchun, ...shuningdek, ...yo, ..dir
D) ...uchun, ...va, ...va, ..dir

6. "Xo'sh, nechun sevaman O'zbekistonni?"

Sababini aytgin desalar menga,

Shoir ona, go'zal

so'zlardan oldin

Men ta'zim qilaman ona xalqinga".

(A. Oripov)

Ushbu she'rda gap tartibi o'zgargan. Agar bu she'rni gap tartibiga muvofiq joylashtirsak, uning gap bo'laklari qolipi qaysi qatorda to'g'ri berilgan?

A) to'ldiruvchi, kesim, to'ldiruvchi,
to'ldiruvchi, kesim,kesim,
to'ldiruvchi
aniqlovchi, aniqlovchi,
to'ldiruvchi
ega, kesim, to'ldiruvchi
B) to'ldiruvchi, to'ldiruvchi,
kesim
to'ldiruvchi, to'ldiruvchi
kesim, kesim aniqlovchi,

aniqlovchi, to'ldiruvchi ega,
to'ldiruvchi, kesim
C) to'ldiruvchi, to'ldiruvchi, kesim
aniqlovchi, aniqlovchi, kesim ega,
to'ldiruvchi, to'ldiruvchi, kesim,
to'ldiruvchi, kesim, kesim,
to'ldiruvchi
D) kesim, kesim, toldiruvchi,
to'ldiruvchi, kesim, kesim,
to'ldiruvchi, aniqlovchi,
aniqlovchi, to'ldiruvchi
ega, kesim, to'ldiruvchi

7. Kiritma gaplar haqidagi to'g'ri
hukmni aniqlang.

1. Kiritma gaplar so'zlovchining
o'zi bayon qilayotgan fikriga
turlicha munosabatini
ifodalaydi:

2. Ular so'z, so'z birikmasi yoki
gap shaklida bolishi mumkin:

3. Gap bolaklari bilan sintaktik
aloqaga kirishmaydi:

4. Albatta, gap bolaklari bilan
sintaktik aloqaga kirishadi:

5. Gapning umumiy mazmuniga
aloqador bo'lmaydi:

6. So'zlovchining o'z fikrini
izohlash, qo'shimcha ma'lumot
berish ehtiyoji bilan qo'llaniladi:

7. Ular yozuvda qavs ichida,
vergul yoki tire bilan ajratilgan
holda beriladi:

8. Kiritmalar asosan dramatik
nutqda ishlatiladi:

9. Gapning umumiy mazmuniga
aloqador bo'ladi:

A) 1,2,4,5,6,8 B) 1,3,5,6,7,8

C) 1,2,3,6,7,8,9 D) 2,3,4,6,7,8

8. "Sizga to'g'risini aytsam, men
bu vazifaga loyiq emasman".

Ushbu qo'shma gapning
bosh gap qismi gap
bo'laklari tartibi qaysi
qatorda to'g'ri berilgan?

A) to'ldiruvchi, to'ldiruvchi,
kesim, ega,
aniqlovchi, to'ldiruvchi,
kesim

B) to'ldiruvchi, to'ldiruvchi,
kesim, ega,
to'ldiruvchi, kesim

C) to'ldiruvchi, kesim, ega,
aniqlovchi,
to'ldiruvchi, kesim

D) ega, aniqlovchi,
to'ldiruvchi, kesim

9. Fe'l kesim

quyidagilarning qaysi biri
bilan ifodalanishi mumkin?

1) sof fe'l shakli; 2) harakat
nomi; 3) sifatdosh; 4)
ravishdosh

A) faqat sof fe'l shakli bilan
B) 1,3,4 C) 1,2,3,4 D) 1,2,3

10. Qaysi qatordagi gapda
sifatdosh bilan ifodalangan
kesim ishtirok etgan?

A) Shu kollejda o'qiyman.

B) Shamol esib, qog'ozlarni
uchirib yubordi.

C) Indamaslik, demak, rozi
bo'lmoq.

D) Shu hunarni ustozidan
o'rgangan.

11. Ot kesim

quyidagilarning qaysi biri
bilan ifodalanishi mumkin?

1) sifatdosh; 2) harakat nomi; 3) ot; 4) sifat; 5) modal so'z; 6) son; 7) ravish

A) 2,3,4,5,6,7 B) 1,2,3,4,5,6

C) 1,4,5,6,7 D) 2,3,4,5

12. Qaysi qatorda sifat bilan ifodalangan ot kesim mavjud?

A) Sanasangiz-sanamasangiz hammasi qirqta.

B) Tez hal qilish kerak, talabgorlar ko'p.

C) Mingbuloq o'zi yaxshi, suvi serob.

D) Oltita bolani bag'riga olgan Mahkam taqachi-shu.

13. Ega bilan kesim orasiga quyidagi qaysi hollarda tire qo'yilishi mumkin?

1. Ega ot, sifat, son, sifatdosh bilan; kesim ot, sifat, son, olmosh, modal so'z bilan ifodalanganda:

2. Ega ot, sifat, son, sifatdosh bilan; kesim ot, sifat, son, olmosh, sifat bilan ifodalanganda:

3. Gapning egasi ham, kesimi harakat nomi bilan ifodalanganda:

4. Ega yoki kesim ko'rsatish imoshi bilan ifodalanganda:

5. Ega va kesim o'rtasida ham bog'lovchisi qo'llanganda:

A) 1,3,4 B) 2,3,4 C) 1,3,4,5 D) 2,3,4,5

14. Quyidagi qaysi gaplarda // belgisi o'rnida tire qo'yiladi?

A) Elga el qo'shilsa // davlat bo'ladi, eldan el ketsa // mehnat bo'ladi.

B) Qo'l yugurigi // oshga, til yugurigi // boshga.

C) Davlating // ota-onangdir.

D) Bu // siz uchun katta sinovdir.

15. Uyushiq bo'laklar haqidagi to'g'ri hukmni aniqlang.

1. Uyushiq bo'laklar teng bog'lovchilar yoki tenglashish ohangi bilan birikadi:

2. Gapda bir xil so'roqqa javob bo'ladi:

3. Bir xil sintaktik vazifa bajaradi:

4. Tobe va hokim munosabatida birikadi:

5. Uyushiq bo'laklarning ma'nosini umumlashtiruvchi so'z qo'llash orqali ifodalash mumkin:

6. Uyushiq bo'laklardan oldin kelgan umulashtiruvchi so'zdan keyin iki nuqta qo'yiladi:

7. Uyushiq bo'laklardan keyin kelgan umulashtiruvchi so'zdan oldin tire qo'yiladi:

8. O'zaro teng aloqaga kirishadi:

A) 1,2,3,4,5,6 B) 2,3,5,8

C) 2,3,5,6,7,8 D)

1,2,3,5,6,7,8

16. "Suvoriylar Mirzo Ulug'bek bilan

Hojining yuklarini hovliga olib kirishdi".

Ushbu jumladagi gap bolaklari tartibi to'g'ri berilgan javobni aniqlang.

- A) ega-to'ldiruvchi-aniqlovchito'ldiruvchihol-kesim
- B) ega-aniqlovchi-aniqlovchito'ldiruvchihol-kesim
- C) ega-to'ldiruvchi-aniqlovchito'ldiruvchito'ldiruvch-kesim
- D) ega-aniqlovchi-aniqlovchito'ldiruvchito'ldiruvchi-kesim

17. *"Saida goh afsuslanib, goh kuyib va goh kulib gapirib berdi."*

Ushbu gapda qaysi gap bo'lagi uyushgan?

- A) kesim B) aniqlovchi C) hoi D) ega

18. *"Farzandlarini ham, nevaralarini ham, qo'shni o'g'il-qizlarni ham-barchasini sizlab gapiradi."*

Ushbu gapda barchasini so'zidan oldin nima uchun tire qo'yilgan?

- A) uyushiq bolak bolganligi uchun
- B) uyushiq bo'laklarni izohlaganligi uchun
- C) Uyushiq bo'laklar urg'u olganligi uchun
- D) umumlashtiruvchi so'z bo'lganligi uchun

19. Ajratilgan bo'laklar haqidagi to'g'ri hukmni aniqlang.

- 1) Ajratilgan bo'laklar qaysi gap bo'lagiga oidligiga qarab uni izohlab, ta'kidlab keladi:

2) Ajratilgan bo'lak o'zi izohlayotgan bo'lakdan oldin yoki keyin keladi:

3) Yozuvda vergul, tire, qavs bilan ajratiladi:

4) Ajratilgan bo'lak o'zi izohlayotgan bolak bilan bir xil sintaktik vazifa bajaradi:

5) Ajratilgan bolak o'zi izohlayotgan bo'lakdan doim keyin keladi:

- A) 1,2,3 B) 1,3,4,5 C) 2,3,4 D) 1,2,4

20. *"Ustozim-Xoliq aka Forishda tug'ilgan"*.

Ushbu gapda qaysi gap bo'lagi ajratilgan?

- A) aniqlovchi B) ega C) izohlovchi D) toldiruvchi

21. *"Bir vaqtlar siz ham / / Temir Akbarovich / / xato qilishdan qo'rqmaslik kerak // deb dadil gapirar edingiz //"*

Ushbu gapda // begisi o'rniga qanday tinish belgisi qo'yilishi kerak?

- A) vergul, vergul, vergul, nuqta
- B) vergul, vergul, vergul, vergul
- C) vergul, ikki nuqta, vergul, nuqta
- D) nuqta, tire, vergul, nuqta

22. Qaysi qatorda ajratilgan hoi qatnashgan gap berilgan?

- A) Qo'y-qo'zilar tog'da, qiradirlarda o'tlab yuribdi
- B) Bu iltimosingni tog'amga, Muxtor akamga ayta olmayman.
- C) Pastlikka-Labzak tomonga tusha boshladik.
- D) Axir, uning, Vohidning ham og'ziga yarasha obro'si, yigitlik g'ururi, izzat-nafsi bor-ku!

23. Matn og'zaki yoki yozma nutqqa xos bo'lishidan qat'i nazar, ikki xil ko'rinishda boladi: bular...

- A) ijodiy va tavsifiy
- B) dialogik va monologik C) kichik va yirik
- D) monologik, dialogik va polilogik

24. Qaysi matn turi tarkibida so'roq olmoshlari, muomala adobiga oid so'z va iboralar, yuklamalar, undovlar, kirish so'zlar keng qollanadi va gaplar, asosan, sodda gaplardan tashkil topadi, soda gaplarning bir tarkibli turlari, toliqsiz gaplar, so'z-gaplar faol ishlatiladi.

- A) ijodiy matnda B) dialogik matnda
- C) tavsifiy matnda D) monologik matnda

25. Quyidagi qaysi matn turi tavsifiy bolib, badiiy uslub xususiyatlarini o'zida namoyon etishi, hissiy ifoda tarzi va, eng muhimi, ijtimoiy-estetik maqsadi bilan ajralib turadi?

- A) ijodiy matn B) dialogik matn

C) tavsifiy matn D) monologik matn

26. Dialogik matn qaysi nutq uslublari uchun xosdir?

- A) so'zlashuv va badiiy B) ilmiy va rasmiy
- C) badiiy D) rasmiy-idoraviy

27. Berilgan qaysi matn turida tilning barcha tasviriy vositalari namoyon boladi?

- A) ijodiy matnda B) dialogik matnda
- C) tavsifiy matnda D) monologik matnda

28. "Dedi: nedur senga olamda peshar?"

Dedi: ishq ichra majnunluq hamesha".

Alisher Navoiyning "Farhod va Shirin" dostonidagi Xisrav bilan Farhod munozarasidan olingan ushbu parchada ostiga chizilgan so'zning ma'nosi qaysi javobda to'g'ri berilgan?

- A) maqsad, sabab B) kasb, hunar

- C) yor, mashuq D) oshiqlik

29. Quyidagi qaysi matn turi og'zaki nutqda ohang, urg'u, to'xtam, ritm, tovush sur'ati

kabi fonetik hodisalarni kuchli ifodalanashi bilan

boshqalaridan ajralib turadi?
A) ijodiy matn B) monologik matn
C) tavsifiy matn D) dialogik matn

30. Alisher Navoiyning "Farhod va Shirin" dostonidagi Xisrav bilan Farhod munozarasida "...*ishq ichra tengdur shoh-u darvesh!..*" jumlasini kim tilga oladi?
A) Xisrav B) Shirin
C) Farhod D) Mehribonu

31. Quyidagi qaysi matn turida belgixususiyatni ifodalovchi so'zlar, atamalar, modal so'zlar, fe'lning funksional shakllari, ravishlar faol qollanadi va uni yaratishda uyushiq bo'laklar, ajratilgan gap bolaklari, atov gaplar, qo'shma gap ko'rinishlaridan keng foydalaniladi?
A) ijodiy matnda B) dialogik matnda
C) tavsifiy matnda D) monologik matnda

32. Tavsifiy matn qaysi nutq uslublari uchun xosdir?
A) publitsistik, so'zlashuv va badiiy
B) badiiy, ilmiy va rasmiy-idoraviy
C) ilmiy, publitsistik, rasmiy-idoraviy, badiiy
D) rasmiy-idoraviy va so'zlashuv

33. "*Biz ajdodlardan avlodlardan avlodlarga o'tib kelayotgan bebaho boylikning vorislari sifatida ona tilimizni*

asrabavaylashimiz, uni boyitish, nufuzini yanada oshirish ustida doimiy ishlashimiz zarur"

O'zbek tili haqida bildirilgan ushbu yuksak fikrlar muallifini aniqlang.
A) Islom Karimov B) Abdulla Oripov
C) Ozod Sharafiddinov D) O'tkir Hoshimov

34. "*Daraxshon yulduzlar sari o'kitgan, Boynida zanjir-u, qalbi ozod sher*". G'afur G'ulom ushbu misralarda kim haqida fikr bildirgan?
A) Alisher Navoiy B) Mirzo Ulug'bek
C) Boborahim Mashrab D) Z.M. Bobur

35. Bog'langan qo'shma qismlarini bog'lovchi vositalar qaysi qatorda to'g'ri berilgan?
1. Biriktiruv, zidlov, ayiruv bog'lovchilari:
2. Aniqlov, qiyoslash-chog'ishtiruv bog'lovchilari:
3. bo'lsa, esa so'zlari:
4. -u (yu), - da yuklamalari:
5. Ohang:
A) 1,2,3,4,5 B) 1,3,4 C) 1,2,5 D) 2,3,4,5

36. "*To'satdan eshik sharaqlab ochildi va ostonada Eltoyev pay do bo'ldi*".

Ushbu gapdagi va bog'lovchisi o'rnida quyidagilarning qaysi birini qo'llash mumkin?

1) ham; 2) hamda; 3) -u(yu); 4) -da; 5) bilan

A) 1,2,3,4 B) 1,2,3,5 C) 1,2,3,4,5 D) 2,3,4

37. Quyidagi bog'lovchi vositalardan qay biri qo'shma gapning birinchi qismida qo'llaniladi?

A) ammo, lekin, biroq
B) va, ham, hamda
C) -u(yu), -da yuklamalari
D) ayiruv bog'lovchilari

38. Qaysi qatorda bo'lsa, esa so'zlari yordamida bog'langan qo'shma gap mavjud?

A) Qoratoyim qanday bo'lsa, sen ham menga shundaysan.
B) Hurmat qilsang, hurmat ko'rsasan.
C) Kimda mukammal bilim bo'lsa, inson hech qachon hayotda qo'qilmaydi.
D) Aql eskirmas kiyim, bilim esa tunganmas buloqdir.

39. Quyidagi bog'lovchi vositalardan qay biri galma-gal so'z beradigan, faqat bittasi yuzaga chiqadigan voqea-hodisalarni ifodalaydi?

A) biriktiruv bog'lovchilari
B) ayiruv bog'lovchilari
C) zidlov bog'lovchilari
D) bo'lsa, esa so'zlari

40. Quyidagilardan ergashgan qo'shma gaplarni bog'lovchi vositalarni aniqlang?

1. Ergashtiruvchi bog'lovchilar:
2. Biriktiruv, zidlov, ayiruv bog'lovchilari:
3. Ko'makchili qurilmalar:
4. deb so'zi:
5. Shart mayli:
6. Ohang:
7. Nisbiy so'zlar:
A) 1,3,4,5,7 B) 2,3,4,5,6
C) 1,2,3,4,5 D) 1,2,3,4,5,6,7

41. Quyidagi berilgan gapdagi // belgisi o'rniga qanday tinish belgisi qo'yiladi?

"Qish keldi / / sovuq kunlar boshlandi".
A) ikki nuqta B) vergul
C) tire D) nuqtali vergul

42. *"Alpomishga alia aytgan momolarim, Ruhini shod etay desang xalq bo'l elim!"*

Ushbu bayt qo'shma gapning qaysi turiga mansub?
A) ergashgan qo'shma gap
B) bog'langan qo'shma gap
C) bog'lovchisiz qo'shma gap
D) qismlari uyshgan murakkab qo'shma gap

43. Quyidagi qo'shma gaplarni bog'lovchi vositalardan qay biri

hokim gapning boshida keladi?
A) shart bog'lovchilari
B) ko'makchili qurilmalar C) deb so'zi
D) nisbiy so'zlarning birinchi so'zi

44. *"Sen otash ichida urasan javlon,
Dushman qolmasin sevgan elimda."*

Berilgan ushbu bayt qo'shma gapning qaysi turiga mansub?
A) qismlari uyshgan murakkab qo'shma gap
B) bog'langan qo'shma gap
C) bog'lovchisiz qo'shma gap
D) ergashgan qo'shma gap

45. *"Shuni bilingki, intilgan odam maqsadga yetadi."*

Ushbu gap bog'lovchi vositalariga ko'ra ergashgan qo'shma gapning qaysi turiga mansub?
A) shart mayli vositasida ergashgan qo'shma gap
B) ko'rsatish olmoshli ergashgan qo'shma gap
C) nisbiy so'zli ergashgan qo'shma gap
D) bu gap bog'langan qo'shma gapdir

46. Boglovchisiz qo'shma gaplarni tashkil etgan sodda gaplar o'zaro qaysi jihatdan birikadi?

A) grammatik jihatdan
B) faqat ohang yordamida
C) bog'lovchilar yordamida
D) bog'lovchi vzifasidagi so'zlar yordamida

47. Qo'shma gap qismlari bir paytda yoki ketma-ket yuz beradigan voqea-hodisalarni ifodalab kelsa, ular orasiga qanday tinish belgisi qo'yiladi?

A) ikki nuqta B) vergul C) tire
D) nuqtali vergul

48. *"Yaxshisi shu // har kuni sauob ish qilishga odatlan"*.

Berilgan ushbu qo'shma gapdagi // belgisi o'rniga qanday tinish belgisi qo'yiladi?
A) ikki nuqta B) vergul C) tire
D) nuqtali vergul

49. Qo'shma gapning keyingi qismlari birinchi gapning biror bo'lagini izohlasa, shu gaplardan keyin...

A) tire qo'yiladi B) vergul qo'yiladi
C) ikki nuqta qo'yiladi
D) nuqtali vergul qo'yiladi

50. *"Kuzkeldi // terim ishlari boshlandi"*.

Berilgan ushbu gapdagi // belgisi o'rniga qanday tinish belgisi qo'yiladi?
A) tire B) vergul
C) ikki nuqta D) nuqtali vergul

51. deb so'zi yordamida bog'langan qo'shma gaplarda ergash gapning kesimi qaysi shaxsda bo'ladi?

- A) I shaxsda B) II shaxsda
- C) III shaxsda D) I va II shaxslarda

52. Qo'shma gap qismlari mazmunan unchalik yaqin bo'lmagan voqea-hodisalarni ifodalasa, shuningdek, ular orasida bir necha tinish belgisi qo'llangan bo'lsa qo'shma gaplar orasiga ...

- A) tire qo'yiladi
- B) vergul qo'yiladi
- C) ikki nuqta qo'yiladi
- D) nuqtali vergul qo'yiladi

53. "Qo'shning tinch // sen tinch".

Berilgan ushbu qo'shma gapdagi // belgisi o'rniga qanday tinish belgisi qo'yiladi?

- A) tire B) vergul C) ikki nuqta
- D) nuqtali vergul

54. Quyidagi berilgan gapdagi //

belgisi o'rniga qanday tinish belgisi qo'yiladi?

Utin-kumushning eskisi bo'lmas // staonaning bahosi bo'lmas".

- A) ikki nuqta B) vergul C) tire
- D) nuqtali vergul

55. Qo'shma gap qismlari o'zaro

o'zaro munosabatlash, zidlash, shart kabi munosabatlarni bildirsa,

ular orasiga qanday tinish belgisi qo'yiladi?

- A) tire B) vergul C) ikki nuqta

D) nuqtali vergul

56. Anjir xazon bo'lay deganda, Qo'qondan amakim keldi.

Ushbu qo'shma gap dan qanday ma'no anglashilmoqda?

- A) sabab B) natija C) payt
- D) maqsad

57. "Inson fazilati shunday katta bir dunyoki, uni odam hayotini boyitadigan ma'naviy xazina desa bo'ladi".

Ushbu qo'shma gapning turini aniqlang?

- A) ega ergash gapli qo'shma gap
- B) kesim ergash gapli qo'shma gap
- C) hoi ergash gapli qo'shma gap
- D) aniqlovchi ergash gapli qo'shma gap

58. "To'lagan aka nima deyishini bilmay qolganini korib, Safarov besh-olti buklangan arizasini uning qo'lidan oldi".

Ushbu qo'shma gapdan qanday ma'no anglashilmoqda?

- A) sabab B) natija C) payt
- D) maqsad

59. Qaysi qatorda ko'chirma gapli qo'shma gapning qolipi noto'g'ri berilgan?

- A) M : "K". M : "K?". M : "K!".
 B) M : "K", -M. M : "K?" -M. M :
 "K!" -M.
 C) "K", -M. "K?" -M. "K!" -M.
 D) "K - ;M : -K".

60. *"Oldiniga ikkilanib turgan Ummatali tavakkal qilib: "Bor!" dedi"*.

Ushbu ko'chirma gapli qo'shma gapning

qolipi qaysi qatorda berilgan?

- A) K : "M!" -K. B) M : "K!" -M.
 C) M : "K!". D) M : "K", -M.

61. Qaysi qatordagi ko'chirma gapli qo'shma gapda tinish belgilari noto'g'ri qo'llanilgan?

- A) "Dalilim yo'q,-dedi Bo'taboy qo'rslik bilan,-shunga chaqirganmidingiz?"
 B) Navbat o'ziga kelganda, ayvondan turib mahdum baqirdi: "Ra'no, akangning qo'lga suv quy!"
 C) "Kam bo'lmang",-dedi pulni uzatib,- "yana xizimatingizdaman".
 D) "Bozorni ko'rdingmi? Qo'y bozoriga bordingmi?"-so'raydi dadam muloyim tabassum bilan.

62. Qaysi qatorda ko'chirma gapli qo'shma gap sodda gapga noto'g'ri aylantirilgan?

- A) "Qiziq ekan.Ra'noga ko'rsataman buni",- dedi u o'z-o'zicha ruhlanib.
 U o'zicha ruhlanib, bu qiziq narsani Ra'noga ko'rsatishini aytdi.

B) "Tushuntir buni o'zing", -deydi menga jahldan qizarib Turg'un.

Turg'un jahldan qizarib, buni mening o'zim tushuntirishimni aytadi.

C) Oldiniga ikkilanib turgan Ummatali tavakkal qilib: "Bor!"-dedi.

Oldiniga ikkilanib turgan Ummatali tavakkal qilishini aytdi.

D) O'ylar edi: "Ishning qizig'i keyin keladi".
 Ishning qizig'i keyin kelishini o'ylardi

63. *"Agar konglimni hand etsa o'shalSheroz jononi, Hindu xoliga baxsh etgum Samarqand-u Buxoroni"*.

Ushbu bayt muallifi kim, baytda qanday she'riy san'at qo'llangan va ostiga chizilgan so'zning ma'nosi qaysi bandda keltirilgan?
 A) S.Sheroziy, talmeh, hind eli
 B) H.Sheroziy, talmeh, qora
 C) S.Sheroziy, iyhom, qora
 D) H.Sheroziy, iyhom, hind eli

64. *"Qushlar o'tadi, jamiyat rivojlanadi, odamlar o'zgaradi"*.

Ushbu qo'shma gapning turini aniqlang.

- A) bir necha ergash gapli murakkab qo'shma gap

- B) bir necha bosh gapli murakkab qo'shma gap
 C) qismlari uyushgan murakkab qo'shma gap
 D) aralash murakkab qo'shma qo'shma gap

65. Qaysi qatorida bir necha ergash gapli murakkab qo'shma gap berilgan?

A) Kishilarning huquqiy ongi yuksalsa, har kim o'z haq-huquqini bilsa va himoya qila olsa, jamiyatda demokratiya rivojlanadi.

B) Shuni bilinki, ezgulikda xosiyat katta va u sizning fazilatinizni bezaydi.

C) Kimki ko'p o'qisa, u bilimli bo'ladi, dunyoqarashi kengayadi, mustaqil fikrlashga odatlanadi.

D) Qushlar o'tadi, jamiyat rivojlanadi, odamlar o'zgaradi.

66. *"Ota-xazina, aka-uka-tayanch, ma'st esa har ikkovidir"*.

Ushbu qo'shma gapning turini aniqlang.

- A) bir necha ergash gapli murakkab qo'shma gap
 B) bir necha bosh gapli murakkab qo'shma gap
 C) qismlari uyushgan murakkab qo'shma gap
 D) aralash murakkab qo'shma qo'shma gap

67. Aralash murakkab qo'shma gap berilgan qatorni aniqlang.

A) Kishilarning huquqiy ongi yuksalsa, har kim o'z haq-huquqini bilsa va himoya qila

olsa, jamiyatda demokratiya rivojlanadi.

B) Shuni bilinki, ezgulikda xosiyat katta va u sizning fazilatinizni bezaydi.

C) Kimki ko'p o'qisa, u bilimli bo'ladi, dunyoqarashi kengayadi, mustaqil fikrlashga odatlanadi.

D) Kimki tez-tez dalarga chiqib tursa, bahri-dili ochiladi, tanasiga quvvat yuguradi.

68. *"Havo ochiq bo'lib, quyosh tuzukkina ko'tarilgan, ammo uning ham bu kun uncha ta'siri yo'q, bu kungi qora sovuq quyosh kuchini-da kesgan edi"*.

Berilgan ushbu qo'shma gapning turini aniqlang.

- A) bir necha ergash gapli murakkab qo'shma gap
 B) bir necha bosh gapli murakkab qo'shma gap
 C) aralash murakkab qo'shma qo'shma gap
 D) qismlari uyushgan murakkab qo'shma gap

69. *"Kimki ko'p o'qisa, u bilimli bo'ladi, dunyoqarashi kengayadi, mustaqil fikrlashga odatlanadi"*.

Ushbu qo'shma gapning turini aniqlang.

- A) bir necha ergash gapli murakkab qo'shma gap
- B) bir necha bosh gapli murakkab qo'shma gap
- C) qismlari uyushgan murakkab qo'shma gap
- D) aralash murakkab qo'shma gap

70. *"Kattalar qancha ishlasa, bolalar ham shuncha ishlar edi, biroq xo'jayin bolalarga kam haq to'lardi"*.

Berilgan ushbu murakkab qo'shma qanday gaplardan tashkil topgan?

- A) ergashgan va bog'langan qo'shma gaplardan
- B) ergashgan va bog'lovchisiz qo'shma gaplardan
- C) bog'langan va bog'lovchisiz qo'shma gaplardan
- D) bog'lovchisiz va ko'chirma gapli qo'shma gaplardan

71. *"Shundoq so'z degilkim, u ishga yarasun, bekor va zoye ketmasun"*.

Berilgan ushbu gap murakkab qo'shma gapning qaysi turiga masubligini aniqlang.

- A) aralash murakkab qo'shma gap
- B) bir necha ergash gapli murakkab qo'shma gap
- C) qismlari uyushgan murakkab qo'shma gap
- D) bir necha bosh gapli murakkab qo'shma gap

72. *"Xosga xos so'z va omiyga omiy so'z degil, toki u hikmatga muvofiq bo'lsun"*.

Ushbu qo'shma gapning turini aniqlang.

- A) aralash murakkab qo'shma gap
- B) bir necha bosh gapli murakkab qo'shma gap
- C) qismlari uyushgan murakkab qo'shma gap
- D) ergashgan qo'shma gap

73. *"... umumxalq adabiy tilining keng tarqalgan va barcha sohalar uchun bop turi bo'lib, adabiy meyorlarga mos, ishlangan va tartibga solingan uslubdi, shuningdek, kundalik muloqot uchun xizmat qiladi, o'qitish ishlari, tarbiya va tashviqot shu uslubda olib boriladi, badiiy adabiyot shu*

uslubda yaratiladi."

Yuqorida qaysi nutq uslubiga ta'rif berilayotganligini aniqlang.

- A) publitsistik uslub
- B) oddiy so'zlashuv uslubi
- C) ilmiy uslub
- D) adabiy so'zlashuv uslubi

74. Quyidagi nutq uslublaridan qaysi biri badiiy asarda personajlar nutqini

individuallashtirishda keng qo'llanadi?

- A) publitsistik uslub
B) oddiy so'zlashuv uslubi C) ilmiy uslub D) adabiy so'zlashuv uslubi

75. Sharif va Rahim tojik, Qobilboy kabi epizodlar qaysi asar qahramoni?

- A) "O'tkan kunlar" B) "Mehrobdan chayon"
C) "Qutlug'qon" D) "Kecha va kunduz"

76. Qaysi uslublar ham og'zaki, ham yozma shakllarga ega?

- 1) publitsistik; 2) badiiy; 3) rasmiy; 4) ilmiy; 5) so'zlashuv.
A) 1,2,3,4 B) 1,2,4 C) 1,2,3,4,5 D) 1,2,3

77. "Yotoqxonada yashovchilar belgilangan tartib-intizom va xalikka rioya qilmagan taqdirda yotoqxonadan chiqariladi".

- Ushbu gap nutq uslublarining qaysi turiga mansub?
A) so'zlashuv B) badiiy
C) publitsistik D) rasmiy-idoraviy

78. Quyidagi nutq uslublaridan qaysi birining asosiy xususiyati muvofiqlik va ixchamlik bo'lib, unda muayyan nutqiy shtamplar, muvofiqlar o'ziga oid so'zlar, atamalar, muvofiqlik sintaktik qurilmalar keng qo'llaniladi?

- A) publitsistik B) badiiy
C) ilmiy D) rasmiy-idoraviy

79. Nutq uslublariga xos xususiyatlar aks etgan javoblar mosligini belgilang.

- 1) badiiy; 2) ilmiy; 3) publitsistik;
4) so'zlashuv.
A) ijtimoiy masalalarga faol munosabatda bo'lishlik;
B) axborot uchun eng kerakli so'zlarni ishlatish, nutqiy vositalarni tejash va ortiqcha qo'llashga intilish;
C) axborot berishdan tashqari estetik ta'sir ko'rsatish;
D) fan yutuqlarini keng ommaga yetkazish.
A) 1-c; 2-d; 3-b; 4-a B) 1-b; 2-d; 3-a; 4-c
C) 1-d; 2-d; 3-b; 4-b D) 1-c; 2-d; 3-a; 4-b

80. Qaysi nutq uslubi hujjatlilik xarakteri bilan boshqa nutq uslublaridan ajralib turadi?

- A) publitsistik uslub B) so'zlashuv uslubi
C) rasmiy-idoraviy uslub D) so'zlashuv uslubi

81. Qaysi turkumga oid so'zlarning rasmiy va ilmiy uslubda qo'llanish doirasi chegaralangan?

- A) bog'lovchilar B) undov so'zlar
C) taqlid so'zlar D) modal so'zlar

82. Rasmiy-idoraviy uslub ga xos xususiyatlar to'g'ri qayd etilgan javobni aniqlang.

1. Tayyor nutq formulalaridan keng foydalaniladi:
2. Hujjat matnining darak-axborot xarakterida bo'lishi:
3. Undov, taqlid so'zlarning keng qo'llanilishi:
4. So'zlarning bir ma'noda ishlatilishi:
5. Badiiy-tasviriy vositalardan keng foydalanish:
6. Fe'ning majhullik va buyruq-istak shaklda bo'lishi:
7. Qo'shma gap turlarining keng qo'llanilishi:

A) 1,2,3,4,6,7 B) 1,2,4,6,7
C) 2,3,4,5,6 D) 1,3,4,5,6,7

83. *"Davlat tili rasmiy amal qiladigan doiralarda o'zbek adabiy tilining amaldagi ilmiy qoidalari va normalariga rioya etiladi."*

("Davlat tili haqida" Qonun, 7-modda)

Ushbu gap nutq uslublarining qaysi turiga mansub?

- A) publitsistik B) rasmiy-idoraviy
C) publitsistik D) ilmiy-ommabop

84. Qaysi nutq uslubi tabiat va ijtimoiy hayotdagi barcha narsa hamda hodisalar to'g'risida aniq, asoslangan, izchil ma'lumot berishda qo'llanadi?

- A) publitsistik uslub B) so'zlashuv uslubi
C) rasmiy-idoraviy uslub D) ilmiy uslub

85. Quyidagi nutq uslublaridan qaysilar ijodiy-tavsifiy matnning bir ko'rinishi sanaladi?

- 1) ilmiy uslub; 2) publitsistik uslub; 3) badiiy uslub.

A) 1,2,3 B) 2,3 C) 3 D) 1,2

86. Qaysi nutq uslubida adabiy me'yorga qat'iy rioya etilgani holda majhul nisbatdagi fe'llar va murakkab qurilishli gaplardan keng foydalaniladi va maxsus atamalar bu uslubning leksikasini tashkil qiladi?

- A) publitsistik uslubda B) ilmiy uslubda
C) rasmiy-idoraviy uslubda D) badiiy uslubda

87. *"Ganja ganjurikim chekib ko'p ranj, Qo'ymish erdi jahonda besh ganj".*

Navoiy qalamiga mansub ushbu baytda qanday she'riy san'at qo'llangan?

- A) talmeh B) iyhom C) ishtiyoq D) tarse'

88. Ko'pchilikka mo'ljallangan ma'ruzalar, risola va darsliklar qaysi uslubning ko'rinishlaridir?

- A) adabiy so'zlashuv B) rasmiy-idoraviy C) publitsistik
D) ilmiy-ommabop

89. Qaysi nutq uslubida *shu asosida, shunga kora, ma'lum qilamizki, ... ni e'tiborga olib, ... ga k'ora, ... biz, ... ga asosan (muvofiq), ... uchun, ... dan kelib chiqib, ... sharti bilan, ... berilsin, ... taqdirlansin* kabi tayyor nutq formulalaridan keng foydalaniladi?

- A) publitsistik uslubda
- B) so'zlashuv uslubida
- C) rasmiy-idoraviy uslubda
- D) badiiy uslubda

90. "*Tovushdoshlikning ma'no bilan singishib ketgan oliy namunalarini Navoiy asarlarida korish mumkin. Bunda Ganjaviyning jahon ahamiyatiga ega bo'lgan besh ganjni qoldirganligining haqiqatligi tovushdoshlik va o'zakdoshlik bilan ta'kidlangan*". Ushbu parcha nutq uslublarining qaysi biriga mansub?

- A) adabiy so'zlashuv B) badiiy
- C) ilmiy-ommabop D) publitsistik

91. Baytda bir o'zakdan yasalgan so'zlarni keltirish san'a t i ...

- A) talmeh deb ataladi
- B) ishtiyoq deb ataladi
- C) iyhom deb ataladi D) tajnis deb ataladi

92. Qaysi nutq uslubi asosan siyosiyijtimoiy doiradagi munosabatlar uchun xizmat qiladi?

- A) publitsistik B) badiiy
- C) ilmiy-ommabop D) adabiy so'zlashuv

93. Quyidagilardan qaysilari publitsistik uslubning yozma shakliga mansub?

- 1) ijtimoiy-siyosiy masalalarga bag'ishlangan bosh maqolalar;
  - 2) felyetonlar; 3) pamfletlar;
  - 4) murojatnomalar; 5) ilmiy xulosalar; 6) deklaratsiyalar; 7) chaqiriqlar.
- A) 1,2,3,4 B) 1,2,3,4,5,6,7
C) 1,2,3,4,5,6 D) 1,2,3,4,6,7

94. Qaysi nutq uslubi kishi hayotining hamma tomonlarini qamrab olishi bilan boshqa nutq uslublaridan ajralib turadi?

- A) publitsistik B) badiiy
- C) ilmiy-ommabop D) adabiy so'zlashuv

95. "*...Hayot go'zal, yashash maroqli. Biroq inson uchun eng aziz bo'lgan umr qisqa. Shu bois bo'lsa kerak, inson borki, hamma vaqt imkon qadar bu dunyoning go'zalliklaridan ko'proq bahra olishga intilib yashaydi*". Ushbu gap nutq uslublarining qaysi turiga mansub?

A) so'zlashuv B) badiiy

C) publitsistik D) rasmiy-idoraviy

96. "Bu *uslub, avvalo, tashviqot va targibot uslubi bo'lganligi uchun ham unda siyosiy faollik, hozirjavoblik, o'tkir va ta'sirchan notiqlik, mantiqiy mulohaza va dalillar bilan tushuntirish, isbotlash kabi belgilar ustunlik qiladi.*"

Ushbu ta'rif qaysi nutq uslubiga muvofiqdir?

A) publitsistik B) adabiy so'zlashuv C) ilmiy D) rasmiy-idoraviy

97. Qaysi nutq uslubida til obraz, xarakter, manzara yaratishga, yuksak obrazlilikni namoyon qilishga xizmat qiladi?

A) publitsistik uslubda
B) so'zlashuv uslubida
C) badiiy uslubda D) ilmiy uslubda

98. Qaysi nutq uslubida maxsus atamalar kam ishlatilib, fikrlar qiziqarli tilda tushuntiriladi, bayonda obrazlilikni ta'minlovchi badiiy tasvir usullaridan foydalaniladi?

A) publitsistik B) badiiy
C) ilmiy-ommabop D) adabiy so'zlashuv

99. Quyidagilardan qaysilari publitsistik uslubning og'zaki shakliga mansub?

1) ilmiy xulosalar; 2) notiqlik; 3) pamfletlar.
A) 1,2,3 B) 1,3 C) 2 D) 2,3

100. Quyidagi berilgan qaysi nutq uslubida yozma nutqqa xos xususiyatlar ham, badiiy uslubga xos belgilar ham o'zaro uyg'unlashadi?

A) ilmiy uslubda
B) so'zlashuv uslubida
C) badiiy uslubda
D) publitsistik uslubda

101. "Aytish joizki, farzandlarimizning har qanday illatga ruju qo'yishlarida, avvalo, otana, mahalla-ko'y, bir so'z bilan aytganda, o'zimizning bilib-bilmay qilgan xatti-harakatimiz bosh omil bo'lib xizmat qiladi".

Ushbu gap nutq uslublarining qaysi turiga mansub?

A) so'zlashuv B) badiiy
C) publitsistik D) rasmiy-idoraviy

102. Quyidagi berilgan gap nutq uslublarining qaysi turiga mansub?

"Kuz kunlarining oyog'i va qish kunlarining boshi edi. Daraxtlardagi sariq barglar to'kilib tugalgan, yer yuzi o'zining qishki sariq kiyimini kiygan edi."

A) publitsistik B) badiiy
C) ilmiy-ommabop D) adabiy so'zlashuv

103. "Bu uslubda hayotiy voqea va dalillar oddiygina qayd qilinmay, jo'shqin va haroratli misralarda ifodalanadi, ulardan umumiy xulosalar chiqariladi hamda, muhimi, xalqqa murojaat, undash, qiziqtirish orqali o'quvchiga ta'sir ko'rsatiladi." Gap qaysi nutq uslubi haqida ketmoqda?

A) badiiy B) adabiy so'zlashuv C) ilmiy D) publitsistik

104. "Havo ochiq bo'lib, quyosh tuzukkina ko'tarilgan, ammo uning ham bu kun uncha ta'siri yo'q, bu kungi qora sovuq quyosh kuchini-da kesgan edi". Ushbu gap nutq uslublarining qaysi turiga mansub?

A) adabiy so'zlashuv B) badiiy C) publitsistik D) ilmiy

105. Quyidagi berilgan qaysi nutq uslubi nisbatan keng makoniyatlarga ega o'ta qamrovli va boy nutq uslubidir?

A) publitsistik B) adabiy so'zlashuv C) ilmiy D) badiiy

106. "Siyohdon, azizim, qora ko'zligim,

Qora tunlar aro yoritgan ko'zgu. Sandagi u siyoh — yo'q, siyoh mas,

Qalbimni qiynagan qip-qizil qanim"

Ushbu she'r qaysi nutq uslubida yaratilgan?

A) adabiy so'zlashuv B) badiiy C) publitsistik D) ilmiy

107. Barcha turdagi san'at va adabiyot asarlari...

A) badiiy uslubda yaratiladi
B) adabiy so'zlashuv uslubda yaratiladi
C) ilmiy uslubda yaratiladi
D) publitsistik uslubda yaratiladi

108. "Tort tomonining o'ralganligi soyasida yaproqlarini to'kilishdan saqlab qolgan bu gilos yog'ochlari ham bukun tungi qora sovuqqa chidolmay yelning ozgina harakati bilanda barglarini shirt-shirt uzib tashlamoqda edilar".

Ushbu gap nutq uslublarining qaysi turiga mansub?

A) adabiy so'zlashuv B) badiiy C) publitsistik D) ilmiy

109. "Yurtimizda sog'lom avlod tarbiyasiga har qachongidan ko'ra ko'proq e'tibor berilayotgan bir paytda kelajagimiz vorislari bo'lgan o'g'il-qizlarimizning bu qadar o'zlarini zaharlashlariga nima sabab bo'lmoqda?"

Berilgan gap nutq uslublarining qaysi turiga mansub?

A) publitsistik B) badiiy
C) ilmiy-ommabop D) adabiy
so'zlashuv

110. Qaysi qatorda uslubiy xatoga
yo'l qo'yilmagan?

- A) Derazadan go'zal qizning
basharasi ko'rindi.
B) Yo'l yurib raso charchadi.
C) Notiq rumkani olib o'rnidan
turdi.
D) Buxoroli yigit g'olib bo'ldi.

(111-114) "...*Uning qora zulfipar
yostiqlning turli tomoniga tartibsiz
suratda to'zg'ib, quyuq jingila
kiprik ostidagi tim qora ko'zlari
bir nuqtaga tikilganda, nimadir
bir narsani ko'rgan kabi...
tabiatning nihoyatda usta
qo'li bilan qo'ndirilgan qora xolini
qashidi...*"

- Ushbu satrlarda qaysi asar
qahramoniga ta'rif berilmoqda?
A) "O'tkan kunlar" -Kumushbib
B) "Mehrobdan chayon" -Ra'no
C) "Kecha va kunduz" -Zebiniso
D) "Qutlug'xon" -Gulnor

112. Gapda birgina
tovushdan iborat bo'lgan
shakl yasovchi
qo'shimchalar soni qancha?
A) 5 B) 3 C) 6 D) 4

113. Gapda faqat
unlilardan yuqori tor
unlilar ishtirok etgan
nechta so'z bor?
A) 7 B) 5 C) 4 D) 6

114. Portretida nechta so'z
yasovchi affiks
qo'llanilgan?
A) 4 B) 3 C) 2 D) 1

115. "*Hayotim ukam-la
quvonchga to'ldi!*".
Berilgan jumlada
qo'shimchalarning qanday
turlari ishtirok etgan?
A) faqat so'z yasovchi B)
lug'aviy shakl yasovchi va
so'z yasovchi C) sintaktik
shakl yasovchi va so'z
yasovchi D)
qo'shimchalarning barcha
turi qo'llanilgan

ILOVA-I

Qo'shimcha ma'lumot:

Bazi yozilishi murakkab bo'lgan so'zlar imlosi

adabiy-	budjet	jihoz	obyekt
nazariy	bujur	johil	ohanrabo
abgor	burun	jujun	ohista
afv	butun	juldur	ohu
afgon	bug'ga	junjikhish	oh-zor
akkumulator	buzruk	kariyes	olaqarg'a
aksioner	devqomat	kelinposhsha	olijjanob
aluminiy	dorboz	kelinsalom	olmaqoqi
asbob-uskuna	dori-darmon	keta ber	oynayi jahon
ash'or itoat	dunyoqarash	kiosk	parfumeriya
assimilatsiya	durust	klavish	pinhon
assotsiatsiya	dutdutmamoq	kottedj	pirpirak
avtol	ehson	krepdeshin	pochtalyon
ayirboshlamoq	felyeton	kukun	qaytaqurish
badantarbiya	giyoh	kulgi	qosh-qovoq
badiiy shoir	glukoza	kunduz	quduq
bahodir	govmish	kunjut	qushtili
baqaterak	gugurtcho'p	ko'ksulton	qo'lbola
baxt-saodat	gulsapsar	lustra	qo'rqa-pisa
baybaylamoq	guruch	maishiy	qo'ziqorin
baynalmilal	hayhaylamoq	makkajo'xori	qo'sha
bayramoldi	hazil	manfaat masjid	qo'shhokimi-
bashorat	hihilamoq	matbaa	yatchilik
behbehlamoq	himmat	ma'shuq	quruq
bekami ko'st	hasharot	mashshoq	rejissor
betgachopar	hash-pash	memuar	ruhoniy
beshkurash	hol-ahvol	miniatura	sahifa
bilyard	hovli-joy	mingoyoq mohtob	sahro
bil'aks	huzur	molekular	sahv
birmuncha	ibrotomuz	mone	sap-sariq
bir nafas	ikkiyoqlama	mudofaa	saranjom
bir necha	intervyu	muhim muhlat	savobtalab
biroz	intiho	muhojir muhrdor	saxiy
birpas	inshoot	muomala	sa'y-
bir qancha	istibdod	murojaat mutolaa	harakat
bir talay	izohtalab	muttasil	sayrgoh
bir xil	izzattalab	mushoira	sayyoh
bir yo'la	ish haqi	neytron	sellofan
bobotil	ishlabchiqarish	nim pushti	simpozium
bodomnusxa	ishorat	nufus (aholi)	sig'guncha
boqquncha	ishtaha	nisholda	sohibjamol
bog'ga	ishshaymoq	nufuz (e'tibor)	sohil
boshdan oyoq	jigarrang	nuqtayi nazar	sovuqmijoz

ssenariy	taxlit (shu	xaloskor	zuluk
subh	yo'sinda)	xattot	zug'im
sujet	teleinsenirovka	xolos (faqat)	o'quv-
sulh	tinchliksevar	xorij	tarbiya
suverenitet	tokqaychi	xushhavo	o'g'il-u qiz
suvilon	toshko'mir	yalangoyoq	g'ulu
suruv	tumshuq	yarimorol	g'urur
taalluqli	tutun	yer-u osmon	shafqat
tarjimayi hol	tuturiq	yondashuv yoza-	sharshara
taassuf	tuzum	yoza	shpris
taassurot	umumjahon	yoza-u qish	shu on
taftish	urf-odat	yumuq	chanqovbos
taqlid (taqlid	uzum	yuzma-yuz	di
so'z)	ushshoq	zahar	choyquti
tavfiq	uch-to'rt	zahmat	chumchuq
tavoze	vitse-prezident	zehn	
tavsif	voleybol	zohid	
	xushnud	zuhur	

Ayrim so'zlarga egalik qo'shimchasi qo'shilganda yuz beradigan fonetik hodisalar:

Shaxs-son	Parvo	Obro'	Mavqe	Mavzu	Xudo	Orzu	Avzo	Dohiy
I	Parvoyim	Obro'yim	Mavqeyim	Mavzum	Xudoyim	Orzum	Avzoyim	Dohiyim
II	Parvoying	Obro'ying	Mavqeying	Mavzung	Xudoying	Orzung	Avzoying	Dohiying
III	Parvoyi	Obro'yi	Mavqeyi	Mavzusi	Xudosi	Orzusi	Avzoyi	Dohivsi

Quyidagi so'zlardagi "J" tovushi til oldi, portlovchi qorishiq, jarangli undosh tovushni ifodalaydi:

abjir	jahon	jimjit	murojaat
abajur	jajji	jiyda	najjor
ajnabiy	jamol	jodugar	rivoj
ajoyib	janjal	jola	ruju
ajrim	janob	jon	oranjereya
bajon-u dil	jasur	jumboq	taajjub
bijillamoq	javob	jumla	tajovuz
boj	jang	jur'at	tijorat
gajak	jerkish	jo'ja	toj
gijja	jiddiy	jo'yak	vaj
hijjalamoq	jigarpora	kajava	g'ijjak
hujjat	jild	lojuvard	
jabr	jimillamoq	munajjim	

Quyidagi so'zlardagi "J" tovushi til oldi, sirg'aluvchi, jarangli undosh tovushni ifodalaydi:

qajar	janr	jirafa	projektor
qadod	jargon	jig'ildon	tiraj
qabblaj	jemper	juri	vijdon
qatqaj	jentlmen	jurnal	
qaraj	jenshen	massaj	
qatqaj	jeton	mujda	

IBORALARNING QISQACHA IZOHLI LUG'ATI (maktab va litsey-kollej darsliklari asosida)

A

Adabini yemoq - qilmishiga yarasha jazo olmoq
Adi-badi aytishdi - 1) turli mavzuda yengil-yelpi suhbatlashdi; 2) so'z talashdi, janjallashdi
Afti sovuq - yoqimsiz, badhazm
Alam chekdi - juda qiynaldi
Alifni kaltak deyolmaydi - g'irt savodsiz
Almisoqdan qolgan - juda eski, qadimgi
Amalga oshdi - voqelikka aylandi
Ammamning buzog'i - landovur, lapashang
Amri mahol - qiyin
Anqoning urug'i - topilishi qiyin, noyob
Aqli yetmoq - idrok etmoq, uqmoq, bilmoq
Aqlini tanimoq - esli-hushli bo'lmoq
Aravani quruq olib qochmoq - uddasidan chiqa olmaydigan ish yoki ortiqcha maqtanmoq
Aravani tortmoq - jo'nab qolmoq. Sinonimi: tuyog'ini shiqillatmoq
Arpasini xom o'rmoq - nima yomonlik qildi?

B

Bag'ri qon - g'am-alamli
Bag'ri tosh - bemehr, iltifoti yo'q
Baho berdi - qadr-qimmatini belgiladi
Bahri ochildi - kayfiyati yaxshilandi
Bahridan o'tdi - voz kechdi

Bajo keltirdi - bajardi, o'rinlatdi
Baland keldi - 1) yengdi; 2) ustun keldi, g'olib keldi
Balog'atga yetdi - ulg'aydi
Baloga qoldi - javobgarlikka, jazoga dushvor bo'ldi
Bel bog'lamoq - shaylanmoq, otlanmoq
Besh qo'lini og'ziga solmoq - hovliqib, lozim bo'lganidan ko'ra ortiqroq narsani ro'yobga chiqarishga intilish
Bir jon-bir tan bo'lmoq - hamjihat bo'lmoq
Bir-biriga gap otmog - suhbatga tortish maqsadida bir-biriga gap aytmoq
Bir pul - qadr-qiymatsiz
Bir yoqadan bosh chiqarmoq - hamjihat bo'lmoq
Bir yostiqqa bosh qo'ymoq - turmush qurmoq
Bo'ym egmoq - itoatkor bo'lmoq
Bo'yni yor bermadi - izzat-nafsi yo'l qo'ymadi
Bo'yniga olmoq - 1. e'tirof qilmoq; 2. rozi bo'lmoq, ko'nmoq; 3. biror ishni bajaroshga mas'ul bo'lmoq
Bir og'iz, bir shingil - juda oz, jindak
Boshi aylandi - behud bo'lmoq, muvozanatni yo'qotmoq
Boshi ko'kka yetdi - behad sevinmoq
Boshi shishdi - o'ylayverib gangimoq

Boshi yostiqa yetdi - kasal bo'lib yotib qoldi
Boshida yong'oq chaqmoq - ortiq darajada azoblamoq.
Boshiga ko'tarmoq I - qattiq shovqin qilmoq
Boshiga ko'tarmoq II - yuksak darajada izzat-hurmat qilmoq
Boshini aylantirib qo'ymoq - turli his-tuyg'ular ta'sirida normal fikr olmaydigan holatga tushmoq
Bosh ko'tarmoq - I. 1. qaramoq. 2. qilib turgan ishini to'xtatmoq. 3. qo'zg'almoq, harakatga kelmoq. 4. kurashga chog'lanmoq
Bosh ko'tarmoq - II. unib chiqmoq
Bosh ko'tarmoq - III. yostiqdan bosh ko'tarmoq
Boy bermoq - yutqizmoq
Borni ko'tarilmoq - gerdaymoq, kibratlanmoq

D

Dam bermoq I - havo oqimini kuch bilan hay dab kiritmoq
Dam bermoq II - istirohat qushiga imkon bermoq
Damini kesmoq I - gapirtirmaslik
Damini kesmoq II - ta'sir kuchini yo'qotmoq
Daryunusdan qolgan - juda eski, qadimgi
Dard yopishmoq - biror muvaffaqiyat bilan og'rirmoq
Davon oshmoq - olg'a qadam qadam muvaffaqiyatlarga erishmoq
Davon siyoh - xafa
Davonog'i shishdi - kibrlanmoq, gerdaymoq

Don olishmoq - yaqin aloqada bo'lmoq
Dumi xurjunda - o'lda-jo'lda, to'mtoq, chatoq
Dunyoni suv bossa, to'pig'iga chiqmaydi - oiaketgan beg'am, beparvo
Do'ppi tor kelmoq - imkonsiz og'ir ahvolga tushmoq
Do'ppisi yarimta - shod-xurram, beg'am, beparvo
Do'ppisini osmonga otmoq - juda xursand bo'lmoq
Do'q urmoq - qo'rqitish uchun baqiribchaqirmoq

E

Egri qo'llik qilmoq - mayda o'g'rilik qilmoq
Eldan burun - barvaqt
E'tibor bermoq - diqqat qilmoq
Ellik og'iz - ko'p, juda ko'p
Engsasi qotdi - ranjib noxush bo'lmoq
Enka-tenkasi chiqdi - qiynalib ketdi
Ep bilmaslik - noloyiq, yarashmaydigan ish deb bilmoq
Erdan chiqmoq - ajralmoq
Erga chiqmoq - oila qurmoq
Esga olmoq - xotirlamoq, eslamoq
Es-hushini yig'ishtirib olmoq - 1. parishonlikdan qutulmoq. 2. o'ylab ish tutadigan bo'lmoq
Esi bor - fikr-mulohaza yuritish qobiliyati yaxshi
Esi ketdi - qiynalib holsizlanmoq
Esi og'di - telba, jinni bo'lmoq
Esi past - tentak, ovsar
Esida tutmoq - unutmazlik

Esidan chiqmoq - unutmok
Esidan ozmoq - aqldan ozmoq
Esiga kelmoq - xotirasida
tiklamoq
Esiga tushmoq - xotirasida
tiklamoq
Eti suyagiga yopishgan - haddan
tashqari ozg'in, qotma

♂

Fe'li keng - tanti
Feli tor - ziqna
Fig'oni falakka chiqmoq - ruhan
ortiqcha darajada bo'g'ilib, oh-voh
qilmoq
Fikrga tolmoq - uzoq o'ylamoq
Futur yetdi - zararli bo'lib
chiqmoq

⚡

**"Gah" desa qo'liga qo'nadigan
qilib olmoq** - juda itoatkor qilib
olmoq
Gap tegdi I - gapirish imkoni
berildi
Gap tegdi II - tanbeh eshitmoq
Gullab qo'ymoq - biror sirni
oshkor qilib qo'ymoq, aytib qo'ymoq

♂

Haddi sig'adi - talab qila olmoq,
botina olmoq
Haddidan oshmoq - o'ziga
ortiqcha erk bermoq
Hafsalasi pir bo'lmoq - 1. biror
ishni qilishga bo'lgan istak-intilish
yo'qala yozdi 2. biror kishiga
bo'lgan ishonch-xayrixohlik yo'qala
yozdi

Hasratidan chang chiqadi -
norozilik bilan gapirmoq
Hayron qolmoq - ajablanmoq
Holdan ketmoq - toliqmoq
Hordiq olmoq - istirohat
qilmoq
"Hash-pash" deguncha - juda
qisqa muddatda
Hushi boshidan uchdi -
esankiramoq
Hushi ketdi - mahliyo bo'lib
qoldi
Hushini yo'qotmoq - 1) behush
bo'lmoq; 2) esankiramoq
Hushyor tortmoq - es-hushini
yig'ib sergaklanmoq

♀

Ikki gapning birida - qayta-
qayta, dam-badam
Ikki enlik - qisqagina
**Ikki oyog'ini bir etikka
tiqmoq** - juda qiyin ahvolga
tushmoq
Ikki oyog'ini tirab turmoq -
o'z fikrini amalga oshishini
qaysarlik bilan talab qilmoq
Ikki qo'lini burniga tiqib -
quruqdan quruq, evaziga hech
narsa olmay
Ikki qo'lini og'ziga tiqmoq -
hovliqmoq
Ikki qo'llab - hech qanday
e'tirozsiz
Ilon po'st tashlaydigan -
chiday
olmaslik, toqat qilib turmaslik
Ilonning yog'ini yalagan -
juda ayyor, mug'ombir, quv
Ipidan ignasigacha - butun
tafsiloti

bilan, mayda-chuydasigacha,
batafsil

Ishdan chiqmoq - yaroqsiz holga
kelmoq

Ishi bitdi, eshagi loydan o'tdi -
maqsadi amalga oshgach, aloqani
yig'ishtirmoq

Ishi tushdi - biror masala
yuzasidan murojaat qilmoq

Ishni izdan chiqarmoq - ishning
normal taraqqiyoti, holati buzilmoq

Ishtahasi karnay - yeb-ichish
astagi juda kuchli

Istarasi issiq - xush ko'rinishli,
yoqimli

Iziga tushmoq I - ta'qib qilmoq

Iziga tushmoq II - yo'lga qo'yimoq

Iztagi uzildi - 1) qotib kulmoq; 2)
yolda ochiqmoq

Izini mushuk tirnamoq -
qashirin holda ruhan

bezovtalanmoq, tashvishlanmoq

Ichi pishdi - ruhan bezovta

bo'lmoq, sabri tugamoq

Ichi qora - yomon niyatli

2

Iziga tegmoq - o'chakishmoq,

iziga tegmoq

Izini suymaydi - ta'biga to'g'ri

bo'lmaslik

Izini deb - mamnuniyat bilan

izini demoq - xursand bo'lmoq

Izini holatda - qo'rqqan holda,

haddat bilan

Izini chiqdi I - o'lmoq, so'nggi

nafas chiqarmoq

Izini chiqdi II - qattiq

qashirganmoq

Izini bor - hali tirik

Izini kirdi - yayradi, rohatlandi

Joniga ora kirmoq - 1. bir

o'limdan qutqarib qolmoq. 2.

og'ir ahvoldan qutqarmoq

Joniga tegmoq - bezor qilmoq

9

Kalavaning uchini topmoq -
jumboqni hal qilish, yo'lini
topmoq

**Kalavasining uchini
yo'qotish** - qilib turgan ishini
bilmay qolmoq, gangimoq

Kapalagi uchdi - kayfi uchdi

Katta gap - diqqatga sazovor,
arzigulik

Katta ketmoq - imkoniyatiga
ortiqeha baho berish.

Kavushini to'g'irlab qo'yimoq
- haydab yubormoq

Kayfi uchdi - qattiq cho'chish
bilan qorqmoq

Kekirdagini cho'zmoq -
shovqin solib dabdabali
gapirmoq

Ketiga tushmoq - hatti-
harakatini ta'qib qilmoq

Kim biladi - aniq aytib
bo'lmaydi

Kindik qoni to'kilgan -
tug'ilgan

Kulini ko'kka sovurmoq -
butunlay yemirmoq

Kun bermaslik -
chiqishtirmaslik

Kun yo'q - tinchlik bermaslik

Kurakda turmaydi - aytib
bo'lmas darajada beibo

Ko'kka ko'tarmoq - ortiq
darajada maqtamoq

Ko'kragini yerga bermoq -
(aniqrog'i ko'kragini yerga berib

yotmoq) – old taraf bilan yerga
butunlay cho'zilib yotmoq
Ko'ngli bo'sh - rahmdil,
ko'gilchang
Ko'ngli bor - xayrixoh, moyil
Ko'nglida kiri yo'q - yuragi toza,
tanti
Ko'ngli keng - saxovatli
Ko'ngli og'ridi - ranjimoq
Ko'ngli ozdi - behush bo'lmoq
Ko'ngli tortdi - yoqtirmoq
Ko'ngli xira - tashvishli, bezovta
Ko'ngli yo'q - istamaslik
Ko'ngliga tegmoq - yoqtirmaslik,
hissi uyg'ondi
Ko'ngliga urmoq - zeriktirmoq
Ko'nglini yozmoq – o'zining yoki
kimnidir xafachiligini tarqatmoq
Ko'rgani ko'zi, otgani o'qi yo'q -
o'taketgan darajada yomon ko'rmoq
Ko'rpasiga qarab oyoq uzatmoq
- imkoniyatini hisobga olib ish
tutmoq
Ko'z ilg'amaydi - kichik
Ko'z uzmay - muttasil
Ko'zga ko'rinmoq - tanilmoq
Ko'zi ilindi - mizg'imoq
Ko'zi ochilmoq – yaxshini
yomondan, foydani zarardan
farqlash qobiliyatiga ega bo'lmoq
Ko'zi ochiq - barhayot
Ko'zi qinidan chiqmoq -
g'azabdan ko'zi chaqchaymoq
Ko'zi yetmoq – ishonmoq, ishonch
hosil qilmoq
Ko'zi yoridi – tug'moq
Ko'ziga cho'p solmoq - aldamoq,
chalg'itmoq
Ko'ziga issiq ko'rinmoq –
tanishdek tuyulmoq
Ko'ziga sovuq ko'rinmoq -
yoqmaslik, jirkanish

Ko'zini bo'yamoq - aldamoq,
laqillatmoq
Ko'zini chirt yumib - tavakkal
qilib ko'zini moshdek ochmoq –
jazolab hushyor qilmoq
Ko'zini shira bosdi -
takabburlanmoq
Ko'zi to'rt bo'lmoq -intizor
bo'lmoq
Ko'zini yog' bosdi -
takabburlanmoq,
tanib-tanimaganlikka olmoq
Ko'zining yog'ini yemoq -
o'zini yaqin ko'rsatib undan
foydalanish
Ko'zi tor - qizg'anchiq
Ko'zi uchib turgani yo'q –
ko'rish ishtiyoqi yo'q
Ko'zlari qinidan chiqmoq – 1.
g'azabi ko'zida aks etib, ko'zi
chaqchaydi. 2. hayrati ko'zida
aks etib, ko'zi chaqchaydi

ƒ

Laqqa tushmoq - osongina
aldanmoq
“Lom-mim” demay - e'tiroz
qilmay
Loy bo'lmoq – rasvo bo'lmoq;
nimanidir pachavasi chiqmoq;
ko'ngilsizlik bo'lmoq
Luqma tashlamoq –
gapirayotgan kishining nutqini
bo'luvchi so'z qo'shmoq

o'

Mag'zini chaqmoq - anglab
yetmoq
Mazasi yo'q - sog'lig'i yomon
Me'dasiga tegmoq – yoqmay
qolmoq, o'zidan itarib tashlam

Miridan-sirigacha - batafsil;
mayday - chuydasigacha
Misi chiqmoq - soxtaligi,
yolg'onligi fosh bo'lmoq
Mushigini "pish" demaslik - ozor
yetkazmaslik

Ń

Nafasi ichiga tushib ketdi -
qo'rquvdan gapirolmaslik
Nari borsa - ko'pi bilan
Nari-beriga bormoq -
xafalashmoq
Nazarga ilmaslik - mensimaslik
Nog'orasiga o'ynatmoq - izmiga
solmoq
Nomi chiqdi - mashhur bo'lmoq
Nonini tuya qilmoq -
bo'shbayovligidan foydalanmoq

O

Obro'yi baland - nufuzga ega
Obro'yi tushdi - nufuziga zarba
yetdi
Odam qo'ymoq - vositachidan
foydalanmoq
Og'ir oyoq - homilador
Og'iz ko'pirtirmoq - maqtanib
gapirmoq
Og'iz - burun o'pishmoq -
o'qchopoq bo'lmoq
Og'zi katta - soxta kibr-havoli
Og'zi qulog'ida - nihoyatda
xursand
Og'zi qulog'iga yetmoq - behad
sevinmoq
Og'zidan bol tommoq - shirinso'z
Og'zida qatiq ivitmoq - mutlaqo
gapirmaslik
Og'ziga talqon solmoq - mutlaqo
gapirmaslik

Og'zi ochilib qolmoq - lol
qolmoq, o'ta darajada
ajablanmoq
Og'zining tanobi qochmoq -
sevinmoq, xursand bo'lmoq
Olam guliston — hech qanday
e'tirozga o'rin yo'q
"Og'zing qani?"-desa,
qulog'ini
ko'rsatmoq - anqov, noshud
Ona suti og'zidan ketmagan -
hali yosh, tajribasiz
Ona suti og'ziga keldi -
haddan tashqari qiynalmoq
Oq ko'ngil - yaxshi niyatli,
boshqalarga yomonlikni ravo
ko'rmaydigan
Osmonga chiqsa oyog'idan
yerga
kirsa, qulog'idan tortmoq -
qutulib ketishiga yo'l qo'ymaslik
Ot bilan tuyacha - juda katta
Otdan tushsa ham, egardan
tushmaslik - mavqeyini
yo'qotganiga qaramay, o'zini
avvalgiday tutmoq
Oralaridan qil o'tmaslik -
nihoyatda ahil
Oyog'iga bolta urmoq -
mavqeyidan
mahrum etmoq
Oyog'ini qo'lga olmoq -
masofani o'ta tez sur'at bilan
bosib o'tmoq
Oyoq osti bo'lmoq -
tahqirlamoq

Ő

Parvoyi falak - beparvo,
beg'am
Pashsha qo'rimoq - vaqtni
befoyda o'tkazmoq

Pashshadan fil yasamoq - mubolag'a, bo'rttirmoq
Peshona teri - halol mehnat
Pichoq suyakka borib taqaldi - ortiq chidab bo'lmaydi
Pinakka ketmoq - uxlamoq
Pixini yorgan - o'taketgan uddaburon
Podadan oldin chang chiqarmoq - hovliqmoq
Puch yong'oq bilan qo'ynini to'ldirmoq - yolg'on vada bermoq
Puchga chiqmoq - xom xayol bo'lib chiqmoq

Q

Qarshi olmoq - kutib olmoq
Qattiq qo'l - talabchan
Qay yuz bilan - uyalmay
Qildan qiyiq qidirmoq - ayb topishga harakat qilmoq
Qilidan quyrug'igacha - mayday-chuydasigacha, batafsil
Qovog'i osilmoq - ranjiganini, xafa bo'lganini qovoqlarini quyiroqqa tushirib, boshini egib bildirmoq
Qo'l kelmoq - mafaatiga mos kelgan holda qulaylik bermoq
Qo'l ko'tarmoq I - urmoqchi bo'lmoq
Qo'l ko'tarmoq II - xayrixohligini bildirmoq (ovoz bermoq)
Qo'l urmoq - 1) tegmoq; 2) biror ishni boshlamoq
Qo'l uzmoq - 1. (ishdan) qilib turgan mehnatini to'xtatmoq; 2. (iste'moldan) foydalanishni to'xtatmoq
Qo'ldan bermoq - yo'qotmoq
Qo'lga kirmoq - ixtiyoriga o'tmoq
Qo'lga tushmoq - tutqun bo'lmoq

Qo'li baland - ustun
Qo'li egri - o'zgalarning haqini, mulkini o'g'irlaydigan
Qo'li kalta - cheklangan imkoniyatga ega
Qo'li ochiq - saxiy
Qo'lini bigiz qilmoq - niqtab ko'rsatmoq
Qo'lini sovuq suvga urmaslik - qiyinroq jismoniy mehnatni mutlaqo qilmaslik
Qo'lini yuvib qo'ltig'iga urmoq - ishonmay qo'yimoq
Qo'ling dard ko'rmasin - maqtov, mulozamat
Qo'ltig'idan tarvuzi tushdi - havsalasi yo'qolmoq
Qo'ltig'iga suv purkamoq - o'chakishtirmoq, gijgijlamoq
Qon yutmoq - ich-ichidan kuchli ruhan azoblanmoq
Qorasi o'chdi - uzoqlashib ketmoq
Qordan qutilib, yomg'irga tutilmoq - avvalgisidan ham yomoniga uchramoq
Qosh qo'yaman deb, ko'z chiqarmoq - yaxshilik qilaman deb, yomonlik qilib qo'yimoq
Qo'y og'zidan cho'p olmagan mo'min, beozor -
Qo'yi mingga yetdi - behad sevinmoq
Qo'yniga qo'l solmoq - fikr niyatini bilishga harakat qilmoq
Qo'ynini puch yong'oqqa to'ldirmoq - yolg'on va'dalar bilan aldamoq
Quling o'rgilsin - ajoyib

Qulog'i ding bo'lmoq - diqqat bilan tinglashga tayyor bo'lmoq
Qulog'iga kirmaslik -1) eshitmaslik 2) e'tiborsiz qoldirmoq, qabul qilmaslik
Qulog'iga quymoq - gap uqtirmoq
Qulog'i tom bitmoq - butunlay eshitmaslik
Quloq bermoq - tinglamoq
Quloq solmoq - 1) tinglamoq; 2) aytganini qilmoq. Sinonimi: quloq tutmoq
Quti o'chdi - qattiq qo'rqqanidan rangi o'chdi

℞

Razm solmoq - sinchkovlik bilan kuzatmoq
Ro'yobga chiqmoq - istaklari amalga oshmoq
Ruhi tushdi - tushkunlikka tushmoq

δ

Sanamay "sakkiz" demoq - aniq bilmay turib nimadir haqida hukm chiqarmoq
Savodi chiqdi - o'qishni yozishni bilmoq
Sazasi o'lmadi - aytganini bajararmoq
San-man"ga bormoq - gajallashmoq, tortishmoq
Kariq chaqaga sotmoq - hech qanday qiymatga ega bo'lmagan holda
Schqonning ini ming tanga bo'lmoq - qochib qutulgan joy topolmaslik
Srkasi suv ko'tarmaydi - tepadga chidamaslik

Suv quygandek - hech qanday tovush - sharpa yo'q
Suvga oqizmoq - befoyda sarflamoq
Suyagi qotdi - yoshligidan biror ish bilan shug'ullanmoq
So'xtasi sovuq - yoqimsiz
Soyasiga ko'rpacha solmoq - izzat - hurmat qilishni me'yoridan o'tkazmoq
So'z bermoq I - muzokarada gapirishga ruxsat bermoq
So'z bermoq II - ahdu-paymon qilmoq
So'z olmoq I - gapirishga ruxsat olmoq
So'z olmoq II - ahdu-paymon qildirmoq
So'zi o'tdi - aytgani inobatga olindi
So'zidan qaytmoq - ahdidan voz kechmoq

δ

Tab berolmaslik - chidolmaslik
Ta'bi tirriq - kayfiyati buzuq, xira bo'lmoq
Tabi yo'q - kasal
Tagiga yetmoq - mohiyatini sababini aniqlamoq
Tan olmoq - e'tirof qilmoq
Tanbeh bermoq - yengil-yelpi jazolamoq
Tap tortmaslik - qo'rqmay botinmoq
Taqdirga tan bermoq - nimagadir rozi bo'lish, taslim bo'lish
Tarvuzi qo'ltig'idan tushdi - umidi puchga chiqdi
Tegirmonga tushsa, butun chiqmoq - har qanday

vaziyatda ham qutulish yo'lini topish
Tekkanga tegib, tegmaganga kesak otmoq - tegajoqlik qilmoq
Temirni qizig'ida bosmoq - biror ishni ayni vaqtda bajarmoq
Tepa sochi tikka bo'ldi - qattiq g'azablanmoq
Tepsa-tebranmas - ishni imillab bajarish, sustkash
Ter to'kib - mashaqqat bilan, qattiq ishlamoq
Terisiga somon tiqmoq - juda qattiq jazolamoq
Tili bir qarich - maqtanishga, gapirishga haqli
Tili qichidi - gapirgisi keldi
Tili uzun - har qancha gapirsa haqli
Tinkasi quridi I - sha'niga nomunosib, nohaq gap aytmoq
Tinkasi quridi II - toliqmoq, darmonsizlanmoq
Tirnoq orasidan kir izlamoq - aybsiz kishidan ayb topishga harakat qilmoq
Tishini tishiga qo'ymoq - butun his-tuyg'usini iroda-kuchi bilan yengib chidamoq
Tishining oqini ko'rsatmoq - tirjaymoq, ishshaymoq
Tog'ni ura talqon qiladi - zabardast, pahlavon
To'g'ri kelmoq - munosib, mos bo'lmoq
Tomdan tarasha tushgandek - qo'qqisdan, kutilmaganda
To'nini teskari kiyib olmoq - o'chakishgan holda qaysarlik qilmoq
Toqati toq bo'ldi - sabr-chidami tugadi

To'rt ko'z bo'lib - intizorlik bilan
To'ydan oldin nog'ora chalmoq - ro'yobga chiqmagan narsa haqida hovliqib vaqtdan oldin gapirmoq
Turgan gap - aniq, shak-shubhasiz
Tuya ko'rdingmi-yo'q - o'zini ko'rmaganga, bilmaganga chiqarmoq
Tuyog'ini shiqillatmoq - jo'nab qolmoq. Sinonimi: aravani tortmoq

У

Uddasidan chiqmoq - eplay olmoq
Umr ko'rmoq - yashamoq
Ustidan chiqmoq I - bajarmoq
Ustidan chiqmoq II - biror narsa qilinayotganda tepasiga borib qolmoq
Ustun kelmoq - yengmoq
Uyqusi qochdi - uxlamoqchi bo'lib uxlay olmaslik

У

Vaqtı chog' - kayfiyati yaxshi
Voz kechmoq - uzil-kesil kech yubormoq
Vujudini sevinch qoplamoq - behad sevinmoq, xursand bo'lmoq

Х

Xalal yetdi - zararlı bo'lmoq
Xamir uchidan patir - ko'p narsadan kichik bir qism

Xamirdan qil sug'urgandek –
osonlik bilan, qiyinchiliksiz
Xayolga cho'mmoq - o'ylanish
Xayolga tolmoq - uzoq o'ylamoq
Xayoliga kelmoq - o'ylamoq,
idrok etmoq
Xo'rligi keldi - o'ksinmoq, yigl'ab
yuborish holatiga bormoq
Xush kelmoq - yoqmoq
Xush ko'rmoq- yoqtirmoq
Xushiga kelmoq - xohlamoq

ʒ

Yaxshi ko'rmoq I – oshiq-ma'shuq
bo'lmoq, ko'ngil bermoq
Yaxshi ko'rmoq II – izzat-hurmat
qilmoq
Yaxshi ko'rmoq III – yoqtirmoq
Yeng ichida - ko'pchilikka oshkor
qilmay, zimdan
Yeng shimarib - astoydil, jiddiy
ravishda
Yeng shimarmoq - biror ishni
qilishga otlanmoq
Yer bilan osmoncha - juda katta,
teqiyos
Yer ostidan - yashirincha,
sezdirmay
Yer tagida ilon qimirlasa biladi

– boyatda ziyarak, sezgir
Yer tishlamoq - o'ldirilmoc
Yerga urmoq - ortiq darajada
masitmoq
Yerga ursa ko'kka sapchimoq -
otaketgan sho'x, o'taketgan
inonim
Yetti o'lchab bir kesmoq –
boyatda ehtiyotkorlik bilan ish
qilmoq
Yetti uxlab tushida ham
ko'rmaslik -

hech qachon ko'rmaslik
Yetti uxlab tushiga kirmaslik

-
mutlaqo o'ylamaslik, kutmaslik
Yog' tushsa, yalagudek – top-
toza
Yo'l bo'lsin - qayerga ketyapsiz
(so'rash)
Yo'ldan ozmoq - yomon yo'lga
kirmoq, aynimoq
Yo'ldan urmoq - yomon yo'lga
boshlamoq, aynitmoq
Yo'lga qo'ymoq - faoliyatini
yaxshilamoq
Yon bosmoq - homiylik qilmoq
Yoqasini ushlamoq -
hayratlanmoq
Yo'qni yo'ndirmoq - har
qancha
mashaqqat bilan bo'lsa ham,
bunyod qilmoq
Yostig'i quridi - butun oilasi
bilan o'ldirilib yuborildi
Yostiqdan bosh ko'tarmoq -
xastalikdan keyin bosh
ko'tarmoq
Yulduzi yulduziga to'g'ri
keldi – birbiriga mos
Yulduzni benarvon uradigan
– o'ta ketgan olg'ir, abjirlik
qilmoq
Yumaloq yostiq qilib – chala-
chulpa
Yuragi achishdi - achinib
kuyunmoq
Yuragi dov bermadi - cho'chib
botina olmaslik
Yuragi keng - hovliqmasdan,
shoshmasdan ish tutadigan og'ir
Yuragi orqaga tortib ketmoq
– bir lahza ich-ichidan qo'rqish
aralash qattiq hayajonlanmoq

Yuragi qinidan chiqib ketdi –
 betoqat bo'lmoq
Yuragi qoq yorila yozdi -
 sevinmoq,
 juda kuchli hayajonlanmoq
Yuragi taka-puka - ruhan
 notinch, bezovta
Yuragi tor – betoqat, besabr
Yuragi toza – ko'nglida kiri yo'q,
 tanti
Yuragidan sidirib tashlamoq –
 uzil-kesil unutmok
Yuragiga qil sig'maydi - tajang
 bo'lmoq, hech narsa yoqmaslik
Yuragini hovuchlab - biror
 halokatning voqe bo'lishidan
 benihoya qo'rqqan holda
Yuragini ochmoq - ichidagi istak
 yoki dardini aytmoq
Yuragini siqmoq - dilni tang
 qilmoq, ziq qilmoq
Yuz ko'rmas bo'lmoq - aloqani
 butunlay uzmoq
Yuz o'girmoq I - boshini burib
 qaramoq
Yuz o'girmoq II - qaramaslik
 uchun boshini boshqa tomonga
 burmoq;
 Voz kechmoq
Yuzi chidamadi - andisha qilmoq
 nomus qilmoq
Yuzi shuvut - uyatli holatda
Yuzi yerga qaradi - uyat –
 nomusdan bosh ko'tarolmaslik
Yuzi yorug' - uyaladigan joyi yo'q
Yuziga oyoq qo'ymoq - behurmat
 qilish darajasida hisoblashmaslik
Yo'qlab kelmoq – hol-ahvoldan
 xabar olib kelmoq, izlab kelmoq

3

Zabtiga olmoq - judayam
 kuchayib ketmoq
Zehn solmoq - ko'zdan
 kechirmoq
Zo'r berib - astoydil
Zo'r bermoq - to'la-to'kis
 safarbar qilmoq
Zuvalasi pishiq - a'zoyi badani
 pishiqqan

6

**O'lganning ustiga chiqib
 tepmoq** – bir ko'ngilsiz ish
 ustiga boshqa bir
 ko'ngilsizlik
O'ng kelmoq - qulay bo'lmoq
O'pkasi to'ldi - iztirob chekib
 yig'lab yuborish holatiga yetmoq
O'pkasini cho'pga ilgan –
 ortiq darajada qo'rqoq
O'rniga qo'ymoq - bajarmoq
O'takasini yormoq - qattiq
 cho'chitib qo'rqitish
O'tirishga joy topolmaslik –
 kuchli hayajondan
 toqatsizlanish
O'tqazgani joy topolmaslik –
 o'ta darajada ardoqlamoq
O'y surmoq - hamma narsani
 unutmagan holda fikrlamoq
O'yga tolmoq - uzoq fikrlamoq
O'ylab o'yiga yetolmaslik -
 aniq bir
 qarorga kela olmaslik
O'z yog'iga o'zi qovurilmoq –
 ruhan azoblanmoq, ezilmoq
O'zida yo'q - benihoya, juda-
 juda
O'zidan ketmoq - behush
 bo'lmoq

O'zini qayerga qo'yishni
bilmaslik-
hayajondan betoqatlanish
O'zini yo'qotib qo'ymoq - gangib
qolmoq, dovdiramog

g'

G'ashiga tegmoq - asabini
qo'zg'itmoq
G'azabga kelmoq -
achchiqlanmoq
G'olib kelmoq - yengmoq

g''

Shamolga sovurmoq - behuda
sarflamaslik
Shamolga uchmoq - befoyda
setmoq
Shishib ketgan - manmanlik
ilmog

ch

Chang solmoq - astoydil
tashlanmoq
Chehrasi ochiq - xushtabiat,
kayfiyati yaxshi
Chigilini yozmoq - ko'nglini
yozmoq
Chippakka chiqdi - bekor
bo'lmoq
Chiroyi ochildi - xafachiligi
tarqaldi
Chizgan chizig'idan
chiqmaslik -
barcha talablarni to'la-to'kis
bajarmoq
"Churq" etmaslik-e'tiroz-
bildirmaslik
Chuchvarani xom sanamoq -
xom xayol qilib yurmoq
Chumchuq "pir"etsa, yuragi
"shir"
etadi - o'taketgan, qo'rqq

SO'Z TURKUMLARIDA SO'Z YASALISHI

OT YASALISHI			
I.Otdan ot yasalishi			
1.Shaxs oti yasovchi qo'shimchalar			
-chi	ishchi, jangchi, tavakkalchi	-soz	soatsoz, nag'masoz
-dosh	A)shaxs oti: sinfdosh, sirdosh B)atama oti: ravishdosh, sifatdosh	-do'z	etikdo'z, zardo'z
-gar	zargar, savdogar	-kash	suratkash, aravakash
-kor	paxtakor, san'atkor	-xon	gazetxon, kitobxon
-bon	bog'bon, saroybon	-parast	amalparast, molparast
-dor	do'kondor, mulkdor	-vachcha	xolavachcha, tog'avachcha
-shunos	adabiyotshunos, sharqshunos	-go'y	maslahatgo'y, nasihatgo'y
-boz	dorboz, qimorboz	-iy	Rabg'uziy, Muqimiy
-furush	gapfurush, chitfurush	-ham	hamqishloq, hamkasb
-xo'r	choyxo'r, sutxo'r	-navis	maqolanavis, romannavis
-paz	kabobpaz, oshpaz		
2.Narsa oti yasovchi qo'shimchalar			
-don	tuzdon, kuldon	-poya	sholipoya, zinapoya
-noma	axborotnoma, taklifnoma		
3.O'rin-joy oti yasovchi qo'shimchalar			
-loq	o'tloq, toshloq	-goh	o'yingoh, saylgoh
-zor	gulzor, mevazor	-xona	mehmonxona, yotoqxona
-iston	Guliston, O'zbekiston	-obod	Hamzaobod, Yangiobod
4.Mavhum ot yasovchi qo'shimchalar			
-lik	A)mavhum ot: bolalik, yigitlik B)o'rin oti: jarlik, tepalik C)narsa oti: darslik	-garchilik	odamgarchilik
-chilik	dehqonchilik		
II.Fe'ldan ot yasalishi			
-gich(- g'ich, - kich, -qich)	Narsa oti: o'chirg'ich	-indi (- undi)	Narsa yoki holat oti: cho'kindi, yuvindi
-ma	A)narsa oti: qatlama, urma B)mavhum ot: atama, ustko'rma C)o'rin oti: bostirma, pistirma D)harakat-holat oti: yozishma	-in (-un)	Narsa yoki holat oti: tugun, ekin

-m, (-im, -um)	A)mavhum ot: bilim, chidam B)narsa oti: kiyim, to'plam C)sanoq so'z(numerativ ot): tilim	-vchi (-uvchi)	A)shaxs oti: uchuvchi, yozuvchi B)mavhum (atama) oti: aniqlovchi, to'ldiruvchi
-gi (-g'i, -g'u, -ki, -qi)	A)mavhum ot: sevgi B)narsa oti: supurgi	-v, -uv	Harakat-holat oti: saylov, qo'shuv
-k, (-q, -iq, -ik, uq, -oq)	A)narsa oti: elak B)o'rin oti: qo'riq C)mavhum ot: tilak, qiynoq	-sh, -ish	Harakat-holat oti: burilish, yig'ilish
-g'in (-kun, -gun, -kin, -qin)	Harakat-holat oti: toshqin, yong'in		

Kamunum fe'ldan ot yasovchilar

-lak (-doq)	yugurdak, qovurdoq, kekirdak	-chak	burchak
-chiq (-choq)	yopinchoq, suyanchiq, ovunchoq	-gilik (-kilik)	ichkilik, ko'rgilik
-mak (-moq)	ilmak, topishmoq, quymoq	-qoq (-gak, -kak)	botqoq, ilgak
-at	ko'chat	-imlik	o'simlik, ichimlik
-mi	tomchi, suyunchi	-mish	o'tmish, qilmish, kechmish
-q	qoldiq, topildiq	-machoq	bekinmachoq, ovunmachoq
-cha	tushuncha	-a	yara (yor-a)

III. Boshqa so'z turkumlaridan ot yasalishi

1. Sifatdan		2. Sondan		3. Olmoshdan	
-lik	go'zallik	-lik	birlik, to'rtlik	-lik	manmanlik, o'zlik
-chilik	qimmatchilik				
-archilik	xafagarchilik				
-cha	qizilcha, olacha				
-chi	a'lochi, qiziqchi				
4. Ravishdan		5. Modal so'zdan		6. Taqlid so'zdan	
	tezlik, ko'plik	-lik	yo'qlik	-a	qahqaha, sharshara
	ozchilik, ko'pchilik	-liq	borliq	-ak	varrak
		-chilik	yo'qchilik	-os	uvvos
				-ildoq	shaqildoq, chirildoq

SIFAT YASALISHI

I. Otdan sifat yasalishi

-li	A)narsaning borligi: uyli, bolali B)narsaning ko'pligi: kuchli, aqli	-lik	A)xoslik, mo'ljallanganlik: qishlik, urug'lik B)vaqt belgisi: kunlik, haftalik C)o'rin belgisi: marg'ilonlik
-siz	A)narsaning yo'qligi: suvsiz, pulsiz B)narsaning kamligi: aqlsiz, kuchsiz	-dosh	Narsaga bir xilda egalik: ohangdosh, o'zakdosh
-gi (-ki)	A)paytga munosabat: bahorgi, qishki B)o'ringa munosabat: ichki, tashqi	-baxsh	Narsani berish, ta'minlash: orombaxsh, hayotbaxsh
-iy	Aloqadorlik, xoslik: oilaviy, axloqiy	-parvar	Narsani sevish: xalqparvar, insonparvar
-i	Xoslanganlik, aloqadorlik: iroqi, qishloqi, mo'ltoni	-parast	Narsaga berilish: molparast, modaparast
-chan	A)otdan: uyatchan, xayolchan B)harakat nomidan: sezuvchan	-aro	xalqaro, millatlararo
-simon	O'xshashlik: tuxumsimon, yoysimon	Ba-	badavlat, baquvvat
-kor	fidokor, xaloskor	Be-	beaql, bemaza
-mand	Egalik: davlatmand, orzumand	No-	noinsof, noo'rin, (nodon-tub so'z)
-don	Egalik: bilimdon, kuldon	Ser-	serunum, sertashvish
-dor	Me'yordan ortiqlik: puldor,	Xush-	xushmanzara, xushmanzara
-namo	Qiyoslash: odamnamo, garangnamo	Bad-	badnafs, badbo'y
-cha	buxoracha, farg'onacha		

II. Fe'ldan sifat yasalishi

-gir (-kir, -g'ir, -qir, -qur)	Harakat-holat bilan bog'liq belgi-xususiyat: sezgir, chopqir, uchqur	-imli	yoqimli, to'yimli
-gin (kin, g'in, qin, g'un)	jo'shqin, turg'un, so'lg'in, ichkin	-arli	qiziqarli, tushunarli
-choq (-chiq, -chak)	qizg'anchiq, yalinchoq, kuyinchak	-ki(-qi)	qishki, buzuqi
-k (-ik, -iq, -ak, -uk)	Harakat natijasi sifatida holat belgis: siniq, chirik, bukik, yigik	-qoq	Ish-harakatni bajarish xususiyati kuchliligi: tirishqoq, yopishqoq
-ma	Harakat natijasidan hosil bo'ladigan belgi: qaynatma, suzma	-ag'on	Ish-harakatni bajarish xususiyati kuchliligi: bilag'on, topag'on

-in	A)fe'ldan: to'lin, to'kin B)otdan: erkin		
-ish	tanish		

III. Boshqa so'z turkumlaridan sifat yasalishi

1. Sifatdan

no-	noqonuniy, noqulay	-vor	ulug'vor
g'ayri-	g'ayritabiiy, g'ayriqonuniy	-kash	pastkash, sustkash

2. Olmoshdan

-bop	senbop, hammabop		
------	------------------	--	--

3. Taqlid so'zdan

-ildoq	shaqildoq, durildoq	-aqi (-aki, -qi)	jirtoqi, shartaqi
-sh	sharros		

4. Ravishdan

-zi	avvalgi, keyingi		
-----	------------------	--	--

5. Modal so'zlardan

-y	zaruriy	-li	kerakli
----	---------	-----	---------

IV. Kamunum sifat yasovchilar

-vor	afsonovor, umidvor, jangovor	-chi	ayirmachi, bekorchi
-aki	og'zaki, qalbaki, xomaki	-on (-an)	charog'on, za'faron, tuban
bar-	barvaqt, barhayot	-qa	qisqa
-bop	ommabop, ko'ylakbop	-omuz	nasixatomuz, masxaraomuz
-mon	bilarmon, toparmon	-boz	xotinboz, buyruqboz
-kash	dilkash, dardkash, janjalkash	-chil	epchil, dardchil, xalqchil
-shumul	olamshumul, jahonshumul	-von	oynavon, zo'ravon
-soq	qo'shalaq, baqaloq	-msiq	achimsiq, qarimsiq
-g'ich	qopong'ich, tepong'ich		
-vuch	hurkovuch, iskovuch		
-tinch	tinch, jirkanch		
-chan	talabchan, kurashchan		

FE'L YASALISHI

-lat	A)otdan: tishla, tuzla B)sifatdan: yangila, tozala C)olmoshdan: senla, sizla D)ravishdan: sekinla, tezla E)undov so'zdan: dodla, tufla F)modal so'zdan: yo'qla G)taqlid so'zdan: shitirla (barcha taqlid so'zlardan -la orqali fe'l yasaladi)	-lat	qoyillatmoq
-lantir	A)otdan: afsuslan, otlan B)sondan: ikkilan	-lantir	og'riqsizlantir, yuqimsizlantir

	C)sifatdan: kasallan		
-lash	A)otdan: bahslash, ekranlashmoq B)sifatdan: ravshanlash C)sondan: birlash D)ravishdan: yaqinlash, tezlash	-lashtir	soxtalashtir, ekranlashtir
-(a)r	Sifatdan: qisqar, eskir	-ir, -ur	gapir, tupur
-(a)y	A)sifatdan: kengay, qoray B)ravishdan: ko'pay, kamay C)otdan: kuchay	-si, -shi	mensimoq, g'ingshimoq
-a	A)otdan: tuna, sana B)sifatdan: qiyna, bo'sha C)taqlid so'zdan: shildira, jildira	-sit	kamsitmoq, aybsitmoq
-sira	A)otdan: gumonsira, xavfsira B)olmoshdan: sensira, sizsira	-sin	qiziqsinmoq, yotsinmoq
-q(-iq) -k(ik)	A)otdan: yo'liq B)sondan: birik C)ravishdan: kechik D)sifatdan: namiq, dimiq	-an	kuchanmoq
-ira	taqlid so'zdan: yarqira, mo'ltira	-qar (-qir)	boshqar, hayqir
-i	A)otdan: changi, ranji B)sifatdan: tinchi	-ol	yo'qol
-illa	taqlid so'zdan: chirqilla, taqilla		
-t (-it,-ot)	A)sifatdan: to'lat, berkit B)modal so'zdan: yo'qot		

RAVISH YASALISHI

-cha	A)otdan: askarcha, yigitcha B)sifatdan: yaxshilikcha, avvalgicha C)olmoshdan: sizcha, shuncha D)ravishdan: hozircha, keyincha E)sifatdoshdan: istagancha	-simon	A)otdan; hazilsimon B)sifatdoshdan: uyalgansimon C)sifatdan: xafasimon
-larcha	A)otdan: o'rtoqlarcha, bolalarcha B)sifatdan: vahshiyarcha, aybdorlarcha	-namo	A)otdan: olimnamo B)sifatdoshdan: uyalgannamo C)sifatdan: oliftnamo

-chasiga	A)otdan: toshkentchasiga B)sifatdan: ochiqchasiga, harbiychasiga	-lay (-layin)	A)sifatdan: tiriklayin B)olmoshdan: butunlayin
-iga (-siga)	A)olmoshdan: yalpisiga B)ravishdan: birdaniga	-i (-in,-un)	A)ravishdan: ertan, kechin B)otdan: qishin-yozin
-dek (-day)	A)otdan: tog'dek, lochinday B)sifatdan: qadimgiday	-siz	A)otdan: tinimsiz, hisobsiz B)harakat nomidan: to'xtovsiz
-lab	A)otdan: oylab, haftalab B)sondan: bittalab C)ravishdan: ko'plab D)sifatdan: yaxshilab	Be-	A)otdan: bemahal, bemalol B)harakat nomidan; beto'xtov
-ona	A)otdan: do'stona B)sifatdan: oqilona	-chang	-mahsichang, ko'ylakchang
-an	A)otdan: ruhan, vijdonan B)sifatdan: qat'iyon		

QO'SHIMCHALARDA SHAKLDOSHLIK

	1.fe'l yasovchi: sana, ata, tuna 2.ot yasovchi: qahqaha, sharshara 3.sifat yasovchi: ko'tara (savdo) 4.ravish yasovchi: guppa, takka 5.fe'lda modal shakl yasovchi: bura, yoza 6.ravishdosh yasovchi: yoza-yoza 7.jo'nalish kelishigining qisqargan shakli: boshima, yonima 8.so'roq yukalamsi; sen-a?	-m	1.egalik shakli: otam, onam 2.shaxs-son shakli: o'qidim 3.ot yasovchi: to'plam, chidam
	1.ot yasovchi:qarsak 2.sifat yasovchi:qirmizak	-loq	1.ot yasovchi: toshloq, o'tloq 2.sifat yasovchi: qo'shaloq 3.otlarda shakl yasovchi: qizaloq, bo'taloq
	1.fe'l yasovchi: kuchay, kengay 2.buyruq-istak mayli yasovchi: yozay, boray	-mas	1.sifatdosh shakli: bormas, bilmasvoy 2.sifat yasovchi: qo'rqmas, yaramas 3.emas to'liqsiz fe'lining qisqargan shakli: borganmas
	1.jo'nalish kelishigi: uyga, maktabga 2.fe'lda modal shakl yasovchi: surka, chayqa	-mish	1.o'tgan zamon sifatdoshining tarixiy shakli: yod etmish 2.emish to'liqsiz fe'lining qisqargan shakli: shod etganmish 3.kamunum ot yasovchi: o'tmish, kechmish

-gi	1.ot yasovchi: supurgi, kulgi 2.sifat yasovchi: bahorgi, burungi 3.fe'lda shakl yasovchi: o'qigim, yozgim (keladi)	-moq	1.harakat nomi shakli: chaqmoq, yozmoq 2.ot yasovchi: chaqmoq, topishmoq
-gina	1.otning erkalash-kichraytirish shakli: bolaginam, Ahmadgina 2.ayiruv-chegaralov yuklamasi: faqatgina, sengina	-n	1.o'zlik nisbat shakli: tarandi 2.majhul nisbat shakli: so'zlandi 3.qaratqich va tushum kelishiklarining qisqargan shakli: Yer kurrasini boshini tang'idik
-gich	1.ot yasovchi: o'tkazgich, ko'rsatgich 2.sifat yasovchi: yulg'ich, bilgich	-ng	1.egalik shakli: opang, dadang 2.shaxs-son shakli: ishlang, yozding
-gin	1.ot yasovchi: yong'in, toshqin 2.sifat yasovchi: ozg'in, jo'shqin 3.buyruq-istak mayli: yozgin, boqqin	-ngiz	1.egalik shakli: otangiz, opangiz 2.shaxs-son shakli: boshlangiz
-da	1.o'rin-payt kelishigi: maktabda, uyda 2.ta'kid yuklamasi: bola-da	-on	1.sifat yasovchi: shodon 2.ot yasovchi: to'zon
-dir	1.kesimlik qo'shimchasi: ilm-boylikdir 2.gumon yuklamasi: kimdir, qandaydir 3.orttirma nisbat qo'shimchasi: yozdir, to'ldir	-oq	1.sifat yasovchi: qoloq, qo'rqoq 2.ot yasovchi: o'roq, yotoq 3.yuklama: borishi bilan oq
-don	1.ot yasovchi: guldon 2.sifat yasovchi: bilimdon	-r	1.fe'l yasovchi: qisqar, eskir 2.fe'lda shakl yasovchi: boshlar, ishlar
-dor	1.ot yasovchi: mulkdor 2.sifat yasovchi: aybdor	-sa	1.fe'l yasovchi: suvsa 2.shart mayli shakli: boshlasa
-dosh	1.ot yasovchi: sinfdosh, sirdosh 2.sifat yasovchi: qofiyadosh, o'zakdosh	-si	1.egalik shakli: nolasi, buvisi 2.fe'l yasovchi: mensimoq, garangsimiq
-i	1.egalik qo'shimchasi: kitobi 2.sifat yasovchi: mo'ltoni, kashmiri 3.fe'l yasovchi: ranji, tinchi	-siz	1.sifat yasovchi: odobsiz 2.shaxs-son shakli: o'qiyisiz 3.ravish yasovchi: to'xtovsiz, tinimsiz
-iy	1.sifat yasovchi: shakliy, tanqidiy 2.atoqli ot yasovchi: Navoiy, Rumiyy	-sin	1.buyruq-istak mayli: borsin, kirsin 2.unumsiz fe'l yasovchi: qiziqsinmoq
-ik	1.ot yasovchi: ko'rik, kechik 2.sifat yasovchi: bekik, o'lik 3.fe'l yasovchi: ko'zik, kechik, birik	-t	1.orttirma nisbat shakli: o'qit, ishlat 2.fe'l yasovchi: to'lat

-il	1.majhul nisbat yasovchi:mix qoqildi 2.o'zlik nisbat:gul ochildi	-uv	1.harakat nomi shakli: boruv, keluv 2.ot yasovchi: tortishuv
-ildoq	1.ot yasovchi: shaqildoq, hiqildoq 2.sifat yasovchi: likildoq, po'rsildoq	-xon	1.ot yasovchi: kitobxon, gazetxon 2.erkalash shakli: Gulyuzxon
-in	1.o'zlik nisbat shakli: yuvin, artin 2.majhul nisbat shakli: olindi 3.ot yasovchi: erkin, yig'in 4.sifat: to'lin, to'kin 5.ravish yasovchi: qishin-yozin	-ch	1.ot yasovchi: suyanch, quvonch 2.sifat yasovchi: tinch, jirkanch
-im	1.egalik qo'shimchasi: kitobim 2.ot yasovchi: bilim 3.sifat yasovchi: ayrim	-cha	1.ot yasovchi: tushuncha, olacha 2.sifat yasovchi: samarqandcha (osh) 3.ravish yasovchi: qishloqcha, yigitcha 4.kichraytirish shakli: yigitcha, qishloqcha
-ir	1.fe'l yasovchi: gapir, tupur 2.orttirma nisbat shakli: ichir, qochir	-chak	1.kichraytirish shakli: kelinchak 2.sifat yasovchi: kuyinchak 3.ot yasovchi: tugunchak
-ish	1.harakat nomi shakli: kulish, o'qish 2.birgalik nisbat: yozishdi, borishdi 3.ozaytirma sifat shakli: ko'kish, oqish 4.ot yasovchi: yig'ilish 5.o'zlik nisbat shakli: kerishmoq 6.fe'l'da modal shakli: to'lishdi, oqarishdi	-chi	1.ot yasovchi: ishchi, a'lochi 2.so'roq va taajjub yuklamasi: sen-chi, u-chi
-liq	1.ot yasovchi: chiziq, soliq 2.sifat yasovchi: siniq, to'liq 3.fe'l yasovchi: yo'liq 4.o'zlik nisbat shakli: qoniqmoq	-chil	1.sifat yasovchi: epchil, xalqchil 2.ozaytirma shakl hosil qiluvchi qoshimcha: oqchil, ko'kchil
-lay	1.ravishdosh shakli: yig'lay- yig'lay 2.buyruq-istak mayli shakil: o'qiy, ishlay 3.fe'l yasovchi: qoray, olay	-chiq	1.sifat yasovchi: sirpanchiq, qizg'anchiq 2.ot yasovchi (kuchaytirish shakli): qopchiq, to'ychiq
-lik	1.ot yasovchi: bezak, tilak 2.shaxs-son qo'shimchasi: yozdik, o'qidik	-choq	1.sifat yasovchi: maqtanchoq, tortinchoq 2.ot yasovchi (erkalash va

	3.sifat yasovchi: chirik		kuchaytirish shakli): qo'zichoq, toychoq
-ka	1.Jug'aviy shakl yasovchi:surka 2.so'z yasovchi:iska 3.sintaktik shakl yasovchi:tilakka	-sh	1.harakat nomi shakli: ishlash 2.birgalik nisbat shakli: ayblashdi 3.o'zlik nisbat shakli: joylashdi 4.sifat yasovchi: tanish
-kan	1.o'tgan zamon sifatdosh shakli: ekan 2.u ekan to'liqsiz fe'lining qisqargan shakli: borar ekan-borarkan	-q	1.ot yasovchi: taroq, bo'yoq 2.sifat yasovchi: taroq
-kash	1.ot yasovchi: aravakash, qalamkash 2.sifat yasovchi: pastkash, dardkash	-qa	1.jo'nalish kelishigi shakli: qishloqqa 2.unumsiz sifat yasovchi: qisqa, qashqa 3.fe'lda shakl yasovchi: chayqa
-ki	1.ergashtiruvchi bog'lovchi: <i>Ayol borki olam munavvar</i> 2.ta'kid kuchaytirish ma'nosini bildiruvchi shakl: afsuski, nahotki 3.ot yasovchi: tepki, turtki 4.sifat yasovchi: qishki, kechki	-qi	1.ot yasovchi: chopqi 2.sifat yasovchi: sayroqi
-kin	1.ot yasovchi: ekin 2.sifat yasovchi: keskin 3.buyruq-istak mayli shakli: to'kkin	-qin	1.ot yasovchi: toshqin 2.sifat yasovchi: sotqin 3.buyruq-istak mayli shakli: yoqqin
-kor	1.ot yasovchi: paxtakor, sholikor 2.sifat yasovchi: maftunkor	-qoq	1.sifat yasovchi: uyushqoq, tirishqoq 2.unumsiz ot yasovchi: botqoq
-la	1.fe'l yasovchi: ishla, gulla 2.fe'lda modal shakl yasovchi: savala, quvla 3.bilan ko'makchisining qisqargan shakli: sen-la	Ham-	1.ot yasovchi: hamkurs, hamqishloq 2.sifat yasovchi: hamohang
-lab	1.ravish yasovchi: yaxshilab, saharlab 2.chama son shaklini hosil qiluvchi: vuzlab	-g'oq	1.ot yasovchi: to'lg'oq 2.sifat yasovchi: toyg'oq
-lar	1.ko'plik shakli: kitoblar 2.hurmat shakli: dadamlar 3.kuchaytirish shakli: orzular		
-lik	1.ot yasovchi: darslik 2.sifat yasovchi: haftalik, qishlik		
-liq	1.ot yasovchi: borliq, bo'shliq		

	2.sifat yasovchi: yopiqlik, osiqliq		
-ma	1.bo'lishsizlik shakli: borma 2.ot yasovchi: qo'llanma 3.sifat yasovchi: qaynatma 4.takroriy ravishlarni hosil qiluvchi shakl: qo'lma-qo'l, so'zma,so'z		
-ar	1.fe'l yasovchi:ko'kar 2.harakat nomi yasovchi:kelar		

QO'SHIMCHALARDA MA'NODOSHLIK

So'z yasovchilarda ma'nodoshlik

I.Ot so'z turkumini yasovchi qo'shimchalarda ma'nodoshlik

-chi/-munos	adabiyotchi-adabiyotshunos	-chi/-kash	aravakash-aravachi
-kor	paxtakor-paxtachi	ham/-dosh	hamqishloq-qishloqdosh
-chi/-gar	nag'magar-nag'machi		

II.Sifat so'z turkumini yasovchi qo'shimchalarda ma'nodoshlik

-li/-dor	vafoli/vafodor	-li/i bor	umidli-umidi bor
-li/-kor	gunohli/gunohkor	-siz/i yo'q	darmonsiz-darmoni yo'q
-iba-	odobli-baodob		
-qir-	unumli-serunum	-qir/-ag'on	chopqir-chopag'on
-ser/-dor	serunum-unumdor	-g'ich/-ag'on	yulg'ich-yulag'on
-ser/-ba-	sersavlat-basavlat	-gich/-vuch	iskagich-iskovuch
-ser/-li	barvaqt-vaqtli	-mand/-li	hunarmand-hunarli
-ba-	boadab-baadab	-simon/ kabi, singari	yoysimon-yoy kabi
-li/-dor	boxabar-xabardor	-ag'on/-armon	topag'on-toparmon
-li/-li	boumid-umidli	ham/-dosh	hamohang-ohangdosh
-li/-don	bilimli-bilimdon	-i/-lik	iroqi-iroqlik
-li/-be-	aqlsiz-beaql	-iy/-lik	Kashmiriy-kashmirlik
-li/-to-	o'rinsiz-noo'rin	-gi(-ki,-qi)/lik	qishki-qishlik
-li/-ki,-qi)-	pastki-pastdagi		

III.Fe'l so'z turkumini yasovchi qo'shimchalarda ma'nodoshlik

-li/-sira	suvsa-suvsira	-la/de, qil, et, bo'l	dodla-dod de, ishla-ish qil, yodla-yod et
-li/-sira	yarqilla-yarqira		

IV.Ravish so'z turkumini yasovchi qo'shimchalarda ma'nodoshlik

-li/-sira	qahramonlarcha/qahramonona/qahramonchasoga	-layin/-ligicha	tiriklayin-tirikligicha
-----------	--	-----------------	-------------------------

chasiga			
-cha/ chasiga	harbiycha-harbiychasiga	-cha/dek/day	yigitcha-yigitdek
Kelishik qo'shimchalarida ma'nodoshlik			
I. Qaratqich kelishigi			
-ning/-dan	Mehmonlarning yoshi ulug'i-mehmonlardan yoshi ulug'i	-ning/-dagi	Sening irodang/sendagi iroda
-ning/-niki	Mening uyim-uy meniki		
II. Tushum kelishigi			
-ni/-ga	Gapingizga tushunmadim- gaingizni tushunmadim	-ni/haqida	Voqelikni so'zladi-voqelik haqida so'zladi
-ni/-dan	Oshni oling-oshdan oling	-ni/ dan/haqida	Sevgidan gapirdi-sevgini gapirdi-sevgi haqida gapirdi
-ni/-da	Karvon dashtni kezdi- karvon dashtda kezdi		
III. Jo'nalish kelishigi			
-ga/-ni	Voqeaga tushunmadi- voqeani tushunmadi	-ga/uchun	Ukamga oldim-ukam uchun oldim
-ga/-da	O'qishingizga omad. /o'qishingizda omad	-ga/bilan	Qalbim mening quvonchga to'ldi-qalbim mening quvonch bilan to'ldi
-ga/-dan	Mehr-muhabbatga to'ymaydi inson- Mehr-muhabbatdan to'ymaydi inson	-ga/haqida	Ulardan biriga qasida yozdi- ulardan biri haqida qasida yozdi
-ga/tomon	Maktabga ketdi-maktab tomon ketdi		
IV. O'rin-payt kelishigi			
-da/-ni	Bu masalani o'ylab ko'rmabman-bu masalada o'ylab ko'rmabman	-da/ichra	Muhabbatda ado bo'ldim- muhabbat ichra ado bo'ldim
-da/-ga	Darcha yoniga o'tirdi- darcha yonida o'tirdi	-da/sababli/ natijasida	Oftobda qoraygan bo'yni- oftob sababli qoraygan bo'yni
-da/-dan	Radiodan eshitdim-radioda eshitdim	-da/dan iborat	Kuch birlikda-kuch birlikda iborat
-da/orqali	Avtobusda keldi-avtobus orqali keldi	-da/cha	Meni bilishimda ulug' shohning o'g'li-meni bilishimcha ulug' shohning o'g'li
-da/uchun	Sen deganda bir yor topilur-sen (degan) uchun bir yor topilur	-da/uzra	Shaharda qanot yozdi-shah uzra qanot yozdi
-da/bilan	Qalamda yozdi-qalam bilan		

	yozdi		
V. Chiqish kelishigi			
-dan/-ni	Yutuqlaridan so'zladi-yutuqlarini so'zladi	-dan/-ga qaraganda	Bundan katta-bunga qaraganda katta
-dan/-ning	Talabalarining biri-talabalardan biri	-dan/sababli/uchun	Epchilligidan har yerda hozir-epchilligi uchun har yerda hozir
-dan/-da	Ishimiz sakkizdan boshlandi-ishimiz sakkizda boshlandi	-dan/haqida/to'g'risida	Maqsadidan so'zladi, maqsadi haqida so'zladi
-dan/-niki	Bu kuylar kimdan-bu kuylar kimniki	-dan/bilan	U bog'dan keldi-u bog' bilan keldi
-dan/-lik	Mehmonimiz Kattaqo'rg'ondan-mehmonimiz kattaqo'rg'onlik		
-dan/orqali	Telefondan eshitdim-telefon orqali eshitdim		

QO'SHIMCHALARDA KO'P MA'NOLILIK

So'z yasovchilarda ko'pma'nolilik

I. Ot so'z turkumini yasovchi qo'shimchalarda ko'p ma'nolilik

	1.kasb-hunar, mutaxassislik oti: chorvachi 2.ma'lum ishni qiluvchi shaxs: shikoyatchi 3.oqim, maslak va shu kabilarni tarafdori: garibaldichilar, spartakchilar 4.ma'lum ishni qilish odati kuchli bo'lgan shaxs: uyquchi, to'polonchi	-lik	1.belgi oti:mardlik, tabiiylik 2.kasb, amal, faoliyat nomi: muxbirlik 3.davr ma'nosi: bolalik, yigitlik 4.xarakter, xususiyat: va'dabozlik, yengiltaklik 5.ob'ekt, hudud, sath: muzlik, jarlik
	1.shaxs oti: o'quvchi, tergovchi 2.atamalar: aniqlovchi, bog'lovchi	-gi	1.mavhum ot: sevgi, kulgi 2.aniiq ot: supurgi, chopqi
	1.asosdan anglashilgan narsani yetishtiruvchi: paxtakor 2.asosdan anglashilgan ishni bajaruvchi: zulmkor, qasokor	-m (-im, -um)	1.hisob otlari: tishlam, to'g'ram 2.narsa oti: kiyim, to'plam 3.mavhum ot: chidam, chiqim
	1.ish,mashg'ulot bilan shug'ullanuvchi shaxs oti: qalamkash, paxsakash 2.ma'lum ishni bajarish odati kuchli bo'lgan shaxs oti: hazilkash, janjalkash	-ma	1.harakat natijasida yuzaga kelgan narsa: eritma, suzma 2.o'rin oti: bostirma, pistirma 3.mavhum ot: terlatma, ustko'rma

-k (-q)	1.mavhum oti: tilak, chanqoq 2.aniq ot: chiziq, to'shak 3.o'rin oti: yotoq	-dosh	1.shaxs oti: sinfdosh, kursdosh 2.atama: sifatdosh, ravishdosh
chilik	1.soha oti: paxtachilik, bog'dorchilik 2.asosdan anglashilgan narsa-hodisaning borlik holati: pishiqchilik, arzonchilik 3.shaxs oti: ozchilik, ko'pchilik		

II.Sifat so'z turkumini yasovchi qo'shimchalarda ko'p ma'nolilik

-li	1.narsaga egalik: bolali, mazali 2.narsaning odatdagidan ko'pligi: aqli, gavnali	Be-	1.asosdan anglashilgan narsaning yo'qligi: beg'ubor, betashvish 2.asosdan anglashilgan narsaning kamligi: bequvvat, bemador
-siz	1.asosdan anglashilgan narsaga ega emaslik: suvsiz, xatosiz 2.asosdan anglashilgan narsaning kamligi: kuchsiz, aqlsiz	No-	1.narsaga ega emaslik: noinsof, numid 2.belgiga ega emaslik: noqulay, noto'g'ri
-gi	1.o'ringa munosabat: ichki, tashqi 2.paytga munosabat: yozgi, bahorgi	-ma	1.narsaning tayyorlanish usuli bilan bog'liq belgisi: qaynatma, qovurma 2.fe'ldan anglashilgan harakat narsaga xos belgi ekabligi: ko'chma, sochma
-dor	1.asosdan anglashilgan narsaga egalik: qarzdor, jozibador 2.asosdan anglashilgan narsaning odatdagidan ortiqligi: puldor	-lik	1.o'rin belgisi: kattaqo'rg'onlik, payshanbalik 2.payt belgis: kunlik (ehtiyoj), haftalik (daromad) 3.xoslik, mo'ljallanganlik: urug'lik, ko'ylaklik
-kor	1.shaxs belgisi: isyonkor, ehtiyotkor 2.narsa belgisi: naqshinkor, o'ymakor	-iy (-viy)	1.asosdan anglashilgan narsaga aloqadorlik, oidlik belgisi: ilmiy, oilaviy 2.asos anglatgan tushunchaga egalik ma'nosi: zaruriy, qiyosiy, doimiy

III.Fe'l so'z turkumini yasovchi qo'shimchalarda ko'p ma'nolilik

-la	A)otga qo'shilganda: 1.yasashga asos qismdan anglashilgan narsa bilan ta'minlash: o'g'itla, moyla 2.narsa-qurol bildiruvchi otlarga qo'shib, shu asbob bilan bajariladigan harakatni bildiradi: qaychila, arrala, egovla, ketmonla	-sira	A)otdan yasalganda: 1.yasashga asos qismdan anglashilgan narsaga ehtiyoj, uni istash, his etish ma'nosi ifodalaniladi: gumonsira, suvsira B)olmoshdan yasalganda: 1.qanday gapirish ifodalaniladi: sensira, sizensira
-----	--	-------	--

<p>3.yasashga asos qismdan anglashilgan narsani yuzaga keltirish ma'nosi: urug'la, bolala, mog'orla, dastala</p> <p>B)sifat va ravishlarga qo'shilganda:</p> <p>1.yasashga asos qismdan anglashilgan tus, holatga kirish harakati, belgi holatga egalik qilish ma'nosini bildiradi: tekisla, silliqila, tezla, tozala, to'g'ri-la, sekinla, yangila</p> <p>C)undov so'zlarga qo'shilganda:</p> <p>1.yasashga asos qismdan anglashilgan his-hayajon, buyruq-xitoblarning bajarish harakatini bildiradi: hihila, dodla</p> <p>D)taqlid so'zlarga qo'shib:</p> <p>1.yasashga asos qismdan anglashilgan</p>	-lash	<p>1.yasashga asos qismdan anglashilgan ishni qilish: ko'maklash, yordamlash</p> <p>2.undovlarga qo'shib, yasashga asos qismdan anglashilgan muomalani qilish ma'nosi: salomlash, xayrlash</p>
	-lash-tir	<p>1.asosdan anglashilgan narsa bilan ta'minlash: elektrlashtirmoq, gazlashtirmoq</p> <p>2.asosdan anglashilgan narsani yuzaga keltirish: sahnalashtirmoq, rejalashtirmoq</p> <p>3.sifatga qo'shib, belgi-xususiyatga egalik qilish, yuzaga keltirish ma'nosi anglashiladi: sog'lomlashtirmoq, soxtalashtirmoq</p>

IV.Ravish so'z turkumini yasovchi qo'shimchalarda ko'p ma'nolilik

lar-cha	<p>1.ot, sifatdan yasalganda, belgini asosdan anglashilgan harakat, belgiga qiyoslaydi: otalarcha, surbetlarcha, mardlarcha</p> <p>2.miqdor, vaqt bildiruvchi so'zlarga qo'shilganda, narsa yoki harakatning miqdor yoki vaqt jihatdan belgisini bildiradi: yillaracha, soatlarcha</p>
---------	--

QO'SHIMCHALARDA ZID MA'NOLILIK

Asosan sifat yasovchilarda

a-siz	aqlli-aqlsiz	xush-/bad-	xushhulq-badhulq
i-be	odobi-beodob	-kor/-siz	gunohkor-gunohsiz
o-bo	o'rinli-no'rin	-dor/-siz	vafodor-vafosiz
ba-be	baodob-beodob	-ser/-siz	serunum-unumsiz
ba-siz	baquvvat-quvvatsiz	-ser/ kam-	serunum-kamunum
ba-be	boxabar-bexabar	-chan/ kam-	harakatchan-kamharakat
ba-siz	boxabar-xabarsiz		

I-QISM TEST JAVOBLARI

ONA TILIM-JON-U DILIM

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
C	A	C	B	D	C	A	B	A	C	B	C	A	B	C	D	C	A	B	C
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
B	D	B	C	A	D	B	C	D	B	A	C								

TO'G'RI YOZISH-SAVODXONLIK ASOSI

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
B	C	A	A	B	A	A	C	D	B	C	A	C	B	D	D	A	B	C	C
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
D	A	B	A	D	A	C	C	A	D	C	A	B	D	B	C	A	D	B	A
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
D	A	B	D	A	B	C	C	B	C	A	A	D	A	B	C	D	A	C	
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
A	C	B	C	C	D	C	A	B	C	C	A	C	A	C	D	C	B		

IMLO QOIDALARI (DAVOMI)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
D	B	B	C	C	C	A	B	A	B	D	A	C	D	C	B	D	B	B	
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
D	A	B	D	C	A	C	B	C	A	D	C	B	C	B	A	C	C	A	
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
D	B	C	B	B	C	A	A	C	B	A	D	C	B	B	B	D	C	A	
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
B	A	D	C	B	C	A	A	D	A	B	C	A	C	C	A	A	D	A	
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
A	C	B	A	C	D	D	C	D	A	B	D	B	B	A	D	B	D	D	
101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
D	A	D	C	C	D	D	C	B	C	B	D	B	A	D	D	C	B	B	
121	122	123	124	125															
C	B	B	D	C															

SO'Z ICHRA MUDOM AQL YASHIRINDUR

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
A	D	C	B	B	C	C	B	D	A	C	B	D	C	A	B	D	A	D	C
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
C	A	B	B	C	D	C	D	C	C	C									

IFODA ANIQLIGI-FIKR RAVSHANLIGI

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
C	B	D	B	A	B	C	D	B	D	A	C	A	B	D	B	C	D	B	C
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
A	C	B	B	D	A	D	B	B	C	C	C	A	A	B	A	C	D	B	A
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
C	A	B	D	B	B	A	C	B	C	D	A	B	A	C	D	A	D	B	
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
C	C	B	C	A	D	B	C	B	A	B	D	D	B	B	A	D	D	C	
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
C	B	B	D	A	B	C	D	C	B	A	D	B	C	A	C	C	C	C	
101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118		
C	B	D	B	D	B	A	B	A	C	A	C	A	C	D					

ADABIYOT

II QISM

XALQ OG'ZAKI LJODI — BEBAHO BOYLIK

“RUSTAMXON”

1. *“Zamoninda, Sultonxon degan o'ldi. Sultonxonning uch zaifasi bor edi, ... aybi bor edi”* (“Rustamxon”). Nuqtalar o'rnini to'ldiring.
A) toj-u taxtga o'chlik B) jodugarlik
C) hech kulmaydigan D) tug'maydigan
2. Huroyim qaysi asar qahramoni?
A) “Alpomish” B) “Ravshan”
C) “Kuntug'mish” D) “Rustamxon”
3. “Rustamxon”da Sultonxonning o'rtancha xotining ismi nima edi?
A) Mastongul B) Oftoboy
C) Ximcha D) Huroyim
4. “Dunyoda bir qo'rqan yomon, bir quvongan yomon” maqoli qaysi asarda uchraydi?
A) “Alpomish” B) “Ravshan”
C) “Kuntug'mish” D) “Rustamxon”
5. “Rustamxon”da “dunyoda bir qo'rqan yomon, bir quvongan yomon” maqoli qaysi obraz tomonidan ishlatilgan?
A) Rustamxon B) Sultonxon
C) Huroyim D) Oftoboy
6. “Rustamxon” dostonida Sultonxon nima maqsadda Qurudim mamalakatiga safar qiladi?
A) Oqtosh eli yov bosqiniga uchragani uchun
B) Huroyimga giyoh qidirish uchun
C) Sultonxon ko'p yildan beri befarzand edi, shuning uchun xotini bir kun tug'ib, quvonchdan o'lib qolishdan qo'rqib
D) Sultonxon hech qayerga safar qilmaydi, Huroyim bilan birga bo'ladi
7. “Rustamxon” dostoni qachon va kim tomonidan yozib olingan?
A) 1937- yilda baxshi Xodi Zarif o'g'li tilidan Fozil Yo'ldosh yozib olgan
B) 1837- yilda baxshi Fozil Yo'ldosh o'g'li tilidan Xodi Zarif yozib olgan
C) 1937- yilda baxshi Fozil Yo'ldosh o'g'li tilidan Xodi Zarif yozib olgan
D) 1937- yilda baxshi Fozil Yo'ldosh o'g'li tilidan Begali Qosimov yozib olgan
8. “Rustamxon”da Sultonxon qaysi yurt hukmdori edi?
A) Qurudum B) Bujul

C) Oqrabot D) Oqtosh

9. "... *kampir gorda yotar edi,
xurakni baland tortar edi,
botmon nosvoyni tort bo'lib otar
edi, yurish-turishi odamlarga
xatar edi*".

Nuqtalar o'rniga kerakli javobni
qo'ying va parchada qanday
san'at qo'llanilgan?

A) Momogul, ishtiyoq B)
Surxayl, ishtiyoq C) Momogul,
sa'j D) Surxayl, alliteratsiya

10. Sultonxon Qurudim
mamlakatiga safar qilishdan
oldin taxti-baxtini kimga
topshirib ketadi?

A) bosh lashkarboshiga
B) qozikalonlariga
C) Huroyim ga
D) katta xotiniga

11. Sultonxon Qurudimga
qancha mahrami bilan jo'naydi?

A) 400 mahrami bilan
B) 500 mahrami bilan
C) 600 mahrami bilan
D) 700 mahrami bilan

12. *Men ketgan song uydan
chiqib o'tirma,*

*Do'st yig'latib, dushmanimni
aldirma.*

*Er yetar-yetmasga sirim
aldirma,*

*Men qanday sorasam shundayin
belgin.*

Ushbu so'zlar qaysi asardan
kelgan va kim tomonidan
qanday asariga aytilgan?

A) "Ravshan"-

Hasanxonning Xon Dalliga
murojaati

B) "Rustamxon"-

Sultonxonning Huroyimga
murojaati

C) "Kuntug'mish" -

Kuntug'mishning
Xolbekaga murojaati

D) "Alpomish"-

Alpomishning Oybarchinga
murojaati

13. ... *jo'nadi shahardan
chiqib,*

*Qancha odam, mahramlari
jam bo'lib.*

*Cho'llarda ostiga mingani
tulpor,*

Xizmatida olti yuz

mahrami tayyor,

Qancha sipohi ham

adadsiz lashkar,

*Shavkati olamni bosib
boradi...*

Shavkati olamni bosib

borayotgan qahramonni
aniqlang.

A) Ravshan B) Hasanxon

C) Sultonxon D)

Rustamxon

14. "Rustamxon'dagi

Huroyim kanizining ismi

qaysi qatorda berilgan?

A) Oftoboy B) Suqsuroy

C) Ximcha D) Oppoqoy

15. ... — *tillari bulbulcha,*

kimki yaxshi desa,

shuncha, ikki yuzi ochilgan

gulcha, bellari xipcha, o'zi suluv oyimcha.

Nuqtalar o'rniga kerakli javobni qo'ying.

- A) Ximcha B) Oqqiz
C) Suqsuroy D) Huroyim

16. Sultonxon Huroyimni Oqtosh eliga bosh qilib ketganda tashqaridan kim arz so'raydi?

- A) Huroyim B) qozikalonlar
C) Ximcha D) Sultonxonning o'zi

17. *Oqtosh viloyatida daftari mastondan ... mastoni bor edi, boshligmi ... maston der edi, mazgili shahardan tashqari bir g'orda edi.*

"Rustamxon"dan olingan ushbu parchada nuqtalar o'rniga kerakli javobni qo'ying.

- A) 360, Momogul maston
B) 300, Momoqul maston
C) 330, Surxayl maston
D) 350, Oftoboy maston

18. "Rustamxon"da ikki kundosh Mastonning qing'iriligi uchun, dastlab, unga nima berishini va'da qiladi?

- A) 2 qop tilla B) 1 qop tilla
C) saroy lavozimi D) 3 qop tilla

19. "Rustamxon"da Maston kampir Huroyim ustidan fitna-g'iybat to'la arznoma yozdiradi va firib bilan kimga tasdiqlatadi?

- A) Huroyimning o'ziga B) a'yonlarga
C) Sultonxonga D) Oqtosh eliga

20. "Rustamxon"da Sultonxon ikki kundoshning firibiga pand berib Huroyimga qanaqa jazo tayinlaydi?

- A) shahardan haydab, suvga bostirishni
B) qaytgunicha zindonband etishni
C) shahardan haydab, dorga osishni
D) itlarga yem qilishni

21. Jallodlar Huroyimni dorga osmoqchi bo'layotganlarida kim jallodlarning dodini berib, Huroyimni qutqaradi?

- A) Oqtosh eli B) Rustam C) qozikalonlar D) Huroyimning xos soqchilari

22. "Adashganning oldi yo'l" maqoli quyidagi berilgan asarlardan qaysi birida uchraydi?

- A) "Oq kema" B) "Ravshan"
C) "Do'nan" D) "Rustamxon"

23. Rustam bilan Huroyim jallodlardan qochib qayerdan panohtopishadi?

- A) Bujul elidan B) Hukumu tog'idan
C) Charxinkoldan D) Tajang daryosi bo'yidan

24. Huroyimning nechta kundoshi bor edi?

A) 1 ta B) 2 ta C) 3 ta D) 4 ta

25. Rustamxon qaysi mamlakat shahzodasi edi?

- A) Oqtosh B) Bujul
C) Qurudim D) Hukumu

26. "Rustamxon"da "Adashganning oldi yo'l" maqoli kim tomonidan va qachon aytilgan?

- A) Sultonxon tomonidan xotinini va yorini izlab yolga chiqqanda
B) Oftoboy tomonidan ajdarga tortiq qilinganda
C) Rustamxon tomonidan saroydan quvg'in qilinganda
D) Huroyim tomonidan saroydan quvg'in qilinganda

27. "... *ajab suratli bir qiz, jamoli kunni xira qilguday, har kim husnini ko'rsa, aqli ketib, otdan yiqilib qolguday*". Ushbu satrlar qaysi asar qahramonining ta'rifi?

- A) Oyb archin B) Gulonor
C) Oftoboy D) Xolbeka

28. Ikki qo'li orqasiga boylangan, sochidan uyning keragasiga boylovli turibdi ("Rustamxon).

Ushbu parchadagi ostiga chizilgan so'zning ma'nosi qaysi qatorida berilgan?

- A) uyning ustuni B) uyning tomi
C) o'tov D) to'qima devor

29. Quyidagi so'zlar kimning ta'rifi tasvirlamoqda?

*"...Maloyik suratli, gul yuzli dilbar,
Seni korgan odam bo'lar beqaror.
Oyu kundan ziyod serving husning bor"*

- A) Oyb archin B) Gulonor
C) Oftoboy D) Xolbeka

30. *"Xayolingni bunda turib bo'lmagin,
Yaxshilik ko'r, yomonlikni ko'rmagin,
Sen mening husningga hayron qolmagin,
Sen meni qoningga zomin qilmagin!"*

Sof sevgi tuyg'usi bilan yo'g'rilgan ushbu jumla kim tomonida kimga aytilgan?

- A) Zulhumor tomonidan Ravshanga aytilgan
B) Xolbeka tomonidan Kuntug'mishga aytilgan
C) Barchin tomonidan Alpomishga
D) Oftoboy tomonidan Rustamga

31. "Rustamxon" dostonida Oftoboy nima uchun o'tovga tashlab ketilgan edi?

- A) chunki ularning shahrida bir ajdar pay do bo'lgan, har kuni bir qizdan soliq solgan, shu kun uning navbati kelgan edi

B) chunki u qiz qishlog'ida
tuhmatga qolgan edi
C) chunki yo'lda u qaroqchilarga
yo'liqqan edi
D) chunki Maston shu qiz bilan
Rustamni qo'lga tushirmoqchi
edi, uning hiylasi edi

32. *O'limdan qaytarmi, bilgin,
mard kishi,
Bundan qo'rqib ketmoq
nomardning ishi!*

Ushbu so'zlar qaysi doston
qahramoniga tegishli?
A) Alpomishga B) Go'ro'g'liga
C) Avazga D) Rustamxonga

33. *"Ushbu damdir, o 'zga damni
dam dema,*

*Ajdahardan sira meni kam
dema,*

*Mushtiparsan, o'ladi deb g'am
yema!"*

Ushbu keltirilgan uslubiy forma
qaysi xalq dostonidan olingan?

A) "Alpomish" B) "Go'rog'li"
C) "Malikayi ayyor" D)
"Rustamxon"

34. *"Ushbu damdir, o 'zga damni
dam dema,
Moling omon, davlatingni kam
dema!"*

Ushbu keltirilgan uslubiy forma
qaysi xalq dostonidan olingan?

A) "Alpomish" B) "Go'rog'li"
C) "Malikayi ayyor" D)
"Rustamxon"

35. *"Ushbu damdir, o 'zga damni
dam dema,*

*Boshing omon, davlatingni
kam dema!"*

Ushbu keltirilgan uslubiy
forma qaysi xalq
dostonidan olingan?

A) "Alpomish" B)
"Go rog'li"
C) "Malikayi ayyor" D)
"Rustamxon"

36. "Rustamxon"da Rustam
Oftoboyni qutqarish
chog'ida ajdarni nima deb
ataydi?

A) bitta ilon B) olov
purkovchi maxluq C)
tuman ko'zli dev D)
quzg'un

37. *"Mard so'zidan, yo'lbars
izidan burilmaydi"* maqoli
qaysi asarda uchraydi?

A) "Alpomish" B) "Go'rog'li"
C) "Malikayi ayyor" D)
"Rustamxon"

38. Quyidagi qaysi
asarlarda ajdardan badiiy
obraz sifatida
foydalanilgan?

A) "Rustamxon" va
"Alpomish"
B) "Alpomish" va "Oq
kema"
C) "Go'ro'g'li" va "Sariq
devni minib"
D) "Ravshan" va
"Kuntug'mish"

39. "Rustamxon"da ajdarni
yenggan Rustam qayerga
podsho qilib ko'tariladi?

- A) Oqtoshga B) Hukumuga
C) Bujulga D) Qurudimga

40. Oqtoshdagi ikki kundosh
Rustam va Huroyimning
tirikligini eshitgach qanday
yo'l tutishadi?

- A) aybi ochilib qolishidan qo'rqib
saroydan qochishadi
B) yana shum kampirni ishga
solishadi
C) qilgan aybi uchun
Rustamdan
kechirishini so'raydi
D) shaxsan o'zlari yana Huroyim
va o'g'lini oldirishga Bahra
tog'iga keladilar

41. Momogul maston ikkinchi
bor Huroyim va o'g'lini oldirish
uchun qayerda Huroyimni
zindonband qiladi?

- A) Bahra tog'ida B) Oqrabotda
C) Bujulda D) A va B javoblar

42. Momogul maston kimning
yordamida Rustamni oldirishni
uyushtirmoqchi bo'ladi?

- A) ikki kundosh B) qizil dev
C) ajdar D) oqtosh eli

43. Maston o'ldirilgach,
Huroyimni kim zindondan
qutqaradi?

- A) Rustam B) qizil dev
C) Oftoboy D) Sultonxon

44. Sultonxon o'g'li va
Huroyimni qidirib yo'lga
chiqqanda, unga nechta
qahramondan hamroh bo'ladi?

- A) yuzta B) qirqta C) olti yuzta

D) bir kam to'qsonta

45. *Ka'ba izlab bundan
ketib boradi;*

*Kam xarj qolgan yerda
gadoylik qildi.*

*Xarjili bo'lganda qichab
yo'l yurdi...*

*Ka'ba deydi, yurar yo'ldan
qolmaydi.*

Ushbu sh'erde qaysi asar
qahramoniga ta'rif
berilmoqda?

- A) Hasanxon B) Sultonxon
C) Rustamxon D) Ravshan

46. *"Qani mening borsam
joni-dilim,*

*Chamanda sayragan u
bulbulim, O'ldirsa o'ldirsin
yolg'iz ulim"*

Farzanda g'amida aytilgan
ushbu so'zlar qaysi asar
qahramoninig nolalaridir?

- A) Hasanxon B) Go'ro'g'li
C) Sultonxon D) Boybo'ri

47. "Rustamxon" da qizil
dev nima uchun Rustamga
yordam beradi?

- A) qizil dev shunday yigit
bu shum kampirning o'gli
emasligiga aqli yetadi
B) chunki qizil dev
qiyofasida Sultonxon
yashiringan edi
C) qizil dev Rustamdan
qo'rqqani uchun
D) qizil dev Rustamga
yordam bermaydi, uni
oldiradi

48. Rustam Bujul shahriga
necha kun podsho bo'ladi?

- A) 1 kun B) 2 kun
C) 3 kun D) 4 kun

49. Sultonxon Oqrobotga kirib
borganida Rustam qayerda edi?

- A) ovda B) jangda
C) Oftoboy bilan sayrda D)
bog'da

50. Rustam Bujuldagi podsholigi
tugagach, enasi va tozi itlari
yoniga qaytqdi. Bu paytda ular
qayerda yashayotgan edi?

- A) Bahra tog'ida B) Qurudimda
C) Oqrobotda D) A va C javoblar

51. — *Yaproqday titraydi*

qalandar joni,

Men qalandar, biling,

Oqtoshning xoni,

Izza qildi debon zinhor

koyinmang,

Mendayin gadoning yolg'iz

o'g'loni.

Ushbu so'zlar qaysi asar

qahramoniga tegishli?

- A) Hasanxon B) Go'ro'gli
C) Sultonxon D) Boybo'ri

52. Oqrobotga kirgan Sultonxon
ilk bor kimni uchratadi?

- A) Huroyimni B) Rustamni
C) qizil devni D) Oftoboyni

53. *"Kokillarim eshilgandir tol-
tol,*

*Har toliga bersa yetmas dunyo
mol"*

Ushbu so'zlar qaysi asardan
olingan?

A) "Rustamxon" B)

"Gorogli"

C) "Malikayi ayyor" D)

"Alpomish"

54. — *Maydon bo'lsa bedov
otlar chopilar,*

Chopib kelsa banot jullar

yopilar,

Men ham bildim yo'qchi

bo'lib kelibsan,

*G'am yema begijon, yo'g'ing
topilar.*

Ushbu so'zlar qaysi asarda
va kim tomonidan kimga
aytilgan yupatish?

- A) "Ravshan"da Jaynoq
tomonidan Hasanxonga
aytilgan yupatish
B) "Alpomish"da Og'a
Yunus paridan tomonidan
Ravshanga yupatish
C) "Rustamxon"da Oftoboy
tomonidan Sultonxonga
yupatish
D) "Kuntug'mish"da bir
cho'pon tomonidan
Kuntug'mishga yupatish

55. *"Rustam otasini
chopibdi", degan Lanqa
gapni, qo'zim, o'zingga
olma"*

"Rustamxon"dan olingan
ushbu parchadagi ostiga
chizilgan so'zning ma'nosi
qaysiqatorda to'g'ri
berilgan?

- A) tamg'a B) ta'na C)
yomon D) yaxshi

56. Quyidagi berilgan juftlik qaysi asardan olingan?

"Xazon bo'lib, bog'da gullar so'lgandi,

So'lgan gulga bulbul kelib qo'ngandi"

A) "Mehrobdan chayon" B)

"Rustamxon"

C) "Surat D) "Alpomish"

57. "Egilgan bo'yinni xanjar kesmaydi" maqoli quyidagilar asarlardan qaysi birida uchraydi?

A) "Mehrobdan chayon"

B) "Asrga tatigulik kun"

C) "Rustamxon" D) "Alpomish"

58. "Rustamxon" da Maston kampir qing'irliklari uchun jami qancha tilla tanga olgandi?

A) 1 qop B) 2 qop C) 3 qop D) 4

qop

59. *"Qora zulfim eshilgandir toltol,*

Qalandar, bu aytgan so'zga

quloq sol,

Dushman kelsa, bunda bo'ladi

poymol"

Berilgan ushbu epik qolip qaysi xalq dostonidan olingan?

A) "Rustamxon" B) "Go'rog'li"

C) "Malikayi ayyor" D)

"Alpomish"

50. "Rustamxon" da Sultonxon

xotini va o'g'li bilan Oqtoshga

qaytgach, ikki kundosh

niylasini to'liq kimdan bilib

oladi?

A) ikki kundoshning o'zidan

B) qozikalonlardan C)

g'aznavonlardan

D) Ximchaoyimdan

61. Sultonxon haqiqatni

bilgach, ikki kundoshga

qanday jazo belgilaydi?

A) suvga bostirishni

B) zindonband etishni C)

o'lim D) itlarga yem

qilishni

62. Quyidagi qaysi

asarlarda otalar tomonidan

taklif etilgan toj-u taxt

o'g'illar, ya'ni shahzodalar

tomonidan rad etiladi?

A) "Farhod va Shirin",

"Rustamxon"

B) "Rustamxon", "Ulug'bek

xazinasasi"

C) "Kuntug'mish",

"Abulfayzxon"

D) "Alpomish", "Xusrav va

Shirin"

63. Qaysi qatorda

qahramonlik dostonlari

berilgan?

A) "Rustamxon",

"Alpomish"

B) "Go'ro'g'li", "Ravshan

C) "Oshiq Garib va

Shohsanam"

D) "Ravshan",

"Rustamxon"

64. "Rustamxon" dostonida

Rustamxonni kim "nor

kalla qo'chqor" deb ataydi?

A) Sultonxon B) Oftoboy

C) Huroyim

D) Ikki kundosh

65. "Rustamxon" da Sul-tonxon
necha yilda kelaman deb
qayerga o'tlanadi?

- A) 10 yil, Dog'iston B) 13 yil,
Oqtosh
C) 12 yil, Hukumu D) 14 yil,
Qurudum

66. "... — *tillari bulbulcha,
kimki yaxshi desa, shuncha, ikki
yuzi ochilgan gulcha, bellari
xipcha, o'zi suluv oyimcha*".

Ushbu parcha qaysi doston-dan
olingan va qanday she'riy san'at
qo'llangan?

- A) "Ravshan"; epik qolip
B) "Alpomish"; epik qolip
C) "Kuntug'mish"; sa'j
D) "Rusatomxon"; sa'j

67. "*Dardim ko'pdur kim biladi
ishimni,*

*Qo'limdan qochirdim olg'ir
qushimni?*

*Ko'p yurdim, yetmadi bemahal
o'lim,*

*Qaysi bir gulshanga ketdi
bulbulim"*

Ushbu satrlar qaysi asarda
kimning tilidan aytilgan?

- A) "Rustamxon" da Sul-tonxon
B) "Ravshan" da Hasanxon C)
"Kuntug'mish" da Kuntug'mish
D) "Ravshan" da Ravshan

68. "Rustamxon" da qizil dev
nima uchun Rustamga yordam
beradi?

A) qizil dev shunday yigit
bu shum kampirning o'g'li
emasligiga aqli yetadi

B) chunki qizil dev
qiyofasida Sul-tonxon
yashiringan edi

C) qizil dev Rustamdan
qo'rqqani uchun

D) qizil dev Rustamga
yordam bermaydi, uni
o'ldiradi

69. Rustam Bujuldagi
podsholigi tugagach, enasi
va tozi itlari yoniga
qaytadi. Bu paytda ular
qayerda yashayotgan edi?

- A) Bahra tog'ida B)
Qurudimda C) Oq-rabotda
D) A va C javoblar

70. *Ka'ba bilan ishim
yo'qdir, ulfatlar!*

*Mening Ka'bam, ko'rdim, u
yerdan tayyor!*

*Mendan bilsang ko'p
xatolik o'tgandir,*

*So'zlaganim yo sizlarga
botgandir,*

*Sizlar ko'nglingizga og'ir
olmangiz,*

*U gaplarni asli menga
aytgandir.*

Ushbu satrlar qaysi asarda
kimning tilidan aytilgan?

- A) "Rustamxon" da
Sul-tonxon B)
"Ravshan" da Hasanxon
C) "Kuntug'mish" da
Kuntug'mish D)
"Ravshan" da Aynoq kal

71. "Rustamxon"da Sul-tonxon Oqrabotga nimada kirib boradi?
A) yayov B) otda C) tuyada
D) eshak

72. "Rustamxon" dostonida Rustamxonni kim "yo'lbars" deb ataydi?
A) Sul-tonxon B) Oftoboy C)
Huroyim D) Ikki kundosh

73. Rustam va Huroyimni izlab chiqqan Sul-tonxonga qancha qalandar hamroh bo'ladi?
A) olti yuzta B) qirq bitta
C) to'qsonta D) qirqta

74. "Rustamxon"da Oftoboy tashlab ketilgan joyning nomini aniqlang.
A) Zarchaman B) Chilbirko'l
C) Charxinko'l D) Bujul

75. "Rustamxon"da Sul-tonxon qaytgandan so'ng suyunchi so'rab chiqqanga nimani va'da beradi?

A) g'aznavon qilaman deydi B) qo'rg'onbiy qilaman deydi
C) yasovul g'aznavon qilaman deydi D) oltinga ko'maman deydi

76. "Rustamxon"da Sul-tonxonni kim "qalandar bobo" deb ataydi? A) qirq qalanadar hamrohi B) oqtoqliklar C) Ximcha D) Oftoboy

QADIMGI ADABIY YODGORLIKLAR — MA'NAVIYAT DURDONALARI

AVESTO

1. «Husayn, qarshingda turli falsafa maktablaridan bahs etuvchi misoli zilol suvli katta-
kichik ko'zalar turibdi, bu ko'zalardagi suvlarning manbaya qayerda, ular qaysi quduqdan? ...bu quduq sening
kelishida, u zardushtiylik
kelmotidan barpo bo'lgan».
Quyidagi berilgan so'zlar qaysi manbadan olingan?
A) "Avesto"dan B) "Ibn Sino"
tarixidan C) "Tarixi arba ulus"
dan D) "Xazoyin ul-ma'oniyy"dan

2. "Avesto" qo'lyozmasi necha yillik tarixga ega?
A) ming yillik B) ikki ming yillik
C) uch ming yillik D) to'rt ming yillik

3. Mavjud zardushtiylik dini O'rta Osiyoda qachongacha amalda bo'lgan?
A) I asrgacha B) V asrgacha

C) X asrgacha D) VII asrgacha

4. "Avesto" so'zining ma'nosi qaysi qatorda to'liq berilgan?

A) "kitob" B) "din" C) "debocha"

D) "qat'iy o'rnatilgan qonun qoidalar to'plami"

5. "Avesto fayzlari" asarining muallifi qaysi qatorda keltirilgan?

A) A.Mahkam B) H.Homidiy

C) M.Is'hoqov D) B.To'xliyev

6. Zardushtiylik dinining asoschisi bo'lgan Zardusht qayerda tavallud topgan?

A) Samarqandda B) Keshda

C) Quz O'rduda D) Xorazmda

7. «Yaxshi ish, yaxshi xulq va yaxshi amal olamni ham, odamni ham bezaydi» kabi falsafiy qarashlar quyidagi asarlarning qaysi birida o'z aksini topgan?

A) "Hayrat ul-abror" B) "Avesto"

C) "Hibat ul-haqoyiq" D) "Miftoh ul-adl"

8. "Avesto"da yozilishicha, qaysi ekin yerga ekilgach, Axriman bezovta bola boshlaydi va undan noz-ne'mat yetishtirilgach, u jon beradi?

A) xurmo B) kunjut

C) bug'doy D) sholi

9. "Avesto"ga ko'ra, qaysi qatorda — haqiqat va adolatni, rostgo'ylik va poklikni himoya

qiluvchi va yorug'lik va farovonlik xudosi berilgan?

A) Mitra B) Anaxita

C) Zardusht D) Ahura

Mazda

10. Avesto maxsus kotiblar tomonidan qancha ho'kiz terisiga oltin suvi bilan ko'chirilgan?

A) o'n ikki ming B) o'n ming

C) uch ming D) yigirma ming

11. "Avesto"ning qismlari izohlari bilan to'g'ri berilgan qatorni anqlang.

1) Gohlar; 2) Yashtlar; 3)

Vendidod; 4) Visparad.

a) maxsus ohanglar asosida ijro

etiladigan qo'shiqlar:

b) Zardusht she'rlari va ibodat payti ijro etiladigan matnlar:

c) ibodat matnlari va yo'sinlari:

d) devlar, zulmat

kuchlariga qarshi qonunlar

majmuasi, turli mavzulardagi asarlardan parchalar:

e) Zardushtning qo'shiqlari:

A) 1-b,e, 2-a, 3-d, 4-c

B) 1-a, 2-b, 3-d, 4-c,e

C) 1-b,e, 2-a, 3-c, 4-d

D) 1-e, 2-a, 3-d,b, 4-c

12. "Avesto"ga ko'ra Zardushtiylikda kimlar

eng mo'tabar insonlardir?

- A) cholga suv chiqarib, yerning sho'rini yuvib, zaxini qochirib, unga ishlov berganlar
- B) e'tiqodli kishilar
- C) qurbonlikni joyida qilganlar
- D) hunarmandlar

13. Muqaddas kitobda xabar berilishicha, kim Tangri buyrug'i bilan qattiq sovuqlarda odamlarni asrash uchun yer ostida shahar qurdirgan?

- A) Zardusht B) Ahura Mazda C) Podsho Jamshid D) Mitra

14. "Avesto" quyidagi qaysi xalqlarning tarixini o'rganishdagi muhim manbadir?

- A) Movarounnahr, Xuroson va Eron xalqlarining
- B) Turon, Xuroson va Hind xalqlarining
- C) Movarounnahr, Eron va arab xalqlarining
- D) Eron, Turon va Kavkazorti xalqlarining

15. "Avesto"ga ko'ra, qaysi qatorda — yolg'on va bo'hton, zulm va zulmat timsol berilgan?

- A) Mitra B) Anaxita
- C) Axriman D) Ahura Mazda

16. Zardushtiylik dinining ramzi nima?

- A) hilol B) olov
- C) ko'k (osmon) D) suv

17. "Avesto" qaysi yozuvda berilgan?

- A) sug'd yozuvida B) to'xar yozuvida
- C) arab yozuvida D) pahlaviy yozuvida

18. "Avesto"ga ko'ra nima yaxshi fikr va ezgu amal ifodasidir?

- A) olov B) ibodat C) mehnat D) so'z

19. "Avesto"ga kora, kimda-kim ... eksa, u Ashah (Haqiqat)ni ekadi, mazda dinini yana va yana kohartiradi, mazda dinini yuzlab hamd-u sano, nazr-u niyoz va o'n minglab qurbonliklar bilan quvvatlantirgandek qudratli qiladi". Nuqtalar o'rniga kerakli so'zni qo'ying .

- A) xurmo B) kunjut
- C) bug'doy D) daraxt

20. "Avesto"dan keltirilgan "fargard" so'zining ma'nosi qaysi qatorda to'g'ri izohlangan?

- A) qism, bolak B) haqiqat, to'g'rilik C) toat-ibodat
- D) Zardusht yaratgan qo'shiqlarning ikkinchisi shunday nomlanadi

21. "Avesto"da Zardusht Ahura Mazdadan "... bir ashavan(to'g'ri) olamni tark aylasa, uning ruhi dastlabki kecha qayerda orom

oladi?" deb savol beradi. Shunda Ahura Mazda qanday javob beradi?

- A) -Ashavanning ruhi o'z yostig' ustidan joy oladi
- B) -Yettinchi falakdan joy oladi
- C) -Mitra huzuridan joy oladi
- D) -Anaxita uni chorlaydi

22. "Avesto"da ashavan, ya'ni rostgo'y kishining olgandan keyingi hayoti qaysi fargard(qism)da tasvirlanadi?

- A) birinchi B) ikkinchi
- C) uchinchi D) to'rtinchi

23. — Zardusht yaratgan qo'shiqlarning ikkinchisi qanday nomlanadi?

- A) Ushtavad goh B) Fargard C) Vendidod D) Choshtgoh

24. "Avesto"da Zardusht Ahura Mazdadan "... bir

ashavan(to'g'ri) olamni tark aylasa, uning ruhi uchinchi kecha qayerda orom oladi?" deb savol beradi. Shunda Ahura Mazda qanday javob beradi?

- A) - Mitra huzuridan joy oladi
- B) - Yettinchi falakdan joy oladi
- C) - Ashavanning ruhi o'z yostig'i ustidan joy oladi
- D) — Mening huzurimdan joy oladi

25. "Avesto"dan keltirilgan "ashavan" so'zining ma'nosi qaysi qatorda to'g'ri izohlangan?

- A) qism, bolak
- B) haqiqat, to'g'rilik
- C) toat-ibodat

D) Zardusht yaratgan qo'shiqlarning ikkinchisi shunday nomlanadi

26. "Avesto" asarini o'zbek tiliga kim o'g'irgan?

- A) A.Mahkam B) H.Homidiy
- C) A.G'ulomov D) B.To'xliyev

27. Quyidagi qaysi asar Movarounnahr, Xuroson va Eron xalqlarining miloddan bir

necha asr oldingi tarixi, geografiyasi, dehqonchilik, bog'dorchilik, chorvachilik, hunarmandlik, binokorlik, harbiy hunarmandlik, maktab, madrasa, xususiy ta'lim

tarixini o'rganishda qimmatli manbadir?

- A) O'rxun-Enasoy obidalar
- B) "Avesto"
- C) "Tonyuquq" bitiktoshi
- D) "Devoni lug'otit turk" asari

28. "Avesto"da Zardusht Ahura Mazdadan "... bir *ashavan(to'g'ri kishi) olamni tark aylasa, uning ruhi ikkinchi kecha qayerda*

orom oladi?" deb savol beradi. Shunda Ahura Mazda qanday javob beradi?

- A) -Anaxia uni chorlaydi

- B) -Yettinchi falakdan joy oladi
 C) -Mitra huzuridan joy oladi
 D) -Ashavanning ruhi o'z yostig'i ustidan joy oladi

29. Zardushtiylik tasavvurida ilohiy farog'at, jannat manzilining nomi qaysi qatorda berilgan?

- A) otash qarshisi B) choshtgoh
 C) tunning qoq yarmi
 D) quyosh ufqdan bosh olayotgan vaqt

30. "Avesto"da rostgo'y kishining qilgan yaxshiliklari olimidan so'ng qanday ko'rinishda namoyon boladi?

- A) olov timsolida
 B) xushro'y yigit shaklida
 C) bu'doy doni shaklida
 D) go'zal qiz shaklida

31. "Avesto"da bepoyon farog'at goygohi qayer?

- A) Aniyron B) choshtgoh C) otash qarshisi
 D) quyosh ufq sari botayotgan vaqt

32. "Avesto"ga ko'ra behisht namoihi hisoblanib, parhezkorlar va ashavanlarning ruhi jannatga doxil bolgandan so'ng ularga

beriladigan ichimlikning nomi qaysi qatorda berilgan?

- A) Spitama B) Zarimaya C) goh
 D) Ranxa

33. "Men suyumli edim, sen meni suyumliroq qilding."

Go'zal edim, sen meni go'zalroq qilding.

Dilbar edim, sen meni dilbarroq qilding"

Ushbu so'zlarni go'zal qiz kimga aytadi?

- A) g'oyat ezgu fikrli, g'oyat ezgu so'zli, g'oyat ezgu amalli, oqila va eriga itoatkor ashavan ayol va ashavan yigitga
 B) Xudo Ahura Mazdaga C) Iloha Mitraga D) Zardushtga

34. Kim dunyo tarixida dinni mazhab, sehru jodudan, zohiriy udum va marosimlarni ko'r-ko'rona bajarishdan, mavhumlik va xurofotdan xalos qilgan buyuk siymo sifatida e'tirof etiladi?

- A) A.Yassaviy B) Zardusht
 C) Imom al Buxoriy D) B.Marg'inoniy

35. Quyidagi qaysi asarning bosh g'oyasi "ezgu fikrli, ezgu so'zli, ezgu amalli va ezgu din sohibi bo'lish"dir?

- A) "Devoni Hikmat" B) "Qutadg'u bilig"
 C) "Hibat ul-haqoyiq" D) "Avesto"

36. "Avesto"da keltirilgan "apoxtar" so'zining ma'nosi nima?

- A) jannat B) savob ishlar
 C) gunohli ishlar D) do'zax

37. "Avesto"da durvand (qabih niyatli) kimsaning amallari olgandan so'ng qanday shaklda namoyon boladi?

- A) Ahriman qiyofasida
- B) tuban bir ayol qiyofasida
- C) Anaxita qiyofasida
- D) xunuk bir erkak qiyofasida

38. "Nopisand edim, nopisandroq qilding. Dahshatli edim, dahshatliroq qilding.

Irkit edim, irkitroq qilding
"Avesto"da durvand ayol ushbu so'zlarni kimga aytadi?

- A) juda yomon fikr-so'zli, juda yomon amalli, bilimsiz erga va sarkashlik qiluvchi durvand xotinga
- B) Anaxitaga
- C) Ahrimanga
- D) Yovuz devga

39. "Avesto" yozma holatga qachon keltirilgan?

- A) uch ming yil avval
- B) arablar bosqini davrida
- C) Iskandar Maqduniy bosqini davrida
- D) pahlaviy xati davrida

40. "Avesto"dan keltirilgan ma'lumotlarni muvofiq joylashtiring.

- 1) bug'doy yerga ekilgach ...
- 2) bug'doy o'sib boshoq bog'lagach ...
- 3) bug'doy xirmonga to'plangach ...
- 4) bug'doy un qilib non yopilgach ...

a) dev nola qiladi;

b) dev o'kirib yiglaydi;
c) Axriman bezovta boladi;
e) dev toqat qilolmay jon beradi.

- A) 1-c, 2-a, 3-b, 4-e
- B) 1-a, 2-e, 3-b, 4-d
- C) 1-b, 2-a, 3-e, 4-d
- D) 1-d, 2-e, 3-b, 4-a

41. Quyidagi qaysi asar qomusiy mohiyatga ega asar hisoblanadi?

- A) "Avesto"
- B) "Qutadg'u bilig"
- C) "To'nyuquq" bitigi
- D) "Al-adab al-mufrad"

42. "Avesto"ga ko'ra Yazdoni pok-bu . . .

- A) inson
- B) suv
- C) Oloh
- D) olov

43. Quyidagi qaysi asarda Allohning yaratuvchilik qudrati

madhi, moddiy olamning yaratilishi, shuningdek, xalq hayotining hamma sohalariga oid qimmatli ma'lumotlar mavjud?

- A) "Qissasi Rabg'uziy"
- B) "Avesto"
- C) "Kultegin"
- D) "Devoni lug'otit-turk"

44. Zardusht qaysi qavmning farzandi?

- A) Ashin
- B) Afrig'
- C) Spitama
- D) Mazda

45. "Avesto fayzlari" asarida keltirilgan "parastishgoh" nima?
A) do'zax B) jannat C) qurbonlik qilinadigan joy D) mehrob

46. Quyidagi qaysi din shakllangach mollarni bo'g'zidan so'yish joriy etilgan?
A) islom B) mazdaparastlik C) zardushtiylik D) B va C javoblar

47. "Avesto"ga ko'ra olamning yakka-yu yagona posboni, yaxshi insonlarning himoyachisi, sohibqudrat tangri kim?
A) Mitra B) Ahura C) Asha D) Narya Sanha

48. Quyidagi qaysi asarda *insonning yashashdan maqsadi metindek e'tiqodli bo'lib yurtni obod, elni farovon, turli qavmlarning bir-biri bilan do'st, inoq bo'lib yashashini ta'minlashdan iborat bo'lmog'i lozimligi ta'kidlanadi?*
A) "Gul va Navro'z" B) "To'nyuquq" bitigi C) "Kanz ul-haqoyiq" D) "Avesto"

49. Quyidagi qaysi asarda boshdan oyoq yolg'on va rostlik irasida bahs davom etib, yaxshi so'z, yaxshi ish, yaxshi xulqning tantanasi tasvirlanadi?
A) "Devoni Hikmat" B) "Qutadg'u bilig" C) "Hibat ul-haqoyiq" D) "Avesto"

50. "Avesto"ning so'ngi saqlangan nusxasiga qaysi sulola davrida tartib berilgan?
A) Somoniylar B) Kaydoniylar C) Peshdodiylar D) Sosoniylar

51. Quyidagi qaysi asarda kishilarni faollikka, yaratuvchilikka, dunyoni takomillashtirish uchun kurashga undovchi falsafiy qarashlar jamlangan?
A) "Muhabbatnoma" B) "Bilga xoqon" bitigi C) "Kanz ul-haqoyiq" D) "Avesto"

52. Quyidagi qaysi asarda *inson fikri, so'zi va ishi bilan go'zaldir, degan g'oya asarning boshidan oxirigacha asosiy shior bo'lib turadi?*
A) "Hayrat ul-abror" B) "Avesto" C) "Kanz ul-haqoyiq" D) "Hibat ul-haqoyiq"

53. "Avesto"ga ko'ra eng ulug' inson kim?
A) hunarmandlar B) chorvadorlar C) dehqonlar D) barcha javoblar

O'RXUN-ENASOY OBIDALARI

1. O'rxun-enasoy obidalarlari qaysi davrga tegishli?

- A) III-IV asrlarga B) V-VI asrlarga
C) VI-VIII asrlarga D) IX-X asrlarga

2. O'rxun-Enasoy yozuvlari nimalarga yozilgan?

- A) qog'ozga B) yog'ochga C) toshga D) devorlarga

3. Quyidagi qaysi bitiktoshda "... yuqorida ko'k osmon, ostida qorayer qilinganda

ikkisining o'rtasida inson

bolalari yaratilgan. Inson

bolalari ustidan ota-bobom

Bumin xoqon va Istamin xoqon

o'rnashganlar. O'rnashib, turk

xalqining davlatini, qonun va

qoidalarini boshqarganlar" kabi

so'zlarni uchratish mumkin?

- A) Bilga xoqon B) Kultegin
C) To'nyuquq D) Eltarish xoqon

4. Bumin va uning avlodlari qaysi urug'dan edi?

- A) kenagas B) nayman
C) tuxsi D) ashina

5. Kultegin bitigining muallifi qaysi qatorda berilgan?

- A) Tuyg'un Eltabar
B) Istami C) Eltarish
D) Yo'llug'tegin

6. Kultegin bitigida keltirilgan Tabg'ach qaysi davlatning nomi?

- A) Manjuriya B) Xitoy

C) Mo'g'uliston D)

Uyg'uriya

7. Ikkinchi turk xoqonligi(Ko'kturk davlati)ning asoschisi qaysi qatorda berilgan?

- A) Bilga xoqon B) Kultegin
C) To'nyuquq D) Eltarish xoqon

8. To'nyuquq kim?

- A) Ikkinchi turk davlati asoschisi
B) Ilk turk xoqonligi asoschisi
C) Kultegin bitigining muallifi
D) Eltarish xoqonning maslahatchisi, sarkardasi

9. Qaysi asar "...Bilga (dono) ... — men o'zim, Tabg'ach davlatida tarbiyalandim. Turk xalqi Tabg'ach davlatiga

bo'ysunar edi..." so'zlari bilan boshlanadi?

- A) Bilga xoqon B) Kultegin
C) To'nyuquq D) Eltarish xoqon

10. Qaysi qatorda "Turk xoqonligi" asarining muallifi berilgan?

- A) A.Mahkam B) N.Rahmonov
C) M.Is'hoqov D) B.To'xliyev

11. "Yuanchjen" quyidagi qaysi qahramonning xitoycha nomidir va uning ma'nosi nima?

- A) To'nyuquqing - "to'ng'ich javhar"
- B) Bilga - "dono"
- C) Kultegin - "mo'g'ul farzandi"
- D) Eltarish - "el suygan o'g'lon"

12. Asli Xitoyda tarbiyalanib, Xitoy imperiyasiga qarshi bosh ko'targan Qutlug' ismli isyonchi tomonga o'tib, uning bosh vaziriga aylangan va, pirovardida, qimmatli bir asar qahramoni sifatida tarixda qolgan shaxsni aniqlang?

- A) Kultegin
- B) Yo'llug'tegin
- C) Tuyg'un Eltabar
- D) To'nyuquq

13. *"Xoningni qoyib taslim bo'lding. Shuning uchun tangri o'li!"* degan shekilli, turk xalqi o'ldi, tugadi, yo'q bo'ldi. O'z xonini qo'yib Tabg'ach xoqoniga sajda qilgani tangriga ham xush kelmadi. Chakalak orasida qolgani yetti yuz nafar bo'ldi"

Achinish bilan aytilgan ushbu fikrlarni quyidagi asarlarning qay birida uchratish mumkin?

- A) Bilga xoqon
- B) Kultegin
- C) To'nyuquq
- D) Eltarish xoqon

14. To'nyuquq qancha askarni birlashtirib "Shad" unvonini oladi?

- A) ming
- B) yetti yuz
- C) o'n ming
- D) uch ming

15. Quyidagi qaysi asarda *"...yupqa yig'in tor-mor qilishga oson emish, ingichka yig'in uzishga oson emish"*, *"Yupqa qalin bo'lsa, tor-mor qiladigan bahodir emish"* yoki *"G'am o'z uyingda"* kabi maqollar, *"Vatan mustaqilligi uchun jon kuydirish hammaning burchi, beparvolik yomon oqibatlarga olib keladi"* singari o'gitlarni uchratish mumkin?

- A) "Avesto" da qo'lyozmalarida
- B) "Devoni lug'otit turkda"
- C) "Yatimat ut-dahr" da
- D) O'rxun-Enasoy obidalarida

16. Turk xoqonligiga kimlar asos solishgan?

- A) Ashinning o'gli Bumin
- B) Ashina
- C) Ashinning o'g'li Istami
- D) A va B javoblar

17. Turkiylarning qat'iyatsizligi tufayli Turk xoqonligi qaysi davlatga qaram bo'lib qoladi?

- A) Manchjuriya
- B) Xitoy
- C) Eron
- D) Uyg'uriya

18. Qaysi asarda To'nyuquq haqida *"...To'nyuquq turk zodagonlarining Tabg'ach imperatori saroyida garov*

sifatida ushlab turilgan o'g'illaridan biri edi.

Bundaylarga ular xitoycha nom berar, xitoycha o'qitar va xitoyparastlik ruhida tarbiya qilar edilar" degan ma'lumot keltirilgan?

- A) "Turkiy xalq" B) "Turk xoqonligi"
C) "Naqshi Rustam" D) "Behustun bitigi"

19. "Bo'yla bag'a tarxon" qaysi qahramonning unvoni?

- A) Bilga xoqon B) Kultegin
C) To'nyuquq D) Eltarish xoqon

20. To'nyuquq qayerda kiyik, quyon yeb turar edik, xalqning tomog'i to'q edi deydi?

- A) Chug'ay B) Qoraqurum
C) Inshan D) A, B va C javoblar

21. To'nyuquq biz kiyik, quyon yeb turar edik, xalqning tomog'i to'q edi deydi. Shunda uning yuborgan ayg'oqchisi qayerdan qaytadi?

- A) Tabg'achdan B) O'g'uzdan
C) Qirg'izdan D) Chug'ayquzdan

22. "To'nyuquq" da o'g'uzlar turk xalqini yo'q qilish uchun Xitoy va Tabg'achga kimlarni jo'natadi?

- A) Tabg'achga Kun Sangunni, Xitoy ga To'ngra Semni
B) Tabg'achga To'ngra Semni, Xitoyga Kun Sangunni
C) Tabg'achga Kulteginni, Xitoyga Kun Sangunni

D) Tabg'achga To'ngra Semni, Xitoyga Kulteginni

23. Qaysi asarda "Xoqoni bahodir ekan, maslahatchisi alloma ekan" kabi so'zlar qayta-qayta takrorlanadi?
A) Irq bitigida B) To'nyuquqda
C) Bilga xoqonda D) Kulteginda

24. "To'nyuquq" da o'g'uzlar, "...agar turklarda o'sha ikki kishi bor bo'lsa, seni Tabg'achni o'ldirajak ekan, deyman.

Shimolda Xitoyni o'ldirajak, u meni, o'g'uzni ham o'ldirajak, deyman" deydi. Bu ikki kishi kim?

- A) Bumin bilan Istami
B) kuchli lashkarboshi va dono maslahatchi
C) Bilga xoqon bilan Eltarish
D) bahodir xoqon bilan alloma maslahatchi

25. Dono To'nyuquq qayerda o'g'uzlarni mag'lubiyatga uchratadi?
A) O'tukan yishda B) Shantungda
C) Inigak ko'li bo'yida D) A va B javoblar

26. To'nyuquq Shantung shahrigacha nechta shaharni mag'lub etdim deb aytadi?

A) 10 ta B) 15 ta C) 23 ta D) 30 ta

27. To'nyuquq qirg'izlarni yo'q qilish uchun qaysi tog'dan oshib o'tadi?

A) O'tukanyish B) Ko'gman
C) Oloy D) Inigak

28. Qaysi asarda "*Tunlar uyqum kelmadi, kunduz o'tirgim kelmadi.*" kabi so'zlar qayta-qayta takrorlanadi?

A) Irq bitigida B) To'nyuquqda
C) Bilga xoqonda D) Kulteginda

29. To'nyuquq qirg'izlarni yo'q qilish uchun qaysi daryoni kechib o'tadi?

A) Oq tarmal B) Ko'gman
C) Xua Kem D) A va B javoblar

30. To'nyuquq qirg'iz xoqonini boshini olib qaytgach, qayerdan josuslari qaytgan edi?

A) Tabg'achdan B) Xitoy dan C) Qitanlardan D) Turgashdan

31. Turk xoqoni Turgash va Tabg'achlarga qarshi To'nyuquq bilan birga kimlarni jo'natadi?

A) Inol xoqonni B) Tardush
shadni C) Azni D) A va B
javoblar

32. To'nyuquq qaysi xoqonga xizmat qilgan?

A) Bilga xoqonga B) Eltarish
xoqonga
C) Bo'g'u xoqonga D) A,B va C
javoblar

33. To'nyuquq Turgashlarni yo'q qilish uchun qaysi tog'dan oshib o'tadi?

A) O'tukanyish B) Ko'gman
C) Oltin yish D) Inigak

34. To'nyuquq boshchiligidagi turklar va Turgash davlati o'rtasidagi urush qayerda bo'lib o'tadi?

A) Xua Kemda B) Yaris
dashtida
C) Irtish bo'yida D)
Oltinyishda

35. To'nyuquq Turgashlarni yo'q qilish uchun qaysi daryodan kechib o'tadi?

A) Irtish B) Ko'gman
C) Enasoy D) Hi

36. Quyidagilardan qadimgi turklarning onalik sifatiga ega bo'lgan xudosini aniqlang.

A) Tinsi B) Umay
C) Terkan D) Xulan

37. "... nega chekinamiz,
o'zimizni oz deb nega
qo'rqamiz. Qani bosaylik,
dedim. Hujum qildik,
dushmani tor-mor qildik.
Ikkinchi kun keldi.
Urushdik. Ularning
qo'shini biznikidan ikki
qanot yarmicha ortiq edi.
Tangri yorlaqagani uchun,
dushman

ko'p deb biz qo'rqmadik, jang qildik"

Ushbu berilgan so'zlar kimning tilidan aytilgan?

- A) Bilga xoqon B) Kultegin
C) To'nyuquq D) Eltarish xoqon

38. Sirdaryo To'nyuquq bitigida qanday nom bilan keltirilgan?

- A) Ranxa B) Yaksart
C) O'kuz D) Inju o'g'uz

39. To'nyuquq bitiktoshida keltirilgan Tinsi o'g'li kim?

- A) So'g'd podshosining unvon laqabi
B) Uyg'ur podshosining unvon laqabi
C) Qirg'iz podshosining unvon laqabi
D) Fors podshosining unvon laqabi

40. To'nyuquq dushmani quvib, Temir darvozagacha qaysi tog'ni oshib o'tdik deydi?

- A) Ko'gman B) Bangligak
C) Oltinyish D) Pomir

41. To'nyuquq Temir darvozagaga yetganda, bir necha xalqlar qarshiligiga uchraydi. Shunda qaysi xalqlarni dubulg'a kiygan deya ta'riflaydi?

- A) arablarni B) toxarlarni
C) sug'dlarni D) xioniylarni

42. To'nyuquq Temir darvozagaga yetganda, tobe xalqlar unga nimalar bilan o'lpon to'laydi?

- A) oltin, kumush, qiz, tuya, ipak

B) turli harbiy ashyolar va qurol-yarog'

C) sholi, bug'doy, tariq, kunjut

D) qimmatbaho toshlar

43. Qaysi sarkarda Bo'yla Bag'a tarxon unvoniga ega bo'lgan?

- A) Bilga xoqon B) Kultegin
C) To'nyuquq D) Eltarish xoqon

44. To'nyuquq Eltarish xoqon bilan birga Tabg'ach, Qitani va O'g'uzlarga necha marta yurish qiladi?

- A) Tabg'achga-17 marta, Qitaniga-7 marta va O'g'uzlarga-5 marta
B) Tabg'achga-7marta, Qitaniga-5 marta va O'g'uzlarga-17 marta
C) Tabg'achga-5 marta, Qitaniga-17 marta va O'g'uzlarga-7 marta
D) Tabg'achga-5 marta, Qitaniga-7 marta va O'g'uzlarga-17 marta

45. To'nyuquq bitigidagi *oltin, kumush, qiz, tuya, ipak, qo'y, ot* so'zlariga qanday epitetlar qo'llanilgan?

- A) oq-oltin, sariq-kumush, qiz-juvon, egri-tuya, ipak-hadsiz, oq-qo'y, qo'ng'ir-ot
B) sariq-oltin, hadsiz-kumush, qiz-juvon, egri-

tuya, ipak-oq, qo'ng'ir-qo'y, oq-ot
C) sariq-oltin, oq-kumush, qiz-juvon, egri-tuya, ipak-hadsiz, qo'ng'ir-qo'y, oq-ot

D) oq-oltin, sariq-kumush, qiz-juvon, egri-tuya, ipak-hadsiz, oq-qo'y, qo'ng'ir-ot

46. Qaysi qahramon o'z xojalari uchun tun uxlamay, kunduz o'tirmay, qizil qonini tugatib, qaro terini yugurtib, mehnatni, kuchni bergan?

A) Kultegin B) Yo'llug'tegin

C) Tuyg'un Eltabar D)

To'nyuquq

47. "... Xoqonim bilan lashkarlar tortdik, tangri yorlaqasin! Bu

*turk xalqiga qurolli
dushmanni keltirmadim,
yalovli otni
yugurtirmadim* ".

Ushbu vatanparvarlik ruhidagi so'zlar qaysi qahramonga tegishli?
A) Alp Er To'nga B) Kultegin C) Afrosiyob D) To'nyuquq

48. To'nyuquq kimning davlatida (davrida) bu bitikni yozdirdim deydi?

A) Bilga xoqon

B) Eltarish xoqon

C) Bo'g'u xoqon

D) To'n yabg'u xoqon

ILDIZNI BILISH O'ZLIKNI ANGLASHDIR

IMOM ISMOIL AL-BUXORIY

1. Quyidagilardan "Hadis ilmida amir al mo'miniyn" degan marafli nomga sazovor bo'lgan shaxsni aniqlang.

A) Muborak al-Marvaziy

B) Imom Buxoriy

C) At-Termiziy

D) Ahmad Yassaviy

2. Imom Buxoriy qaysi muhaddis bilan qizg'in bahs-munozaralar olib bogan?

A) At-Termiziy B) Abu Mansur

C) Ahmad Yassaviy

D) Muborak al-Marvaziy

3. Buxoro amirining farzandalariga kitob o'qitishini rad etib, "Ilm izlab bormaydi, ilmni izlab keladilar" deya o'z ilmiga sodiq qolgan alloma qaysi qatorda berilgan?

A) Ahmad Yugnakiy

B) Muborak al-Marvaziy

C) Al-Xorazmiy D) Imom Buxoriy

4. Buyuk qomusiy olim Imom Ismoil Al-Buxoriy hazratlarining maqbarasi qayerda joylashgan

ko'p deb biz qo'rqmadik, jang qildik"

Ushbu berilgan so'zlar kimning tilidan aytilgan?

- A) Bilga xoqon B) Kultegin
C) To'nyuquq D) Eltarish xoqon

38. Sirdaryo To'nyuquq bitigida qanday nom bilan keltirilgan?

- A) Ranxa B) Yaksart
C) O'kuz D) Inju o'g'uz

39. To'nyuquq bitiktoshida keltirilgan Tinsi o'g'li kim?

- A) So'g'd podshosining unvon laqabi
B) Uyg'ur podshosining unvon laqabi
C) Qirg'iz podshosining unvon laqabi
D) Fors podshosining unvon laqabi

40. To'nyuquq dushmanni quvib, Temir darvozagacha qaysi tog'ni oshib o'tdik deydi?

- A) Ko'gman B) Bangligak
C) Oltinyish D) Pomir

41. To'nyuquq Temir darvozaga yetganda, bir necha xalqlar qarshiligiga uchraydi. Shunda qaysi xalqlarni dubulg'a kiygan deya ta'riflaydi?

- A) arablarni B) toxarlarni
C) sug'dlarni D) xioniylarni

42. To'nyuquq Temir darvozaga yetganda, tobe xalqlar unga nimalar bilan o'lpon to'laydi?

- A) oltin, kumush, qiz, tuya, ipak

B) turli harbiy ashyolar va qurol-yarog'

C) sholi, bug'doy, tariq, kunjut

D) qimmatbaho toshlar

43. Qaysi sarkarda Bo'yla Bag'a tarxon unvoniga ega bo'lgan?

- A) Bilga xoqon B) Kultegin
C) To'nyuquq D) Eltarish xoqon

44. To'nyuquq Eltarish xoqon bilan birga Tabg'ach, Qitani va O'g'uzlarga necha marta yurish qiladi?

- A) Tabg'achga-17 marta, Qitaniga-7 marta va O'g'uzlarga-5 marta
B) Tabg'achga-7marta, Qitaniga-5 marta va O'g'uzlarga-17 marta
C) Tabg'achga-5 marta, Qitaniga-17 marta va O'g'uzlarga-7 marta
D) Tabg'achga-5 marta, Qitaniga-7 marta va O'g'uzlarga-17 marta

45. To'nyuquq bitigidagi *oltin, kumush, qiz, tuya, ipak, qo'y, ot* so'zlariga qanday epitetlar qo'llanilgan?

- A) oq-oltin, sariq-kumush, qiz-juvon, egri-tuya, ipak-hadsiz, oq-qo'y, qo'ng'ir-ot
B) sariq-oltin, hadsiz-kumush, qiz-juvon, egri-

tuya, ipak-oq, qo'ng'ir-qo'y, oq-ot
C) sariq-oltin, oq-kumush, qiz-juvon, egri-tuya, ipak-hadsiz, qo'ng'ir-qo'y, oq-ot
D) oq-oltin, sariq-kumush, qiz-juvon, egri-tuya, ipak-hadsiz, oq-qo'y, qo'ng'ir-ot

46. Qaysi qahramon o'z xojalari uchun tun uxlamay, kunduz o'tirmay, qizil qonini tugatib, qaro terini yugurtib, mehnatni, kuchni bergan?

- A) Kultegin B) Yo'llug'tegin
C) Tuyg'un Eltabar D)
To'nyuquq

47. "... Xoqonim bilan lashkarlar tortdik, tangri yorlaqasin! Bu

*turk xalqiga qurolli
dushmani keltirmadim,
yalovli otni
yugurtirmadim* ”.

Ushbu vatanparvarlik ruhidagi so'zlar qaysi qahramonga tegishli?
A) Alp Er To'nga B)
Kultegin C) Afrosiyob D)
To'nyuquq

48. To'nyuquq kimning davlatida (davrida) bu bitikni yozdirdim deydi?

- A) Bilga xoqon
B) Eltarish xoqon
C) Bo'g'u xoqon
D) To'n yabg'u xoqon

ILDIZNI BILISH O'ZLIKNI ANGLASHDIR

IMOM ISMOIL AL-BUXORIY

1. Quyidagilardan "Hadis ilmida amir al mo'miniyn" degan sharafli nomga sazovor bo'lgan shaxsni aniqlang.

- A) Muborak al-Marvaziy
B) Imom Buxoriy
C) At-Termiziy
D) Ahmad Yassaviy

2. Imom Buxoriy qaysi muhaddis bilan qizg'in bahs-munozaralar olib bogan?

- A) At-Termiziy B) Abu Mansur
C) Ahmad Yassaviy
D) Muborak al-Marvaziy

3. Buxoro amirining farzandalariga kitob o'qitishini rad etib, "Ilm izlab bormaydi, ilmni izlab keladilar" deya o'z ilmiga sodiq qolgan alloma qaysi qatorda berilgan?

- A) Ahmad Yugnakiy
B) Muborak al-Marvaziy
C) Al-Xorazmiy D) Imom Buxoriy

4. Buyuk qomusiy olim Imom Ismoil Al-Buxoriy hazratlarining maqbarasi qayerda joylashgan

A) Tehronda (Eron) B)
Turkistonda C) Buxoroda D)
Samarqandda

5. Qaysi qatorda "Al-adab al-mufrad" asarining muallifi keltirilgan?

- A) Muborak al-Marvaziy
- B) Imom Buxoriy C) At-Termiziy
- D) Ahmad Yassaviy

6. Hadisi sharifda aytilishicha "Rasululloh: "Xor bo'lsin, xor bo'lsin, xor bo'lsin!" deb o'n marotaba takror qildilar. Shunda sahobalar: "Yo Rassululloh, kimni aytyapsiz" deb so'rganlarida nima deb javob beradilar?

- A) ota-onasining ikkalasi yoxud bittalari keksayib qolgan vaqtida (ularni rozi qilmay) o'zini do'zaxga tushishga muhtalo qilgan kishini
- B) davlati bor bo'la turib zakot bermaganlarni
- C) salomli joyda salom bermaganlarni
- D) umrida boshi joynamoz ko'rmaganlarni

7. Hadisi sharifda aytilishicha "Rasululloh: "Uch toifa kishilarning duosi hech shubhasiz Alloh Taolo qoshida maqbuldir: mazlum kishining duosi, musofirning duosi, . . .", deganlar".

- Nuqtalar o'rnini to'ldiring.
- A) ota-onaning duosi
  - B) sodiq do'stning duosi
  - C) ustozning duosi

D) yoshi ulug'larning duosi

8. Hadisi sharifda aytilishicha Abu Hurayra Rasulullohdan rivoyat qiladilar:

"Rasululloh: "Boylik moling ko'pligi bilan emas, balki. . . boyligidir", deganlar".

Rasululloh eng yirik (ko'p) boylik nimada deydi?

- A) ilm-fan boyligi
- B) iymon-insof bisyorligi (boyligi)
- C) yer-suv mo'lligi (boyligi)
- D) nafsning boyligi

9. Hadisi sharifda aytilishicha ". . . kimda shu xislat bo'lsa, husn va kamolotga erishadi va kimda bu xislati bo'lmasa, u aybli va nuqsonli bo'ladi" deydi.

Ushbu fazilat nomi qaysi javobda keltirilgan?

- A) ochiq qo'llik B) savlatlilik
- C) muloyimlik D) ilimlilik

10. Muhaddislar kimlar?

- A) Hadislarda keltirilganlar
- B) Hadis ilmi bilan shug'ullanuvchilar
- C) Imom Buxoriy izdoshlari
- D) Hadis ilmidan saboq beruvchilar

11. Movarounnahrda birinchi bo'lib hadis to'plamini jamlagan muhaddisni aniqlang?

- A) Imom Buxoriy
- B) At-Termiziy
- C) Mansur Halloj
- D) Muborak al-Marvaziy

12. Imom Ismoil Al-Buxoriyning hadis ilmiga bag'ishlangan asarlari soni nechta?

- A) 4 ta B) 5 ta C) 10 dan ortiq D) 20 dan ortiq

13. Imom Buxoriygacha Movarounnahrda nechta olim hadis ilmi bilan shug'ullangan?

- A) 100 dan ortiq B) 20 ta C) 10 ta D) 40ta

14. "Al-Jomi as-sahih" asari necha jilddan iborat?

- A) ikki B) uch C) to'rt D) besh

AHMAD YASSAVIY

1. Ahmad Yassaviy necha yoshida ma'naviy ustozlari Arslonbob bilan uchrashadi?

- A) uch yoshida B) yetti yoshida C) o'n yoshida D) o'n uch yoshida

2. Ahmad Yassaviy necha yoshida "Nafsim o'lub makonga oshdim mano" deydi?

- A) uch yoshida B) yetti yoshida C) o'n yoshida D) o'n uch yoshida

3. Payg'ambarimiz sahobalari bilan xurmo yeb, suhbatlashib turganlarida ularga arab: "Qay biringiz mana bu donatimni kelgusi yoshlarimizga yetkazgaysiz?"

4. Bu so'raydilar. Shunda bu sahobalarning javobi qanday bo'lgan? Bu sahobalarning javobini kim o'z yoshlariga bildiradi?

- A) Ahmad Yassaviy B) Imom Buxoriy C) Al-marvaziy D) Arslonbob

5. "Lomakon" so'zining ma'nosi qaysi qatorda berilgan?

- A) zamon-makon B) ro'y-ii zamin C) makonsiz D) mashoyix, pir

5. Kim Ahmad Yassaviyni "Turkiston mulkinging shayx ul mashoyixi" deb ta'riflaydi?

- A) H.Boyqaro B) A.Navoiy C) Arslonbob D) Z.M.bobur

6. Ahmad Yassaviy Hazratlari ota-onasi nomlari qaysi qatorda keltirilgan?

- A) Ibrohim B) Muso Shayx C) Oysha xotun D) A va C javoblar

7. A.Yassaviy hazratlarining ilk ma'naviy ustozini aniqlang?

- A) Imom al Buxoriy B) Yusuf Hamadoniy C) Al-Marvaziy D) Arslonbob

8. Ahmad Yassaviy hazratlari kimdan olgan ilmlari bilan komillik martabasiga erishadi?
A) Arslonbob B) Yusuf Hamadoniy C) Al-marvaziy D) Muso Shayx

9. Ahmad Yassaviy hazratlari ilk saboqni kimdan oladi?
A) Imom buxoriy B) Yusuf Hamadoniy C) Al-marvaziy D) Arslonbob

10. Qaysi asarda Ahmad Yassaviy "Turkiston mulkinging shayxul mashoyixi" deb ta'riflanadi?
A) "Boburnomada"
B) "Yatimat ut-dahr" da
C) "Nasoyim ul-muhabbat" da
D) "Majolis ul-nafois" da

11. Ahmad Yassaviy hazratlari kimning ta'sirida Buxoroga safar qiladi?
A) Imom Buxoriy
B) Yusuf Hamadoniy
C) Al-Marvaziy
D) Arslonbob

12. Quyidagilardan ilk marta turkiy tilda talqin etilgan tariqat (yo'l) ni aniqlang?
A) Juvonmardlik B) Naqshbandiya
C) Yassaviya D) Kubroviya

13. Quyidagilardan hikmat yozish an'anasini boshlab bergan ijodkorni aniqlang.
A) A.Yassaviy
B) A.Yugnakiy

C) M.Qoshg'ariy
D) Abu Mansur as-Saolibiy

14. Quyidagi qaysi asarda shariat (islom dini qonun-qoidalari va urf-odatlarini), tariqat (tasavvuf maslagi), ma'rifat (ishqi ilohiy), haqiqat (Oloh va unga erishmoq) targ'ib qilinadi?
A) "Yatimat ut-dahr" da
B) "Devoni hikmat" da
C) "Hibat ul-haqoyiq" da
D) "Muhabbatnoma" da

15. "*Haqiqat — qalbda, qalb esa Ollohning mulkidir*" satrlari kimning qaysi asaridan olingan?
A) Abu Mansurning "Yatimat ut-dahr" asaridan
B) A.Yassaviyning "Devoni hikmat" asaridan
C) A.Yugnakiyning "Hibat ulhaqoyiq" asaridan
D) Xorazmiyning "Muhabbatnoma" sidan

16. "*Butun olam bilan ruhan uyg'unlashish — oliy saodat. Saodat — ma'rifat nurlari bilan ong va ruhni tiniqlashtirishdir*" kabi fikrlar qaysi asardan olingan?
A) "Yatimat ut-dahr"
B) "Devoni hikmat"
C) "Hibat ul-haqoyiq"
D) "Tavorixi manzuma"

17. "Ayo do'stlar, hech bilmadim men yo'limni, Saodatqa bog'lamadim men belimni.

G'iybat so'zdan hech yig'madim men tilimni

Nodonligim meni rasvo qildi, do'stlar"

Ushbu so'zlar qaysi asardan olingan?

A) "Al-usul al-ashara"

B) "Yatimat ut-dahr"

C) "Nasoyim ul-muhabbat"

D) "Devoni Hikmat"

18. "Yassaviylik" tariqatiga ko'ra illatlar ichida eng xavflisi nima?

A) buzuq fe'llik B) kaltabinlik C) jaholat D) nafs

19. "Nafsim meni yo'ldan urib xor ayladi,

Termultirib xaloyiqg'a zor ayladi" satrlari muallifini aniqlang.

A) A.Yassaviy B) A.Yugnakiy C)

N.Kubro

D) Abu Mansur as-Saolibiy

20. O'z asarlarini bir o'rinda orif nomidan, ikkinchi bir shaklda eshiq tilidan, uchinchi bir holatda shayx da'vati tarzida, yana bir o'rinda donishmand g'oyalari sifatida talqin qilgan shoir kim?

A) J.Rumiy B) A.Yugnakiy

C) N.Kubro D) A.Yassaviy

21. "Oqil ersang g'ariblarni bo'nglin ovla,

Mustafodek elni kezib yetim ovla.

Dunyoparast nojinslardan bo'yun toula"

kabi pandona fikrlar muallifini aniqlang.

A) A.Yassaviy

B) Yusuf Xos Hojib

C) N.Kubro

D) Abu Mansur as-Saolibiy

22. Qaysi olim-mutafakkir "Toliblarga durri guhar sochdim mano", "G'arib bo'lib aqbolardan oshdim mano" deya umriga ta'rif beradi?

A) J.Rumiy B) A.Yugnakiy

C) N.Kubro D) A.Yassaviy

23. "Nafsing seni oxir damda gado qilg'ay, Din uyini g'orat qilib, ado qilg'ay,

O'lar vaqtda imoningdin judo qilgay,

Oqil ersang, nafi baddin bo'lg'in bezor"

Misralari qaysi asardan olingan?

A) "Al-usul al-ashara"

B) "Yatimat ut-dahr"

C) "Nasoyim ul-muhabbat"

D) "Devoni Hikmat"

24. Mumtoz adabiyotda dunyoga mehr qo'yib, xudoni esdan chiqargan shoh timsolini aniqlang?

A) Qorun B) Sulaymon

C) Fir'avn D) Xusrav

25. "... *shayton so'zin mahkam tutti,
Bul sababdin yer yorildi, ani yutti,
Muso halim nosih bo'lib so'zlar aytti,
Quloq tutmay ul ikkisi bo'ldi murdor.*"

Nuqtalar o'rnini to'ldiring. A. Yassaviy ul ikki deya kimlarni nazarda tutmoqda?

- A) Xusrav va Qorun
- B) Sulaymon va Fir'avn
- C) Qorun va Fir'avn
- D) Sulaymon va Xusrav

26. Mumtoz adabiyotda behisob boylik jamlagan va xasisligidan yer yutgan boy timsolini aniqlang?

- A) Qorun B) Sulaymon
- C) Fir'avn D) Xusrav

27. "... , *nafs ilgidin qilurman dod,
Piri mug'on bo'lg'aymukin anga jallod.
Bexabarlar eshitmaslar dod-u faryod,
Qon yig'lag'il, eshitsun ul parvardigor.*"

Nuqtalar o'rniga kimning ismi qo'yilishi kerak?

- A) J.Rumiy B) A.Yugnakiy
- C) N.Kubro D) A.Yassaviy

28. "*Ketganlarni ko'rub, sen ham ibrat olgil, Ibrat olsang, yotmish yering bo'lmish gulzor*" misralari qaysi asardan olingan?

- A) "Yatimat ut-dahr"
- B) "Devoni hikmat"
- C) "Hibat ul-haqoyiq"
- D) "Muhabbatnoma"

29. Aynan adabiyotimiz tarixiga ko'ra, sharq she'riyatida, dunyoviy va ilohiy ilmlar olamida alohida hikmatlar faqat kimning asarlari tomonidan yoritilgan?

- A) J.Rumiy B) A.Yugnakiy
- C) N.Kubro D) A.Yassaviy

30. Milliy xazinamizdagi qaysi asar odamni o'z-o'ziga tanqidiy nazar bilan qarashga undaydi, o'zligini taftish qilishga yo'naltiradi?

- A) "Xamsa"
- B) "Masnaviy"
- C) "Al-usul al-ashara"
- D) "Devoni Hikmat"

NAJMIDDIN KUBRO

1. "*Muazzam Sharqning ilm-u donishi, ma'naviyatini qancha ko'p va xo'b o'zlashtirsak, fikrimiz shuncha ravshan,*

ruhimiz shuncha bardam bo'ladi" satrlari muallifi kim?

- A) Abdurahmon Jomiy
- B) Najmiddin Komil
- C) Alisher Navoiy

D) Jaloliddin Rumi

2. "Alarg'a kubro ondin laqab bo'ldiki, har kim bila munozara va mubohasa qilsalar erish, ul kishi g'olib bo'lurlar erish".

N.Kubro haqidagi ushbu satrlar qaysi asardan olingan?

- A) "Majolis un-nafois"
- B) "Risolayi Naj midin"
- C) "Muhabbat shabadalari" D)
- "Masnaviy"

3. Qaysi shoirni «valiytarosh», ya'ni valiyalar yetishtiruvchi, «ummatul kubro (baloqazolarning oidini oluvchi, buyuk bashoratchi)», «abuljannob (parhez qiluvchi, dunyoviy ikir-chikirlardan uzoq turuvchi)» kabi nomlari bo'lgan?

- A) J.Rumi B) A.Yugnakiy
- C) N.Kubro D) A.Yassaviy

4. Muhammad Xorazmshohni Xorazm salatani muqarrar tanazzulidan voqif etib, uning kaltabin g'azabiga duchor bo'lgan vatanparvar shaxsni aniqlang.

- A) N. Kubro
- B) Ahmad Yugnakiy
- C) Majiddin Bag'dodiy
- D) A.Yassaviy

5. "Nafohat ul-uns" asari muallifi qaysi qatorda berilgan?

- A) N.Kubro B) J.Rumi
- C) M.Bag'dodiy D) A. Jomiy

6. "Men bu jangda shahid bo'laman, menga kindik qonim to'kilgan tuproqni, Xorazmni

tark etishga ruxsat yo'q". Vatanparvarlikruhida ushbu so'zlar muallifini aniqlang?

- A) J.Manguberdi B) Temur Malik C) A.Jomiy D)
- N.Kubro

7. "Alarg'a . . . ondin laqab bo'ldiki, alar kim bila munozara va mubohasa qilsalar erish, ul kishi g'olib bo'lurlar erish".

Ushbu berilgan ta'rif kim tomonidan kimga qaysi asarda aytilgan?

- A) A.Navoiy tomonida J. Rumiya-"Nasoyim ul-muhabbat"da
- B) H.Boyqaro tomonidan A.Navoiyga-"Devoni Husayniy"da
- C) A.Navoiy tomonida N.Kubroga-"Nasoyim ul-muhabbat"da
- D) N.Kubroga A.Navoiy tomonidan-"Majolis un-nafois"da

8. "N. Kubro mo'g'ullarning O'rta Osiyoga bostirib kelishini oldindan bilgan. Sharqdan fitna olovi kelyapti, endi yurtigizga boring deya shogirdlarini o'zyurtiga ketishiga da'vat qiladi. Shogirdlari-"Ustod, duo

*qiling, bu ofat daf bo'lsin"-
deganlarida, buni duo bilan
o'tkazib yuborishning iloji
yo'qligini aytadi va o'zi ham shu
jangda shahid bo'ladi".*

Ushbu ma'lumot qaysi asardan
olingan?

- A) "Nafohat ul-uns" asaridan
- B) "Risolayi Najmiddin"
asaridan
- C) "Al-usul al-ashara" asaridan
- D) "Tarixi mulki-Ajam" asaridan

9. Qaysi olim kishi ruhiyati,
ruhiy xislatlarini chuqur tahlil
qilgan, insonning nozik
holatlarini, ruhiy
kechinmalarini

puxta o'rgangach, inson ruhi
ko'zga ko'rinmas, latif
markazlardan iborat ekanligini
kashf etgan, ya'ni "latoyif
nazariyasi"ni ishlab chiqqan?

- A) J.Rumiy B) M.Bag'dodiy
- C) N.Kubro D) A.Yassaviy

10. Kimning asarlari nafaqat o'z
davri uchun, balki ayni zamonda
ham o'z-o'zi bilan kurashish,
gunoh ishlarni qilmaslik,
gunoh lazzatini totgan nafsga
mag'lubiyat alamini tottirish,
nafsnı yengishga va sabr-
qanoatli bo'lishga chaqiradi?

- A) N.Kubro B) M.Bag'dodiy C)
- J.Rumiy D) A.Yassaviy

11. Qaysi qatorda ulug' alloma
N.Kubro qalamiga mansub
asarlari berilgan?

- A) "Nafohat ul-uns" va "Risolayi
Najmiddin"

B) "Risolayi Najmiddin" va
"Al-usul al-ashara"

C) "Al-usul al-ashara" va
"Nafohat ul-uns"

D) "Tarixi mulki-Ajam" va
"Nafohat ul-uns"

12. Quyidagi qaysi
olimning ruboiylarida
dunyoviy va botiniy
ilmlarni iloji boricha
ko'proq qalblarga
singdirish uchun kurashni
va ishq dardi bilan
yonishga da'vat zamirida
mukammallikka erishish
maqsadini ko'rish
mumkin?

- A) A.Yassaviy B)
- A.Yugnakiy C) N.Kubro D)
- Abu Mansur as-Saolibiy

13. "Ishq dardi g'arib
tanimdagi jon bo'lg'ay,
Dard cheksa kishi axiyri
inson bo'lg'ay" misralari
muallifi kim?

- A) N.Kubro B) M.Bag'dodiy
- C) J.Rumiy D) A.Yassaviy

14. N.Kubro qalamiga
mansub ushbu parchada
nima nazarda tutilmoqda?
*"Bir dev bor ichimda, asti
pinhon bo'lmas,
Boshini egmak oning oson
bo'lmas"*

- A) ilmsizlik o'chog'i B) jahll
- C) beqarorlik D) nafs

15. Nafs devining boshini
yanchgan kishi qanoat

mulkining sohibqironi bo'lib,
poklik xazinasini qo'lga kiritishi
mumkin ekanligi kimning
badiiyatida asosiy mavzu bo'lib
qoldi?

- A) A.Yassaviy
B) A.Yugnakiy C) N.Kubro
D) Abu Mansur as-Saolibiy

16. Najmiddin Kubro ruboiylari
o'zbek tiliga kim tomonidan
tarjima qilingan?

- A) Jamol Kamol B) O'tkir
Hoshimov C) Nozim Hikmat D)
Tog'ay Murod

17. "Kubro" so'zining ma'nosi
qaysi qatorda berilgan?

- A) buyuk, katta B) donish, bilim
C) cheksiz ilm egasi D) noyob,
nodir

18. *"Har sabzaki suv yaqosida
yuz ochmish,
Bir ruhi farishtadir, magar ko'z
ochmish.*

*Bir xoki parivashki, yomon
qo'yma qadam,
Bu go'shaki chun lola-yu
nargis ochmish..."*

Bayt muallifi qaysi qatorda
berilgan?

- A) N.Kubro B) M.Bag'dodiy
C) J.Rumiy D) A.Yassaviy

19. *"Yo'lingda samar hadis
va afsona emish,
Ko'yingda kezib el bari
devona emish,
Savdoying ila men kabi
ming dilso'xta
Ka'ba sarimas, azimi
butxona emish..."*

N.Kubro qalamiga mansub
ushbu so'zlardagi haqiqiy
qahramon (yashirin
timsol) ni aniqlang.

- A) latofatli qiz B) majoziy
Olloh ishq C) vatan D)
oshiqning o'zi

JALOLIDDIN RUMIY

1. Jaloliddin Rumiy ruboiylarini
qaysi ijodkor mahorat bilan
o'zbek tiliga o'g'irgan?

- A) A.Oripov B) O.Sharafiddinov
C) A.Muxtor D) Jamol Kamol

2. J.Rumiy janoblarining olti
yoshligida osmon-u falakka
kisvatliglar (yashil kiyimli
farishtalar) yordamida chiqib
tushgani haqida kimning
asarida keltirilgan?

A) o'zining "Masnaviy" sida
keltirilgan

B) Navoiyning "Muhabbat
shabadalari" asarida

C) Jomiyning "Nafohat ul-
uns" asarida

D) Navoiyning "Nafis
majlislar" asarida

3. *"Zamonasining mashhur
kishisi, notiq, voyiz
(va'zxon) bo'lgan,
Najmiddin Kubroning*

yaqin shogirdlaridan bo'lib,
«Sultonul ulamo» darajasiga
erishgan. Mavqeyi baland
bo'lganligidan Xorazmshoh
bilan munosabati buzilib, oilasi,
yaqinlarini olib Balxdan
Bag'dodga ko'chib ketadi”
Berilgan ta'rif kim haqidaligini
aniqlang.

- A) N.Kubro B) M.Bag'dodiy C)
J.Rumiy
D) M.Bahouddin Valad

4. Buyuk alloma J.Rumiyning
bir necha safarlaridan so'ng
so'nggi qo'nim joyi qayer bo'ldi?
A) Xorazm B) Balx (Xuroson) C)
Shom (Suriya) D) Ko'niyo
(Turkiya)

5. Quyidagi qaysi shoir umr
bo'yi diniy aqidalar istibdod
(jabr-zulm)iga qarshi inson ruhi
erkinligini himoya qilgan, irqi,
tili va diniy mazhabidan qat'i
nazar, insonlar tengligini
tashviq etgan, diniy aqidalarga,
fikir va tuyg'ularni zanjirband
etuvchi urflarga qarshi
kurashgan?

- A) J.Rumiy B) B.Mashrab
C) N.Kubro D) A.Yassaviy

6. “Devoni kabir” (Ulug' devon),
“Masnaviy” asarlari muallifini
aniqlang.

- A) N.Kubro B) M.Bag'dodiy
C) J.Rumiy D) M.Bahouddin
Valad

7. Qaysi shoirning qo'liga qalam
olib yozgani atigi o'n sakkiz

misra bo'lib, qolganlari
“kotibi asror”lar tomonidan
ko'chada, uyda, majlisi
samoda yozib
olinaverilgan?

- A) J.Rumiy B) B.Mashrab
C) N.Kubro D) A.Yassaviy

8. J.Rumiyning “Devoni
kabir” devoniga qancha
she'r jamlangan?

- A) ikki ming B) uch ming
C) o'n ming D) o'n ikki
mingtacha

9. J.Rumiyning “Devoni
kabir” devonidagi she'rlar
qaysi janrda yozilgan?

- 1) g'azal; 2) masnaviy; 3)
qit'a; 4) fard; 5) ruboiy.
A) 1,2,5 B) 1,2,3,4 C) 1,2,4
D) 1,2,3,4,5

10. “Masnaviy” asari necha
misradan iborat?

- A) yigirma mingdan ziyod
B) o'ttiz bir mingdan oshiq
C) salkam qirq ming D) o'n
mingga yaqin

11. Qaysi asarning yagona
nizomi — erkinlik. Fikir,
ruh erkinligi, ifoda
erkinligi,
holat-kayfiyat erkinligidir?

- A) “Devoni kabir” B) “Al-
usul al-ashara” C)
“Nafohat ul-uns”
D) “Masnaviy”

12. Quyidagi shaxslardan
qaysi birining asariga

kelajak-avlod tomonidan "Forsiy Qur'on" deya nom berilgan?

- A) A.Navoiy B) So'fi Ollyor
C) B.Mashrab D) J.Rumiy

13. Quyidagi qaysi asarni olamni egallashga va o'z-o'zini anglashga intilgan inson ruhining taronasi deyish mumkin?

- A) "Xamsa" B) "Masnaviy"
C) "Al-usul al-ashara" D)
"Devoni Hikmat"

14. J.Rumiyning qaysi asari asosida o'nlab to'plamlar, arab, fors, turk tillarida yuzlab jild tahlil va talqinlar bitilgan?

- A) "Devoni kabir" B) "Ulug' devon"
C) "Nafohat ul-uns" D)
"Masnaviy"

15. J.Rumiy "Ichingdagi ichingdadir" asarida qaysi asaridagi murakkab falsafiy muhokama va mushohadalarni ravshan va sodda shaklda tushuntirib bergan?

- A) "Devoni kabir" B) "Ulug' devon"
C) "Nafohat ul-uns" D)
"Masnaviy"

16. "Ayo g'uncha, qizil qonlar aro sen o'zni tark etding, Ay on etgil, nadir seugi, nadir ul o'zni tark etmoq!" misralari muallifini aniqlang.

- A) A.Navoiy B) So'fi Ollyor
C) Mashrab D) J.Rumiy

17. Kimning asarlarini tom ma'noda o'z-o'zini, o'zlikni tanish kitobi, deb aytish mumkin?

- A) J.Rumiy B) B.Mashrab
C) N.Kubro D) A.Yassaviy

18. J.Rumiy nazdida butun borliqni harakatga keltiruvchi kuch nima edi?

- A) ilm B) nafs C) muhabbat
D) jahl

19. "...inson o'ziga o'xshagan insonga muhabbat qo'yish bilan o'z ruhiyatini, umuman, insonlik mohiyatini anglab yetadi" Ushbu so'zlar qaysi shoirning ta'limotidan bir parcha?

- A) B.Mashrab B) J.Rumiy
C) N.Kubro D) A.Yassaviy

20. "Jonim berayin, ol uni, jondin kechma, Dildan kechayin, ol, u jahondin kechma. Sen o'qsen-u men esam kamonmen hanuz, Ey o'q, sabr ayl, kamondin kechma" misralari muallifi kim?

- A) A.Navoiy B) So'fi Ollyor
C) B.Mashrab D) J.Rumiy

21. "Sendanmu chu bezor bo'layin? Yo'q, yo'q, yo'q! Bir boshqasiga yor bo'layin? Yo'q, yo'q, yo'q! To bog'i uisolingda faqat gul ko'rdim,

*Guldin kechibon, xor bo'layin?
Yo'q, yo'q, yo'q!*" misralari
muallifi qaysi qatorda berilgan?
A) J.Rumiy B) Maxtumquli
C) Fuzuliy D) N.Ganjaviy

22. *"Ey oy, agar samoda porloq
nursen,
Yorim yuzicha ravshan emas,
benursen.
Ey nargis, agarchi toza-yu
maxmursen,
Yorim ko'zicha xumor emas,
ma'zursen"*
Ushbu misralar kimga tegishli?
A) X.Huvaydo B) Maxmur
C) Anbar O tin D) J.Rumiy

23. *"Oy ketdi balandlab, biz esa
past bo'ldik,
Yor hushiga keldi, biz esa mast
bo'ldik.
Ey jon-u jahon, so'ngra nelar
bo'lganini
Sen so'ylama, chun har neki
bo'lmas, bo'ldik"* misralari
muallifi qaysi qatorda berilgan?
A) K.Xorazmiy B) H.Xorazmiy

C) J.Rumiy D) A.O'tar

24. Odamni vafodorlikka
undashga xizmat qiluvchi
ushbu so'zlar muallifini
aniqlang?
*"Ey do'sti azizlarim, judolik
etmang,
Ko'p hoy-u havas birla
xatolik etmang.
Bir jumlada so'zlar kabi
mardona turing,
Amr o'ldi vafoki, bevafoqlik
etmang"*
A) Z.M.Bobur B) J.Rumiy
C) A.Navoiy D) N.Kubro

25. Muhabbatni butun
borliqni harakatga
keltiruvchi kuchga
o'xshatgan ulug' alloma
qaysi qatorda berilgan?
A) J.Rumiy
B) Maxtumquli
C) Fuzuliy
D) N.Ganjaviy

ALISHER NAVOIY

1. Quyidagi allomalarning qaysi
birlari Xuroson diyorida
tavallud topgan?
A) Navoiy va M.Bobur
B) A. Jomiy va X.Dehlaviy
C) J.Rumiy va A.Navoiy
D) S.Saroiy va Xorazmiy

2. *"Dedi: Qay vaqtdin o'lding
ishq aro mast,*

*Dedi: Jon ermas erdi tanga
payvast"* misralari
Navoiyning qaysi asaridan
olingan?
A) "Farhod va Shirin"
B) "Layli va Majnun"
C) "Sabai sayyor" D)
"Badoye ul-bidoya"

3. Navoiy necha yoshlarida
tojik shoiri Qosim

Anvarning she'rlarini yod oladi?

- A) uch-to'rt B) to'rt-besh
C) besh-olti D) olti-yetti

4. "Tazkirat ush-shuaro"
asarining muallifi qaysi qatorda
berilgan?

- A) Qosim Anvar B) F.Attor
C) D.Samarqandiy D) Abulqosim
Bobur

5. Navoiy necha yoshidan
g'azallar yoza boshlagan?

- A) yetti-sakkiz B) to'qqiz-o'n C)
olti-yetti D) sakkiz-to'qqiz

6. Ma'lumki Navoiy "Mantiq ut-
tayr" falsafiy dostonini yod
oladi. Ushbu doston muallifi
qaysi qatorda qayd etilgan?

- A) Qosim Anvar B) F.Attor
C) D.Samarqandiy D) Abulqosim
Bobur

7. Qachon Navoiyning dong'i
butun Xurosonga tarqaladi va u
endi hukmronlar e'tiboriga
tushdi?

- A) o'n ikki-o'n uch yoshlarida
B) to'qqiz-o'n yoshlarida
C) o'n olti-o'n yetti yoshlarida
D) o'n to'rt-o'n besh yoshlarida

8. Quyidagilardan "Makorim ul-
axloq" asari muallifini aniqlang?

- A) A.Navoiy B) Mirxond
C) D.Samarqandiy D) Xondamir

9. "Sulton Abulqosim Bobur
ba'zi paytlarda ulug' amir
(Navoiy) bitgan turkiycha,
forsiycha she'rlarni mutolaa

qilar, ta'birning qadrati va
sharofatli so'zlarning
shirinligidan hayranlanar,
taajjubga tushar.

ziyrakligi, majoyimligi
uchun ofarinlar o'qir edi".
Ushbu ma'lumot kunning
qaysi asaridan keltirilgan?

- A) Navoiyning "Majolis un-
nafois"ida
B) Xondamirning
"Makorim ul-axloq"ida
C) D.Samarqandiyning
"Tazkirat ushshuaro" sida
D) H.Boyqaroning "Devoni
Husayniy"sida

10. "Majma' un-navodir"
("Nodir

to'plamlar") asari muallifi
berilgan qatorni aniqlang?
A) Qosim Anvar B) F.Attor
C) Nizomiy Samarqandiy
D) Xondamir

11. Navoiyning yigitlik
yillarida "Mantiq uttayr"
dostonidan tashqari o'zi
sevgan shoirlarning "shirin
ash'ori va rangin
ab'yotidin" ellik mingdan
ortiq baytni yod bilgani
haqida qaysi asarda
keltirilgan?

- A) Xondamirning
"Makorim ul-axloq"ida
B) o'zining "Ikki til
muhokamasi"da
C) D.Samarqandiyning
"Tazkirat ush shuaro" sida
D) H.Boyqaroning "Devoni
Husayniy"sida

12. Navoiy necha yoshida otasidan yetim qoladi va Abulqosim Bobur xizmatiga kiradi?

- A) o'n to'rt yoshida B) o'n ikki yoshida
C) o'n yoshida D) o'n besh yoshida

13. Xurosonda kim Navoiyni o'z tarbiyasiga oladi. Uning iqtidorini, qobiliyatini e'zozlab, bilim olishi, ijod qilishi va shoirlik malakasini oshirishiga e'tibor qaratadi?

- A) Xoja Abulays B) H.Boyqaro
C) Ahmad Hojibek D) Abulqosim Bobur

14. Hazrat Alisher forscha asarlariga qanday taxallusni qo'llagan?

- A) "Navoiy" B) "O'tkinchi" C) "Foniy"
D) B va C javoblar

15. Navoiy quyidagi qaysi shaxslar haqida biografik (tarjimayi hol) asarlar yozgan?

- A) H.Boyqaro va A.Jomiy
B) S.H.Ardasher va P.Muhammad
C) F.Attor va A.Samarqandiy
D) A.Bobur va H.Bayqaro

16. Navoiy necha yoshida Abdurahmon Jomiy bilan tanishadi?

- A) o'n ikki-o'n uch yoshlarida
B) o'n sakkiz-o'n to'qqiz yoshlarida

C) o'n olti-o'n yetti yoshlarida
D) o'n to'rt-o'n besh yoshlarida

17. Navoiy qachon Samarqandga o'qishga keladi?

- A) 1455-yil B) 1460-yil
C) 1466-yil D) 1456-yil

18. Navoiy Samarqandda kimdan saboq oladi?

- A) Xoja Fazlulloh Abulaysdan
B) Sayid Hasan Ardasherdan
C) Pahlavon Muhammaddan
D) Davlatshoh Samarqandiydan

19. Navoiyning qasida janridagi asarini belgilang?

- A) "Navodir un-nihoya"
B) "Majolis un-nafois"
C) "Xazoyin ul-ma'oniyy" D) "Hiloliya"

20. Samarqandda Navoiyni kim o'z homiyligiga olib, moddiy va ma'naviy yordam ko'rsatadi?

- A) Xoja Fazlulloh Abulaysdan
B) Sayid Hasan Ardasherdan
C) Pahlavon Muhammaddan
D) Ahmad Hojibek

21. Quyidagi hukmdorlardan qaysi biri "Vafoiy" taxallusi bilan she'rlar yozgan?
 A) Xuroson hukmdori Abulqosim Bobur
 B) Samarqand hokimi Ahmad Hojibek
 C) Movarounnahr hukmdori Abu Said
 D) Xuroson shohi Husayniy
22. "Hiloliya" qasidasi nima munosabat bilan yozilgan?
 A) A. Boburning taxtga chiqish munosabati bilan
 B) Otasi G'iyosiddinning vafoti munosabati bilan
 C) Ustozi A. Jomiyning vafoti munosabati bilan
 D) H. Boyqaroning taxtga chiqish munosabati bilan
23. "Hiloliya" so'zining ma'nosi qaysi qatorda berilgan?
 A) "porloq quyosh" B) "so'nayotgan oy"
 C) "botayotgan quyosh" D) "yangi oy"
24. Navoiy Husayn Bayqaro xizmatida dastlab qanday lavozimga ko'tariladi?
 A) vazirlik B) joribkashlik
 C) muhrdorlik D) hokimlik
25. Navoiy har yili qancha bevahechoraga kiyim-kechak, oziq-ovqat ulashib turgan?
 A) mingga yaqin B) ikki mingga yaqin
 C) uch mingga yaqin D) to'rt mingga yaqin
26. Navoiy Husayn Boyqaro tomonidan 1472-yil qanday lavozimga ko'tariladi?
 A) vazirlik B) joribkashlik
 C) muhrdorlik D) hokimlik
27. Navoiy tomonidan bunyod etilgan quyidagi inshootlarni turi bilan muvofiq joylashtiring?
 1) "Ixlosiya"; 2) "Xalosiya"; 3) "Shifoia"; 4) "Dorul-huffoz"; 5) "Jome".
 a) qiroatxona; b) madrasa; c) masjid; d) xonaqoh; e) tabobatxona.
 A) 1-b, 2-d, 3-e, 4-a, 5-c
 B) 1-b, 2-a, 3-e, 4-d, 5-c
 C) 1-e, 2-d, 3-b, 4-a, 5-c
 D) 1-b, 2-d, 3-e, 4-c, 5-a
28. Quyidagilardan Navoiyning birinchi she'riy devonini aniqlang?
 A) "Badoye ul-bidoya"
 B) "Navodir un-nihoya"
 C) "Xazoyin ul-ma'oniyy" D) "Chor devon"
29. Navoiyning 1486-yilda tartib bergan devonining nomi qaysi qatorda keltirilgan?
 A) "Badoye ul-bidoya"
 B) "Navodir un-nihoya"
 C) "Xazoyin ul-ma'oniyy"
 D) "Chor devon"

30. Navoiy "Xamsa"si qaysi davr oralig'ida bunyod etilgan?"

- A) 1476-1486-yillar B) 1483-1485-yillar
C) 1498-1501-yillar D) 1493-1495-yillar

31. Quyidagi qaysi asarda "Rostlik ta'rifida" nomli bob uchraydi?

- A) "Hayrat ul-abror"
B) "Navodir un-nihoya"
C) "Xazoyin ul-ma'oniyy"
D) "Farhod va Shirin"

32. Qachon Navoiy o'zbek tilida yozgan hamma she'rlaridan yaxlit bir devon tuzishga kirishdi?

- A) 1491-1492-yillar B) 1481-1482-yillar
C) 1500-1501-yillar D) 1493-1495-yillar

33. "Rostliq ta'rifida" bobi "Hayrat ul-abror" dostonining nechanchi maqolatidan joy olgan?

- A) birinchi B) uchinchi C) o'ninchi D) o'n uchinchi

34. Hazrat Navoiyning 1491-1499-yillarda yaratilgan asari (devoni) ni aniqlang.

- A) "Xazoyin ul-maoniyy"
B) "Ma'nolar xazinasi" C) "Chor devon"
D) A,B va C javoblar

35. Tarix sir-asrorlariga bag'ishlangan "Tarixi muluki Ajam" va "Tarixi anbiyo va

hukamo" asarlari muallifini aniqlang?

- A) A.Navoiy B) Mirxond
C) D.Samarqandiy D) Xondamir

36. Navoiyning tazkirashunoslikka bag'ishlangan asari qaysi va u qachon yaratilgan?

- A) "Mezon ul-avzon"-1492-yil
B) "Majolis un-nafois"-1491-yil
C) "Mahbub ul-qulub"-1495-yil
D) "Lison ut-tayr"-1489-yil

37. *"Yo'l qancha to'g'ri bo'lsa, maqsad shuncha yaqin, yo'l egri bo'lsa, maqsad uzoqlashganidan ajablanmaslik kerak".*

Ushbu hikmatli so'zlar qaysi asardan olingan?

- A) "Layli va Majnun"
B) "Mahbub ul-qulub"
C) "Hayrat-ul-abror"
D) "Farhod va Shirin"

38. *"Sham bo'yi to'g'ri bo'lganligi uchun*

qorong'ida bazmning shohidiga aylandi.

Parvona egri uchish qilib aylangani uchun sham

o'tiga urilib kuyib ketdi.

To'g'riligi uchun sham yonib bitadi, lekin boshdan

so'zlari qaysi asardan olingan?

- A) "Sabayi sayyor"

B) "Hayrat ul-abror" C) "Lison ut-tayr" D) "Nasoyim ul-muhabbat"

39. Navoiyning adabiyot nazariyasiga bag'ishlangan asarini belgilang?

- A) "Mezon ul-avzon" B) "Majolis un-nafois"
C) "Mahbub ul-qulub" D) "Lison ut-tayr"

40. "Sarv to'g'ri qomatli bo'lgani uchun doim ko'm-ko'k, zavol bo'rmaydi. Sunbula bog'dagi har giyohga chirmashgani uchun egrilik uning yuzini qaro qildi"
Ushbu satrlar qaysi asardan parcha hisoblanadi?

- A) "Layli va Majnun"
B) "Mahbub ul-qulub"
C) "Hayrat-ul abror"
D) "Farhod va Shirin"

41. Quyidagi qaysi alloma "Ajam talqlari tarixi" va "Payg'ambarlar va hukmdorlar tarixi" nomli asarlar yozgan?
A) Xondamir B) Mirxond
C) D.Samarqandiy D) A.Navoiy

42. Qaysi asarda "ilon egri yurish egriganligi uchun og'zida qaynash, oshiranaqsh, ostida xazina qaynadi", "Yulduz to'g'ri uchgani uchun yonib ketadi", "Salla egri uchgani uchun odamning boshiga qaynab olgan", "Hilol egriligi sabab odamning eng baland joyini qaynadi-Egrilik martabasi balandligi"

qalamning xatosidir, misollar shuning uchun keltirildiki, to'g'ri bo'lish oson emas" kabi so'zlarni uchratish mumkin?
A) "Sabayi sayyor" B) "Hayrat ul-abror" C) "Lison ut-tayr"
D) "Nasoyim ul-muhabbat"

43. Adabiyotimiz tarixida aruz vazni haqida yozilgan ilk asarni belgilang?
A) "Muxtasar"
B) "Ilmi ash'orning qoidai avzoni"
C) "Me'zon ul-avzon"
D) "Muhokamat ul-lug'atayn"

44. Qaysi asarda "To'g'rilik bilan egrilik hech qachon teng bo'lolmaydi. Egrilikbuzuqlikdir, to'g'rilik-haqdir" deb yozib qo'yilgan?
A) "Qutadg'u bilig"da
B) "Yatimat ut-dahr"da
C) "Hayrat ul-abror"da
D) "Naqliya so'zlar"da

45. Hazrat Navoiy ijodidagi eng so'ngi asar qaysi asar bo'ldi?
A) "Mezon ul-avzon"
B) "Majolis un-nafois"
C) "Mahbub ul-qulub" D) "Lison ut-tayr"

46. "Yashin hamma yoqni yoritisa ham, egriligi uchun yerga botib ketadi. Quyosh

aksi turg'un (qimirlamay turgan) suvda tep tekis ko'rinadi, mavjlanib turgan suvda esa egri-bugri ko'rinadi"

Ushbu hikmatli so'zlar qaysi asardan olingan?

- A) "Sabayi sayyor" B) "Hayrat ul-abror" C) "Lison ut-tayr" D) "Nasoyim ul-muhabbat"

47. "Sher bilan durroj" hikoyati "Hayrat ul abror" dostonining nechanchi maqolatida keltirilgan?

- A) birinchi B) uchinchi C) o'ninchi D) o'n uchinchi

48. Navoiy "Xamsa" sining dastlabki dostoni qaysi javobda keltirilgan?

- A) "Sabayi sayyor" B) "Hayrat ul-abror"
C) "Layli va Majnun"
D) "Farhod va Shirin"

49. "Kimki yolg'onchilikni shior qilib olgan bo'lsa, uni musulmon deb bo'lmaydi, yolg'onni xalq bilmasligi mumkin, ammo tangri voqif". Berilgan ushbu so'zlar qaysi asarda yozib qo'yilgan?

- A) "Qutadg'u bilig" da
B) "Yatimat ut-dahr" da
C) "Hayrat ul-abrorda"
D) "Naqliya so'zlar" da

50. "Rostliq ta'rifida" nomli badiiy qism "Hayrat ul abror" ning nechanchi maqolatidan joy olgan?

A) o'n uchinchi B) o'n yettinchi C) beshinchi D) o'ninchi

51. "Eldan qanchalik maxfiy tutmasin, yolg'on bir kun oshkorlanadi. Kimki yolg'onchi sifatida tanilgan bo'lsa, uning chin so'ziga ham hech kim ishonmaydi. Har qancha noiloj ahvolda qolganda ham, chin gapirishning iloji bo'lmasa yolg'on ham gapirma" Berilgan ushbu so'zlar qaysi asardan olingan?
A) "Qissasi Rabg'uuzi"
B) "Devoni Mashrab"
C) "Mahbub ul-qulub" D) "Hayrat ul-abror"

52. "Qabila boshlig'i tangriga ko'p yolvorib, istagan umidiga yetdi, ya'ni uning maqsadi farzand edi, xudo unga voris berdi... U vorisgina emas, ishq ahlining murod qabilasidir. Ishqning tug'ilishi bir bashariy qatradan ekan, o'sha modda mano sadafining ishq gavharidur". Ushbu so'zlar kimning ta'rifini chizishga xizmat qilmoqda?
A) Layli B) Qays C) Farhod D) Shirin

53. "Ruxsorida lam'ai malohat, Guftorida nash'ai fasohat.

*Atrofdin el kelib talosha,
Ul nodirani qilib tamosha.
Ba'zi yuzidin topib tahayyur,
Ba'zi so'zidin qilib tafakkur*
misralarida kim ta'riflanmoqda?
A) Layli B) Qays C) Farhod D)
Shirin

54. Navoiy asarlarini yozilgan sanalari bilan muvofiq joylashtiring.

- 1) "Mahbub ul-qulub"; 2) "Muhokamat ullug'atayn";
3) "Lison ut-tayr";
4) "Nasoyim ul-muhabbat"; 5) "Mezon ul-avzon";
6) "Majolis un-nafois";
7) "Xazoyin ulma'oniy".
a) 1499-y; b) 1491-y; c) 1492-y;
d) 1496-y; e) 1499-y; f) 1500-y.
A) 1-f, 2-e, 3-a, 4-d, 5-c, 6-b, 7-a
B) 1-a, 2-a, 3-e, 4-d, 5-c, 6-b, 7-f
C) 1-a, 2-e, 3-b, 4-d, 5-f, 6-b, 7-c
D) 1-f, 2-b, 3-e, 4-c, 5-c, 6-e, 7-a

55. *"Ko'ngli sori ishq bo'ldi moyil,
Kim, yo'q manga bo'ylapok manzil,
Qo'ymas edi tegrasi-dagi el,
Kim, esgay aning sori sovuq yel,
Bo'lmay g'ofil dame g'am-u dard,
Ulg'aytibon oni dardparvard"*
misralarida kim ta'riflanmoqda?
A) Layli B) Qays
C) Farhod D) Shirin

56. Qays (Majnun) qaysi qabiladan?

- A) Bani'omar B) Hay
C) Naufal D) Nayman

57. Qays maktabga borganda Layli nima uchun maktabga bormagandi?

- A) Qaysni sevib qolgani uchun, undan iymangani uchun
B) kasal bo'lgani uchun
C) otasi qo'yrnagani uchun
D) yurtini yov bosgani uchun

58. *"Jisminki, bor erdi yosimin gul,
Hummo qilur erdi otashin gul!*

*Terkim gulidin bo'lib ravona,
Uyni qilibon gulobxona"*
misralarida qaysi qahramon ta'rifi chizilmoqda?
A) Qays B) Layli C) Farhod
D) Shirin

59. *"Qizlar bila azmi gulshan etgay,
Gulshanni jamoli ravshan etgay.
Maktabni yorutg'ach ul pari chehr,
Andoqki sipehr gunbadin mehr"*

Ushbu ta'rif qaysi qahramonga tegishli?
A) Qays B) Layli C) Mehr
D) Shirin

MOHLAR OYIM NODIRA

1. Mohlar oyim asosan qaysi taxallusi bilan mashhur bo'lgan?
A) Nodira B) Komila
C) Maknuna D) Mohlar oyim
2. Mohlar oyim o'zbekcha she'rlariga qaysi taxallusni qo'llagan?
A) Nodira B) Komila
C) Maknuna D) Mohlar oyim
3. Mohlar oyim forscha she'rlariga qaysi taxallusni qo'llagan?
A) Nodira B) Komila
C) Maknuna D) Mohlar oyim
4. Mohlar oyim Nodira onasining ismi qaysi qatorda berilgan?
A) Oybibim B) BibiXadicha
C) Quyoshxon D) Oybegim
5. Mohlar oyim Nodira tavallud togan Andijon bu paytda qaysi xonlik tarkibida edi?
A) Xiva xonligi B) Buxoro amirligi C) Qo'qon xonligi
D) Toshkent bekligi
6. 1807-yil Mohlar oyim Nodirani kimga uzatishadilar?
A) Olimxonga B) Umarxonga
C) Xudoyorxonga D) Amir Nasrulloğa
7. Mohlar oyim Nodira xalq onasi sifatida qaysi davlatni boshqarishda ham faol ishtirok etib, davlat arbobi, mohir siyosatdon sifatida faoliyat olib borgan?
A) Xiva xonligi B) Buxoro amirligi C) Qo'qon xonligi
D) Toshkent bekligi
8. Shahzoda Umarxon qachon davlat hukmdori sifatida taxtga ko'tarildi?
A) 1807-yil B) 1810-yil
C) 1815-yil D) 1830-yil
9. Quyidagi ijodkorlardan qaysi birlari Mohlar oyim Nodira qo'lida saboq olgan?
A) Uvaysiy, Mahzuna, Dilshod Barno
B) Zebiniso, Anbar Otin, Uvaysiy
C) Dilshod Barno, Zebiniso, Anbar Otin
D) Mahzuna, Muhabbat, Zebiniso
10. Qachon Mohlar oyim Nodira taqdir taqozosi bilan bevosita siyosat maydoniga kirib keldi?
A) 1822-yil B) 1810-yil
C) 1820-yil D) 1830-yil
11. Qachondan boshlab Mohlar oyim Nodira ijodida hijron tuyg'ulari o'z aksini topa boshladi?
A) 1822-yil B) 1810-yil
C) 1820-yil D) 1830-yil

12. Mohlar oyim Nodiraning farzandlari ismi qaysi qatorda berilgan?

- A) Sheralixon, Sulton Muhammadxon
- B) Muhammad Alixon, Sulton Muhammadxon
- C) Muhammad Alixon, Mallaxon
- D) Murodxon, Sulton Nasrulloxon

13. *"Fig'onkim, gardishi davron ayirdi shahsuvorimdin.*

G'amim ko'p, ey ko'ngil, sen bexabarsen holi zorimdin"

Mohlar oyim Nodira qalamiga mansub ushbu she'r qanday munosabat bilan yozilgan?

- A) Umarxonning davlat ishlari tufayli undan biroz yiroqlashishi munosabati bilan
- B) shogirdlaridan ayrimlarining qayg'uli olimi tufayli
- C) Umarxonning bevaqt vafoti munosabati bilan
- D) o'glining davlat ishlari tufayli undan biroz yiroqlashishi munosabati bilan

14. Mohlar oyim Nodira qaysi o'glining nomidan vasiy sifatida mamlakatni boshqarishda ishtirok etadi?

- A) Sulton Muhammadxon
- B) Muhammad Alixon
- C) Sheralixon D) Murodxon

15. Mumtoz adabiyotimiz gul-toji Mohlar oyim Nodira

ayanchli o'lim topdi, ya'ni qatl etildi. Bu voqea kimning ta'sirida va bevosita ishtirokida bo'ldi?

- A) Xiva xoni Olloqulixon
- B) Buxoro amiri Nasrulloxon
- C) Toshkent hokimi Yunusxoja
- D) Qoshg'ar eligi (xoni) Jahongirxo'jaxon

16. Mohlar oyim Nodiraning bizgacha nechta devoni saqlanib qolgan?

- A) 1 ta B) 2 ta C) 3 ta D) 4 ta

17. Mohlar oyim Nodiraning "Firoqnoma" she'ri necha bandli, necha misradan iborat?

- A) 10 misrali 14 banddan iborat
- B) 14 misrali 10 banddan iborat
- C) 8 misrali 10 banddan iborat
- D) 10 misrali 10 banddan iborat

18. Mohlar oyim Nodiraning *"Fig'onkim, gardishi davron ayirdi shahsuvorimdin"*

deb boshlanuvchi g'azali necha baytdan tashkil topgan?

- A) besh baytdan B) olti baytdan
- C) yetti baytdan D) sakkiz baytdan

19. Mohlar oyim Nodiraning umr yo'ldoshi

Amir Umarxon qanday taxallus bilan ijod etgan?

- A) Umaro B) Saidiy
C) Amiriy D) Oshigly

20. "G'uborim ishq vodiysida barbod o'ldi andog'kim, Biyobonlarda Majnun to'tiyo izlar g'uborimdin"

Bayt muallifi kim va baytda qanday she'riy san'at qo'llanilgan?

- A) Amiriy, talmeh B) Nodira, talmeh
C) Amiriy, iyhom D) Nodira, iyhom

21. "Qizil qondur sirishkim zafarondur chehravi olim. Meni kim ko'rsa farq etmas, xazon birla bahorimdin"

Mohlaroyim Nodira qalamiga mansub ushbu baytda qanday she'riy san'at qo'llanilgan va ostiga chizilgan so'zlarning ma'nosi nima?

- A) husni talil, ko'z yosh, sariq tus, qizil yuz
B) mubolag'a, ko'z yosh, sariq tus, qizil yuz
C) husni talil, ko'z dorisi, qizil tus, sariq yuz
D) mubolaga, ko'z dorisi, qizil tus, sariq yuz

22. "Buzuldi ro'zg'orim, xonayi ayshim xarob o'ldi, Na rohat ko'rgayman emdi buzulg'on ro'zg'orimdin. Biyobonlarni izlab topmadim yorim so'rog'ini,

Berurman jon, sabo nogah xabar keltursa yorimdin" Yor hajrida bitilgan ushbu satrlar muallifi qaysi qatorda berilgan?

- A) Jahon Otin Uvaysiy
B) Mohlar oyim Nodira
C) Dilshodi Barno
D) Anbar Otin

23. "Diyorim ahli mendin yorsiz begona bo'lmishlar, Ki men ham yorsiz ozurdame yor-u diyorimdin.

Gahi yirtib yaqo, gah qon yutub, gahi fig'on ettim, Nalar o'tti bu axshom, . . . , joni

fisorimdin" She'r muallifi kim va ostiga chizilgan so'zlar ma'nosi nima?

- A) Nodira, ozurda-ranjigan, figor-yaralangan
B) Uvaysiy, ozurda-ranjigan, figor-yaralangan
C) Nodira, ozurda-yaralangan, figor-ranjigan
D) Uvaysiy, ozurda-yaralangan, figor-ranjigan

24. Mumtoz adabiyotimizda qaysi ijodkor "Ehtiyoj" nomli g'azal bitgan?

- A) Jahon Otin Uvaysiy
B) Mohlar oyim Nodira
C) Dilshodi Barno D) Muqumiy

25. Mohlar oyim Nodiraning "Ehtiyoj"

g'azali necha baytdan iborat?
A) yetti B) sakkiz C) to'qqiz D)
o'n

26. Quyidagi qaysi adabiy
atamaning nomi arabcha "ipga
terilgan marvarid" ma'nosini
anglatadi?
A) masnaviy B) muashshar
C) musammat D) mustasne'

27. "Qilmagil zinhor ehtiyoj,
Kim, aziz elni qilur xor ehtiyoj.
Hech kim olamda forug'bol
emas,
Har kima o'z miqdoricha bor
ehtiyoj". Mohlaroyim Nodira
qalamiga mansub ushbu
misralardagi ostiga chizilgan
so'zning ma'nosi qaysi qatorda
berilgan?
A) xotirjam, ehtijojsiz B)
zorlangan C) muhtojlik D)
mohir, epchil

28. Mohlar oyim Nodira
qalamiga mansub "Ehtiyoj"
g'azalidagi begona bayt qaysi
qatorda berilgan?
A) Qilmagil zinhor ehtiyoj,
Kim, aziz elni qilur xor ehtiyoj.
B) Yor vaslini tilarman, Nodira,
Atladi ko'nglimni afgor ehtiyoj.
C) Qil ravo, albatta, oshiq
hojatin,
D) Qilmagil arz etsa ag'yor ehtiyoj.
E) Bir tarahhum zohir etsang
etgusi,
Qildi husningga meni zor
ehtiyoj.

29. Mohlar oyim Nodira
qalamiga mansub "Ehtiyoj"
g'azali misralarida Mohlar
oyim uchun qanday ehtiyoj
haqida so'z bormoqda?
A) yor vasliga bo'lgan
ehtiyoj
B) g'anilikka bo'lgan
ehtiyoj
C) shunchaki hayotiy
(maishiy) ehtiyojlar
D) farzand vasliga bo'lgan
ehtiyoj

30. O'zbek she'riyatida
kimning yaratgan muashshari
muashshar janrining yuksak
namunasi bo'lib qolmoqda?
A) Komil Xorazmiy B)
Zavqiy
C) Furqat D) Mohlar oyim

31. "Qizil qondur sirishkim
za'farondur chehrayi olim,
Meni kim ko'rsa farq
etmas, xazon birla
bahorimdin".
Mohlaroyim Nodira
qalamiga mansub ushbu
baytda qanday she'riy
san'at qo'llanilgan?
A) tazod B) istiora C)
tanosub D) tamsil

32. Nodira muashsharining
birinchi bandidagi radifni
aniqlang.
A) falak B) aylar C) aylar
falak D) ayladi

33. Nodira muashsharining o'ninchi bandida nimaga murojaat qiladi?

- A) falakka B) bodi saboga
C) mug'anniyga D) ko'ngilga

34. Nodira muashsharining o'ninchi bandida qaysi taxallusini qo'llaydi?

- A) Nodira B) Komila C) Maknuna D) Mohlar oyim

35. Mohlar oyim Nodira ijodida qaysi mavzu yetakchilik qiladi?

- A) vatanga muhabbat B) hijron, ayriliq C) hasrat, sog'inch, firol
D) B va C javoblar

36. *"Hech kim, yo Rab, jahonda yoridan ayrilmasun, Jondin ortuq, mehribon dildoridin ayrilmasun"*

misralari kimning beg'ubor ichki dunyosini, ezgu istaklarini va umuman insoniy kechinmalarini yorqin namoyon etgandir deyish mumkin?

- A) Jahon Otin Uvaysiy
B) Mohlar oyim Nodira
C) Dilshodi Barno D) Muqimiy

MUHAMMAD AMINXO'JA MUQIMIY

1. Otasi Mirzaxo'ja, onasi Bibioysha, hunarmand oilasida dunyoga kelgan, XIX asrning 2-yarmi XX asr boshlarida yashab ijod etgan qo'qonlik demokratik ijodkorni aniqlang?

- A) Zavqiy B) Furqat
C) Komil Xorazmiy D) Muqimiy

2. Muqimiy adabiyotning qaysi janrlarida qalam tebratgan?

- 1) g'azal; 2) musaddas; 3) muxammas; 4) murabba'; 5) ruboiy; 6) masnaviy; 7) qit'a.
A) 1,2,3,4,5,6,7 B) 1,3,4,6
C) 1,3,4,5,7 D) 2,3,6,7

3. Qaysi shoirning ijodida "Tole zabunlik", "Zulm", "Jabr-u sitam", "Charxi kajraftor" dan arz qilib, "bulbullar o'rnini zog'lar" olgani, "ahli tamiz" xor

bo'lib, "nodonlar" ning izzat-ikromda ekanligidan shikoyatni ko'rish mumkin?

- A) Zavqiy B) Furqat
C) Komil Xorazmiy D) Muqimiy

4. Muqimiyning *"Navbahor, ochildi gullar, sabza bo'ldi bog'lar"* deb boshlanuvchi she'ri qaysi janrda?

- A) g'azal B) murabba'
C) muxammas D) masnaviy

5. Qaysi ijodkor o'z she'rlaridan birida "O'yanshib, gohi tabiatni qilaylik chog'lar" deya

jo'ralar, o'rtoqlarni suhbatga chorlaydi?

- A) Fitrat B) Uvaysiy
C) Muqimiy D) Sakkokiy

6. *"Hayfkim ahli tamiz ushbu mahalda xor ekan, Oldilar har yerda bulbul oshiyonin zog'lar"*

Bayt muallifi kim, baytda qanday san'at qo'llanilgan, ostiga chizilgan so'zning ma'nosi nima?

- A) Muqimiy, iyhom, ziyolilar
B) Muqimiy, tashbeh, fahm egalari
C) Maxmur, iyhom, ziyolilar
D) Maxmur, tashbeh, fahm egalari

7. Muqimiyning *"Navbahor, ochildi gullar, sabza bo'ldi bog'lar"* deb boshlanuvchi g'azali necha baytdan iborat?

- A) besh B) olti C) yetti D) sakkiz

8. Muqimiyning *"Zulm ila qahr-u g'azab izhor qilmoq shunchalar"* deb boshlanuvchi she'ri qaysi janrda?

- A) g'azal B) murabba'
C) muxammas D) masnaviy

9. Muqimiyning *"Zulm ila qahr-u g'azab izhor qilmoq shunchalar"* deb boshlanuvchi she'ri necha baytdan iborat?

- A) besh B) olti C) yetti D) sakkiz

10. Muqimiyning *"Emdi sendek, ono, janon qaydadur"* deb boshlanuvchi she'ri qaysi

janrda?

- A) g'azal B) murabba'
C) muxammas D) masnaviy

11. Hozirgi kunda kuyga solingan va el orasida juda mashhur bo'lgan *"O'zim har joydaman ammo ko'nglim sandadur"* radifli she'r muallifi qaysi qatorda berilgan?

- A) Zavqiy B) Feruz
C) Komil Xorazmiy D) Muqimiy

12. Muqimiyning *"O'zim har joydaman ammo ko'nglim sandadur"* radifli she'ri necha banddan iborat?

- A) besh B) olti C) yetti D) sakkiz

13. *"Yo'q sen kabi malohatlik, Ko'rganmukin misolingni zamona, Bo'lib xalq ichida mundog' afsona"* misralari Muqimiyning qaysi she'ridan olingan?

- A) *"O'zim har joydaman ammo ko'nglimsandadur"* radifli she'ridan
B) *"Sayohatnoma"* sidan
C) *"Zulm ila qahr-u g'azab izhor qilmoq shunchalar"* deb boshlanuvchi she'ridan
D) *"Navbahor, ochildi gullar, sabza bo'ldi bog'lar"* deb boshlanuvchi g'azalidan

HAMID OLIMJON

1. *"Baxtlar vodiysi"*, *"O'rik gullaganda"*, *"Bahorni sog'inganda"*, *"Daryo kechasi"*, *"Ishim bordur o'sha ohuda"*, *"G'uncha yanglig' burkanib"*, *"G'azal"* she'rlari muallifi qaysi javobda berilgan?

- A) Zulfiya B) H.Olimjon
C) Shuhrat D) A.Oripov

2. "U tug'ma va nodir talant edi, uning qonida, o'zligida, ko'z qorachig'ida, to'qson ikki tomirida tug'ma bir zukkolik, shoirona bir sajiya, bilgichlik, burrolik, nurbaxshlik, yorqin qalb, odob ayon, peshanasida va yirik ko'zlarida ulug'lik ochiq-oydin edi. Uning bilmgani oz, o'qimagani kam edi. Hammadan, har narsadan xabardor, qisqaroq aytganda, chin ma'nosi bilan o'qimishli qalamkash edi".

Ushbu ta'rif kimga kim tomonidan aytilgan?

- A) H.Olimjon tomonidan Mirtemirga
B) G'.G'ulom tomonidan Saida Ahmadga
C) Mirtemir tomonidan H.Olimjonga
D) Said Ahmad tomonidan G'.G'ulomga

3. H.Olimjonning "G'azal" she'rining bahri qaysi qatorda berilgan?

- A) hazaji musammani solim
B) mutaqoribi musammani solim

- C) hazaji musaddasi mahzuv
D) ramali musammani solim

4. "1909-yil Jizzax viloyatida tug'ilgan, onasi Komila aya, bobosi Mulla Azim qo'lida tarbiyalangan. Mardikor olish, bosqinchilarga qarshi xalq qo'zg'olonlar natijasida vayron bo'lgan shahar-qishloqlarni o'z ko'zi bilan ko'rgan" satrlari qaysi adib tarjimaiy holiga tegishli?

- A) Zulfiya B) H.Olimjon
C) Shuhrat D) A.Oripov

5. Quyidagi adiblardan qaysi birlari "Bolalik" nomli asar yozgan?

- A) Zulfiya, Oybek B) H.Olimjon, Oybek
C) Shuhrat, G'.G'ulom
D) A.Oripov, E.Vohidov

6. Quyidagi adiblardan qay birlari o'zlaridan oldingi ustoz adiblar she'riga tazmin yozishgan?

- A) Zulfiya, Mashrab, Nodira
B) Zulfiya, Mashrab, C) Nodira, Uvaysiy D) Mashrab, Lutfiy

7. Quyidagilardan kim "G'azal" nomli she'r yozgan?

- A) G'.G'ulom B) Said Ahmad
C) RaufParfi D) H.Olimjon

8. "Mayli deyman va qilmayman
g'ash, Xayolimni gulga
o'rayman;

Har bahorda chiqqanda
yakkash,

Baxtim bormi deya so'rayman"
misralari kimning she'ridan
olingan?

A) Zulfiya B) H.Olimjon
C) Oybek D) A.Oripov

9. "Mana senga olam-olam gul,
Etagingga siqqanicha ol,
Bunda tole har narsadan mo'l,
To o'lguncha shu o'lkada qol"
misralari qaysi she'rdan
olingan?

A) "G'azal" B) "Bahor keldi seni
so'roqlab"

C) "O'rik gullaganda" D)
"Sog'inish"

10. H.Olimjonning "G'azal"
she'ring taqtesi
(paradigmasi) qaysi qatorda
berilgan?

A) foilotun-foilotun-
foilotun-foilotun

B) mafoiylun-mafoiylun-
mafoiylunmafoiylun

C) mustaf ilun-mustafilun-
mustafilun

D) faulun-faulun-faulun-
faal

11. H.Olimjonning "G'azal"
she'ri radifi qaysi qatorda
berilgan?

A) bo'lsam B) uzra ... bo'lsam

C) bol bo'lsam D) bir ... bo'lsam

SAIDA ZUNNUHOVA

1. "Taniqli shoir 1926-yil 15-
fevralda Andijonda tug'ildi.

1947-1952-yillarda Toshkent
davlat universitetida filologiya
fakultetida o'qidi. Talabalik
yillaridayoq bir qator
to'plamlari nashr etildi"

Ushbu so'zlar kimning tarjimai
holini yoritmoqda?

A) Zulfiya B) S.Zunnunova

C) Shukurullo D) H.Olimjon

2. S.Zunnunovanning she'riy
to'plamlarini aniqlang.

A) "Ruh bilan Suhbat" (1966)

B) "Qizingiz yozdi" (1948)

C) "Yangi she'rlar" (1950)

D) B,C javoblar

3. "Kurashsiz, mehnatsiz
shodlik, kulgini
O'g'irlik mol deyman,
qilaman hazar.

Qalbimning parchasi
singmasa agar

Rozimasman, birov hadya
etsa zar" misralari kimning
she'rda chizilgan surati?

A) Zulfiya B) S.Zunnunova

C) S.Ahmad D) H.Olimjon

4. "Partizan yashirgan ona-
yu o'g'il

Hatto o'zimizning mard Ostonqul,
Fashistni titratgan
Rahimovichgacha,
To'yehi Eryigitov, Hakimovgacha-
Hammamiz shu yer da o'q tomir
bo'lib

Yerni yelkamizda tutib
yotibmiz... ”

misralari kimning she'ridan
olingan?

- A) Zulfiya B) S.Zunnunova
C) G'.G'ulom D) H.Olimjon

5. Qaysi ijodkorlar o'z ijodida
surat bilan suhbat qurib asar
yaratgan?

- A) Zulfiya, Mirtemir
B) Mirtemir, S.Zunnunova
C) I.Yusupov, Mirtemir
D) H.Olimjon, Zulfiya

6. S.Zunnunovanning “Ruh bilan
suhbat” asari qaysi janrda?

- A) ballada B) lirik doston
C) muxammas D) g'azal

7. “Yetimlik nima gap, shu
murgak jonlar Ko'ksiga
beayov otishgan-ku o'q.
(Joningdan aylanay, oh,
bolajonlar,
Unutib bo'larmi u
kunlarni? Yo'q!)”

misralari qaysi she'rdan
olingan?

- A) “Sen yetim emassan”
B) “Sog'inish”
C) “Surat”
D) “Ruh bilan suhbat”

8. S.Zunnunovanning “Ruh
bilan suhbat” she'rida kim
bilan kim suhbat quradi?

- A) ona urushda halok
bo'lgan o'g'li bilan
B) ona urushda shahid bo'lgan
turmush o'rtog'i bilan
C) urushdan qaytgan jangchi
o'z bevafo yori bilan
D) urushdan qaytgan
jangchi o'z onasi bilan

XX ASR ADABIYOTI NAMUNALARI

ERKIN VOHIDOV

1. “Otam frontda ekanida onam
qishloq kengashida kotiba bo'lib
ishlar, qiyinchilik bilan kun kechirar
edik. Jo'xori poyasini shimib tilimni
qonatganim, bolalarga qo'shilib
kunjara yeganim uchun onam
yuzimga shapaloq urgani va
o'zi kechgacha yig'laganini
unutmayman”

Ushbu parcha kimning tarjimai
holidan olingan?

- A) O'tkir Hoshimov B) Erkin
Vohidov C) Tohir Malik D) G'afur
G'ulom

2. “1936-yili Farg'ona viloyatida
Oltiariq tumanida o'qituvchi
oilasida tug'ilgan. Otasi
Oltiariqning o'qimishli, onasi
odamlaridan
bo'lib, dilkash, so'zga chet
kishi bo'lgan. Urush tufayli
otasidan barvaqt judo bo'lib
1945-yilda onasi bilan

Toshkentga keladi. Dastlabki she'ri «Mushtum»

jurnalida, u 7-sinfda o'qiyotgan davrida chop etilgan".

Ushbu parcha kimning tarjimai holidan olingan?

A) O'tkir Hoshimov B) Erkin Vohidov C) Tohir Malik D) G'afur G'ulom

3. Quyidagi shoirlardan kim o'zining mumtoz adabiyot janrida go'zal, betakror g'azallar bitishiga qaramay kitobxonlaridan

"Kulmangiz ne bor deb senga, Mir Alisher yonida" deya kamtarona o'tinch qiladi?

A) O'tkir Hoshimov B) Erkin Vohidov C) Tohir Malik D) G'afur G'ulom

4. *"Tun bilan yig'labdi bulbul, G'uncha hajri dog'ida.*

Ko'z yoshi shabnam bo'lib Qolmish uning yaprog'ida" misralari muallifi kim?

A) O'tkir Hoshimov B) Erkin Vohidov C) Tohir Malik D) G'afur G'ulom

5. *"Shoir ukparday mayin bu so'zlarni to'zg'itib o'ynaydi-yu, ulardan go'zal, o'ynoqi ohanglar yaratadi, so'ngra esa bular asta o'rni-o'rniga tushadi. Ona qalimzdagi ipakdek mayin, samalakdek rangbarang, g'oyat nozik lutf, beozor qochirimlar, goh hazin, goh samimiy tabassum uyg'otuvchi tashbehtar, o'tkir xulosalar— bular har biri ulkan shoirimiz qalamiga mansub betakror fazilatlaridir".*

Ushbu parcha kimning kimning qarata aytgan ohangida bo'lgan kitobga kirdi?

A) O'tkir Hoshimovning E. Vohidovga
B) Erkin Vohidovning A. Oripovga
C) Tohir Malikning E. Vohidovga
D) A. Oripovning E. Vohidovga

6. Qaysi asar tarkibida "Jaholat haqida rivoyat" keltiriladi?

A) "She'r dunyosi" B) "Ishq savdosi"
C) "Ko'ngil nidosi" D) "Ruhlar isyoni"

7. *"Tog'am kasbi yurist bo'lsa ham adabiyot va san'atga qiziqqan kishi edi. Uyimizga tez-tez kelib turadigan shoir xonandalar, buyuk olim va tarjimonlar, pochta xizmatchlari, savdo xodimlarining zukko bahslariga mahliyo bo'lib o'tirardim. Ular Hofiz, Navoi, Bedil, Fuzuliy baytlarini tahl qilishardi. Suhbatlar she'r va qo'shiq kayfi, askiya zavqi bilan muzayyan bo'lardi".* Ushbu parcha kimning tarjimai holidan olingan?

A) O'tkir Hoshimov B) Erkin Vohidov C) Tohir Malik D) G'afur G'ulom

8. E.Vohidovga shuhrat keltirgan "Oltin devor" asari qaysi janrda yozilgan?

- A) drama B) ballada
C) komediya D) lirik doston

9. E.Vohidov kimning asarlarini tarjima qilgan?

- A) I. Gyote B) S. Yesenin
C) L. Ukrainka, M. Svetlov
D) A,B va C javoblar

10. 2000-yilda E. Vohidov ellik yillik ijod mahsulini saralab to'rt kitob tartib etdi. Shulardan o'smirlik va yoshlik asarlari jamlangani qaysi?

- A) "Ishq savdosi" B) "She'r dunyosi"
C) "Umr daryosi" D) "Ko'ngil nidosi"

11. E.Vohidovning "Ruhlar isyoni" asari qaysi janrda yozilgan?

- A) drama B) roman C) qissa D)
doston

12. 2000-yilda E. Vohidov ellik yillik ijod mahsulini saralab to'rt kitob tartib etdi. Shulardan turli yillarda yozilgan risola, badiiy lavha va tahlillari jamlangani qaysi?

- A) "Ishq savdosi" B) "She'r dunyosi"
C) "Umr daryosi" D) "Ko'ngil nidosi"

13. Quyidagi qaysi asar o'zining isyonkor she'rlari bilan butun Hindistonni erk uchun, ozodlik uchun kurashga ruhlantirgan otashin bengal shoirining

orzu-armonlari, jasorati, fojiviy qismati haqida?

- A) "She'r dunyosi" B) "Ishq savdosi"
C) "Ko'ngil nidosi" D) "Ruhlar isyoni"

14. 2000-yilda E. Vohidov ellik yillik ijod mahsulini saralab to'rt kitob tartib etdi.

Shulardan ellik yoshdan keyingi bitiklar jamlangani qaysi?

- A) "Ishq savdosi" B) "She'r dunyosi"
C) "Umr daryosi" D) "Ko'ngil nidosi"

15. "Asar garchi Nazrul Islom haqida bo'lsa-da, unda menshoir hayoti bahonasida o'zimning umuman shoirlik inson hayotining ma'nosi, hayotning ham shafqatsiz, adolatli haqiqati haqidagi o'y-mulohazalarimni aks ettirdim"

misralari qaysi asar haqidaligini ayting.

- A) "Vijdon erki" B) "Inson sadoqati"
C) "Ruhlar isyoni" D)
"Bengaliya"

16. E.Vohidov quyidagi qaysi nashriyotlarda faoliyat ko'rsatgan?

- A) "Yosh gvardiya" B) "G'ulom"
C) "Yoshlik" D) "A" javoblar

17. "Tug'ilgansan ozod, Ozod bo'lib qol!" misralar muallifi kim?

- A) E.Vohidov B) Fitrat C) Hamza
D) Nazrul Islom

18. Qaysi asarga "Tug'ilgansan ozod,

mudom Ozod bo'lib qol!" misralari epigraf qilib olingan?

- A) "Vijdon erki" B) "Inson sadoqati"
C) "Ruhlar isyoni" D) "Bengaliya"

19. Quyidagi qaysi asarda dinlar o'rtasidagi nizolarga olib kelgan fojialar tasvirlanadi?

- A) "Mubayyin" B) "Ruhlar isyoni"
C) "Shaytonning tangriga isyoni"
D) "Vaqfiya"

20. "Ruhlar isyoni" da yozilishicha, hind va musulmonlar orasidagi urushda kim sababchi qilib qamoqqa olinadi?

- A) bir ko'zi ojiz chol
B) bir fatvochi imom C) N. Islom
D) bir gulax hind

21. Qaysi asarda tirikligida xalqdan muruvvat ko'rmagan, gulxanda yondirilgandan so'ng esa donishmand deya ulug'langan hakim haqida rivoyat keltiriladi?

- A) "Vijdon erki" B) "Inson sadoqati"
C) "Ruhlar isyoni" D) "Hayotga muhabbat"

22. Nazrul Islom necha yil yashagan va necha yoshida zindonda aql-u nushidan ayrilgan edi?

- A) 75 yil yashagan, 37 yoshida aqlidan ayrilgan
B) 77 yil yashagan, 37 yoshida aqlidan ayrilgan
C) 65 yil yashagan, 37 yoshida aqlidan ayrilgan
D) 75 yil yashagan, 32 yoshida aqlidan ayrilgan

23. *"Bu dunyoning quvonchi kam, Dard-u g'ami — ziyoda Kalkuttani quchdi g'ulu, Bos, ko'tardi olomon. Qutlug' jang deb turdi hindu, G'azot, dedi musulmon."*

Quyidagi qaysi asar ushbu so'zlar bilan boshlanadi?

- A) "Vijdon erki"
B) "Inson sadoqati"
C) "Ruhlar isyoni" D)
"Bengaliya"

24. Quyidagi qaysi asar tarkibida "Shohi Jahon va Avrangzeb haqida rivoyat" keltiriladi?

- A) "She'r dunyosi" B) "Ishq savdosi"
C) "Ko'ngil nidosi" D) "Ruhla isyoni"

25. "Ruhlar isyoni" da keltirilgan "Shohi Jahon va Avrangzeb haqida rivoyat" da Shohi Jahonning bir bedavo dardi bor edi. Rafiqasi Shohi Jahondan bu qanday dardligi so'raganda u qanday javob beradi?

- A) farzand dog'i dardi B) ishq dardi
C) bobo yurt Andijon dardi
D) befalokat taxtni tark etish dardi

26. *"Aslida-ku hayot og'u, Turmush o'z i— zimiston. Bosqinchining qadimdanoq Falsafasi ayondir. El ichida bo'lsa nifoq, Demak, zolim omondir."*

Ular Mazlum vatanida Bo'lmasin der sobitlar.

Eldan omad ketsa, dastlab Hamjihatlik yo'qolgay" misralari qaysi asardan olingan?

- A) "Vijdon erki" B) "Inson sadoqati" C) "Ruhlar isyon" D) "Hayotga muhabbat"

O'TKIR HOSHIMOV

1. Quyidagi yozuvchilardan qaysi biri o'z tarjimai holiga "Mashaqqatli safar" deya nom bergan?

- A) Tohir Malik B) O'tkir Hoshimov C) Abdulla Oripov D) M.Yusuf

2. "Bolaligimni eslasam, iliq yoz kechalari ko'z oldimga keladi...",- degan so'zlar bilan boshlanuvchi asar berilgan qatorni aniqlang?

- A) "To'rt maktub"
B) "Qalbingga quloq sol"
C) "Dunyoning ishlari" D) "Kvazarlar"

3. "Menga qolsa, ijod jarayonida qandaydir ilohiyot bor, degan bo'lur edim. Haqiqiy ijodkor Xudo ko'ngliga solganda qo'liga qalam oladi. Chinakam badiiy asar yozilmaydi, tug'iladi" so'zlari muallifi kim?

- A) Tohir Malik B) O'tkir Hoshimov C) Abdulla Oripov D) M.Yusuf

4. Quyidagi yozuvchilardan qaysi biri "Inson sadoqati" nomli asar yozgan?

- A) Jek London B) O'.Hoshimov C) Said Ahmad D) Najib Mahfuz

5. "Mening bobom Abulqosimxon eshon Turkiston tarixida chuqur iz qoldirgan ulug' shaxslardan bo'lgan, o'zbek tilidan tashqari arab, fors, rus tillarini mukammal bilgan".

Ushbu so'zlar kimning tarjimai holidan olingan?

- A) Tohir Malik B) O'tkir Hoshimov C) Abdulla Oripov D) M.Yusuf

6. Turkistonning chor Rossiyasi tomonidan bosib olinishiga qarshi kurashning g'oyaviy rahnamalaridan biri bo'lib, 1892-yilgi "Vabo isyonini daf qilishda jonbozlik ko'rsatgan Abulqosimxon eshon avlodi hisoblangan yangi o'zbek adabiyoti nomoyondasi qaysi qatorda berilgan?

- A) Tohir Malik B) O'tkir Hoshimov C) Abdulla Oripov D) M.Yusuf

7. "Men Toshkentning Do'mbirobo'd qishlog'ida tug'ilgan ekanman. Otam Atulloxon eski kitoblarni

ham, zamonaviy adabiyot va gazetalarni ham muntazam o'qib borar, o'ta haqparast, nohaqlikni ko'rsa yonib ketar edilar. Onam Hakima aya esa otamning aksicha, nihoyatda yuvosh, juda mehribon edilar. Oilamizda bir qiz, tort o'g'il bor edik. Men uchinchi o'g'il edim..." misralari kimning tarjimai holidan parcha hisoblanadi?
 A) Tohir Malik B) G'afur G'ulom C) E.Vohidov D) O'tkir Hoshimov

8. "Qissaga atoqli adib Abdulla Qahhor nihoyatda xayrixohlik bilan xat yozganidan keyingina o'zimga ishonch paydo bo'ldi. Mendan yozuvchi chiqishi mumkin ekan, degan xayolga bordim. 1966-yildan 1982-yilgacha «Toshkent oqshomi» gazetasida bo'lim mudiri, 1982-yildan 1985-yilgacha Gafur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyotida bosh muharrir o'rinbosari bo'lib ishladim" Ushbu so'zlar kimning tarjimai holidan olingan?
 A) O'tkir Hoshimov B) Tohir Malik C) Abdulla Oripov D) M.Yusuf

9. O'tkir Hoshimovning birinchi asari qaysi?
 A) "To'rt maktub"
 B) "Qalbingga quloq sol"
 C) "Kvazarlar qissasi" D) "Inson sadoqati"

10. O'tkir Hoshimovning qissalari qaysi qatorda berilgan?

- 1) "Nur borki, soya bor"; 2) "Bahor qaytmaydi"; 3) "Qalbingga quloq sol"; 4) "Tushda kechgan umrlar"; 5) "Kvazarlar"; 6) "Ikki karra ikki — besh".
 A) 1,2,3,4,5,6 B) 1,2,3,5,6 C) 2,3,5,6 D) 2,3,4,5,6

11. O'tkir Hoshimovning romanlari qaysi qatorda berilgan?

- 1) "Nur borki, soya bor"; 2) "Bahor qaytmaydi"; 3) "Ikki eshik orasi"; 4) "To'ylar muborak"; 5) "Tushda kechgan umrlar"; 6) "Ikki karra ikki — besh"; 7) "Inson sadoqati"; 8) "Vijdon dorisi".
 A) 1,2,3,5 B) 1,3,7,8 C) 2,3,4,5,7,8 D) 2,3,5,8

12. O'tkir Hoshimovning sahna asarlari qaysi qatorda berilgan?

- 1) "Nur borki, soya bor"; 2) "Bahor qaytmaydi"; 3) "Ikki eshik orasi"; 4) "To'ylar muborak"; 5) "Tushda kechgan umrlar"; 6) "Ikki karra ikki — besh"; 7) "Inson sadoqati"; 8) "Vijdon dorisi".
 A) 4,5,8 B) 1,4,7,8 C) 4,7,8 D) 2,3,5,8

13. *“Har gal yangi kitobim chiqishi bilan birinchi nusxasini Onamga taqdim etardim, «Birinchi ustozim Oyimga» deb yozib berardim”* misralari kimning tarjimai holidan parcha hisoblanadi?
A) Tohir Malik B) G'afur G'ulom
C) E. Vohidov
D) O'tkir Hoshimov

14. *“Nurli dunyo”, “Umr savdosi”, “Daftar hoshiyasidagi bitiklar”, “Osmondan tushgan pul”* kabi asarlar muallifi kim?
A) Tohir Malik B) O'tkir Hoshimov
C) Abdulla Oripov D) M. Yusuf

15. *1985-yildan 1995-yilgacha «Sharq yulduzi» jurnalida bosh muharrir bo'lib ishladim. Jurnal sahifalarida muqaddas Qur'oni karimning ma'no tarjimasini tarixda birinchi marta o'zbek tilida bosildi...* Ushbu so'zlar kimning tarjimai holidan olingan?
A) O'tkir Hoshimov B) Tohir Malik
C) Abdulla Oripov D) M. Yusuf

16. Quyidagi adiblardan qaysi birlari aynan bir nomli asar yozgan?
A) T. Malik va O'. Hoshimov
B) O'. Hoshimov va E. Vohidov
C) A. Oripov va O. Matjon
D) M. Yusuf va O'tkir hoshimov

17. *“Xudoga shukr, shu paytgacha 50 dan ortiq kitobim*

turli tillarda 2 milliondan ko'proq nusxada chop etildi. Qalamkash, avvalo, inson bolasining quvonch va iztiroblarini, muhabbati va nafratini, buyukligi va tubanligini haqqoniy tasvirlamog'i lozim. Shundagina uni kitobxon tan oladi, kitobini bag'riga bosib o'qiydi”. Ushbu fikrlar muallifi qaysi qatorda berilgan?
A) Said Ahmad B) Chingiz Aytmatov
C) E. Vohidov D) O'tkir Hoshimov

18. *“Dunyoda odamlarni yaxshi ko'rishdan ham kattaroq baxt yo'q”*-degan so'zlar qaysi asarda uchraydi?
A) *“To'rt maktub”* B) *“Qalbingga quloq sol”* C) *“Bahor qaytmaydi”* D) *“Inson sadoqati”*

19. *“Aslida har qanday asarda ham ma'lum ma'noda qalamkash biografiyasining bir bo'lagi aks etadi (hatto tarixiy romanlarda ham)... Yozuvchi o'zi yozayotgan asarga qalbini bag'ishlaydi”* Ushbu so'zlar kimning tarjimai holidan olingan?
A) O'tkir Hoshimov B) Tohir Malik
C) Abdulla Oripov D) M. Yusuf

20. O'tkir Hoshimovning bobosi Abulqosimxon eshonning Toshkentda hukm surgan vabo kasalini o'zi bilan birga olib ketib butun xalqni ofatdan qutqargani haqida kim "Turkiston viloyatining gazetisi" -dagi bir maqolasida hayratlanib yozadi?
A) Veryovkin B) Vyatkin
C) Barsov D) Ostroumov
21. "... *Hamisha bir orzu bilan yashayman. Shunaqa kitob yozsangki, uni o'qigan kitobxon hamma narsani unutsa, asarni o'qib bo'lgan kuni kechasi bilan uxlo olmay, to'lg'onib chiqsa. Oradan yillar o'tib asarni qaytadan qo'liga olganida tag'in hayajonlansa...* ". Ushbu so'zlar kimning tarjimai holidan olingan?
A) O'tkir Hoshimov B) Tohir Malik
C) Abdulla Oripov D) M. Yusuf
22. "Bahor qaytmaydi" qissasidagi Alimardonning ishlog'i qanday nomli edi?
A) Bo'ston B) Baxtniso
C) Galatepa D) Guliston
23. "Birovning go'riga birov qashmas" maqoli quyidagi asarlarning qaysi birida uchraydi?
A) "To'rt maktub"
B) "Hayotga muhabbat"
C) "Bahor qaytmaydi" D) "Inson sadoqati"
24. "Bahor qaytmaydi" qissasida Anvarning onasining ismi nima?
A) Mehri xola B) Iqbol xola
C) Saodat xola D) Safiya xola
25. Xadicha, Huri opa, Anvar, Klara, Mutal Qodirov kabi obrazlar qaysi asar qahramoni?
A) "To'rt maktub" B) "Hayotga muhabbat"
C) "Bahor qaytmaydi" D) "Inson sadoqati"
26. Alimardon kimga uylanadi?
A) Do'sti Anvarning sevgilisi Muqaddamga
B) Do'sti Anvarning sevgilisi Xadichaga
C) Do'sti Anvarning sevgilisi Hurixonga
D) Do'sti Anvarning sevgilisi Saodatga
27. Alimardonning o'g'lining ismi nima edi?
A) Shamshod B) Shovqiddin
C) Shavkat D) Baxtiyor
28. Alimardonga: "*Odam bolasi tug'ilgan paytida pokiza bo'ladi-ku. Uning umrbod shunaqa pokiza bo'lib qolishi sizga, menga, hammaga bog'liq emasmi?*", -degan gaplarni kim aytadi?
A) Anvar
B) Iqbol xola
C) Muqaddam
D) Mutal Qodirov

ABDULLA ORIPOV

1. Quyidagi yozuvchilardan qaysi biri o'z tarjimai holiga "Ko'rgan-bilganlarim" deya nom bergan?

A) Tohir Malik B) O'tkir Hoshimov C) Abdulla Oripov D) M.Yusuf

2. "Mening tug'ilib o'sgan, bolaligim o'tgan joylar Qarshi (Qadimgi Nasaf) shahridan besh-o'n chaqirim shimolroq tomondagi Qo'ng'irtov etaklaridadir. Qishlog'inning nomini Neko'z deydilar..."

Ushbu so'zlar kimning tarjimai holidan olingan?

A) O'tkir Hoshimov B) Tohir Malik C) Abdulla Oripov D) M.Yusuf

3. Quyidagi adiblardan qaysi birlari aynan bir yilda tavallud topishgan?

A) O'tkir Hoshimov va Abdulla Oripov B) Tohir Malik va Abdulla Oripov C) Abdulla Oripov va Erkin Vohidov D) M.Yusuf va Abdulla Oripov

4. A.Oripov qaysi baxshining dostonlarini eshitib katta bo'lgan?

A) Juma shoir B) Fozil shoir C) Polvonniyoz shoir D) Umur shoir

5. A.Oripov kimdan "Navoiy kitob"dagi Navoiy asarlarini tinglab katta bo'lgan?

A) qo'shnisi Kamolxon eshondan

B) onasi Turdixol ayadan
C) otasi Orifboydan
D) qo'shnisi Bibi momodan

6. "Maktabni oltin medal bilan bitirdim. Akalarim turli shaharlarga o'qishga ketib qolgani uchun otam meni qo'yib yuborgisi kelmasdi... 1958-yil Toshkent davlat universiteti filologiya fakultetining jurnalistika bo'limiga kelib qoldim. Birinchi marta respublika bolalar gazetasida

«Qushcha» degan she'rim bosilib chiqqan..." misralari kimning tarjimai holidan parcha hisoblanadi?

A) Tohir Malik B) A.Oripov C) E.Vohidov D) O'tkir Hoshimov

7. A.Oripovning "Oq yo'l" va "Sharq yulduzi" she'rlari kimning e'tirofiga sazovor bo'ladi?

A) Mirtemir B) M.Shayxzoda C) A.Qahhor D) Ozod Sharafiddinov

8. "Ayri ham tushdi ba'zan qalb bilan, iymon bilan" misralari kimning qaysi she'ridan olingan?

- A) M.Yusufning "Mehr qolur, muhabbat qolur" she'ridan
 B) U. Nosirning "Yurak" she'ridan
 C) A.Oripovning "Birinchi muhabbatim" she'ridan
 D) Z.Mo'minovaning "Muhabbat bor edi, muhabbat mavjud" she'ridan

9. A.Oripovning "Munajatni tinglab" va "Burgut" she'rlari kimning e'tirofiga sazovor bo'ladi?

- A) Mirtemir B) M.Shayxzoda
 C) A.Qahhor
 D) Ozod Sharafiddinov

10. "Uyg'onguvchi bog'larni kezdim,
 Topay dedim qirdan izingni.
 Uchratmadim ammo o'zingni,
 — Sen bahorni sog'inmadingmi?
 misralari muallifi. kim?

- A) Zulfiya B) A.Oripov
 C) E.Vohidov D) O'tkir Hoshimov

11. A.Oripov she'riyat sabog'ini kimdan oladi?

- A) Mirtemir B) M.Shayxzoda
 C) A.Qahhor D) Ozod Sharafiddinov

12. "Holbuki orzulardan judo nam bo'lganim yo'q,
 Yulduzday kulganim yo'q, oy kabi to'lganim yo'q,
 Erta xazon gul kabi sarg'ayib bo'lganim yo'q", - degan so'zlar kimning qaysi she'ridan olingan?

- A) M.Yusufning "Mehr qolur, muhabbat qolur" she'ridan
 B) U. Nosirning "Yurak" she'ridan
 C) A.Oripovning "Birinchi muhabbatim" she'ridan
 D) Z.Mo'minovaning "Muhabbat bor edi, muhabbat mavjud" she'ridan

13. A.Oripovga «Shoir, sizga bitta gapim bor. Ehtiyot bo'lgaysiz, ishqilib qarsaklardan taltayib ketmasangiz bo'lgani», - degan gaplarni kim aytadi?

- A) Mirtemir B) M.Shayxzoda
 C) A.Qahhor D) Ozod Sharafiddinov

14. A.Oripovning "Sen bahorni sog'inmadingmi?" she'ri qaysi shaklda yozilgan?
 A) musallas B) murabba'
 C) muxammas D) musaddas

15. "Mana, bugun navro'zi olam,
 Do'stlaringa gullar tutarman,
 Qaylardashan, sevgili erkam...
 Qo'limda gul, seni kutarman,
 Umrim bo'yi chorlab o'tarman."

misralari kimning qaysi she'ridan olingan?

- A) H.Olimjonning "O'rik gullaganda" she'ridan
- B) A.Oripovning "Sen bahorni sog'inmadingmi?" she'ridan
- C) A.Oripovning "Birinchi muhabbatim" she'ridan
- D) Z.Mo'minovanning "Muhabbat bor edi, muhabbat mavjud" she'ridan

16. A.Oripovning "Birinchi muhabbatim" she'ri qaysi shaklda yozilgan?

- A) musallas B) murabba'
- C) muxammas D) musaddas

17. *"Dunyo degan shundayin anglab bo'lmas sir ekan, Goh keng ekan, gohida tuynuksiz qasr ekan, Lekin inson hamisha bir hisga asir ekan..."* misralari kimning qaysi she'ridan olingan?

- A) H.Olimjonning "Orik gullaganda" she'ridan
- B) A.Oripovning "Sen bahorni sog'inmadingmi?" she'ridan

C) A.Oripovning "Birinchi muhabbatim" she'ridan
D) Z.Mo'minovanning "Muhabbat bor edi, muhabbat mavjud" she'ridan

18. *"Yo'lin yo'qotsa odam — muhabbatga suyangay, G'ussaga botsa odam — muhabbatga suyangay, Chorasiz qotsa odam — muhabbatga suyangay"*, misralari kimning qaysi she'ridan olingan?

- A) H.Olimjonning "O'rik gullaganda" she'ridan
- B) A.Oripovning "Sen bahorni sog'inmadingmi?" she'ridan
- C) A.Oripovning "Birinchi muhabbatim" she'ridan
- D) Z.Mo'minovanning "Muhabbat bor edi, muhabbat mavjud" she'ridan

TOHIR MALIK

1. Tohir Malikning fantastik asarlari berilgan qatorni aniqlang?

- 1) "Somon yo'li elchilari"; 2) "Zaharli g'ubor"; 3) "Chorrahada qolgan odamlar"; 4) "Falak"; 5) "So'nggi o'q".
- A) 1,2,3,4,5 B) 2,3,4,5 C) 2,4 D) 1,2,3,4

2. Tohir Malikning detektiv asarlari berilgan qatorni aniqlang?

- 1) "Charxpalak"; 2) "Bir ko'cha, bir kecha"; 3) "Chorrahada qolgan odamlar"; 4) "So'nggi o'q"; 5) "Shaytanat".

A) 1,2,4,5 B) 2,3,4,5 C) 2,4,5 D) 1,2,3,4,5

3. *“O‘zbekiston xalq yozuvchisi 1946-yil dekabrda Toshkentda ziyoli oilada dunyoga keldi.*

Uning kitobga sezgan akasi birinchi sinfga borgan ukasiga hozirga qadar e‘zozlab saqlayotgani — «Mard yigit» ertaklar to‘plamini sovga qildi” misralari kimning tarjimai holidan parcha hisoblanadi?
A) Tohir Malik B) A. Oripov
C) E. Vohidov D) O‘tkir Hoshimov

4. *“... o‘qigim kelardi, student bo‘lib yurgim kelardi. Olim bo‘lib oq «Volga»larda kerilib yurgim kelardi”.* Alvido, bolalik” qissasida qaysi obrazning xuddi shunday orzu-armonlari bor edi?
A) Turob B) Ergash
C) Qamariddin D) Otaulla

5. Tohir Malik nechanchi sinfdan ijod ustida mashq qila boshlaydi?
A) beshinchi B) to‘rtinchi
C) uchinchi D) ikkinchi

6. *“Uning yonidan sira pul arimasdi. Bolalarni hamisha mehmon qilib yurardi. Uning vujudida ham mehr, ham vahshiylik yashiringan edi”.* Alvido, bolalik” qissasidagi ushbu ta‘rif kim haqida?
A) Turob B) Ergash
C) Qamariddin D) Otaulla

7. Tohir Malikka-“O‘zing bilmagan narsani yozma”, “Boshqalar yurgan yo‘ldan yurma, o‘z yo‘lingni top”, - degan o‘gitlarni kim aytgan edi?
A) Mirtemir B) M. Shayxzoda
C) A. Qahhor D) M. Ismoiliy

8. Tohir Malikning qaysi qissasi rus tiliga tarjima qilinib, Moskvada va boshqa respublikalarda chop etildi?
A) “Falak” B) “Zaharli g‘ubor” C) “Chorrahada qolgan odamlar”
D) “So‘ngi o‘q”

9. Quyidagi qaysi asardan *“hech kim jinoyatchi bo‘lib tug‘ilmaydi, bolani atrof-muhit, jamiyatdagi turli illatlar jinoyatchiga aylantiradi”* degan xulosa chiqadi?
A) “Shaytanat” B) “Zaharli g‘ubor” C) “Chorrahada qolgan odamlar” D) “Alvido, bolalik”

10. *“Men o‘smirlar va yoshlarning jinoyat ko‘chasiga kirib qolayotganligiga befarq qarab turolmayman. Bolalar axloq tuzatish koloniyalariga har borganimda yuragim eziladi. Ozod, erkin yashab, o‘qib, hunar*

o'rganadigan bolalar bu yerga qanday tushib qoldilar"

Yoshlar taqdiridan kuyinib aytilgan ushbu fikrlar muallifi kim?

A) Said Ahmad B) Abdulla Qahhor C) Tohir Malik D) O'tkir Hoshimov

11. "Alvido, bolalik" asari qahramonlari to'g'ri berilgan qatorni aniqlang.

1) Asror; 2) Qamariddin; 3) Shomil; 4) Dilfuza; 5) Turob; 6) Manzura; 7) Samad aka; 8) Zoir; 9) Ergash.

A) 1,2,3,5,6,8,9 B) 1,2,5,6,7,8
C) 1,3,4,5,6,7 D) 1,2,3,4,5,6,7,8,9

12. "Baxtli bolalik" emas, "Alvido, bolalik" deya insho yozsak bo'lmaydimi deb so'ragan o'quvchi kim?

A) Turob B) Manzura
C) Zoirali D) Asror

13. "Alvido, bolalik" qissasida "sochi kalta qirqilgan, durkun, otasi bir ahvolda, onasi yo'q, ko'ngli chinakam yarimta" personaj nomi qaysi javobda berilgan?

A) Dilfuza B) Muqaddam
C) Qamariddin D) Manzura

14. "Nahot jinoyat olami ularga jozibali ko'rinsa. Men jinoyat olamini shaytonlar yetovidagi zulmkorlar mamlakati deb atab, «ehtiyot bo'ling, jigarlarim, bu ko'chaga yaqin yo'lamang. Boshi berk bu ko'chaning adog'ida

faqatgina azobli, xorli o'lim topasiz», demoq niyatida asar yozdim. Yozganlarimni ogohlantirish deb qabul qilishlarini istardim"

Jinoyat olami kimsalari taqdiridan kuyinib aytilgan ushbu fikrlar muallifi kim?
A) Said Ahmad B) Abdulla Qahhor C) Tohir Malik D) O'tkir Hoshimov

15. Tohir Malikning "Alvido, bolalik" asari qaysi janrda yozilgan?

A) roman B) doston C) qissa D) drama

16. Quyidagi qaysi asarda "Kecha qayerda edik yoxud har ehtimolga qarshi topilgan

bahonalar haqida hikoya" nomli bob uchraydi?
A) "Shaytanat" B) "Zaharli g'ubor" C) "Bir ko'cha, bir kecha"

D) "Alvido, bolalik"

17. "Bolalik — hayotning asl pallasi, undan ko'proq bahramand bo'lishga intiling.

Asaldan keyin turli achchiqliklarga duch kelasiz" kabi ibratli fikrlarni qaysi asarda uchratish mumkin?

A) "Bolalik" B) "O'tmishdan ertaklar" C) "Sariq devni minib" D) "Alvido, bolalik"

18. "Alvido, bolalik" qissasida kitob o'qishni jonidan yaxshi ko'radigan obraz kim?

- A) Turob B) Manzura
C) Zoirali D) Asror

19. "Alvido, bolalik" qissasining qaysi qahramoni akasining jasadini Afg'onistondan olib kelishganda onasi bunga chidolmay jinni bo'lib qolgan, yeti bola otasining qo'lida qolgan?

- A) Turob B) Manzura
C) Zoirali D) Asror

20. "Alvido, bolalik" qissasida otasi ketib qolgan, onasi bilan turadigan obraz kim?

- A) Turob B) Manzura
C) Zoirali D) Otaulla

21. "Alvido, bolalik" qissasida "Men baxtliman, chunki otamningpuli ko'p" deya olmaydigan personaj kim?

- A) Turob B) Ergash
C) Zoirali D) Otaulla

22. "Ota-onasi injener, uyida o'zi-yu singlisi. Gazetaga xabar yozadi. Nima istasa shunga erishadi". "Alvido, bolalik" qissasidagi ushbu ta'rif kim haqida?

- A) Turob B) Manzura
C) Zoirali D) Otaulla

23. "Alvido, bolalik" qissasida otasi aravakash, dars tugashi

bilan somonbozorga yuguradigan obraz kim?

- A) Dilfuza B) Ergash
C) Zoirali D) Otaulla

24. "Alvido, bolalik" qissasida injiq otasining ikki oyog'i qirqib tashlangan, onasiz qolishning naqadar baxtsizlik ekanini tuygan obraz kim?

- A) Dilfuza B) Ergash
C) Zoirali D) Asror

25. "Alvido, bolalik" qissasida otasi bilan to'y-ma-to'y sang'ib yuradigan, otasi to'ylarda o'yinchi xotinlarga suykaladigan personaj kim?

- A) Dilfuza B) Ergash
C) Zoirali D) Asror

26. "Alvido, bolalik" qissasida Asrorga kim takror-takror "Seni o'qitaman, professor bo'lasan" derdi?

- A) pyanista otasi
B) o'qituvchisi Samad aka
C) Qamariddin D) Zoirning otasi

27. "Alvido bolalik" qissasida kim "...
*Yo'lto'sarlik qilmas edi.
Ayniqsa, yosh bolalarga tegmas edi. Qizigi shuki, u yosh bolalarga tegishga yo'l qo'ymasdi, ammo biron-bir bolaning bu ishga qo'l urganini bilgach, uni jazolamasdi ham?"*

- A) Turob B) Ergash
C) Qamariddin D) Otaulla

28. *“Dastlabki hikoyasi 1960-yilda «Gulxan» jurnalida chop etiladi. 1963-yilda Toshkent davlat universitetining kechki jurnalistika bo‘limiga o‘qishga kirib, kunduzi qurilishda duradgor, g‘isht tashuvchi bo‘lib ishlay boshlaydi.”* Ushbu so‘zlar kimning tarjimai holidan olingan?
A) O‘tkir Hoshimov B) Tohir Malik C) Abdulla Oripov D) M.Yusuf

29. 1949-yilda “xalq dushmani” sifatida qamoqqa olingan taniqli o‘zbek adibi va tarjimoni Mirzakalon Ismoiliy quyidagi adiblardan qaysi birining tog‘asi hisoblanadi?
A) O‘tkir Hoshimov B) Tohir Malik C) Abdulla Oripov D) M.Yusuf

30. “Alvido, bolalik” qissasida kimning “marja” degan laqabi bor edi?
A) Dilfuzaning B) Samar akaning C) Shomilning D) Manzuraning

31. Tohir Malikning qaysi asarida jinoyat ko‘chasiga kirib qolgan insonlar tasvirlanadi?
A) “Shaytanat” B) “Zaharli g‘ubor” C) A va D javoblar D) “Alvido, bolalik”

32. *“Qadimgi yunonlar odamni hayot ummonidagi qayiqqa, taqdirni esa shu qayiq*

yelkanlariga urilib suruvchi shamolga qiyos etgan ekanlar”. Ushbu so‘zlar qaysi asarda uchraydi?
A) “Shaytanat”
B) “Zaharli g‘ubor”
C) “Bir ko‘cha, bir kecha”
D) “Alvido, bolalik”

33. Alvido, bolalik” qissasida Qamariddinning qanday nuqsoni bor edi?
A) bir oyog‘i kalta edi B) g‘ilay edi C) doim so‘kib gapirardi D) savodsiz edi

34. *“Ota-onasiz o‘sayotgan bolalarning hayot falsafasi, hayot haqidagi, beimon otalar, bevafo onalar haqidagi tushunchalari ancha barvaqt shakllanadi. Ularning mitti yuraklarida bu beimonlarga, bu bevafolarga nisbatan nafrat ancha ilgari ko‘z ochgan edi”.* Ushbu parcha qaysi asardan olingan?
A) “Bolalik” B) “O‘tmishdan ertaklar” C) “Sariq devni minib” D) “Alvido, bolalik”

35. “Alvido, bolalik” qissasida Qamariddinning onasi necha yoshida xabar oladi?
A) 12 yoshida B) 11 yoshida C) 10 yoshida D) 9 yoshida

MUHAMMAD YUSUF

1. "Qon yig'latdi qaysi bag'ritosh, Jayron, nega ko'zing to'la yosh? Oyog'ingga qoyib yotay bosh, Jayron, nega ko'zing to'la yosh?" misralari muallifi kim?
A) M.Yusuf B) T.Sulaymon
C) U.Nosir D) A.Oripov
2. H.Xudoyberdiyeva tili bilan aytganda "Yuraklarda yurmagini, Oh, oldindan bilgan qush. Har o'zbekning yuragini, O'ziniki qilgan qush" kim?
A) M.Yusuf B) T.Sulaymon
C) U.Nosir D) A.Qodiriy
3. "1954-yil 26-aprelda Andijon viloyati Qovunchi qishlog'ida tugilgan. 1971-yili maktabni tugatgach, Respublika rus tili va adabiyoti institutida tahsil oladi. Ijodiy faoliyati 1980-yildan boshlangan.1997- yildan umrining so'nggi kunlariga qadar esa O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi raisining yoshlar bilan ishlash bo'yicha o'rinbosari lavozimida ishlagan" misralari kimning tarjimai holidan parcha nisoblanadi?
A) Tohir Malik B) A.Oripov
C) E.Vohidov D) M.Yusuf
4. Quyidagi qaysi adiblar "Iltijo" nomli asar yozgan?
A) T. Malik va M.Yusuf
B) A.Oripov va To'ra Sulaymon
C) E.Vohidov va To'ra Sulaymon
D) M.Yusuf va O'.Hoshimov
5. "Tanish teraklar", "Bulbulga bir gapim bor", "Iltijo", "Uyqudagi qiz", "Halima enam allalari", "Erka kiyik", "Saylanma" kabi she'riy to'plamlar kimning ijod mahsuli hisoblanadi?
A) M.Yusuf B) T.Sulaymon
C) U.Nosir D) A.Oripov
6. M. Yusufga 1989-yilda qaysi she'riy to'plami uchun Respublika Yoshlar mukofoti berildi?
A) "Uyqudagi qiz"
B) "Halima enam allalari"
C) "Erka kiyik" D) "Saylanma"
7. M.Yusuf "Muhabbat" she'rida qaysi qahramonlarni tilga oladi?
A) Tohir va Zuhra B) Kumush va Zaynab C) Layli va Majnun D) Otabek va Kumush
8. Muhammad Yusufning dastlabki she'rlari qaysi nashrda nechanchi yildan bosila boshlagan?
A) "O'zbekiston adabiyoti va san'ati" gazetasida 1976-yildan
B) "Sharq yulduzi"da 1980-yildan

C) "Guliston" jurnali"da 1976-yildan

D) "Tong yulduzi" gazetasida 1980-yildan

9. "Jayron", "Muhabbat", "Yangi yil kechasi" she'rlari muallifi kim?

A) Tohir Malik B) A.Oripov C) E.Vohidov D) M.Yusuf

10. "Yuraklarda yurmagini, Oh, oldindan bilgan qush. Har o'zbekning yuragini, O'ziniki qilgan qush". Ushbu she'r muallifi kim?

A) M.Yusuf B) T.Sulaymon C) H. Xudoyberdiyeva D) Z.Mo'minova

11. M.Yusufning "Jayron" she'ri qaysi shaklda yozilgan?

A) musallas B) murabba' C) muxammas D) musaddas

12. "Qancha ko'zlar menga zor edi,

Na g'am, na anduhim bor edi. Qushday yengil ruhim bor edi, Chok-chokidan so'kib qo'yding-ku". misralarida M.Yusuf nimaga murojaat qilyapti?

A) yolg'on dunyoga B) nafsga C) muhabbatga D) vaqtga

13. M.Yusufning "Muhabbat" she'ri qaysi shaklda yozilgan?

A) musallas B) murabba' C) muxammas D) musaddas

14. "Sen men uchun bir xayol eding,

Yaxshi bor yo yaxshi qol eding.

Jon kerakmi — mana ol endi, Qiynarbo'lsang qiynab to'yding-ku"

misralari muallifi kim?

A) Rauf Parfi B) A.Oriov C) M.Yusuf D) Cholpon

15. "Bilmam, nima edi maqsading,

Menga bir juft guling asrading.

Birin otin Kumush atading,

Birin otin Zaynab qo'yding-ku"

misralarida qanday she'riy san'at qo'llangan?

A) tajohuli orif B) tazod C) husni ta'lil D) talmeh

16. M.Yusuf ijodiy faoliyatini qachondan boshlagan?

A) 1997-yildan C) 1976-yildan B) 1980-yildan D) 1985-yildan

17. "Muhabbat, ey go'zal iztirob,

Ko'chang kezdim sarson, dovdirab,

Yuzlarimga yuzlaring tirab,

Ko'zlarimni boylab qo'yding-ku"

Ushbu she'r muallifi kim?

A) M.Yusuf B) T.Sulaymon C) H. Xudoyberdiyeva D) Z.Mo'minova

18. "Sendan-da kumushroq
sochimdagi oq,
Yilim kelmay turib, yilim
ketmoqda,
Ko'zda tabassum-u kiprikda
titroq.
Men ham sal shoshdim-da,
qaytaymi endi,

*Kechagi yoshligim ertakmi
endi*" misralari M.Yusufning
qaysi she'ridan olingan?
A) "Jayron" B) "Muhabbat"
C) "Yangi yil kechasi" D)
"Vaqt"

JAHON ADABIYOTI XAZINASIDAN

SA'DIY SHEROZIY

1. Sa'diy Sheroziyning asl ismi
qaysi qatorda berilgan?

- A) Atoullloh B) Muslihiddin
C) Muslim D) Husayn

2. Quyidagi qaysi adibning nomi
butun Sharq-u G'arbda mashhur
bo'lib, hatto Yevropaning

keyingi olimlari uning
asrlariga murojaat etishgan?

- A) Fuzuliy B) Navoiy
C) Sa'diy D) Maxtumquli

3. Quyidagi qaysi olim 1226-yil
Bag'dodda tahsil oladi. So'ngra
Janubiy Yevropa, Kichik va
O'rta Osiyo, Xitoy va Hindiston
mamlakatlariga 30 yil safar qiladi
va buning natijasida tom ma'noda
faylasuf olim, donishmand bo'lib
yetishadi?

- A) Atoullloh Husayniy B)
Muslihiddin C) Bahouddin
Naqshband D) Sotti Husayniy

4. Kimning asarlarini tom
ma'noda Sharq adabiyotida

didaktik yo'nalishni
boshlab berdi deyish
mumkin?

- A) Atoullloh Husayniy B)
Muslihiddin C) Bahouddin
Naqshband D) Sotti
Husayniy

5. Muslihiddinning
"Keldimu" radifli g'azali
necha banddan iborat?

- A) 7 banddan B) 8 banddan
C) 9 banddan D) 10
banddan

6. "Ko'zlarim gar qayta
ko'rmoqda nigorim
chehrasin,

Vah magarkim, murda
tanga qayta jonim
keldimu?!" misralari

muallifini aniqlang.

- A) Fuzuliy B) Navoiy
C) Sa'diy Sheroziy
D) Maxtumquli

7. "Do'stlarimning suhbati
xuddi olam jannati,

Yo jahannamning o'ti nomunosib suhbatini. Ushbu she'r muallifi kim?
A) Husayniy B) Muslihiddin
C) Sakkokiy D) Sotti Husayniy

8. Sa'diy Sheroziy o'z she'rlarining birida umrining har soatini nima bilan shodon o'tishini aytadi va uni olam jannatiga qiyoslaydi?
A) ijod B) sayr-u sayohat
C) do'stlar davrasi
D) moddiy mehnat

9. *"Mol-u dunyo yaxshidir, tan sharif-u jon aziz, Barchasidan ham baland yor vafodor hurmati"* misralari muallifini aniqlang.
A) Fuzuliy B) Navoiy
C) Sa'diy Sheroziy D) Maxtumquli

10. Muslihiddin kimlarni kitob ortilgan eshakka o'xshatadi?
A) mol to'plab sarf etmaganlarni

B) zolim amaldorlarni
C) o'qib o'qiganiga amal qilmaganlarni
D) bo'ridek beklarni

11. *"Mashaqqat chekmagan topmas xazina, Tun ortidan kunduz kelar hamisha"*. Ushbu she'r muallifi kim?
A) Husayniy B) Muslihiddin
C) Sakkokiy D) Sotti Husayniy

12. *"Mol-dunyo qo'lga kirgizmoq hunarmas, Qo'lingdan kelsa gar bir dilni ovla", "O'tirg'il och-u bechora, yalang'och, Vale nokasga aslo bo'lma muhtoj"* kabi o'gitlar muallifini toping?
A) A, Navoiy B) Y.X. Hojib
C) Muslihiddin D) Sayfi Saroyi

JEK LONDON

1. *"U asarlarida xalq ommasining o'z huquqlari uchun kurashini aks ettirgan, yoshligidayoq hayotning bor mashaqqatlarini boshidan kechirgan. Iqtisodiy ahvoli sabab universitetni tashlagan"* Berilgan ta'rif qaysi ijodkorga tegishli?
A) Rauffarfi B) Shavkat Rahmon
C) Jek London D) Chingiz Aytmatov

2. Quyidagilardan Jek Londonning ocherklari to'plamini aniqlang.
A) "Tubanlik kishilar" B) "Temir tovon" C) "Martin Iden" D) "Hayotga muhabbat"

3. Qaysi ijodkor o'z umrida 150 dan ortiq hikoya yozgan bo'lib, hikoyalari

asosan mamlakat shimoli va Okeaniya orollaridagi hayotni zo'r badiiy mahorat bilan tasvirlagan?

- A) Gyote B) A. Pushkin
C) Jek London D) Chingiz Aytmatov

4. "Oq sukunat", "Qirq mil narida", "Otalar xudosi", "Sovuq bolalari" "Hayotga muhabbat" kabi hikoyalar muallifi kim?

- A) Jek London B) A. Pushkin
C) Gyote D) Chingiz Aytmatov

5. Quyidagi qaysi ijodkorning qahramonlari har xil toifadagi, har xil fe'l-atvorli kishilar.

Ular erkka intiladilar, o'z burch va majburiyatlarini har xil sharoitlarda sinab ko'radilar, hayot mashaqqatlarida toblanadilar, har qanday holatda ham odamiylikka xiyonat qilmaydilar?

- A) Raur Parfi B) Shavkat Rahmon
C) Jek London D) Chingiz Aytmatov

6. Jek London o'zining ijodiy faoliyatini qachon boshlagan?

- A) 1889-yilda B) 1876-yilda
C) 1898-yilda D) 1900-yilda

7. Jek London qayerga qilgan sayohatidan keyin "Tubanlik kishilar" ocherk to'plamini yozadi?

- A) Janubiy Amerikaga B) Fransiyaga
C) Afrikaga D) Angliyaga

8. Jek London o'zining qaysi kitobida londonlik ishchilarning qashshoq hayotini tasvirlaydi?

- A) "Tubanlik kishilar"
B) "Temir tovon" C) "Martin Iden"
D) "Hayotga muhabbat"

9. Jek London o'zining qaysi asarida burjua jamiyatini qattiq tanqid ostiga oladi?

- A) "Temir tovon" B) "Tubanlik kishilar"
C) "Martin Iden" D) A va C javoblar

10. Jek Londonning romanlari berilgan qatorni toping.

- A) "Oq sukunat", "Qirq mil narida"
B) "Otalar xudosi", "Sovuq bolalari"
C) "Hayotga muhabbat"
D) "Temir tovon", "Martin Iden"

11. Kim o'zining hikoyalarida tabiatning asov kuchlariga qarshi mardona kurashuvchi kishilar hayotini zo'r badiiy mahorat bilan tasvirlaydi?

- A) Raur Parfi B) Shavkat Rahmon
C) Jek London D) Chingiz Aytmatov

12. Jek Londonning qaysi hikoyasida hayotga bo'lgan muhabbatning o'lim

ustidan g'alabasi tasvirlangan?

A) "Oq sukunat" B) "Otalar xudosi"

C) "Hayotga muhabbat"

D) "Qirq mil narida"

13. "Hayotga muhabbat"

hikoyasida suvda oyog'ini chiqarib olgan sherigiga hatto qayrilib ham qaramay o'z yo'lida davom etgan personaj kim?

A) Tomas B) Montgomer

C) Bill D) Diz

14. ". . . *umid achchiq haqiqat bilan hisoblashishini istamas edi*" so'zlari qaysi asardan olingan?

A) "Oq sukunat" B) "Otalar xudosi" C) "Hayotga muhabbat"

D) "Qirq mil narida"

15. "*Qo'llari yuqoriga hozildi, barmoqlari xuddi changak singari bukildi, lekin mehnati zoye ketdi. Tez va ishonch bilan harakat qilish uchun kuch kerak, unda esa kuch yo'q*". Ushbu jumla qaysi asardan olingan?

A) "Hayotga muhabbat"

B) "Otalar xudosi" C) "Oq sukunat" D) "Qirq mil narida"

16. "*Odam ko'lmakdagi kichkina baliqchani tutish uchun qilgan mehnati zoye ketganda ilk bor yig'lab yubordi*". Ushbu jumla qaysi asardan olingan?

A) "Hayotga muhabbat"

B) "Otalar xudosi" C) "Oq sukunat" D) "Qirq mil narida"

17. "*... joni halqumiga tiqilganda ham o'limga bo'ysunishni istamasdan, hayotda uchrashi mumkin bo'lgan kurashlarning eng shiddatlisi*"ni quyidagi qaysi asar qahramoni yengib o'tadi?

A) "Bahor qaytmaydi"

B) "Alvido, Gulsari" C)

"Sarob" D) "Hayotga muhabbat"

18. "*Odam endi hayot uchun kurashmay qo'ydi. Undagi hayotning o'zi o'lishini istamas, shuning uchun ham uni ilgariga haydardi*" satrlari qaysi asardan olingan?

A) "Bahor qaytmaydi" B)

"Alvido, Gulsari"

C) "Sarob" D) "Hayotga muhabbat"

19. "*U hech narsani eshitmas, hech narsani tushunmas, qum ustida ulkan qurt singari buralar edi. U oldinga deyarli siljimas, lekin orqasiga ham qaytmasdi, buralib-buralib oldinga qarab harakat qilar va soatiga yigirma qadamdan yo'l bosardi*". Ushbu jumla qaysi asardan olingan?

A) "Hayotga muhabbat"

B) "Otlar xudosi" C) "Oq sukunat" D) "Qirq mil narida"

C) "Sarob" D) "Hayotga muhabbat"

20. *"U ovqatning mo'lligidan quvonar, boshqalarning og'ziga tushib yo'q bo'lib ketayotgan har bir luqma uni zo'r tashvishga solardi. Uning aqli joyida, lekin stol atrofida o'tirgan odamlarga nafrat bilan boqardi. Ovqatning tamom bo'lib qolishidan qo'rqib, bezovta bo'lardi"* satrlari qaysi asardan olingan
A) "Bahor qaytmaydi" B) "Alvido, Gulsari"

21. Quyidagi qaysi asarda insonning yashashga bo'lgan tashnaligi uni yirtqich kabi hayvonning bo'g'zidan qon simirishga majbur etadi?
A) "Hayotga muhabbat"
B) "Qiyomat" C) "Oq sukunat" D) "Asrga tatigulik kun"

CHINGIZ AYTMATOV

1. *"Bizning ovulimizda yetti pushtini bilish aqidasiga qat'iy rioya qilinardi. Shu sababdan o'zimizdan oldin o'tgan yetti ajdodimizni bilish muqaddas burch ekanligi bolalikdanoq ongimizga singdirilardi"* misralari kimning tarjimayi holidan parcha hisoblanadi?
A) Ch. Aytmatov B) A. Oripov
C) E. Vohidov D) M. Yusuf

3. *"1937- yil otam qatag'on qilindi. Oilamiz ovulga ko'chib keldi, shu vaqtdan men uchun qiyinchiliklarga to'la asl hayot maktabi boshlandi. Men juda erta ishlay boshladim: 10 yoshimda dehqon mehnatining barcha zahmatini tatidim"* misralari kimning tarjimayi holidan parcha hisoblanadi?
A) Tohir Malik B) A. Oripov
C) E. Vohidov
D) Ch. Aytmatov.

2. *"Bolalikda shuerga singdirilgan ona tiligina qalbni she'riyat bilan sug'orishi, insonda milliy g'urning ilk kurtaklarini uyg'otishi va ajdodlar tilining naqadar zerqirra va sermazzun ekanligini anglatishi mumkin"* misralari muallifi kim?
A) M. Yusuf B) T. Sulaymon
C) Ch. Aytmatov D) A. Oripov

4. *"Bolalikda men hayotni yorqin, go'zal tasavvur etgan bo'lsam, endi u ko'z o'ngimda o'ta achchiq, og'ir, beshafqat tarzda namoyon bo'ldi. Men xalqimning ruhiy va jismoniy jihatdan*

nihoyatda zo'riqqan davrlardagi ahvol-ruhiyatini o'z ko'zim bilan ko'rdim" misralari muallifi kim?

- A)M.Yusuf B)T.Sulaymon
C)Ch.Aytmatov D)A.Oripov

5.14 yoshida qishloq kengashiga kotib, urush yillari RayFOda soliq agenti, keyin bug'doy yig'imida traktorchilar brigadasi hisobchisi bo'lib ishlagan mashhur ijodkorni aniqlang?

- A)Mirtemir B)Erkin Vohidov
C)Ch.aytmatov D)G'afur G'ulom

6."Yoshligimda badiiy adabiyotga oshno bo'lgan edim, shu boismi maktabda erkin mavzulardagi insholarni bajonidil yozardim. Institutda o'qish davomida shuni aniq sezdimki, badiiy adabiyot meni o'ziga tamoman band etgan edi" misralari qaysi ijodkorga tegishli?

- A)Rauf Parfi B)Shavkat Rahmon C)Shuhrat D)Chingiz Aytmatov

7.Chingiz Aytmatovning qissalari berilgan qatorni aniqlang.

- 1)«Jamila»; 2)«Qizil durrali sarvqomatim»; 3) «Bo'tako'z»; 4)«Birinchi muallim»; 5)«Erta qaytgan turnalar»; 6)«Momo yer»; 7)«Alvido; 8)Gulsari»; 9)«Oq kema».
A)1,3,5,6,7,8,9 B)2,4,6,8,9
C)2,3,4,5,7,9 D)1,2,3,4,5,6,7,8,9

8.Chingiz Aytmatovning romanlari berilgan qatorni aniqlang.

- 1)«Jamila»; 2)«Asrga tatigulik kun»; 3)«Qiyomat»; 4)«Birinchi muallim»; 5)«Erta qaytgan turnalar».
A)1,2,3,5 B)2,3 C)2,4,5
C)2,3,4,5

9.Ch.Aytmatovning asarlari dunyoning nechta tiliga tarjima qilingan?

- A)40 dan ortiq B)50 dan ortiq C)60 dan ortiq D)70 dan ortiq

10.Chingiz Aytmatov nomini jahonga mashhur qilgan asari qaysi qissasi bo'ldi?

- A)"Oq kema" B)"Jamila"
C)"Bo'tako'z" D)"Momo yer"

11.Chingiz Aytmatovning 40 dan ortiq tilga tarjima qilingan asarini aniqlang.

- A)"Asrga tatigulik kun"
B)"Jamila" C)"Bo'tako'z"
D)"Momo yer"

12.Qaysi asarni fransuz tiliga tarjima qilgan Lui Aragon «*muhabbat haqida yozilgan jahondagi eng ajoyib qissa*» deb baholaydi?

- A)"Bahor qytmaydi"
B)"Sarob" C)"Raymonda"
D)"Jamila"

13. "Xotin degan tangrining berganiga shukur qilib, ro'zg'orida birini ikki qilib yursa, shuning o'zi katta davlat. O'z qadr-qimmatini bilsang, sira kam bo'lmaysan, doim martabang baland bo'ladi" Ushbu so'zlar qaysi asardan olingan?

A)"Bahor qytmaydi" B)"Sarob"
C)"Raymonda" D)"Jamila"

14. "Jamila"da qaysi personajning sevgisi biror kishiga ishq tushib, o'sha odamga ato qilingan sevgi emas, balki insonni yaratib, uni kamolga yetkazgan keng olamga, yorug' dunyoga bo'lgan cheksiz, jo'shqin sevgi edi!?

A)Jamilaning B)Usmonning
C)Doniyorning D)Seitning

15. ". . . inson bolasi o'z ona tuprog'ini shunchalik seva olganligi uchun ham tiz cho'kib, o'sha tuproqni xuddi o'z onangdek quchoqlab o'pging keladi. Ana shunda, birinchi marta yuragimda qandaydir yangi bir his uyg'onib, qalbimni o'rtab, qani endi o'sha yerning muqaddasligini, uning ko'rkini seza bilsam, seva bilsam, uning madhiyasini tarannum qilolsam" kabi fikrlar qaysi asardan olingan?

A)"Yuzma-yuz" B)"Ona vatan sog'inchi"
C)"Raymonda" D)"Jamila"

16. "Jamila" qissasi qahramonlari berilgan qatorni aniqlang.
1)Sodiq; 2)O'razmat; 3)Seit;
4)Doniyor; 5)Usmon;
6)Jamila.

A)1,3,4,5,6 B)4,5,6
C)2,3,5,6 D)1,2,3,4,5,6

17. Jamilani yaylovdagi chorvadorlar to'y munosabati bilan o'tkazilgan poygada unga yetolmay qolgani uchun olib qochib kelgan qahramon qaysi?

A)Sodiq B)Usmon
C)Doniyor D)Seit

18. Qaysi asar qahramonining xatti-harakatlarida allaqanday jo'shqinlik, erkaklarga xos fazilat bor edi?

A)"Bahor qaytmaydi"
B)"Sarob" C)"Raymonda"
D)"Jamila"

19. ". . . chet yerlarda ko'p yillar sarson-sargardon bo'lib, o'z el-yurtini ko'rish ishtiyoqi bilan yashagan, shu quvonchli damni intizorlik bilan kutgan odamgina o'z ona tuprog'iga shunchalik mehr qo'yishi, uni shu qadar seva olishi mumkin" kabi fikrlar qaysi asardan olingan?

A)"Yuzma-yuz" B)"Ona vatan
sog'inchi" C)"Raymonda"
D)"Jamila"

20. ". . . balki sevgi degan narsa
inson har tomonlama kamolotga
yetib, aql-idroki to'lgandan keyin
paydo bo'ladigan bir
tuyg'umikin? Bu ham shoir yoki
rassom ilhomiga o'xshab insonga
kuch-qudrat bag'ishlab, yangi
orzu-umidlar, istiqbol sari
yetaklovchi bir kuch
emasmikin?"

Ushbu parcha qaysi asardan
olingan?

A)"Bahor qaytmaydi"
B)"Sarob" C)"Raymonda"
D)"Jamila"

21. "Bolalik nafaqat
quvnoq davr, bolalik —
inson shaxsi
shakllanishining ilk davri
hamdir" misralari kimning
tarjimaiyati holidan olingan?
A)M.Yusuf B)T.Sulaymon
C)Ch.Aytmatov
D)A.Oripov

22. "Aytishlaricha,
qiyinchilik ko'rmaguncha
yaxshi kunlarning qadriga
yetmaysan" Ushbu so'zlar
kimga tegishli? A)M.Yusuf
B)T.Sulaymon
C)Ch.Aytmatov
D)A.Oripov

ILOVA

LUG'AT

(maktab va litsey-kollej darsliklaridagi matnlar bo'yicha)

A

Abdulhaq Homid (1852—1937) — mashhur turk shoiri
abir — xushbo'y modda, anbar
abrishim — ipak
abri nayson — yomg'irli ko'klam
abror-yaxshi kishilar
abyot — baytlar
adam-yo'qlik
addoi-duo qiluvchi
adl-adolat
a'do — dushman
adu(v)-dushman, yov aylamoq
afgor — yaralangan, jarohatlangan, majruh; o'rtangan
afifa-pokiza qiz
aflok — falaklar, osmonlar
afruz — kuydiruvchi; yorituvchi
afsar — podshohlik toji
aftoda — zaif, nochor
afg'on — nola, fig'on
afgor — jarohatlangan, majruh
afsar — podshohlik toji, jig'a
afsurda — ruhsizlangan, so'ligan, so'lg'in, ilviragan, tushkun, o'nggan
afzun-ortiq
ahad-yakka, yagona
ahbob-do'stlar, yorlar, sevimlilar
ahkom — hukmlar, qonunlar
ahl — istiqomat qiluvchi
ahli fazl— fazilatli kishilar
ahli tamiz-fahm egalari
ahli tasavvuf — so'fiylar
ahli vuquf — voqif, xabardor bo'lmoq
ajam-arab bo'lmagan xalqlar
ajun — olam, dunyo
ajzchi — yo'l ko'rsatuvchi
akbar — eng ulu'g, eng katta
akmal — eng mukammal, eng yetuk
akobir — ulug'lar, kattalar
Akrambek — Rijoizoda Akram (1847—1914) — «g'arbchi» jadidchi shoir
al — qo'l

al(ol)-qizil
a'lam — bilimdon
alfoz — lafzning ko'pligi
alhaq — borliqning haqiqati, haqiqiy, bor, mavjud
alhol — hozirda, shu paytda
alif — eski alifboning birinchi harfi; abjad hisobida 1 ga teng
Allohu Akbar — Alloh buyuk
almisoq-juda qadimgi, eski
alolo — g'avg'o, shovqin-suron
alomon — omonlik berish; omonlik berishga chaqiriq
alqov — maqto'v
alfoz — lutflar, marhamatlar, yumshoqliklar, yaxshiliklar
alvon — qizil ip gazlama
amlok — mulklar, yer-suvlar, kishi tasarrufidagi buyumlar
amn — tinchlik, omonlik
amo — ko'r
amori — odam tashish uchun tuya yoki filga ortilgan kajava
amri ma'ruf — yaxshilikka undash
amsol-o'xshashlar, monandlar
amvoj — mavjlar, to'lqinlar
amvol — mollar, ashyolar
anbar-yoqimli, xushbo'y qora modda
anbarafshon — anbar sochuvchi
anbarbor — qop-qora va isli, anbar isini tarqatuvchi
anbiyo-nabilar, payg'ambarlar
andalib-bulbul
andesh — fikr, o'y; mulohaza qilmoq
andi-kelgindi
andisha-ketini o'ylab qilingan mulohaza, ehtiyotkorlik
andom — gavda, jism, qomat, qiyofa
anduh — g'am, qayg'u
anduz — oluvchi

anfosh — nafaslar
angusht - barmoq
anis — do'st, yor
Anjulus (Andalus) — Ispaniyaning qadimiy nomi
anjom — oqibat, oxir
anjum — yulduzlar
anjuman — majlis, yig'in, bazm
anjum sipahi — yulduzlar qo'shini
ano — mashaqqat, qiyinchilik, azob, uqubat, kulfat
anosir — unsurlar (suv, havo, tuproq, o't)
anqo-Qof tog'ida yashgan afsonaviy qush nomi, o'zi yo'q narsa
anqog'a shapig'-nihoyatda tansiq, kam
ang'iz-ekinni o'rib olgandan so'ng tikkayib qolgan poyasi
apoxtar - (Avestoda) do'zax
aqbo — dovon, qiyinchilik
aqli qosir-aqli zaif
aqrabo — yaqinlar, qarindoshlar
aqvol — so'zlar
arab alfozi — arab tili; arab so'zlari
arbadasoz — to'polonchi, g'avg'oga moyil
arjumand — qadrlı, hurmatlı, e'tiborlı, eng aziz
arkon-ustun
arkoni davlat — davlat arboblari
aroda — arosatda qolgan
arsa — maydon
art-tepa, dovon
arus(e) — kelin, kelinchak
arz-1)shikoyat; 2)yer sharining bir qismi
arz to samo — yer-u osmon
arg'umoq-toy, ot
arsh-falakning eng yuqori qatlami; oliy taxt
arg'uvon-qizil gulli daraxt, qizil yuz ma'nosida
archi — agarchi
asig' — foyda, naf
Asmoi husna- Ollohning go'zal ismlari
asno - vaqt, payt, holat
aso — hasa

asov-bo'ysundirilmagan, o'rgatilmagan
asror — sirlar
asru — juda, haddan ziyod, ortiq darajada
as'hah - haqiqat
as'hob-hamsuhbatlar
atfol — go'daklar, yosh bolalar; ishq atfoli — yosh oshiqlar
at'ima — taomlar
avaxta-turma
avbosh - bebosh, sayoq bezori, daydi
Avesto-o'rnatilgan, muqarrar qilingan hayotning asosiy yo'riqnomasi
avfoj- to'dalar, guruhlar
avhom — qo'rquv
avliyo - valiyning ko'pligi
avom — umum, omma, olomon, xalq, oddiy kishilar
avroq — varaqlar, sahifalar; barglar
axgar — qizarib yonib turgan olov; laxcha cho'g'
axiy — birodar, oshna
axtar — yulduz
Axuna Varya— zardushtiylikda e'tiqod duosi. U islomdagi kalimayi vahdat va kalimayi shahodat singari vazifalarni ado etgan
Axuramazda-Zardushtiylikning oliy, ezgulik xudosi. U bu dinda yaratuvchi, xoliq, yakka-yu yagona xudo sifatida tan olingan
axzar — ko'm-ko'k, yashil
axzarvash — yashiltob
ayl - o'n
aylondur — aylantir
aymoq va ahshom — xilma-xil xesh-urug'lardan deyilmoqchi
ayn — ko'z
ayog - oyoq
ayog — qadah, soqiy va oyoq ma'nolarida kelishi mumkin
ayogchi — may quyuvchi, soqiy.

kosagul

Ayyomi ajuz-qishning so'ngi haftasi

Ayyub-sabr timsoli bo'lgan payg'ambar
(badanini qurt bosgan, sabr ila undan xalos bo'lgan)

ayg'ir-uch-to'rt yoshli erkak ot
ag'yor-begonalar, boshqalar, g'ayirlar;
raqiblar

azbaski — chunki, shuning uchun

azimul jussa — katta jussali

azmanaiy qadimdan — eski
zamonlardan

azru-mansabdan olish

a'rof-jannat va do'zax oralig'i

Asha — haqiqat timsoli. Sraosha uning
hamrohi. Ular kishilarni yaxshilikka
undovchi ma'budlardir

ashal — eng oson, qulay

ashavan — rostlik, to'g'rilik, haq,

haqiqat so'zlarining sinonimi

ashi'ayi — shu'lalar

ashjor — daraxt

ashk — ko'z yoshi

ashk xun — ko'z yoshi qon

ashrof-e'tiborli kishilar, ulug'lar

B

bad — yomon

ba'd-keyin, so'ng

badho'-yomon qiliq

badnom — yomon otlig

badr — to'lin oy

badxoh — yomonlik talabgori, yovuz
niyatli

bahar range — har qalay

bahim - to'rt oyoqli hayvon

Bahor — joy nomi

bahoyim — hayvonlar

bahr — daryo, dengiz

bahrayn — bahr(dengiz)ning ikkiligi,
ikki dengiz

bahri xudoro — xudo haqqi

Bahrom-Mars sayyorasi, Mirrix

bajid - jiddiy

bajo — 1. o'rniga, joyiga; 2. o'rinli, mos
keladigan

bakovul — bosh oshpaz

baldayi mahfuza — qo'rg'on shahar

bale — ha, barakalla singari
tasdiq ma'nosini bildiruvchi so'z

baliyat-balolar, ofatlar, ozorlar

baloshor — balo keltiruvchi

Balva — joy nomi

Bani bashar — odam farzandi

banogoh — birdan, to'satdan

banogo'sh — quloq solinchog'i,
sirg'asi

baq'alar — kambag'al talabalar,
musofirlar yashaydigan hujralar

baqar — mayda pul ma'nosida

baqo — davom etish, saqlanish

bardor — ko'tarish

barf — qor

barhamzan — yo'qotuvchi, ostin-
ustun qiluvchi, nobud qiluvchi

baron — uning ustiga

Barot — hijriy yil hisobida

sakkizinchi oy bo'lgan

sha'bonning o'rtasi, bayram kuni

barot —yorliq

barq — chaqin; yashin

barri Arab — Arab yeri

barra-(forscha) qo'zichoq

barr-u — yer yuzi

barter — mol almashtirish

barumand — bahramand,

foydalanuvchi

base — juda

basir;butov, ko'rmaydigan

basta — bog'liq, band, bog'langan

batsiq-g'arb, mag'rib

baxshish-sadaqa, ehson

bayt ul-hazan — g'am uyi;

Yaqubning ayriliqdagi hayiti

bazl — in'om, saxiylik

bazmi majolis — ilohiy ishq

bazmi

bazur-qiyinchiliksiz, bemalol

bazo'r-zo'rg'a

bashar — inson, odamzod

bebok — shafqatsiz;

qo'rqmasdan

bedav-o'ynoqi, uchqur

bedil — o'ta darajada oshiq,

maftun

bedod — zulm; adolatsizlik

bedordil — qalbi, shuuri uygʻoq
begarona — cheksiz, bahosiz, hadsiz
behbud-sogʻlomlik
behisht oso — jannatga oʻxshash
behroq — yaxshiroq
bekas — hech kimi yoʻq
bekaslik — kimsasizlik, gʻariblik, yolgʻizlik
bemoya — sarmoyasiz
bemuhob — parvo
benavo — faqir, notovon, bechora, baxtsiz
benazir — tengsiz, oʻxshashi yoʻq
beqayd-erkin
bermon — bermayman
besar-u po — besaranjom, ovora
besubut-vaʼdasida turmaydigan
Besutun — Farhod qazigan togʻ nomi
bexirad-aqlsiz
bexor — tikansiz
bezobita — tartibsiz
besha — toʻqay, oʻrmon
beshumor — sanoqsiz, koʻp
biaynih — goʻyo, xuddi, kabi
bidʼat-eskilikdan qolgan rasm-rusm
bihisht-jannat
bihor — dengizlar
bikr — qiz bola, toza, bokira maʼnosida
bilfeʼl-oʻzicha, oʻzboshimcha
bihamdilloh — Ollohga maqtoʻv
bilga - dono
bilig-bilim
bilmon-bilmayman
Bilqis-Sulaymon paygʻambarning suyuqli sevgilisi
binni — oʻgʻli
binoyi xayr — xayrli (yaxshi) qurilishlar
bir navʼi — bir narsa qilib
bistar — toʻshak
bitig — yozma, yozma asar
bistar — koʻrpa, toʻshak
bisyor — koʻp; juda
biyik — ulugʻ, buyuk
biym — qoʻrquv, xavf
bob, bobo — ulugʻ mashoyix, shayx, pir, valiy
bobarg — bargli

bod — shamol
boda — may, sharob
bodi xazon — xazon yeli; kuz shamoli
bodiya — choʻl, dasht, sahro
bodpoy - eloyoq
boj — savdo soligʻi
bol afshon — qanot qoquvchi
bolo — yuqori
bom — togʻ
boqa — qaraganda
boqiy — davomli, uzluksiz, abadiy
bor — yuk
borgoh — dargoh
borkash — yuk tashuvchi, hammol
bot — tez, ildam, darrov
botil — puch; notoʻgʻri, asossiz
2. Qalbaki yoʻldan borish, adashish
botin — ich, koʻngil
botmon-ogʻirlik oʻlchov birligi; 1 botmon 8 pudga teng
bovar qilmoq — ishonmoq
bovli — boylam, dasta
bovujud — shunday qilib, shunday boʻla turib
Boxtar-gʻarb, gʻarb tomon
bogʻot — bogʻlar
bozigar — firibgar
bud — borliq
bud-nobud — bor-yoʻq
budun-xalq
bulbuloso — bulbultabiat, bulbuldek, bulbul singari
bulmoq — topmoq
bulon-yovvoyi ot
bum — boyqush
bum — zamin, yer, quruq joy
bu nav — bu xil (da); bu tarz (da)
burhon — dalil, hujjat, guvoh, dastak
burnt — moʻylab, murut
buroq- Muhammad (s.a.v.) meʼn — kuni mingan ot
burqa — yuzga tutiladigan parda, niqob

burudat — sovuq
butmogan — tuzalmagan;
tugatmagan; o'smagan
buti siyminbar — kumush tanli
sanam
butramoq-tarqalmoq, ketmoq
butrotmoq — tarqatmoq, to'zitmoq,
parokanda qilmoq
buxl — baxillik
buxor — bug', tuman
buzrug — ulug', katta
bug'z — g'azab
Bushyasta — Zardushtiylikda
dangasalik timsoli
bo'gu-dono
bo'rk — telpak
bo'ryo — bo'ya
bo'yla — bunday
Bo'yla bag'atarxon — To'nyuquqning
unvoni
bo'z-ko'kka moyil oq rang
bo'zlamog-zor-zor yig'lamoq

D

da'b — odat, qiliq, xislat
dabiston-maktab
daf — qaytarish, ketkazish
daf'atan-kutilmaganda; yana
dafi — qaytarish, rad etish
dafna-doim yashil bo'lib turuvchi
xushbo'y daraxt; lavra
dahr-ochun, dunyo
dahri dun(parvar) — teskaricha,
pastkash dunyo
dajjol-o'taketgan yomon odam
daler-dovyurak
dallayi muxtola — makkora,
qo'shmachi
damodam — dam-badam, uzluksiz,
ketma-ket
dani — past
dangona — ulfatchilik joyi
dar — eshik
darang bo'lmoq — to'xtamoq
darband — darvoza, eshik oldi; qal'a
dardisar — boshog'rig'i
dar go'sh — quloqda
darmonda — dar qolgan; hayron,

qiyin ahvolda qolgan;
nochorlikda, aro yo'lda qolgan
darranda-sut emizuvchi
hayvonlar
darun — ich, ichki
darvesh — 1. faqir, yo'qsil, 2.
tariqatda faqirlik yo'li
dasisa-hiyla, nayrang
dastomuz — qo'lga o'rgatilgan
dastor — salla
dastrast — qo'li tegmoqlik
dast topmag'on — qo'lga
kiritmagan
dast topmoq — qo'lga olmoq
davlatxoh — xayrxoh, do'st
davr — davra ma'nosida va g'am,
falak
davron gardishi — davrning
aylanishi, ya'ni zamonning zayli,
tuzumning sharoiti
davvor — davr etuvchi,
aylanuvchi (gumbaz)
daxl — aloqa, aralashish
daxli bejo — o'ransiz aralashish
dayr — butxona, ko'chma
ma'noda, mayxona va umuman
dunyo
dag'i — 1. tag'in, yana; 2. hamda
degul — emas
dekada-o'n kun, o'n kunlik davr
delvagay — yengil
desyatina-yuza o'lchov birligi; 1
desyatina 1,09 gektaga teng
digar — o'zga, boshqa
dilafgor — dili xasta, dili vayron
dilbar — ko'ngil eltuvchi,
mahbub
dilgir — ranjigan, xafa, bo'g'ilgar
diljam — xotirjam qat'iyatli,
o'ziga ishongan
diljamliq — xotirjamlik, ko'ngli
to'qlik
dilkash ilhon — yoqimli ovozlar
ashulalar, xonishlar, sayrashlar
dilkusho-ko'ngil ochuvchi
dilsiton — dilni oluvchi,
ko'ngilni o'ziga asir etuvchi,

dilbar, ko'ngil ovlovchi; sevgili
dilosoy — ko'ngil ovlovchi
dilovar — qo'rqmas, botir
dilovez — yoqimli
diltang-xafa, xomush
dilxoh — ko'ngil istagan, yoqimli
diydayi giryon — yig'layotgan ko'z,
yig'loqi ko'z
diyda namnok — ko'zi yoshli
diydor talab — xudo diydorini
ko'rishga talabgor
Dizzax — Jizzax
dobon — dovon
dod — adolat
dodar — uka
dofi — daf qiluvchi
dol-egilgan, bukilgan
dol — dalil, dalolat
dolu — to'rtuzoq
dom — tuzoq
doman(a) — etak
domod — kuyov
donish — bilim, ma'lumot
donishoyin — donishmand
doroyi — egasi, boshlig'i
dorulqazo — qozixona
doxil — tarkibi
dog'uli-ayyor
dorug'aiy kutubxonaiy humoyun —
podsho kutubxonasining boshlig'i
dud — tutun
dun — past, razil, nokas
durafshon — dur sochuvchi
durahd — ahdiga amal qilmaydigan
durar — katta marvarid
durbosh — tahdid
durd — quyqa
durdona — marvaridning bir donasi
durfishonlig' — dur sochish, ya'ni
yosh to'kish
durj — quti
durnisor — dur sochuvchi
durposh — dur kabi sochilgan
durri samin — qimmatbaho gavhar
durri g'alton — yumaloq dur
durroj-qirg'ovul
dushmankomlig' — dushman,
dushmancha

dushvor-mushkul, qiyin
dushvorlig' — qiyinchilik,
og'irlik, mushkullik
do'gar — to'kar
do'non-3-4 yashar erkak ot

E

edar — etar
egn — yelka
ehmol — qiyinchili, mashaqqat
ehtimom — ahamiyat berish
ehtisob — hisob-kitob, tahlil;
taqiqlash
ehtisob ahli — taftishchilar
elig-hukmdor
emgak — mehnat, mashaqqat
emin — omon, amonda, tinch,
xavfsiz
erdam-fazilat, yaxshi xislat
Erhubbi — islomgacha bo'lgan
davrdagi avliyo
erik-mard, botir, erkin
ev-uy
evrulmoq — aylanmoq,
o'girilmoq
etdigumdandir —
etganimdandir, qilganimdandir
e'tidol — mo'tadil
e'timod-ishonch
Ezgu fikr, ezgu so'z va ezgu
amal birligi — "Avesto"dagi bosh
g'oya
e'zid-Olloh
e'zoz — qadrlash, hurmat
engay — kelish, qo'nish, mehmon
bo'lish
eng — yuz, yonoq

F

falaktoz — falakka chopuvchi
ko'kka ko'tariluvchi
fam — og'iz
fan — hunar
fano omoda bo'ldi —
yo'qolishga tayyor bo'ldi (o'lar
holatga yetdi)
faqih — din ilmi bilimdoni
faqr — kambag'allik, yo'qsillik

kamtarlik
faqir — musofir odam, sirdosh
 maslakdosh topmagan, o'zini begona
 his etgan kishi, haqparast darvesh
farang-Yevropa
farahgustar — quvontiruvchi
fard — yakka, yolg'iz, ajralgan
fargard — kesik yoki bo'lak, qism
Farhod — bu so'z afsonaviy
 Farhodning sifatleri: tog' qazuvchiligi,
 qahramonligi, sabot, matonatini
 ifodalaydi
farozi — balandlik
farog' — tinchlik, xotirjamlik, rohat,
 istirohat; bo'shshah, ozodlik
farog'at — osudalik, tinchlik; rohat;
 ozodlik
farrux — baxtli, saodatli, omadli,
 go'zal, chiroylli, ulug'
farruxoyin — yaxshilik keltiruvchi,
 baxtiyor qiluvchi
farsuda — eskirgan; ezilgan; horg'in,
 holsizlangan, qiynalgan
farxunda — saodatmand, yaxshi,
 muborak
farxundaroy — dono, oqil
farzona — donishmand
farsh — to'shshah, yotqizish
fasil — devor ma'nosida
fasona — afsona
fatgon — fitna qiluvchi, maftunkor
fath — g'alaba
fatonat — zehn
fatton — fitna qiluvchi, maftunkor
Fag'fur — Xitoy xoni Pog'dixon.
 She'riyatda ko'pincha Xitoy xoni
 ma'nosida ishlatiladi
fash — sallaning pechi
fikan — soluvchi, tashlovchi
filhaqiqat — darhaqiqat, haqiqatan
filhol — o'sha zahoti
fi-pog'ur-slar — qadim yunon olimlari
fiqh — islom huquqshunosligi
fir'avn-qadimgi Misr podshohlarining
 umumiy nomi, dunyoga mehr qo'yib
 Xudoni esdan chiqargan shoh timsoli
firdavs-jannat
fribomez — yolg'onsifat

firoq — ayriliq
firor — qochish
firuz-g'olib, zafar quchgan
fitna — to'polon, g'avg'o, janjal
foniy-o'tkinchi
foqa — kambag'allik
forig' — tinch, xotirjam, ozod,
 xoli
forug'bol-xotirjam, ehtiyojsiz
foytun-izvosh
funun-fanlar
furug' — shu'la, porloqlik
Fusaxolar — so'zga chechan
 odamlar, go'zal so'zlovchilar
futuh — g'alaba, xushnudlik 2.
 ochilish, kuchayish
futur — halokat, shikast, zarar
fuzun — ortiq, ziyoda, ko'p
fo'ta — ipak o'ramabelbog'

G

ganj — xazina, boylik
garan — og'ir, qadrli
gardanshikasta — bo'yni egik
gardon-aylanadigan
gardun — osmon gumbazi, falak;
 dunyo, olam
garduni nofarjom — oqibatsiz,
 bevafo, notugal falak
garm — issiq, qiziq, qizg'in
gavharafshon — gavhar sochish
gayr — o'zga, boshqa, begona, yot
gayur — jasur
gazand — zarar, ziyon-zahmat,
 ofat
gazanda-zaharli, chaqadigan
 hasharotlarning umumiy nomi
gazof — bema'ni, behuda
gasht — aylanish, kezish, sayr
 etish
gesuyi musalsal — halqasimon,
 zanjirsimon, jingalak soch
getinamo — olamni ko'rsatuvchi
gila — gina, o'pkalash
gino — boylik
gird — atrof
gireh — chigal, tugun

giribon — kiyim yoqasi
giribon chok — yoqasi vayron
giriftor — yo'liqqan; uchragan, asir bo'lgan, band bo'lgan
girihi — tugun
girihi — tugunli
giryon-yig'layotgan
gisu-o'rilgan soch
gizo — oziq, yegulik
Gohlar (Zardushtning qo'shiqlari):
 Zardusht she'rlari va ibodat payti ijro etiladigan matnlar
gom — qadam, odim
gov — ho'kiz
gudoz — eruvchi, kuyuvchi
guftor — so'z, so'zlash
guhara — gavhar
guharrezlik-shirinso'zlik
gulafshon — gul sochuvchi
gulbun — gul tupi
gulbuni ummid — umid niholi
gulbog' — gulzor, chamanzor
gulbong — baland, yoqimli ovozi, bulbul ovozi
gulfom — gulrang
gulgun — gulrang, qizil
gulpo'sh-gul sochuvchi
gulgun-gul yopingan
gulrux — gul yuzli
guluzor — gul yuzli
gulo' — tomoq
gum — yo'qolish
gumnom — nom-nishonsiz
gumrah — yo'ldan adashgan
gungurt-qora-sariq tus, qo'ng'ir
gunogun — rang-barang, xilma-xil
gustox — sur (kishi), yuzsiz
guzar-o'tish, ketish
guzar aylamoq — kechmoq
go'r-yovvoyi eshak, qulon
go'star — yoyuvchi, taratuvchi
Go'y — daryo nomi
go'yi siymin — kumush koptok
go'shoviz — quloqda osig'liq, sirg'a

H

habib — do'st, juda yaqin o'rtoq
“Habib us-siyar” — «Sevimli

do'stning tarjimai holi» demakdir. Xondamir o'zining bu katta asarida Arab, Eron, O'rta Osiyo, Xuroson tarixining olam paydo bo'lganidan to XVI asrgacha o'tgan eng muhim davrlari haqida so'z yuritadi
habis — dushman, yomon odam
hadafdur xora — qattiq toshdan iborat nishon
hadis — shuhrat, ovoza
hakim — 1. faylasuf; 2. donishmand, alloma; 3. tabib
hal — aralash, ezilgan, tuyilgan
halqayi ushshoq — oshiqlar halqasi
hamd — maqtov, olqish
hamin bas — shu yetarli
hammol — yuk tashuvchi
hamnishast — hamsuhbat, ulfat
hamnishin-hamsuhbat
hamroz-sirdosh
hamyoza — xomuza
hamzabon — tildosh; dildosh
hangom — chog', payt, g'animat payt
hangomi safo — soflik vaqti
haqir — tuban, past, xor; bechora
haqoyiq — haqiqat
harim — haram
haram — 1. kirish man etilgan joy, ichki hovli yoki uy; 2. urush. o'ldirish, mol so'yish man etilgan muqaddas joy
harif — sherik; o'rtoq, ulfat
harimi vasl — vasl harami
hariq — kuyuvchi, yonuvchi
haros — qo'rquv
harrof — so'zchi, chechan
harza — behuda, bekorchi so'z
harzago'y-sergap
hasin — o'tib bo'lmaydigan; mustahkam
hassos — hissiyot, chuqur tuyg'u
havo — orzu, istak, havas
havodorliq — takabburlik
havodis — hodisalar, voqealar.

o'zgarishlar, yangiliklar
havoparvard — 1. orzumand. 2.
parvozni istovchi
hayrat etmon — ajablanmayman
hayvon suyi — tiriklik suvi (afsonaviy
suv)
hayyoti gardun — osmon chodirdo'zi
haziy — qayg'uli, mungli, g'amgin,
hasratli
hazira — xilxona
hazora - ming
hazordaston — bulbul
hazratda — hazratdargoh, podsho
huzuri
hazratida — huzurida, oldida
hechkas — hech kim
hifz — saqlash, qo'riqlash
hifzi jon — jonni saqlash tumori
hijob — parda
hijron — ayriliq
hikmatmaob — hikmatparast
hilm — muloyimlik
hilol-yangi chiqqan oy
hilol abro' — hilol (oy) dek qoshli
Hinduston maxsusi —
Hindistondagina bo'ladigan
Hiri — Hirotning erkalatma shakli
hirmon — mahrumlik, bebahralik,
benasiblik, yetisha olmay qolish;
umidsizlik
hirqat — kuyish; g'am, qayg'u
hirzi jon — jonni saqlovchi tumor
hisni — qo'rg'on, qal'a, istehkom
hisor — qal'a, qo'rg'on
hodiy — to'g'ri yo'l ko'rsatuvchi
hojat — zaruriyat, ehtiyoj
hoksor — 1. kamtarin, oddiy, sodda;
2. xor, tuban
hola — oyning qo'rg'onlashi
holo — hozir, endilikda
hosid — hasadchi, bironing yutug'ini
ko'rolmaydigan kishi
hotam-saxiylik
hub(b) — don, dona
hubob — suv yuzidagi pufakcha
hubob — ko'pik
hudhud - sassiqpopishak
hulla — nozir va nafis kiyim; mato

humo — davlat qushi, baxt qushi
humoyunfol — kelajagi quticha,
baxtli
hunardushman — hunarni,
san'atni sezmaydigan
huqqayi yoqut — yoqut quticha
hur — jannat qizi
huvaydo — aniq ko'rinib
turadigan; aniq, ravshan, paydo,
ko'rinish
huy — huy tortib nola chekmoq
ho'y — fig'on

I

ibo — tortinish, ko'nmaslik, uyat,
hayo
ibroniy-yahudiy
ibtido — boshlanish
iglik — kasal, betob
iflos — qashshoqlik, pulsizlik,
sinish, hech narsasi qolmaganlik,
muhtojlik
ifrot-me'yordan oshishlik,
haddidan oshish
ifsho — fosh, oshkor qilish
ihtiroq — yonish, alanga
ijobat — qabul qilish
ijtinob - o'zini chetga olish,
tortinish
ikroh — jirkanish, xunuk
hisoblash; istalmagan, yomon
ko'rilgan ishni majburan bajarish
ikrom — 1. karam (oliyjanoblik
qilish); 2. izzat qilish
iktifo — kifoya qilmoq
ilig — qo'l
ilmi hol va ilmi qol — ilm
turlari
ilvasin-qarchig'aysimon yirtqich
qush
ilg'amoq — hujum bilan bormoq
imdad-yordam, ko'mak
infiol — hayajonlanish
ingek-sigir
inju — marvarid, dur
Inju o'g'uz — Sirdaryoning
O'rxun-Enasoy obidalaridagi
nomi nomi
inonmoq — ishonmoq

inoyat — lutf-u ehson, mehribonchilik, marhamat, yordam, iltifot, bag'ishlash
inbisot — shodlik, xursandlik
inbisot anduz — shodlikka to'la
intiboh — ogohlanish va ogohlantirish
intiho — oxir, so'ng
inchka — ingichka
iqbol — davlat, boylik; omad, yaxshi kelajak
iqlim — mintaqa, qit'a (qadim olimlar yer yuzini jug'rofiy yetti iqlimga ajratganlar)
iqomat — yashash
iqtido — ergashish
irfon-bilish, tanish
irin-lab
irodat — xohish, istak, qasd, muridlik, berilish
irtifo — ko'tarilish, yuksalish
irtifo' — ko'tarilish, yuksalish; balandlik
irshod — to'g'ri yo'l ko'rsatish
Iskandar — jahongir Aleksandr Makedonskiy (358—323)
ismat — poklik, ma'sumlik
isor — bag'ishlash; in'om qilish, ayamay taqdim qilish
isqot — olib tashlash, soqit qilish
isror-qat'iy talab
istifodat — foydalanish, ilm olmoq
istihqoq — biror narsaga loyqlik
istiloh — atama, termin
istimo' — eshibosh
istig'for — xudodan gunohni kechirishni so'rash, qilgan gunohlariga tavba qilish
istig'for qilg'il — tavba qil
istig'no — 1. e'tiborsizlik, beiliftotlik; 2. muhtoj bo'lmaslik hissi 3. noz, tortinish
itgan — yo'qolgan
itob-ta'na, ma'lomat; qahr, g'azab, qiynoq
itolg'u — ovchi qush
ittihod — birlik
ixfo — yashirish, berkitish, maxfiy
ixroj — surgun
ixtilot — aralashish, bordi-keldi qilish

iyartib — ergashtirib
iyd — bayram
iydi qurbon — qurbon hayiti
iymanmas — iymanmaydi, hazar qilmaydi
izzat — azizlik, qadr-qimmat
ishkol — chigal, qiyinchilik, mushkullik
ishrat paymonalari — xursandchilik qadahlari
ishtiboh — shak-shubha, gumon
ishvagar — ishva qiluvchi

J

jabbor(jabro', jobir)-jabr qiluvchi
jabin — manglay
jafogustar — jafu qiluvchi, jafokor
jahonafruz — jahonni yorituvchi
jaldu — mukofot
jalodat — ulug'lik, bahodirlik
jamriy — past tabaqa vakili
jaras — qo'ng'iroq, karvon tuyasidagi qo'ng'iroq
jarima — gunoh
jasta — sakragan, irg'ib chiqqan
javlon-jang, urush
javshan — sovut
Jayxun — Amudaryoning qadimgi nomi
jazba — jalb etish
jek ko'rmoq-yomon ko'rmoq
jiba — urush kiyimi, sovut
jiblajibon-ingichka va uzun dumli chumchuqsimon qush
jilvagoh — jilva (nur) joyi
yaltirab ko'rinish o'rni; ko'rinish joyi
jinohi tayr — qanotli parranda
jinon-jannat
jismi so'zon — o'rtanayotgan vujud
jivor — yon, atrof
jodu — sehr, avrash
joh — mansab, amal, martaba
joh ahli — mansab, amal egalari
 adabiyotda ma'rifatsiz kishilar

johin — mansab, martaba
jola — yomg'ir, do'l
jom — qadah, may piyolasi
jomi Jam—afsonaviy podshoh Jamshid
 ixtiro qilgan jom, ichidagi mayi
 tugamaydigan va olamni ko'rsatib
 turadigan qadah
jomi jamoli soqiy — soqiy jamolining
 jomi
jonso'z—jon o'rtovchi, azob beruvchi
jonib(ig'a) — tomon, taraf, jihat
jov — yov
jovid(on) — abadiy, mangu, doimiy
jozib — tortuvchi; jozibali
jozim — jazm qiluvchi
jud — in'om, ehson; qo'li ochiqlik,
 saxiylik
juhud—yahudiy
junun—telbalik, majnun, savdoyilik
junun dafi — telbalikni daf etish
jura — qultum
justujo'y — qidirish
juu — ochlik; ishtaha
juvonmard—oliyhimmat, saxiy
juz — bo'lak, qism, fasl, daftar
 (qo'lyozma kitoblarda)
juzdon—papka
jung — katta kema
Jo'n — daryo nomi
Jo'npur — daryo nomi
jo'sh — yonmoq, chanqamoq; qaynash;
 majozan g'ulg'ula, g'avg'o

K

kaf — kaft
kafi poy — oyoq tagi
kahrabo—sariq rangli ma'dan
kaj — teskari
kajnihod — yomon xulqli, yomon
 tabiatli
kajraftor — makkor, teskari
 aylanuvchi, egri yo'lga yuruvchi
"Kalila va Dimna" — mashhur masal
 va hikoyalar to'plamidir, Hindistonda
 Bidpoy
Kalimulloh—Xudo bilan so'zlashgani
 uchun Musoga berilgan nom

kaliso — xristianlar ibodatxonasi;
 cherkov
kalom — so'z
kamand — arqon, ip; tuzoq,
 sirtmoq,
kamin — pana, xilvat joy
kanora—chet, chekka, qirg'oq
karib — yaqinlashgan
karih — jirkanch
karimuttarafayn — ikki
 taraflama ulug', ya'ni ham ota,
 ham ona tomonidan
 temuriyzoda—H. Boyqaro
kark — karkidon
karkas—uzoq yashovchi
 o'laksaxo'r qush, qora grif
kas — kishi, shaxs, kimsa
kasb ro'zi — har kungi ish,
 hunar; mashg'ulot
kasir — mo'l-ko'l, barcha
kasrat — mo'llik
kavkab—najm, yulduz
kavkabiston — tiniq, yulduzlari
 charaqlab turgan osmon
kavsar—jannatdagi buloq nomi
kashfi asrori nihon — yashirin
 sirni ochish
kashshof — kashfiyotchi
kent —shahar
keraga — o'tovning chetanga
 (to'qima devor) o'xshatib
 ishlangan devori
kerish — yoy ipi
kilk—qamish qalam
kimyo — yonish ilmi, misning
 olov ta'sirida oltinga aylanishi
kin — kek, o'ch; kuch; adovat
kinakash — adovat qiluvchi
kinaxoh — kekchi
kirdor — qilg'iliq, ish
kiromi — aziz
kiromiy qadr — azizlik,
 hurmatga sazovorlik
kisvat — kiyim
kiyna — adovat
kiz — kiygiz
kish — olmaxon
kishti — kema, qayiq

kishtibon — kemachi
kishvar-mamlakat
koh — somon
kohil — yalqov
koj — shapaloq
kokuli qullob — gajak soch, kokil
kola — mato
kom — tanglay; og'iz; maqsad, orzu
komgor — baxtli, qudratli, bahramand
komron — o'z maqsadiga erishgan, baxtli;
kor ozmo — ish ko'rgan, tajribali
ko'tib — ro'yxat tuzish, qo'lyozmalarni ko'chirish bilan shug'ullangan shaxs
kozib — yolg'onchi
kosh — koshki, zora
kudurat — g'am
kuffor — kofirlar
kufroni ne'mat-nonko'rlik
kuhan — eski, qadimgi
kuhulat — o'rta yasharlik
kulbayi xammor — may do'koni, may sotiladigan do'kon (uy)
kulla — cho'qqi, tog' cho'qqisi
kulliyot — biror narsaning yig'indisi, to'plam
kulola — jingalak soch
kund — o'tmas
kunda pix — to'nkaday qo'pol
kunj — burchak ma'nosida
kuruh — 2 km chamasida
kushtgir — kurashchi
kushti — kurash
Ko'hak suyi-hozirgi Zarafshon
ko'hi dard — dard tog'i
Ko'hkan-tog' qazuvchi; Farhodning laqabi
ko'hsor — tog'li joylar
ko'kramoq-na'ra tortmoq
ko'k toqi — ko'k gumbazi
ko'lok — to'lqin; bo'ron
ko'ni-rost, to'g'ri, haqqoniy
Ko'ragoniy — so'zma-so'z ma'nosi kuyov degani. Ulug'bekka, xotinlaridan biri mo'g'ullardan bo'lgani uchun berilgan nom. Chingizxondan keyin urf bo'lgan. Amir Temur ham Bibixonimga uylangani uchun "Ko'ragoniy" edi

ko'tah — kalta, qisqa
ko'ch-urug', zot
ko'chak-u buzruk — kichig-u katta

L

lafz — so'z
laim-past, gado, xasis
lak-yuz ming
la'l — qimmatbaho tosh; majozan lab
la'li — qimmatbaho qiziltosh, lab ma'nosida ishlatiadi
lanqa — ta'na
lappos-to'ladan kelgan
latif-chiroyli, kelishgan, pokiza nozik
lavand — dangasa, yalqov
lavh — taxta, yozuv taxtasi
laxte — parcha
layli-tung
lang-cho'loq, oqsoq
liqo — yuz
lison — til; g'ayb lisoni — g'oyibning tili
litograf — bosmaxonada harf teradigan uskuna
livoyi ishtihor — livo — bayroq; livoyi ishtihor — shuhrat bayrog'i
loba — tilyog'lamalik qilish; nayrang, firib
loda-esi past, ahmoq
lojaram-noiloj
lolabor — lola yog'diruvchi, qizartiruvchi
lolakor — lola ekuvchi; qon yosh sochuvchi
lolavor — loladay qizil
lomakon — makonsiz, ma'naviy olam
"Lo" o'qi — "lo" yo'q demakdir, ishora o'qi inkor etish ma'nosini anglatadi
log'ar — oriq
lu'luyi xushob — lu'lu — marvarid, gavhar; tiniq, porloq toza gavhar- u marvarid;

lutf — muloyimlik, rahmdillik, yaxshi muomala, marhamat

M

mabhut — hayratlangan
madhush — behush
madoris — madrasalar
ma'dum — yo'q bo'lish
mafhum — fahmlangan, tushunilgan
ma'no, mazmun
mafosil — bo'g'in — bod (revmatizm) kasalligi
mafqudul tanam — o'lja, g'animat
magas — chivin, pashsha
magoq — o'rnak, namuna, mash'al
mahbas-hibsxona
mahbub — sevimli kishi, yor
mahd — beshik
mahfil — joy
mahjabin — oy peshona, peshonasi
chiroyli, go'zal
mahjur — hijronda qolgan, ayrilib qolgan; uzoqlashgan; mahrum
mahkumi — bir hokimning hukmi ostidagi (kishi)lari
mahluldek — eritilgan
mahmil — tuya va boshqa ulov ustiga o'rnatilgan, odam o'tiradigan, usti yopiq kajava; kajavadagi yuk
Mahmud Abdul Boqiy (1526—1600) — usmonli shoir, «*Sumbul qasidasi*» muallifi
mahram — yaqin do'st; sirdosh, ishonchli kishi
mahtob — oydin
ma'hud — mashhur; odatdagi; qadimgi
mahv — yo'qolish, bitish
mahvash — jamoli oyga o'xshash, oydek go'zal, o'jamol
mahvashqa — oyday go'zal
mahzar — hozir bo'lish; hukmnoma
mahz — xolis; yolg'iz
mahzun-g'amgin
mahshar-qiyomatda insonlar to'planadigan maydon
majruh — jarohat(li)
ma'jun — turli giyohlardan tayyorlanadigan ichimlik

maknun — yashirilgan, maxfiy
makr — hiyla, firib
malakut — podshohlik
malohat ganji — go'zallik xazinasi
malomat — ta'na
maloyik xo'yulq — farishta axloqli
mal'un — la'nati, la'natlangan
mamlu — to'lgan, to'la
mamolik — mamlakatlar, yurtlar
ma'mura — obod joy, mamlakat ma'nolarida
man — kim, kimi-ki
mani — mustahkam qal'a
mankub — baxtsiz, azobda qolgan, qiyinchiliklarga yo'liqqan, xarob
Mansur — Mansur Xalloy (X asr)
ma'nus — odatlangan
manzuri — ko'zlagani, ma'qul topgani
mansha'-boshlanish
manshur — yoyilgan, tarqatilgan; yorliq, farmon
maoni — ma'nolar, mazmun, siyrat
maqdur — qudrat, quvvat
maqobir — qabrlar
maqom — turar joy, to'xtash; rutba, daraja, o'rin
maqosid — maqsadlar, niyatlar, muddaolar
maqrun — yaqinlashgan, yaqin
maqsud — qasd qilingan, niyat qilingan narsa; maqsad, istak, murod, orzu
maqtl — qatl etilgan, o'ldirilgan
maraz — kasallik
mardud — rad qilingan
mardudidur — rad etgan, haydalgan
mardum-el, xalq; ko'z qorachig'i
marg — o'lim
markab — ulov
markuz — mustahkam
ma'ruf-tariqli, atoqli, mashhur

Masih — silab tiriltiruvchi; Iso
 payg'ambarning laqabi
maskun — kishilar yashab turgan joy,
 turarjoy
maslub — ajratib tashlangan
masnad — 1) suyanchiq; 2) taxt; 3)
 hukmdorlik o'рни
"Masnaviy" — Jaloliddin Rumiyning
 mashhur asari
masof — jang maydoni
masoyib — musibatlar
masti lo'yaqil — hushsiz mastlar
mas'ud — saodatli, baxtli
"Matla ul-anvor" — Xusrav Dehlaviy
 "Xamsa"sining birinchi dostoni
matofi — tavof aylamoq, ziyorat
 qilmoq
mavlud — tug'ilgan
ma'vo — makon
mavojib — belgilangan (haq, maosh)
mavozi — mavzelar, joylar
mavsum — ismlangan, nomlangan
maxdum — ulug' zot, martabali kishi
maxmur-mast
maxuf — qo'rqinchli, vahimali
maxzan — xazina saqlanadigan joy
"Maxzan ul-asror" — Nizomiy
 "Xamsa"sining birinchi dostoni
may — ilohiy fayz timsoli, soqiy — pir
 ma'nosida
maygun — may rangli, qizil rangli
mayi nob — tiniq may
maykada — mayxona
mayxora — mayxo'r
mazallat — xo'rlik, xorlik, pastlik
mazammat — uyaltirish, kulgi qilish
mazhar — ko'rinish
mazkur edi — gapirilar edi
Mazori Shoh — hozirgi Shohi Zinda
mazra — ekinzor
mashom — burun, dimog'
mashriq — sharq
mash'uf — aqlsiz, devona
mashvarat — kengash, maslahat
 panoh — himoya, muhofaza
mashshoq — sozanda
mashshota-pardozchi
mehnat — g'am

mehnat vuquf — voqiflik
mehnat shomi — azob tuni
mehr — muhabbat; oftob, quyosh
mehri anvar — eng porloq nur
mehri xovar — Sharq quyoshi
me'mori san'at-go'zal binolar
 qurish san'ati
meng-xol
mengiz — yuz
midod — siyoh
mihan — mehnatlar
mijmar-cho'g'don
mijoz — xulq, tabiat
misikin — 1. kambag'al,
 bechorahol; 2. mungli, hazin
misqol — qadimiy og'irlik o'lchov
 birligi, 1 misqol 4,5 gram
 atrofida bo'ladi
miyon — bel
miz — taxta, stol
mistar-chizg'ich, lineyka
Mitra — Quyosh xudosining
 ismi, u kuch-qudrat, baxt-saodat
 ramzidir
mizbon — bu so'z asli fors
 «miz» — stol, xontaxta so'zi va
 shaxsni ifodalovchi «-bon»
 qo'shimchasidan yasalgan bo'lib,
 u mehmon uchun tuzatilgan
 dasturxon sohibini anglatadi
mig'far — jangda kiyiladigan
 bosh kiyimi, dubulg'a
mo — suv
moado — ...dan boshqa
mobayn — o'rta, oraliq
mohi tobon — porlab turgan oy
mohtob — oy yoritib turgan
 oydin
molik — hukmdor, shoh
molomol — to'la, limmo-lim
mone — to'siq
mosivo — hech vaqosiz, yo'qsil
Muallim Nojjiy (1850-1893)
 "sharqchi shoir"
muabbad — abadiy
muanbar — xushbo'y, anbarli
muannas — xotin jinsi
mubaddal — almashingan,

o'zgartirilgan
mubham — noaniq
mudavvar — aylana, yumaloq
mudbir-baxtsiz
muddaiy — da'vogar, da'vo qiluvchi, raqib
mufassal-batafsil, to'liq
mufлис — qashshoq
muftaxir — faxrlanuvchi, quvonuvchi
mug — mayfurush
muharram — 1. qamariy yil oying arabcha nomi; 2. man qilingan mirza ruxsat etilmagan
muhib — sevuvchi, do'st tutuvchi
muhlik — halok qiluvchi, o'ldiruvchi
muhsin — ezgu niyatli, ezgu ishlar qiluvchi
muhtasham — boy, hashamatli
mujda — xabar
mujgon-kiprik
mujib — sababchi, bois
mujovir — Makkada yoki biror mozorda turg'un bo'luvchi
mukarram — karamli, karam egasi; buyuklik, himmat egasi; hurmatli, obroli
mulk — mamlakat, yurt
mullama — yaltiratilgan
multamas — iltimos qilingan, so'ralgan
munaqqash — naqsh bilan bezatilgan, naqshdor
munavvar — nurli, yorug'
munfail — xijolat
munis — do'st, ulfat, hamdam
munojot — yalinish, yolvorish
munqasim — qismlarga ajratuvchi, bo'luvchi, taqsimlovchi
munqod — bo'yin eguvchi, bo'ysunuvchi, itoat etuvchi
muntahi — oxiriga yetuvchi
muntaqil — o'tuvchi, ko'chuvchi
muntashir — yoyilgan, tarqalgan
munzal — indirilgan, yuqoridan tushirilgan
munshilar — kotiblar
muomalot — muomalalar, bordi-keldilar

muqavviy — madadkor
muqayyad — bog'langan, bandga solingan
muqbil — baxtli
muqim — turib qolish
muqobala-qarshilik
murabbiy — tarbiyachi
muraqqa — yamalangan, quralgan (to'n haqida)
muravvaq — tiniq, to'la
muroqaba-mushohada
murur — o'tish, yurish
murshid — to'g'ri yo'lga soluvchi, yo'l ko'rsatuvchi; so'fiylikda — pir, eshon
musallah-qurollangan
musallam — qarshilik qilmay ma'qullangan, e'tirof etilgan
musalsal — zanjirga o'xshash
musavvar — surat chizilgan
musaxxar-sehrlangan
2. zabt etilgan, bo'ysundirilgan
Mus'haf-Qur'on
musohib-hamsuhbat
mustafid — bahramand, foyda oluvchi
mustafo — tanlangan
mustahiq-munosib, loyiq
musta'jil — shoshuvchi
mustavli — zabt etuvchi; yoyilgan
mustag'raq — garq bo'lish
mutaassir-ta'sirlanuvchi
mutaharrik — harakatlanuvchi, qimirlab turadigan
mutavajjih bo'lmoq — yuzlanmoq, yo'l olmoq
mutazarir — zararlangan, zarar ko'rgan
mute — itoat etuvchi
mu'tod — o'rganish, odat 2. o'zgartgan
mutrib — cholg'uchi, qo'shiqchi
muttako — suyanchiq, suyanadigan narsa
muvaahhish-mudhish
muvajjah — ma'qul, yoqimli, yaxshi

muvo-so — yaxshilik; murosa, kelishish
muxtalif — turli-tuman
muxtalifmazhab — xilma-xil aqidaga mansub
muxtasar — kichik, ixcham
muzaffar — g'olib
muzahhab — zarhal qilingan
muzaxona — muzey
muzmar — yashirin
muztarib — iztirobda qolgan, tinchsizlangan
mug' — otashparast; mayfurush
mug'bacha — mayxonachining yugurdak xodimi, may tashuvchi
mug'laq — tushunib bo'lmaydigan
mug'naziri — tengi
mug'oyir — xilof, teskari
musharraf — sharafli, sharafdash
mushavvash — tashvishlanish
mushaxxis — ijrochi, aktyor
mushfiq — shafqatli, mehribon
mushkin — mushk hidli; mushk rangli; qora soch
mushkin tanob — mushkli (isli) arqon
mushovir — maslahatchi
mushtariy — oluvchi, xaridor
mushti xokam — bir siqim tuproqman
mushtzan — urushqoq
mucha — a'zo, organ
munqlashmoq — mungli ovoz chiqarmoq, mungli yig'lamoq, dardlashmoq
mo'bad — otashparastlar boshlig'i, obid
mo'r(cha) — chumoli
mo'tod — odat, mo'tod bo'lmoq — odatlanmoq
mo'y — soch

N

nabard — urush, jang
nabotot — o'simliklar
nadim — xizmatkor, mahram
nafarmon — och binafsha rang
nafir — nola, faryod
nafs — yemak-ichmak, mol-mulkka hirs qo'yish
naft — qora moy, neft

nafyi — rad etish, inkor qilish
nahr — dunyo
najib — ulug', zoti toza
najjor — duradgor
naxat — xushbo'y hid
namudor — ko'rinadigan, ko'rinib turgan
Narya Sanha — mifologik qahramon nomi, Mitraning yordamchisi
nas — farmon; «nun» bilan «sod» harflari qosh bilan ko'zga ishora qiladi
nasab — nasl, urug'
nasim — tonggi shabada
nasrin — oq ochiladigan bir xil gul
navard — yuruvchi, kezuvchi
navbar — yangi yetilgan meva, yangi o'sayotgan o'simlik
navha — tovush chiqarib yig'lash, ulish, mungli yig'i, nola
navohi — atroflari
navola — rizq, ehson
navozish — mulozamat, marhamat
navxat — miyig'ida kulgan
navxosta — go'zal qomatli, yosh yigit
naxl — ko'chat, nihol
naxli — ko'chat
naxvat — kibr-u g'urur
naziri — tengi
nazm — she'r
nazm etar — nazm yaratadi, she'r yozadi
nazohat — tozalik, sofliq
naz(z)ora — nazar tashlash
na'sh — tobut
nag'ma — kuy
 nang-u nom — or-nomus
nekxoh — niyati yaxshi, ezgulii istovchi
ne sud — nima foyda
netong — neajab
nigahboni — qarovchi, qo'riqlovchi
nigin — uzuk, muhr
nigun — egilgan; teskari

nihon — yashirin, pinhon
niliy-ko'k, zangori, moviy
nisor — sochish; chochqi
nixsor — yuz, aft-angor
niyoz — tilak, iltimos; yolvorish; orzu
nizor — bo'sh, nozik; oriq, ozg'in
nisheb — pastlik
nishot-shodlik
nishotabzoy — xursandlik paydo qiluvchi
nishotafzo — xursandlik, xush kayfiyat, rohat paydo qiluvchi
nob — toza, tiniq, sof
nobotli - novvotli
nodira — noyob, qimmatli
nof — foydali, nafli
nofa — mushk
nogoh — birdan, to'satdan
nohamvor — notekis
nokom — bebahra, mahrum
nol — qamishqalam ichidagi qiltiriq
nomavzun — kelishmagan
nopadid — ko'rinmas, maxfiy; tayinsiz
nor — erkak tuya
nor — olov; badandagi qizg'ish dog'
nosih — nasihatgo'y, o'git beruvchi
nosur — bitmaydigan yara
notavonlik — kuchsizlik, zaiflik
notiqa — nutq so'zlovchi
novak — kamonning o'qi, kiprik, ko'z qarashi. Shuningdek, yorning qarashiga ishora. Uning har bir kiprigi o'qqa qiyos etiladi
novakandoz — o'q otuvchi, mergan
novaki mujgon — kiprik o'qi
nozili — ayon bo'lish; bajo qilmoq
nochiz — arzimas
nufur — nafrat
Nuh-rivoyatga ko'ra eng uzoq umr ko'rgan payg'ambar
nuhuft(a) — yashirin, maxfiy sir
nukta — nozik ma'noli so'z
nuktasanj — ma'nolarni nozik biluvchi
nuktasaro — go'zal va ma'noli so'zlovchi
numizmat — qadimgi tangalarni tekshiruvchi mutaxassis

nuql — gazak (zakuska)
nuqud — naqd
nusrat — zafar, g'alaba
no'sh — ichish; totli, chuchuk
no'shono'sh — surunkasiga ichish
no'shxand — shirin va chiroyli kulgi

O

obi kavsar — kavsar hovuzining suvi
obila — po'rsildoq, qavarish
Odampur — joy nomi
odosh — tamom
ofiyat — sog'lik, salomatlik
ofoq-ufqlar, dunyo
ohi sard — sovuq oh, sovuq nafas
oj — 1) fil tishi; 2) oq, ravshan, yorug'
olamoroy — olamni bezatadigan; olam aro
olachiq — chayla, kapa
olud-qorishgan
om — omma, xalq
omoj — maqsad
omuz — o'rganuvchi, biluvchi
Oq Tarmal — hozirgi Xua Kem
oraz — yuz
orosta — tartibli
os — juni oq va yumshoq bir hayvon va uning terisidan ishlangan po'stin
Osaf-Sulaymon payg'ambarning dono vaziri
osib — ziyon
osiy — 1. bo'ysunmaydigan, itoat qilmaydigan; 2. gunohkor
osiyo-(forscha) tegirmon
osiyo sang — tegirmon toshi
osig'-foйда
osor — belgilar, asarlar
otashdam — otash nafas, o't tutashuvchi
otashi so'zon — yonib turgan, yolqinli olov
otqu — pokiza

ovloq — ov qilinadigan joy
ovidon — doimi, mangu
ovuch — hovuch, kaft, changal
oyilmoq — ayrilmoq
oyin — urf, odat
oyo — soʻroq va taajjubni anglatuvchi
 koʻmakchi soʻz: yoki, balki, ehtimol kabi
 maʼnolarda qoʻllanadi
ozurda — ozor chekkan, ranjigan
ozurdajon — joni ozor chekkan,
 ranjigan
ogʻoz-boshlash
oshiyon — in, uya
oshub — gʻavgʻo, toʻpolon
oshufta — yoyilgan, taralgan
oshuftahol — parishonhol
oshiyon — qavat

P

pahr — kunning toʻrtidan biri
padidor — paydo boʻlgan, koʻringan
pajmurda — ezilgan
palang-qoplon
pandim — undash, nasihat
«Panj ganj» — «Besh xazina». Bu
 yerda Nizomiyning «Xamsa»si
parand — ipakdan toʻqilgan yupqa
 kiyimlik
parastishgoh — (Avestoda) qishloq
 ahlining oʻz tangrilariga qurbonlik
 qiladigan joyi
parastor — 1) topinuvchi; 2)
 xizmatkor; 3) sevuvchi
pargola — parcha-parcha, boʻlak;
 titilgan, yumdalangan
pargor-sirkul; yetti qat osmon
parixon — baxshilik, duoxonlik, duo
 bilan goʻyoki yomon ruhlarni quvish
parishon — tarqoq, sochilgan,
 yoyilgan; yakson etilgan,
 umidsizlantirilgan
parishon qil — yoy, soch
parron — uchuvchi
partav — nur, shuʼla
partavfikan — nur taratish
Parvonachi-Xonlik zamonida yirik
 mansablardan. Koʻpincha podsho
 qoshida boʻlib, farmonlarni yozib turar,

ishlar haqida podshoga hisob
 beradi
parcham — oʻrilgan soch, zulf,
 kokil
paydar-pay — birin-ketin
 ketma-ket, uzluksiz
payk — xabarchi
paykar — haykal, jussa, gavda
paykon — kamon oʻqining uchi,
 oʻq uchidagi metall boshoq, tikon;
 kiprik
paymon — ahd, vaʼda
paymona — may piyolasi, qada
payrav — ergashuvchi
paygʻom — xabar, darak
payvasta — tutashgan; bu yerda
 ketma-ket maʼnosida
pesha-kasb-hunar
pesh-u pas — old-orqa, tevarak-
 atrof
pech — oʻralish, buralish; qiysh
pech aylamoq — toʻlgʻanmoq
pech-u tob — toʻlgʻanmoq
pech-u xam — oʻralgan,
 buralgan, chuvalgan (zulfga
 tegishli)
pir — keksa, qari
piri mugʻon — mayxonachi
pirohan — koʻylak
Piyog — joy nomi
porso-xudojoʻy, taqvodor kishi
pos — hurmatini qilmoq, sadoqat
po(y)basta-kishanlangan,
 tutqunlangan
pyboʻsi — soʻzma-soʻz:
 oyoqdan boʻsa olish, m a j o z a
 n: xushomad, taʼzim
 maʼnolarida
poya — martaba
poshikasta — ojiz, notavon
purdil — oʻziga ishongan, koʻn
 toʻq
purxam — notekis
purhosil — serhosil
purmardum — odami koʻp
purnam — koʻzlari yoshga toʻla
purob — lim-lim tola yosh
purtob — yarqiroq

purshar-serg'alva
pushta — tepalik
po'ya — yugurish
po'shida — maxfiy, yashirin, bekik

Q

qabab — qamab
qabo — ko'ylak ustidan kiyiladigan yengil ust kiyimi
qaboyil — qabilalar
qabza — changal, dasta, tutam
qadoq — qadimiy o'lchov birligi: 1 qadoq 400 g atrofida bo'lgan
Qadr — ramazon oyining «Laylat ul-qadr» (qadr kechasi) deb ataladigan 27-qutlug' kuni
qaroq-ko'z qorachig'i
qari(y)b — yaqin
qarilab — ulg'aytirib, yoshiga yosh qo'shib
qarin — yaqin (kishi)
qarn-bir avlod umri; asr
qaromug' — yovvoyi o'simlik turlaridan biri
qarqaro o'tag'asi — podsholik jig'asi
qasaba — qishloq; aholi yashaydigan kichik joy -
qasri rafi — yuksak qasr
qassomi azal — taqdirni belgilovchi, taqsimlovchi
qat — kesish, uzish; kerish
qat'i silayi rahm — qarindosh-urug'ning oldidan o'tmasdan degan ma'noda
qatla — marta, karra, dafa
qat'o — qat'iy, hech qachon, aslo
qaviy — kuchli
qaysar-Xoqon; Rum hukmdorlari unvoni (asosan Y.Sezar)
qazo — o'lim
qibla yoni — qiblaga yoni
qiroq — qirg'oq, chet
qirg'ilach-qaldirg'och
qitol-urush, jang; P.Mahmudning laqabi
qiyor — qirqish
qohir — qahr-g'azab ko'rsatuvchi, qahrlangan

qomus — mukammal, to'liq lug'at
qonun — maxsus musiqiy asbob
qopungda-eshigingda
qoqim — terisi mayin, oq junli hayvon terisidan tikilgan po'stin
Qorun-behisob boylik to'plagan xasis boy, xasisligidan uni yer yutgan
qosir — qusur, qisqa, kalta, kuchsiz, ojiz
qotilish — qo'shilish
Qoyin — joy nomi
qubur — qabrlar
“Qudsiya” — poklik, muqaddaslik
qudum — qadamning ko'pligi
qullob — qarmoq, ilmoq, changak
qulon — ovlanadigan bir xil hayvon, yovvoyi eshak
qulzum — dengiz
qumosh — kiyim
qurb — yaqinlik, yaqin bo'lish
qurratul ayn — ko'zning oq-qorasi
qurtulmoq — qutulmoq
qutbi tariqat — tariqat tayanchi, qutb — falak mehvarining ikki tomonidan har biri, qavmning kattasi va boshlig'i-Jomiy (Navoiy ta'rifi)
Qusam Ibn Abbos — sahobalardan. Muhammad payg'ambarning amakivachchasi
qo'lni hamoyil etmoq — quchmoq
qo'nolg'a — qo'nish joyi, qo'noq
qo'noq — mehmon
qo'ldosh — yordamchi
qo'tuloyin — qutilay
qo'sh — qadah

R

rabot-qo'rg'on; ko'ch.dunyo
raf — yuksak
rafiq-do'st
raftor-yurish; yuz

ragi — tomir, qon tomiri
rahil — jo'nash
rahn — garov
rahnamoy — yo'l boshlovchi
rahrav — yo'l boshlovchi
raiyat — xalq
rajo-umid, tilak
ram — cho'chimoq, hurkmoq
ram qilmoq — cho'chib qochmoq
ramida — hurkkan, cho'chigan,
qo'rqan, hurkib qochgan
rangin — rangdor, tovlanib turadigan;
go'zal
ranj — ozor, alam; mehnat
Ranxa — Sirdaryoning «Avesto»dagi
nomi
raoyo — xalqlar
raqam qilmoq — yozmoq, bitmoq
rasad — observatoriya
rasan — ip, chilvir, arqon
rasul-elchi
ravo — munosib; yuruvchi, ketuvchi
ravon — jon, ruh; tiriklik
ravon — yuruvchi, boruvchi, ketuvchi;
oquvchi
ravza-bog'
ravzayi rizvon — jannat bog'i
raxna-darz, teshik, yoriq
raxt — yuk, asbob-anjom
raxsh — juda chopqir ot: olachipor,
chiroyli ot
raxshon — yaltiroq, porloq
rayohin — rayhonlar
razm — jang
razmgoh — urush, jang maydoni
razmovar — usta jangchi
rang — tomir
rezume-qisqa xulosa
ribo — pulni foizga qo'yish
rifat(i)-martaba
rifq-lutf
rind — olam ishlaridan chekinib, xudo
yodida sarxush yuradigan kishilar
rind sarxayli — rindlar sardori
riqob — uzangi
riqqat-noziklik, yumshoqlik
riyo-ikkiyuzlamachi
riyoz — bog'

riyozat — mashaqqat
rishi xar — eshak soqoli
rishta — 1. ip, arqon; 2. aloqa,
munosabat
rishva — pora
robita-bog'lanish
roh — yo'l
romi — otuvchi; harakatdagi
otliq askar; nayzador, nayzali
roqim — xat yozuvchi, kotib
rosti-yu rasti-Amir Temur
muhri-uzugidagi bitig ("Najot
rostlikdadir")
roy — fikr, o'y, ra'y
roygon — tekin, yo'ldan topilgan
royiha — yoqimli hid
roz — sir
rozdor — sirdosh
roziyollohu anhu - Alloh rozi
bo'lsin
rub'i maskun — yer yuzining
inson yashaydigan qismi
rud — daryo
ruhparvar — ruhlantiruvchi,
parvarishlovchi; yoqimli
ruju — 1) qaytish; 2) murojaat; 3)
yuklash
rust — mahkam, berkik
rustaxez — g'avgo, to'polon,
qiyomat
rutba — martaba, daraja
rux — yuz
ruxsor — yuz
ro'z — kun
ro'zi — nasiba, tiriklik vositasi
ro'z-shab — kecha-kunduz
ro'zgor — turmush, tirikchilik,
kun kechirish
ro'zgor - daraxtlarning har bir
yashil bargi

S

Sabo- Sulaymon payg'ambarning
suyukli sevgilisi Bilqis yashagan
shahar
sabo — sharqdan esadigan tong
shamoli
sabohi — ertalab

sabt — mahkam turish; yozish, qayd etish
sabt o'lmoq — yozilmoq, qayd etilmoq
sabu — kovacha, may idishi
sabuhiy — 1. ertalabki, tonggi
2. tong saharda ichiladigan may
sabukbor — yuki yengil, yengil, chaqqon
sabur — chidamli, sabrli
sabz-yashil
sabza rayhoniy — rayhon hidli sabza
sabzaliq — ko'm-ko'k, o'tloq
sabzpo'sh — yashil kiygan, yashilga burkangan
sabzto'nlik — yashil to'nlik
sabz-u xurram — yashnaganlik
sad — yuz
sadaf — dengiz shillig'i, marvarid qobig'i
sadr — vaqf va diniy ishlarni boshqaruchi ma'mur
safha — bet, sahifa
safo — 1. tozalik, musaffolik, soflik; 2. huzur, gasht
“**Safoiya**” — soflik, pokizalik
safol — idish
sahbo — qizil may
sahih-sog'lom, to'g'ri
sahl — oson
sahob — bulut
Sahoba-Muhammad (s.a.v.)
payg'ambar tarafdorlari
sahv — xato, yanglish; unutish
sajjoda — joynamozi
saloh — to'g'ri
salotin — sultonlar
Salsabil — jannat arig'i, “Salsabil obina javlone qila” — Salsabil suvida javlon qilib”
samand — saman ot, tezyurar va chiroyli ot
samar — meva; foyda; natija
samovot — samolar, osmonlar
samum — haroratli issiq shamol, qattiq garmisel
sanam — go'zal
sandal — xush isli daraxt
sandilach-sa'va

sandug'ach-bulbul
sangindil — ko'ngli qattiq
sangi xora — qattiq tosh
Sanoyi — (taxminan Ibrohim Shinosiy) (1826-1847) mashhur turk masalnavis shoiri
saqar — do'zax
saqoq — iyak
sarafroz — yuksak; umrbod; quvnoq
saraton — 1. o'n ikki burjning biri; 2. shamsiya hisobida to'rtinchi o'ning arabcha nomi (22 iyun—21 iyul)
sarbon — 1. karvonboshi. karvon. 2. yo'l boshchi, rahnamo
sard — sovuq, xunuk
sardoba — usti gumbaz shaklidagi g'isht qurilma bilan bekitilgan sun'iy hovuz
sarfarozi — yuksalgan
sargashtalik — boshi aylanganlik, sargardonlik, hayronlik
sarhad — chegara
sari ko'y — ko'cha boshi; ma'shuqa dargohiga yaqin joy
sarir — taxt
sarjin — o'lchov birligi
sarjo'sh — sara
sarkash — o'jar, qaysar
sarmad — abadiy
sarmast — mast, sarxush
sarnavisht — taqdir
sarnigun — boshi quyi, to'ntarilgan
saromad — ilgor, usta
saromadi — oldingisi
saropo — boshdan-oyoq
sarrof — pul almashtirish
sarsar — kuchli va qattiq shamol
sartosar — boshdan-oyoq
sar-u somon — azizlik va xorlik ma'nosida
sarv — doim yashil rangd bo'ladigan baland bo'yi, ti daraxt
sarvaqt — yo'qlov. yo'qlab kelish.

ko'rishga kelish
sarvi sihi — xushqomat, go'zal sarv
sarzanish — koyish, sazo berish;
tanbeh; haqorat; ma'lomat
sarshor — limmo-lim, boshdan oshib
to'kulguday jilolanuvchi, tovlanuvchi
marvarid-u gavhar. Majozan,
jilvalanuvchi oppoq tish
sarchashmayi hayvon — obi hayot
bulog'i
savobit — turg'un yulduzlar
savod — qora
savsan — sapsargul
savt — ovoz
saxo — saxiylik
saxt — mustahkam, juda
say — harakat
sayd — ov, shikor, ov qilish; o'lja
saydi murod — murod ovi
sayfi-qilich
sayyod — ovchi
sag'o'ng
sang-tosh
sangbast — mustahkam
sangtaroshlik — tosh yo'nishlik
Semizkand-boy shahar.
"Boburnoma"da Samarqandga berilgan
ta'rif
sepech — uch o'ram
setor — musiqa asbobi
sibo — yirtqich hayvonlar
sifla — past, pastkash, xasis
sihi — tik, baland
sijanjal — oyna, ko'zgu
silmasmu — silamasmu
silsila — zanjir; tizma; tartib
simiyodur — asossiz va mavhum
«ilm»ning nomi
simot — dasturxon
sinjob — silovsin to'n
sipand — isiriq, isiriq urug'i
sipehr — osmon, osmon gumbazi; falak
sipoh — jangchi, askar
siporish-topshiriq
sirishk — ko'z yosh
sirisht — yaratilish
sitamdiyda — azob chekkan
sitez — kek, xusumat; janjal, urush

siy(i)m - kumush
siym — tanga, pul
siymgun — kumushsimon, oq
siyminbadan — kumushbadan
siym-u zar — kumush va oltin
siynaso'z — siynani (yurakni)
kuydiradigan, o'rtaydigan
siyrat — xulq-atvor, odat, ichki
olam
sobit — mustahkam, og'ishmas
soda — sodda, go'l
sofiy — sof, toza, soflik, tiniqlik
sohir — sehrgar
somi — eshituvchi
Somiy (1850—1904) — «Qomusul
a'lam» asari muallifi
soniy — ikkinchi
soqiy — may quyuvchi, kosagul
sori — tomon, taraf
sotir — berkituvchi, yashiruvchi
soyir — boshqa, o'zga
sog'ar — qadah
sog'arkash — may ichuvchi
sog'in — qadah,
sog'inmoq; o'ylamoq
sog'inmoq — hisoblamoq,
tushunmoq, o'ylamoq
su — suv
subhayi saddona — yuztalik
tasbih
subhi alast — erta tong
subhidam — tong
subh-u maso — erta-kech
subhi nishot — shodlik tongi
sud — foyda
sudmand — foydali, nafli
sudo — bosh og'rig'i
suhayl-yorug' yulduz
sukun — tinchish, osoyish,
harakatsizlik
sulh-kelishuv
suman — yasmin, oq, sariq
rangli xush isli gul
sumanbar — go'zal, oqbadan,
sevgili
sumanbo' — suman hidli,
xushbo'y
Sun — daryo nomi

sun — yasash, yaratilish; qudrat; ish-hunar
sunbul — bir turli xushbo'y qora rangli o'simlik; mahbubaning sochi
surohi(y) — shisha, may quyiladigan idish
surud — qo'shiq, ashula
suubat — qiyinchilik
suvon — otlq
suxanvarlik — so'zga ustalik, ijodkorlik, go'zal so'zlilik
so'ngak-suyak
so'qa — yer haydashda ishlatiladigan cho'yan tishli asbob
so'y — tomon
so'zan-igna
so'zon — kuygan, yongan
so'z-u gudoz — kuyib-yonish

T

taab — mashaqqat, qiyinchilik
taalluq — bog'langanlik
taarruz — tegib o'tish
tab — fe'l-atvor, tabiat; istedod
tabqu — yoningda, vaslingda; xizmat
tadorik-iloj
tafarruj — sayr-tomosha
tafovut — farq
tafoxur — faxr, faxrlanish
tafriqa — ayirish, bo'lish
tafsir — sharh, izoh, tushuntinsh
tahammul — sabr, bardosh,
tahamtan — Rustamning laqabi
taharrub — yaqinlashish
tahavvur — telbalik, o'ylamay ish tutishlik; botirlik, jasorat
tahayyur — hayratlanish
tahiyyay — 1) salom, duo; 2) tiriklik berish; 3) hozirlash
tahoshi — chekinish, tortinish
tahrik — harakatga kelish, qo'zg'alish
tajalli — jilo, jilvalanish
tajammul — kerakli narsalar, ziynat buyumlari
tajarrudpesha — aloqasizlik, chetlanish, hamma narsadan kechish, yolg'izlik
takallum — so'zlash, nutq

takbir — Allohni ulug'lash
takyagoh — suyanchiq
talaf — nobud bo'lish, halok bo'lish
tal'at — yuz, bet, ko'rinish, qiyofa, husn
ta'lim — bir qancha
talotum — po'rtana
talx — achchiq, sho'r
talx-u tundi — achchiq
tarovat — yangilik, tozalik
takalluf — ortiq darajada hurmat va e'tibor ko'rsatish, mulozamat; ziynat, pardoz
takovar — yo'rg'a ot
tamaddun — madaniyat
tamalluq — yalinish, iltimos
tamanno — istak, xohish; orzu
tamkin — sabr, chidash
tamug' — do'zax, jahannam
Tamg'a — qo'shimcha daromat solig'i
tanaffur — nafrat
taqi — tag'in, yana
taqrib — yaqin; taxmin
taqrir — qaror berish; maqsadni og'zaki anglatish
taqriz — yozilgan asar, maqola va boshqalarga baho berish
taqsir — qusur, xato
taqviyat — quvvat, yordam
taqya — bosh kiyim, do'ppi
tar — ho'l; yangi, toza
tarab — xursandlik, shodlik
tarabnok — xursand
tarabxon — o'yin-kulgi uyi
tarahhum — rahm-shafqat
tarhin solur — reja tuzmoq
tariqat — usul, yo'l, maslak, so'fiylik yo'li, mazhab; tasavvufda Haqqa yetishishning ikkinchi bosqichi
tarjih — ustunlik
tarovat — yangilik
tarror — o'g'ri, kissavur
tarso — nasroniy

tarxon - barcha soliq va xazina - pul va qimmatbaho narsalar saqlanadi-gan joy
tasarruf — ega bo'lish, biror narsaga egalik qilish yil hisobi
tasnif - bunyodga kelish
tasxir — zabt etish, qo'lga olish
tavahhum — xayol, tasavvur
tavallo — yolvorish, yalinib so'rash, iltijo
tav'amon — egizak
tavaqqu — ko'z tutish, umidvor bo'lish
tavaqquf — to'xtamoq, jim turmoq
tavarru — parhez qilish, tiyilish
tavf — ziyorat, yuzga surtish
tavono — kuchli, qudratli
tavoze-kamtarlik
tavq — halqa, shoda, bog'
tavr — tartib, odat; ajoyib; yo'l
tavri — tarz, ravish; odat, usul
tavsan — sho'x, o'ynoqi
taxalluf — ixtilof, nomuvofiqlik
taxayyul — xayol qilish
taxir — oxirlandi, oxirda qoldi
ta'xir — achchiq, sho'r; majozan azob-uqubat
Taxmasp I — Shoh Ismoilning o'g'li. 1524- yilda Shoh Ismoil vafot etgach, Taxmasp o'rniga shoh bo'ladi
taxvif — tahdid, qo'rqitish
tay qilmoq — o'tkazmoq
tazallum — zulmdan zorlanish, dod-fig'on
tazarru — yolborish
tazarv — tustovuq, qirg'ovul
tazyin — ziynatlash
tazvir — aldov, firib, hiyla
tag'ofil — g'aflatda qoldirdi
tag'yir — o'zgartirish
tashvir — to'lqin; falokat
tegra — atrof, tevarak
tekin - gacha
tekma — har qaysi, har biri
teva — tuya
ti'dod — sanash, hisoblash
tifflar — yosh bolalar
til — og'izdagi til bo'lib, mumtoz adabiyotda lola bargiga o'xshatiladi
tilmoch-tarjimon

tilogu — ehtirom qilish, bag'ishlash
Tinsi o'g'li — So'g'd podshosining unvon laqabi
tirmizak — yosh, g'o'rbola
tiynat-xulq-fe'l
tiyra — qorong'u
tiyri balo — baloning o'qi
tiyri g'amza — g'amza o'qi
tobiston — yoz
tobon — porloq, yorqin, tovlanadigan
tobug' — huzur, old
tohir — pok
tolor-shiypon
tom — butkul, to'liq, mukammal
tonug'-guvoh
topmasunlar dast — qo'llari yetmasin
tori mo'y — soch tolasi
tor — ip, tola, qil
toroj — o'g'irlik
tortsa — o'lchasa
toun — o'lat, vabo
toyir — qush; uchuvchi
toza — yangi
tosh(i) — tashqari
to chand-u tokay — qancha va qachongacha
tongla — ertangi, kelgusi kun
tubo — jannatlardan biri
tugan — belgi, dog'
tuhaf — tuhfalor, sovg'alar
"Tuhfa" — Jomiy "Xamsa"sining birinchi kitobi — "Tuhfat ul-ahror"
tuman — o'n ming
tund — jahldor
tund-u tez — qattiq sur'at bilan
tur — loyiq, tekis
turra — zulf, kokil, o'rilgan soch
tutmon — tutmayman, aytmayman
tuyg'un - 1. sezgir, farosatli; 2 lochinning bir turi
tuz — chang, tuproq
tuz — to'g'ri, tekis

tuzluq - tuzdon, tuz saqlanadigan idish
tuzuk — tuzilgan, tartibga solingan
tuzun — ortiq, ziyoda, ko'p
to'-bato' — qat-qat
to'nar — xiralashadi
to'ma — oziq, taom, luqma, bir osham
ovqat
To's — daryo nomi
to'squ — boshqa, ortiqcha

U

ubayd-banda, gul
ubur — yurib o'tmoq
ud-cholg'u sabobi
ufun — sassiq; badbo'y hidli
uftoda — yiqilgan, zaif, tashlandiq
ujb — manmanlik
ujmoh-jannat
ulus-el, xalq
umaro — amirlar, amaldorlar
Umay — qadimgi turklarning onalik
sifatiga ega bo'lgan xudosi
un — ovoz
uns aylamoq — do'stlashmoq
«Unsiya» — chin do'stlik
uqob — burgut
ur — yalang'och
uramung — izing, makoning
uruj — yuksalish
Usmon — Muhammad payg'ambardan
keyingi uchinchi xalifa (644—656)
usruk — mast
ustuxon-suyak
usursa — mast bo'lsa
uttilar — yutdilar, oldilar
uvaysiy-ilgari o'tgan avliyolarning
ruhiy madadi bilan yuksak maqomga
erishgan kishi (Jahon Otin)
uyi — uxla
uyoqmoq — botmoq
uyumas — uxlamas
uyur — bur, och
uzlat — bir tarafga chekinish,
kishilardan chetlashish
uzor-yuz
uzv — a'zo, gavda bo'laklaridan biri
(qo'l, oyoq kabi)

Ushtavadgoh — Zardusht
yaratgan qo'shiqlarning
ikkinchisi shunday nomlanadi
ushshoq — oshiqlar

V

vadud — g'oyat sevuvchi
vahdat — yakkalik, yagonalik
vahdat mayi — birlik mayi,
Olloh bilan birlashish timsoli
vajh — sabab, bahona, vaj
valad-farzand, o'g'il bola
valiy - 1. sodiq do'st; 2. murabbiy
3. xudoning eng sevimli bandasi
vallohu a'lam — Olloh
bilguvchidir
valodat — tug'ilish
valoyat — g'amxo'rlik
vaqf — masjid, madrasa va shu
kabilar ta'minoti uchun belgilab
qo'yilgan daromadli do'kon, saroy,
tegirmon va h.k
vara — man qilingan ishlardan
chekinish, parhezkorlik
varam — shish
varzish — mashq, ko'nikma,
odat
vasat — o'rta, markaz
vase — keng, bepoyon
vasila — vosita, sabab, bahona
vasoyil — vasilalar, vositalar
vayron — vayrona. Xalqda
xazina vayronada bo'ladi, degan
aqida bor. «Vayron» majozan
oshiq — lirik qahramon qalbini
ham anglatadi
va'z — so'z, so'zlash, nutq
vazn — 1. og'irlik; 2. she'r vazni
Vendidod: (Avestoda) devlar,
zulmat kuchlariga qarshi
qonunlar majmuasi, turli
mavzulardagi asarlardan
parchalar
vido — xayrlashish, qaytish,
dunyodan o'tish
Visprad — ibodat matnlari va
yo'sinlari "Avesto" kitoblaridan

biri, u namoz paytida o'qiladigan oyat va suralarni qamrab olgan
vofir — mo'l-ko'l
vojun — teskari
voliy — hokim, hukmdor, podshoh darajasi
voqe — paydo bo'lish
voqe bo'lubtur — joylashgan
vosil o'lmoq — yetishmoq
vovaylo — afsus va nadomatni, qayg'u va hasratni bildiruvchi undov so'z
voya — hissa, bahra, nasiba; istak, tilak; ma'naviy oziq
voyiz — va'xon
voyvoyak-boyo'g'li; chiya bo'ri
vuhush — vahshiy hayvonlar
vuqu — voqe bo'lish, yuz berish
vuquf — voqiflik
vuslat — yetishish; uylanish

X

xad — yonoq
xalaf — keyinda keladigan, o'rniga o'tadigan; avlod, zurriyot
xam — pastga egilgan, quyi solingan
xamsasanj — «Xamsa»ni o'lchovchi, «Xamsa» yozuvchi ma'nosida
xamush — indamas, jim
xanda — kulgi, tabassum
xandon — kuluvchi, kulib turuvchi
xar — eshak
xarakiri — yapon samuraylarining or-nomus uchun o'z joniga qasd qilishi
xarobot — xarob yer; uzlat, go'sha, joy; mayxona
xarobotiy — darvesh
xarosh — dard, alam, azob, yonish
xasm-dushman
xat — yuzning tuklari, mo'ylov
xatib — masjidida xutba o'quvchi
xatti omon — omonlik, ozodlik xati
xasm — dushman
xassatparvar — xasisparvar
xayafshon — xay-ter, afshon — sochuvchi. Mumtoz she'riyatimizda u yoqimli hid taratish, yanada go'zallashish ma'nolarini anglatadi
xayl — guruh

xayli fasohat — fasohat ahli
xayruljavod — saxiyliklarning yaxshisi
xazro — yashil, ko'kimtir
xil'at — hashamatli kiyim
xilof — qarshi, teskari, zid
xilqat — 1 yaratilish, bunyodga kelish; 2. yaratilgan, bunyodga kelgan
xirad — aql
xiradmand — dono, aqli
xirad xozini — aql xazinachisi
xirman — xirmon, uymoq
xirom — chiroyli yurish, noz-karashma bilan qadam bo sish
xiromon — chiroyli yurish
xirqa-darveshlar kiyadigan maxsus kiyim
xissat ahli — xasislar, pastkashlar
Xizr-abadiy barhayot payg'ambar
xob — tush, uyqu
xobolud — uyqusiragan
xokbo'sing — tuproqni o'pish
xokistar — kul
xokro'b — yer supuruvchi, xizmatkor-jorubkash
xoksor — past, tuban
xoliq — yaratuvchi, tangri
xoma — qalam
xonavoda — oila; sulola
xongustar — dasturxon yoyuvchi
Xoqon — O'rta asr turkiy xalqlardagi yirik davlat boshliqlarining unvoni va shu unvonni olgan shaxs; ulug' xon
Xormuz — Axura Mazda
xor — tikan
xoro — taroshlanmagan qattiq tosh
xor-u xas — cho'p-xas
Xorut-yerdagi ayolga oshiq bo'lgani uchun Xudo g'azabiga duchor bo'lgan farishta
xos — alohida kishilar
xossa — xususan, ayniqsa
Xovar-sharq, kun chiqish

xudroy — o'jar, qaysar, o'zboshimcha
xuffosh — ko'rshapalak
xujasta — qutlug', muborak, baxtli
xuld — abadiylik, doimiylik, jannat
xumor — mastlikning tarqalishi
xumxona — xumlar turadigan joy
xunfishon — qon sochuvchi
xuni dil — yurak qoni
xunkor — aynan xunxo'r, qonxo'r
xunobi ashk — qonli ko'z yoshi
xurda — zarra, bo'lak; oltin zarrasi
xuro'sh — qichqirish, shovqin, g'avgo
xurshedi raxshon — porloq quyosh
xurshid-quyosh, oftob
xushdir — yaxshidir
xushdorliq — xursandchilik
xushguvor — xushta'm, mazali
xushgo'y-shirinso'z
xusho — qanday yaxshi
xushxulq — yaxshi xulqli
xo'b — yaxshi, go'zal; ma'qul
xo'bliq — go'zallik, yaxshilik
xo'duk — xo'tik
xo'rush — yemak, ovqat
xo'y — o'rganish, ko'nikma

Y

yabob — xarob
yakbora — biryo'la, birvarakayiga
yaksar — bir boshdan, butunlay
yamin-ont, qasam
yamon andishaliq — yomon fikrlilik, badniyatlik
yasoc — nizom, qoida
yazdon-olloh, tangri
yag'i-yov, dushman
yag'mo — talon-taroj
yag'mogar — yalmog'iz
Yashtlar: (Avestoda) maxsus ohanglar asosida ijro etiladigan qo'shiqlar
yelmoya-tez yuguradigan tuya
yezna- pochcha
yig'och-1200 metr
yo - yoy
yolin — 1) otning yoli; 2) yalindim; 3) yolqin, olov
yona — yana

yonilg'i-yonadigan suyuq modda (masalan neft)
yonmoq — qaytarmoq
yoqilg'i-yoqiladigan ashyo (masalan o'tin)
yoqtu — yorug'
yora — yara
yormoq — pul, tanga, oltin
yoro — iloj
yoro — mador, quvvat; ey yor; yara, jarohat; yordam ber
yorg'u — 1. yorish, maydalash, bo'laklarga ajratish; 2. bahs, tortishuv
Yosin — «Qur'onning» 36-surasi
yosuman-xushbo'y oq to'p gulli buta
yova — behuda; aljirash
yovuq — yaqin
yovusmoq — yaqinlashmoq
yovutmon — yaqinlashtirmayman
yoyoq — yayov
yoziq-gunoh
yozg'irma — gunohkor qilma, ayblama
yog'ir bo'lmoq — yuk ostida yelkasi yag'ir bo'lishi, ezilishi, zada bo'lishi
yog'irn — yag'rin, yelka
yog'iy — dushman
yosh — 1) ko'z yosh tomchilari; 2) yil, umr bosqichlari; 3) yosh bola
yoshurun — yashirin
Yuanchjen — "To'ng'ich javhar", To'nyuquqning Xitoycha nomi
yub — yuvmoq, tozalamoq
yuh'yil izom — so'ngaklar tirilishi, tirilish
yukunub ko'rushmoq — hurmat yuzasidan ta'zim qilib ko'rishmoq
yukunmoq - 1. o'tinib murojaat qilmoq, iltijo qilmoq, 2. ta'zim qilmoq
yulo — yolqini, olovi
yultek — buloqdek, chashmadek.
yumurta — tuxum

yundi — yuvindi
yur — yuvadi, yuvar
Yusuf-payg'ambar; adabiyotda go'zallik ramzi
Yusuf Nobiy (1640-1712) — usmonli shoir
yuz pora — yakson etilgan, parchalangan, bo'laklangan
yo'qsul — kambag'al

Z

zabarjad-shaffof; och-yashil
qimmatbaho tosh
zabon — 1. til; 2. nutq
zabun — nimjon, zaif; ojiz; mag'lub
Zabur-Olloh tomonidan Dovud payg'ambarga yuborilgan muqaddas kitob
za'f — xastalik, holsizlik
za'faron-sariq
zahrchashm — zararli ko'z tashlash
zalolat — tubanlik, horlik; yoldan ozish, gumrohlik
zamid — ich, ko'ngil
zamzam — Makkadagi buloq nomi
zanaxdon — iyak
zan — xotin
zangi-qora; habash
zangor(i) — och havorang, moviy; yashil
zaqan — baqbaqa
zarbaft — zardan to'qilgan mato, zarbof, kimxob
Zarbzanliq-zambarak
zard — sariq
zarf — may (suyuqlik) quyiladigan idish
Zarimaya moyi — (Avestoda) lazzatli, xushbo'y, g'oyat yoqimli moy bo'lib, behisht ne'mati hisoblanadi. U parhezkorlar va ashavanlarning ruhi jannatga doxil bo'lgandan so'ng ularga beriladi
zarposhlig' — oltin sochish; bu yerda quyosh sochadigan oltinrang nur shu'lalari nazarda tutilgan
zarq — aldov, hiyla, makr, munofiqlik
zavja — qayliq

zavraq — kema, qayiq
zaxm — yara; ko'ngil g'ashligi
zerdast — qo'l ostida tutmoq, bo'ysundirmoq
zeri poy — oyoqosti
zij — astronomiya jadvali
zizr — so'zlash, tilga olish, bayon etish
Zikriyo-dushmanlar bostirib kelib berkingan daraxti bilan birga arralaganda ham Ollohni tildan qo'ymagan payg'ambar
zil — ich-qanot ko'zda tutiladi
ziloli Xizr — Xizr suvi, tiriklik suvi
zig'a — bosh kiyimga taqiladigan ukpar va qimmatbaho toshlar bilan bezatilgan ziynat buyumi
zoda — avlod
zohir qilmoq — ko'rsatmoq
zol — kampir, qarigan xotin; makkor
kampir; charx zoli — majoziy ma'noda: osmon, falak
zoli xil'atdo'z — kiyim tikuvchi joriya kampir
zog' — qarq'a
zog'ora — jo'xori unidan yopilgan non
zoda-tug'ma, tabiiy
zod-u budi — asli
zohid — tarki dunyo qilib, toat-ibodatga berilgan odam
zohir — sirt, sirtqi tomon, sirtqi ko'rinish
zor — yetolmaslik
zoyil — so'nish
zoyiri — ziyoratchi, ziyorat qiluvchi
Zuhal- ar. katta; Saturn
zuhd — dunyodan voz kechish, taqvodorlik; toat-ibodat
Zuhra-Venera, Cho'lpon yulduzi
zuhur — ko'rinish
zulf — ayollarning ikki chekkasidan tushib turadigan kokillari; umuman, ayollar sochi — hijron timsoli

Zulfiqor-Muhammad (s.a.v.) ning kuyovi bo'lgan to'rtinchi xalifa Alining afsonaviy qilichi
zulmpesha — zulmni odat qilmoq
zumrad-och-yashil tusli qimmatbaho tosh
zunnor — musulmon mamlakatlarida yashaydigan nasroniylar beliga bog'lab yuradigan chilvir

O'

o'g-aql
o'kush-ko'p
o'lang — o't- o'lan, giyoh
o'ldug'um — bo'lganim
o'q — kiprik, boshqoq — kiprikning uchi
o'rdu — qarorgoh, qo'shin joylashgan yer
o'rtanmoq-yonmoq, kuymoq
O'rxun-Enasoy — hozirgi Rossiya hududidagi Yenisey daryosi va joy nomi
o'sal-beg'am, beparvo; kasal
o'tru-qarshi, ro'para
o'z-jon, vujud
o'zi — uzra, taraf
o'yla — o'shanday, o'shanchalik
o'g'on nuri-Olloh nuri

G'

g'addor-hiylakor
g'alat — sahv, xato, yanglish
g'amin — g'amgin
g'amza — ishva, ko'zni nozli suzish
g'amzada — g'amgin, qayg'uli
g'amzudo — qayg'uni ketkazuvchi
g'amgusor — g'amni tarqatuvchi
g'ani(y)-boy
g'animat — 1. urushda yoki ov-da qo'lga kiritilgan narsa, o'lja; 2. qadriga yetish lozim bo'lgan kimsa yoki narsa
g'arib — 1. hech kimi yo'q musofir; 2. kambag'al, qashshoq, faqir
g'ayr — boshqa, begona
g'ayrat — rashk
g'azol — kiyik, ohu
g'azolon — kiyiklar
g'ino — boylik

g'irra — g'irra
g'italanmoq — g'italanmoq
g'izo — yegulik, tam
g'izol — ohu, yor ko'zidan
 ko'pincha ohu ko'zidan o'xshatilgan
g'oratgar — talanchi, qarog'ochi
g'oza — upa-elik
g'ubor — g'ashlik, o'ng, ching
g'urob — qora qush
g'ubori xotir — xotir (sharh)
g'ashligi
g'ul — dev
g'ulom-qul
g'ulu — g'alva, qir-ohu, to'paloq
g'ulg'ul — shovqin, kuyg'ich
 sharqirashi
g'o'ta — suvga sho'ng'ib chiqish

SH

shabgun — qop-qora
shabiston-zim-ziyo
shabob — yoshlik
shabrang — qora
shafiq — shafqatli
shahna — qo'riqchi, soqchi, posbon (kunduzgi)
shahnishin — taxtsifat
shahre — bir shahar
shahzod-shohlar naslidan
shajar — o't-o'lanlar
shamoma — xushbo'ylik
shamoyil — shakl, surat
shams-quyosh
shamsi anvar — nur sochuvchi quyosh
shams-u qamar — quyosh-oy
shamshod-xushqomat daraxt
shar — shariat
Sharaf uyi — Axura Mazdaning mangu makoni, jannat
Sharafiddin Ali Yazdiy — mashhur tarixchi. Navoiy olti yoshida bu kishi bilan uchrashgan
sharm — uyat, hayo, ibo
sharor — uchqun, alanga

shatranj—shaxmatga o'xshash o'yin turi
shavh — zo'r havas, ishtiyoq
shavq — zo'r havas, istak, kayf
shayotin — shaytonlar
Shayx San'on—badiiy qahramon, xristian qiziga oshiq bo'lib din va iymonda voz kechgan
Shayx San'on va Tarso qiz—mumtoz adabiyotda muhabbat ramzi (Navoiy ularning sevgisiga oshiq bo'lib o'zi haqida ham sevgi dostoni yozmoqchi bo'lgan)
shayx-u shob — qari-yosh
shang — sho'x, o'ynoqi
shiag' — to'polon
"Shifoiya" — sog'ayish
shikan — siniqlik, bukuklik; jingalak
shikanj — bukilish, buralish
shikast(a) — siniq, sinish; majruh; halqa-halqa, buramli
shikof — yoriq, darz, chok, teshik
shikor-ov
shikorandoz — ov ovlaydigan
shikva — shikoyat, nolish
shingarf — qizil rang
shinniy va sunniy — Islom dinidagi ikki oqim
shinovar — suvda suzuvchi
shirinkalom — shirinso'z, shirinsuxan
shirinkomliq — shirinso'zlik, xushmuomalalik
shirkat — umumiylik
shitobon — yuguruvchi, shoshiluvchi
shodurvon — soyabon
shokir — shukr etuvchi
shona-taroq
shoti — narvon
shoyista — muvofiq, munosib, loyiq, maqbul, ma'qul
"Shosh kamoni" — qadim davrlarda Shoshning — Toshkentning o'q - yoylari Eron, Turkiston va boshqa sharq o'lkalarida mashhur bo'lgan
shuaro — shoirning ko'pligi
shubon — cho'pon, qo'ychivon
shujo — shijoatli, dovyurak
shu'la uzor — shu'lavor yuz, nurli,

munavvar chehra, porloq jamol
shunqor—yirtqich qush
shurb — ichish, ichmoq
shuru — kirishish, boshlash
shustu — yuvish
shuyu — tarqalish
shuo' — nur
shug'uli — kirishish, shug'ullanish
shusha— yombi, eritib maxsus shaklga solingan oltin
sho'r-tashvishli g'avgo, to'polon
sho'rida — sho'rpehona, parishonhol, devona, savdoyi, oshiq

CH

chaksa—taxminan 5 kg.
chargalamoq — oralab chiqmoq, saflanib, bu boshidan u boshigacha kezib chiqmoq
charx — dunyo
chatar — chimirmoq
chavgon — koptok surib o'ynaydigan uchi egri tayoqcha, klyushka
Shayxulislom — diniy ishlarni boshqaruchi yuqori mansabdor; ruhoniylar boshlig'i
chashmi fatton — fitnakor, maftunkor ko'z
chashmi giryon — yig'lovchi ko'z
cherik — qo'shin, lashkar
chilton—diniy e'tiqodga ko'ra, g'ayritabiiy kuchga ega bo'lgan, bir-biridan ajralmaydigan qirq ruh
Chin-Xitoy
chin — tugun
chirmon — o'ralgan
chingilin—ixcham, bejirim
chig'ay—kambag'al
chobuk—chaqqon
chobuksuvor — chavandoz, sipohiy
choh — chuqurlik
cholak — tetik; kelishgan

chovush — 1) hudaychi; 2) eshik
og'asi; 3) xizmatkor, navkar

chovush — qadimgi turkiy tilda
shuhratli

chog'ir — may, bo'za

choshni — maza, ta'm, tot; totish,
mazasini totib ko'rish, bahra

Choshtgoh — kunning yarmi.

Zardushtiylik tasavvurida ilohiy
farog'at, jannat manzillari

Chunor — joy nomi

chun-u charo — behuda so'z

chust — chaqqon, tez, mahkam

Chug'ay — hozirgi Inshan

chug'z — boyqush

chuchuk — shirin

cho'lpon — yorug' tong yulduzi

**ADABIYOTIMIZ NAMOYONDALARINING ISMLARI,
TAXALLUSLARI VA ULARGA BERILGAN NOM VA
TA'RIFLARNING QISQACHA IZOHLI LUG'ATI**

(maktab va litsey-kollej darsliklaridagi matnlar bo'yicha)

"Ab" - Abdulla Avloniy

"Abay" - Ibrohim Qo'nonboyev

"Abuljanob" (N. Kubro) - parhez qiluvchi, dunyoviy ikir-chikirlardan uzoq turuvchi

"Abulma'no" - (Abdulqodir Bedil), ma'nolar otasi

"Adablar peshvosi" - Az-Zamaxshariy

"Akmal" - eng mukammal, eng yetuk; Maxmurning otasi
Shermuhammadning taxallusi

"Amir(iy)" - Qo'qon xoni Amir Umarxonning taxallusi

"Amiri Kabir" - ulug' amir; Alisher Navoiy

"Amiri muqarrab" - yaqin, qadrdon, hamsuhbat amir; Alisher Navoiy

"Amir ul-umaro" - amirlar amiri; Muhammad Solih

"Anbar" (Anbar Otin) - xushbo'y, yoqimli bo'y taratuvchi

"Andijonlik" - Abdulhamid Sulaymon o'g'li Cho'lpon
"Arablar va g'ayri arablar ustози" - Az-Zamaxshariy

"Atoiy" - in'om etilgan, baxshida qilingan; otali

"Avitsena" - Abu Ali Ibn Sino

"Barno" (Dilshodi Barno) - xushqomat, kelishgan

"Bedil" (Mirzo Abdulqodir) - o'ta darajada oshiq, maftun; yuraksiz

"Behbudiy" (Mahmudxo'ja) - sog'lomlik; foyda, naf

"Bobur" - sher

"Butun dunyo ustodi" - Az-Zamaxshariy

"Dumbul" - Abdulla Qodiriy

"E-boy" - Abdulla Qahhor

"Erkaboy" - Abdulla Qahhor

"Farhat" (Zokirjon Xolmuhammad o'g'li Furqat) - shodlik, xursandlik (bu taxallusni unga Sharifxo'ja taklif etgan)

"Farog'iy" (Turdi Farog'iy) - erkin tabiatli kishi

"Fazliy" - ilimli, hunarli; Muhammad Sulaymon o'g'li Fuzuliy o'g'lining taxallusi

"Feruz" (Muhammad Rahimxon) - g'alaba qilgan, zafar quchgan; baxtli, baxtiyor, shod

"Firdavsiy" (Abulqosim) - jannat

"Firog'iy" (Maxtumquli ibn Davlatmamad) - ayriliq, hijron

"Fitrat" (Abdurauf Abdurahim o'g'li) - tug'ma tabiat, iste'dod, yaratilish

"Foniy" (Alisher Navoiy) - o'tkinchi, yo'q bo'luvchi

“Furqat” (Zokirjon Xolmuhammad o‘g‘li) – judolik, ayriliq

“Fuzuliy” (Muhammad Sulaymon o‘g‘li)
– olim, dono

“Gulyor” – Abdulla Qahhor

“Gulxaniy” (Muhammadsharif) - nur taratuvchi, gulxan sochuvchi

“Hakimzoda” (Hamza Niyoziy) – tabiblar zotidan (otasi katta tabib bo‘lgani uchun ushbu taxallusni qabul qilgan)

“Hijron” (Abdulla Avloniy) – ayriliq

“Huvaydo” (Xo‘janazar) - ayon, aniq, ravshan

“Imoni zamon” – Muhammad Shayboniyxon

“Indamas” - Abdulla Avloniy

“Jadid(chilar)” – yangi; XIX asr oxiri XX asr boshlarida ijod qilgan bir necha marifatparvar adiblarning umumiy nomi

“Jorulloh” – Ollohning qo‘shnisi; Az-Zamaxshariy

“Julqunboy” – Abdulla Qodiriy

“Jur‘at”- Muhammadsharif Gulxaniyning taxallusi

“Ka‘baya maqsud” – Xoja Ahror Valiy (Jomiya ta‘rifi)

“Kalimulloh” - Xudo bilan so‘zlashgani uchun Musoga berilgan nom

“Kalvak Maxzum” – Abdulla Qodiriy

“Karomatlar xazinasi” – Ahmad Yassaviy (Yusuf Saryomiy ta‘rifi)

“Komil” (Muhammadniyoz Xorazmiy) – yetuk, mukammal

“Karim ul-axloq” – yaxshi xulqi; Bobur Mirzo (Navoiy ta‘rifi. “Majolis un-nafois”)

“Karim ut-tarafayn” – ikki taraflama saxovatli, saxiy; Husayn Bayqaro (“Boburnoma” dan)

“Komil(a)” (Mohlaroyim Nodira) - yetuk, mukammal

“Ko‘rogoniy” (Mirzo Ulug‘bek) – kuyov; Chingiziy rafiqasi bo‘lgani uchun unga berilgan nom

“Lutfiy” (Mavlono Lutfiy) - iltifotli, oliyjanob, marhamatli

“Mahdiy” (Boborahim Mashrab) – Olloh tomonidan to‘g‘ri yo‘lga yetaklovchi

“Mahjur”-Shoir Nodir

“Majnun”- telba; Uvaysiyning o‘g‘li Muhammadjonning taxallusi

“Maknuna” (Mohlaroyim Nodira) – yashirin

“Malik ul-kalom” – so‘z sultoni; Mavlono Lutfiy

“Malik ush-shuaro” – shoirlar sultoni; Muhammad Solih

“Masih” – silab tirlitiruvchi; Isoga berilgan nom

“Mavlono Kufur” – Abdulla Qahhor

“Maxmur” (Mahmud) – may ichgan, mast

“Maxtumquli” – Tangrining yaratgan quli

“Mashrab” (Boborahim Mashrab) - may, majozan ishq sharobi

“Mijmar” (Abdurauf Abdurahim o‘g‘li Fitrat) – xushbo‘y o‘t yoqiladigan cho‘g‘don

- “Mirza”** – Gʻafur Gʻulomning otasi ushbu taxallus bilan ijod qilgan
- “Mirzo qalandar”** – Abdulhamid Sulaymon oʻgʻli Choʻlpon
- “Munis”** (Shermuhammad Xorazmiy) – hamdam, doʻst, yor, sirdosh
- “Muqimiy”** (Muhammad Aminxoʻja) – doim bir yerda turuvchi
- “Navoiy”** - naʼvo qiluvchi, xonush etguvchi
- “Nihoniy”** (Hamza Hakimzoda Niyoziy) – pinhon, yashirin, maxfiy
- “Nish”** – Abdulla Qahhor
- “Nishotiy”** (Muhammad) – shodlik
- “Nobil”** - Abdulla Avloniy
- “Nodir(a)”** (Mohlaroyim) – kam uchraydigan, kamyob
- “Norin Shilpiq”** – Abdulla Qahhor
- “Odam ush-shuaro”** – shoirlar odam atosi; Rudakiy
- “Ogahiy”** (Muhammad Rizo) – xabardor, voqif boʻlguvchi
- “Oriflar sultoni”** – Ahmad Yassaviy (Yusuf Saryomiy taʼrifi)
- “Ovsar”** – Abdulla Qodiriy
- “Ozodiy”** – Maxtumqulining otasi Davlatmamadning taxallusi
- “Piri turkistoniy”** – Ahmad Yassaviy; (F. Attor taʼrifi)
- “Puryoyvaliy”** yoki **“Puryorvaliy”** (Pahlavon Mahmud) – aziz va muakarram
- “Q.”** - Abdulhamid Sulaymon oʻgʻli Choʻlpon
- “Qalandar”** - Abdulhamid Sulaymon oʻgʻli Choʻlpon
- “Qiblat ul-quttab”** – kotiblar qiblisi; Sultonali Mashhadiy
- “Qitoliy”** (Pahalavon Mahmud) – bir-biri bilan jang qilmoq, kurashmoq
- “Qodiriy”** – Abdulla Qodiriy
- “Qul Ubaydiy”** – Mahmud Sulton ibn Shohbudogʻ Sulton ibn Abulxayrxon
- “Qutub ul-olam”** – 1. A. Gʻijduvoni. 2. Ofoqxoʻja (Mashrabning ustodi)
- “Rasvo”** - Abdulhamid Choʻlponning otasi Sulaymonqul Muhammadyunusning taxallusi
- “Sarimsoq”** – Abdulla Qahhor
- “Sayfi”** (Sayfi Saroyi) – qilich
- “Sulton ul-orifin”** – donishmandlar sultoni; Ahmad Yassaviy
- “Sulton ul-ulamo”** - Jaloliddin Rumiyning otasi
- “Sulton ul-xattotin”** – xattotlar sultoni; Sultonali Mashhadiy
- “Surayyo”** - Abdulla Avloniy
- “Soʻfi”** (Soʻfi Olloyor) - tasavvuf yoʻlidan borguvchi
- “Soʻfizoda”** (Muhammadsharif Egamberdi oʻgʻli) – soʻfiylar naslidan
- “Taxallusi taqdiriga aylangan shoir”** - Furqat; Muqimiy
- “Tariqat qutbi”** – 1. A. Jomiy, 2. Xoja Ahror Valiy (A. Navoiy taʼrifi)
- “Toshpoʻlat”** – Abdulla Qodiriy

- “Tong kuychisi”** – Zulfiya Isroilova; bu ta’rifni unga Mirtemir bergan
“Tummatul kubro” (N. Kubro) - baloqazolarning oldini oluvchi, buyuk bashoratchi
- “Turk shoirlarining mujtahidi (g’ayratlisi)”** – Sakkokiy (Yaqiniy ta’rifi)
- “Turkiygo’ylarning mashohiri”** – turkiylarning ma’rufi; Gadoiy (Navoiy ta’rifi)
- “Uvaysiy”** (Jahon Otin) – ilgari o’tgan avliyolarning ruhiy madadi bilan yuksak maqomga erishgan kishi
- “Uzlat”**-Shoir Nodir
- “Vahshiy”** - Muhammadsharif So’fizoda (bu taxallus bilan u faqat hajviy she’rlar va g’azallar yozgan)
- “Valiytarosh”** (N. Kubro) – valiyalar yetishtiruvchi
- “Xalifayi rahmon”** – Muhammad Shayboniyxon
- “Xayyom”** (Abulfath Umar binni Ibrohim) – chodirdo’z
- “Xokiy”**- (asl ma’nosi tuproq) kamtarin, xokisor; Uvaysiyning qizi Quyoshxonning taxallusi
- “Xon”**-Madalixon
- “Xorazm faxri”** – Az-Zamaxshariy
- “Xos Hojib”** (Yusuf Xos Hojib) – muqarram, eshik og’asi; o’zining “Qutadg’u bilig’” asari uchun musharraf bo’lgan saroy lavozimi
- “Yaralari ochiq shoir”** – Rauf Parfi
- “Zinda”** (Boborahim Mashrab) – tirik, jonli
- “O’zturk”** – Rauf Parfi
- “Sulton ul-davlati g’azaliyot”** – Alisher Navoiy
- “G’ulom”** - G’afur G’ulomning otasi ushbu taxallus bilan ijod qilgan
- “Shapaloq”** - Abdulla Avloniy
- “Shayx ul-mashoyix”** – Ahmad Yassaviy (Navoiy ta’rifi)
- “Shayx-ur Rais”** - Abu Ali Ibn Sino
- “She’ri butun dunyo iqlimlariga — yer yuzida yoyilgan”** -Jomiy (Navoiy ta’rifi)
- “Shig’oy”** - Abdulla Qodiriy
- “Shoshiy”** – Mavlono Lutfiy (A. Taroziy ta’rifi)
- “Shuhrat”** - Abdulla Avloniy
- “Shuhrat”** – G’ulom Alimov
- “Chegiboy”** - Abdulla Avloniy
- “Chol”** - Abdulla Avloniy
- “Cho’lpon”** (Abdulhamid Sulaymon o’g’li) – tong yulduzi (bu taxallusni unga Munavvarqori bergan)

QO'SHIMCHA MA'LUMOT

MUKOFOTLAR VA ULARNING SOVRINDORLARI	
<i>“O‘zbekiston xalq yozuvchisi”</i>	<i>“Buyuk xizmatlari uchun”</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Abdulla Oripov (1983) • Abdulla Qahhor • Asqad Muhtor • Odil Yoqubov (1985) • Pirimqul Qodirov • Said Ahmad • Turob To‘la • O‘lmas Umarbekov • O‘tkir Hoshimov (1991) • X. To‘xtaboyev (1991) • Shuhrat • Shukur Xolmirzayev 	<ul style="list-style-type: none"> • Abdulla Qahhor • Erkin Vohidov • Fitrat • Maqsud Shayxzoda (2001) • Mirkarim Osim (2001) • Ozod Sharafiddinov(1999) • Said Ahmad • O‘tkir Hoshimov (2001) • G‘afur G‘ulom 1999) • Chingiz Aytmatov (1998)
<i>“O‘zbekistonda xizmat ko‘rsatgan san‘at arbobi”</i>	<i>“Do‘stlik”</i>
<ul style="list-style-type: none"> • J.Jabborov • O‘.Umarbekov • Turob To‘la 	<ul style="list-style-type: none"> • Odil Yoqubov (1994) • Said Ahmad • Chingiz Aytmatov (1995) • M.Yusuf
<i>“O‘zbekistonda xizmat ko‘rsatgan madaniyat xodimi”</i>	<i>“O‘zbekiston xalq shoiri”</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Azim Suyun • Maqsud Qoriyev • Mirkarim Osim • X.To‘xtaboyev (1982) • Shavkat Rahmon (1996) 	<ul style="list-style-type: none"> • Abdulla Oripov • Ibroyim Yusupov (1975) • J.Jabborov (1997) • Oybek • Rauf Parfi (1999) • To‘ra Sulaymon (1999) • G‘afur G‘ulom (1963) • E. Vohidov • M. Yusuf
<i>“El-yurt hurmati”</i>	<i>“Mehnat shuhrati”</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Maqsud Qoriyev • Odil Yoqubov (1998) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ozod Sharafiddinov (1997) • O‘tkir Hoshimov

“O‘zbekiston Qahramoni”	“Alisher Navoiy nomidagi Davlat mukofoti”
<ul style="list-style-type: none"> • Abdulla Oripov (1998. 1-bo‘lib) • Erkin Vohidov • Ibroyim Yusupov (2004) • Ozod Sharafiddinov (2002) • Said Ahmad 	<ul style="list-style-type: none"> • Abdulhamid Cho‘lpon • Abdulla Oripov (1994) • Abdulla Qodiriy • Abdurauf Fitrat (1991)
“Mustaqillik”	“Oybek”
<ul style="list-style-type: none"> • Abdulla Avloniy • Abdulla Qodiriy (1-bo‘lib) 	<ul style="list-style-type: none"> • O‘tkir Hoshimov • Shukur Xolmirzayev
“Xalqaro Mahmud Qoshg‘ariy unvoni”	“Eng yosh xalq shoiri”
<ul style="list-style-type: none"> • Rauf Parfi 	<ul style="list-style-type: none"> • Muhammad Yusuf
“Berdaq” Qoraqalpoq davlat mukofoti	“Qoraqalpoq xalq shoiri”
<ul style="list-style-type: none"> • Ibroyim Yusupov 	<ul style="list-style-type: none"> • Ibroyim Yusupov
“Beruniy”	“Yoshlar” mukofoti
<ul style="list-style-type: none"> • Ozod Sharafiddinov (1970) 	<ul style="list-style-type: none"> • O‘lmas Umarbekov • M. Yusuf (1989)(“Uyqudagi qiz”)
“Hamza”	“Davlat” mukofoti
<ul style="list-style-type: none"> • Abdulla Oripov (1983) • O‘tkir Hoshimov • X.To‘xtaboyev 	<ul style="list-style-type: none"> • O‘lmas Umarbekov • O‘tkir Hoshimov • Shukur Xolmirzayev

"Xato qilishdan cho'chib hadiksiramang, eng katta xato-tajribadan voz kechishdadir"

L. Vovenart

II QISM-ADABIYOT TEST JAVOBLARI

"RUSTAMXON"

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
D	D	D	D	B	C	C	D	C	C	C	B	C	C	A	C	A	B	D	C
2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
B	D	B	B	A	C	C	D	C	D	A	D	D	C	A	A	D	A	C	B
4	4	4	4	4	4	4	4	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	6
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
D	B	C	B	B	C	A	C	A	D	C	D	D	C	D	B	C	D	A	C
6	6	6	6	6	6	6	6	6	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	8
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
C	A	A	A	D	D	A	A	D	A	D	B	D	C	B	D				

"AVESTO"

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
B	C	D	D	B	D	B	C	D	A	A	A	C	A	B	B	D	D	C	A
2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
A	B	A	C	B	A	B	D	B	D	A	B	A	B	D	D	B	A	D	A
4	4	4	4	4	4	4	4	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	6
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
A	C	B	C	C	D	B	D	D	D	D	B	D							

"O'RXUN-ENASOY" OBIDALARI

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
C	C	B	D	D	B	D	D	C	B	A	D	C	B	D	A	B	B	C	D
2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
B	A	B	D	C	C	B	B	D	D	D	D	C	B	A	B	C	D	A	B
4	4	4	4	4	4	4	4												
1	2	3	4	5	6	7	8												
C	A	C	A	C	D	D	A												

"IMOM ISMOIL AL-BUXORIY"

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14						
B	A	D	D	B	A	A	D	C	B	D	C	C	C						

“AHMAD YASSAVIY”

1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
									0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
B	B	D	C	B	D	D	B	D	C	D	C	A	B	B	B	D	D	A	D
2	2	2	2	2	2	2	2	2	3										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0										
A	D	D	C	C	A	D	B	D	D										

“NAJMIDDIN KUBRO”

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
B	C	C	C	D	D	C	A	C	A	B	C	A	D	C	A	A	A	B	

“JALOLIDDIN RUMIY”

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
D	B	D	D	A	C	A	B	A	B	D	D	B	D	D	D	A	C	B	D
21	22	23	24	25															
A	D	C	B	A															

“ALISHER NAVOIY”

1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
									0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
C	A	B	C	A	B	A	D	C	C	B	B	D	D	B	B	C	A	D	D
2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
B	D	D	C	B	A	A	A	B	B	A	A	C	D	A	B	C	B	A	C
4	4	4	4	4	4	4	4	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
D	B	C	C	C	B	C	B	C	D	D	B	B	A	B	B	B	B	B	

“NODIRA”

1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
									0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
A	B	C	D	C	B	C	B	A	A	A	B	C	B	B	B	D	C	C	B
2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	1	2	3	4	5	6				
B	B	A	B	C	C	A	D	A	D	A	C	C	B	D	B				

“MUQIMIY”

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13							
D	B	D	A	C	B	B	A	C	B	D	B	A							

“HAMID OLIMJON”

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11									
B	C	C	B	B	A	D	B	C	B	A									

MUNDARIJA

I QISM ONA TILI

Ona tilim-jon-u dilim.....	4
To'g'ri yozish-savodxonlik asosi.....	9
Imlo qoidalari.....	19
So'z ichra mudom aql yashirindur.....	38
Ifoda aniqligi-fikr ravshanligi.....	42
Qo'shimcha ma'lumot.....	60
I qism test javoblari.....	90

II QISM ADABIYOT

“Rustamxon”.....	92
Avesto.....	101
O'rxun-Enasoy obidaları.....	108
Imom Ismoil al-Buxoriy.....	113
Ahmad Yassaviy.....	115
Najmiddin Kubro.....	118
Jaloliddin Rumiyy.....	121
Alisher Navoiy.....	124
Nodira.....	132
Muqimiy.....	136
Hamid Olimjon.....	138
Saida Zunnunova.....	139
Erkin Vohidov.....	140
O'tkir Hoshimov.....	144
Abdulla Oripov.....	148
Tohir Malik.....	150
Muhammad Yusuf.....	155
Sa'diy Sheroziy.....	157
Jek London.....	158
Chingiz Aytmatov.....	161
Qo'shimcha ma'lumotlar.....	200
II qism test javoblari.....	202

QAYDLAR UCHUN

QAYDLAR UCHUN

MAKTUBLARDIYIN QAYDLARI

1917-1918 YILLARI

Ushbu kitobda 1917-1918 yillarda...

Ushbu kitobda...

Ushbu kitobda...

Ushbu kitobda...

D.R. ANDANIYOZOVA, G.A. JO'RAYEVA,
M.M. DO'STMURODOV

ONA TILI VA ADABIYOTDAN

T E S T L A R T O'PLAMI

(soha bilan qiziqqan barcha kitobxonlar uchun)

Muhharir: Sh.Muxidinov
Dizayner: I.Karimov
Musahhih: A.Sultonov

Bosishga 2015yil. 1- aprelda ruxsat etildi.
Bichimi 60/84^{1/16}. Ofset qog'oz.
Tayms garnituras. Shartli bosma tabog'i 13,0.
Adadi 500 nusxa. Buyurtma № 05.
Bahosi kelishilgan narxda.

“BROK CLASS SERVIS” MЧЖ bosmaхонасида chop etildi.
Манзил: Тошкент шаҳар Заргарлик кўчаси, Сегизбаева 10а.

ISBN 978-9943-38-157-5

9 789943 381575